

Міністерство фінансів України
Державний податковий університет
Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Енергетична митниця Державної митної служби України
Хмельницька митниця Державної митної служби України

Одеський національний економічний університет

Державна установа
«Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова НАН України»

РОЗВИТОК МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ: ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ТА СПРИЯННЯ РЕФОРМАМ

**Збірник матеріалів
всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції**

16 травня 2025 р.

Міністерство фінансів України
Державний податковий університет
Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Енергетична митниця Державної митної служби України
Хмельницька митниця Державної митної служби України
Одеський національний економічний університет
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
ім. В. К. Макутова Національної академії наук України»

РОЗВИТОК МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ: ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ТА СПРИЯННЯ РЕФОРМАМ

*Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*

16 травня 2025 року

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Ірпінь
2025

УДК 339.543(06)
ББК 67.301.143.1я431
Р 64

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державного податкового університету
(протокол № 17 від 26 червня 2025 року)*

Р 64 **Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам** [Електронне видання] : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Ірпінь, 16 травня 2025 року. – Ірпінь : Державний податковий університет, 2025. – 308 с. – PDF-формат ; мережеве видання ; інституційний репозитарій.
ISBN 978-966-337-766-7

Збірник містить матеріали науково-практичної конференції «Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам», яка відбулася 16 травня 2025 року з ініціативи кафедри митної справи та товарознавства Навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи Державного податкового університету.

Учасники конференції розглянули широкий спектр актуальних питань функціонування митної системи в умовах євроінтеграційних процесів, цифровізації, глобальних викликів безпеки й економічної нестабільності. Основну увагу було приділено ролі митної політики в забезпеченні економічної безпеки держави, викликам і перспективам зовнішньої торгівлі, особливостям санкційного впливу, механізмам митного регулювання екологічно чистих товарів, а також впливу впровадження механізму СВAM на експортний потенціал України.

Матеріали збірника репрезентують наукові підходи, практичні рішення та рекомендації щодо реформування митної справи, гармонізації митного законодавства з європейськими нормами, удосконалення митного контролю та протидії корупції, спрямовані на забезпечення відкритості, прозорості й ефективності митної системи України.

*Наукові тези опубліковано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.*

УДК 339.543(06)
ББК 67.301.143.1я431

ISBN 978-966-337-766-7

© Державний податковий університет, 2025

ЗМІСТ

ПАНЕЛЬ 1 МИТНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ

Амелін Богдан, Держак Наталія ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР	14
Berezhna Olesia, Melnyk Olena THE ESSENCE AND NECESSITY OF NCTS IMPLEMENTATION IN UKRAINE	17
Бутенко Вадим, Микитенко Тетяна АВТОРИЗОВАНІ ЕКОНОМІЧНІ ОПЕРАТОРИ: МІЖНАРОДНА ІНТЕГРАЦІЯ ЧЕРЕЗ ВЗАЄМНЕ ВИЗНАННЯ ПРОГРАМ.....	19
Голуб Христина, Гребельник Олександр ОПТИМІЗАЦІЯ НАДАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ ЗА ДОПОМОГОЮ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	22
Голуб Христина, Ішук Михайло ОПТИМІЗАЦІЯ НАДАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	25
Гребельник Олександр, Притаманний Костянтин ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ В ДЕРЖАВНІЙ МИТНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ	29
Hryhorchuk Myroslav, Melnyk Olena, Diduk Alla, Vlasenko Tetiana EUROPEAN EXPERIENCE IN CUSTOMS RISK MANAGEMENT: PROSPECTS FOR ADAPTATION IN UKRAINE UNDER CONTEMPORARY SECURITY CHALLENGES	31
Грицун Діана, Микитенко Тетяна РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД: ВИКЛИКИ ДЛЯ РИНКУ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ	34

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Даниленко Софія, Іванишина Ольга ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР.....	37
Євгієнко Тетяна, Микитенко Тетяна ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ.....	40
Єфімова Дарія, Чупрій Леонід МОРАЛЬНИЙ ВИБІР І ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕНЕДЖЕРА МИТНОЇ СПРАВИ.....	43
Іванишина Ольга, Купріянова Анастасія АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ЗБОРІВ: АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ТА ВИКЛИКІВ	45
Караваєв Тарас РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ АЕО В УКРАЇНІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ	49
Карпенко Андрій, Карпенко Олександр РОЛЬ МИТНОЇ СИСТЕМИ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	52
Касьян Катерина, Держак Наталія ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ	55
Кириченко Анастасія, Держак Наталія ПРОБЛЕМИ ТРАНСПОРТУ В МИТНІЙ ЛОГІСТИЦІ	58
Клиновий Дмитро, Петровська Ірина КОУЧИНГ ПРОЄКТНИХ КОМАНД ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МИТНОМУ МЕНЕДЖМЕНТУ	60
Клочкова Анна, Мартинович Наталія ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У МИТНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ.....	64

Зміст

Klochkova Anna, Melnyk Olena FEATURES OF PRICING IN FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY.....	68
Кульча Альона, Держак Наталія ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АВІАЦІЙНОГО ТА МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	70
Kupchenko Anastasiia, Melnyk Olena IMPORT GOODS PRICING PECULIARITIES IN THE CONTEXT OF UKRAINE’S EUROPEAN INTEGRATION.....	73
Курганська Елеонора СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	75
Лисих Анжела, Микитенко Тетяна ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРНИМ ПІДРОЗДІЛОМ МИТНОГО ОРГАНУ.....	78
Лісніченко Маргарита ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	81
Мельничук Нікіта, Салямон Віталій ВИБІР ОПТИМАЛЬНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ СТРАТЕГІЙ У РЕФОРМУВАННІ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ	84
Меташоп Ірина, Гузенко Олена РОЛЬОВІ СЕГМЕНТИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В НАДЗВИЧАЙНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	88
Микитенко Тетяна, Харчук Олена ВІЛЬНА МИТНА ЗОНА: ВИКЛИКИ ТА СПОСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ.....	92
Мироненко Валерія, Кадала Віталій СТРАТЕГІЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУР МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	95

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Мовлян Олександра, Держак Наталія МУДРІСТЬ ЯК ОСНОВА КЕРІВНИЦТВА: ВІД СОКРАТА ДО СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	98
Мороз Марія, Чорна Тетяна МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ МИТНОГО РЕЖИМУ ІМПОРТУ	100
Муляр Микита, Гребельник Олександр ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ З МЕТОЮ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ	104
Нестерчук Максим, Держак Наталія МИТНА ЛОГІСТИКА РІЗНИХ ВИДІВ ТРАНСПОРТУ	108
Олефіренко Анастасія, Скоробогатова Наталя ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МИТНІЙ СПРАВІ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ	111
Орищенко Ірина, Гребельник Олександр ОПТИМІЗАЦІЯ МИТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА СПОСОБОМ ПРАВИЛЬНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ ЗА УКТ ЗЕД	114
Осійчук Денис, Микитенко Тетяна ВПЛИВ СИСТЕМНИХ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ	117
Павлішина Вікторія, Чорна Тетяна МИТНИЙ ПОСТ-АУДИТ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	120
Пірнач Іван, Держак Наталія МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МИТНИХ СЛУЖБОВЦІВ У МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ	123

Зміст

Поліщук Кіріл, Салямон Віталій

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ
У МИТНИХ ОРГАНАХ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ 126

Попіль Аріадна, Микитенко Тетяна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ:
РОЛЬ RFID У ВДОСКОНАЛЕННІ ЛОГІСТИКИ
ТА КОНТРОЛЮ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ 130

Рождественський Кирило, Держак Наталія

ПЕРЕВАГИ МОДАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДЛЯ МИТНОЇ ЛОГІСТИКИ 135

Ручка Євгеній, Борса Вадим

УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА РИЗИКАМИ 138

Саленко Кирило, Держак Наталія

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ
В СИСТЕМІ МИТНОЇ ЛОГІСТИКИ 142

Solop Anastasiia, Melnyk Olena

MAIN TASKS, FUNCTIONS AND DIRECTIONS
OF ACTIVITY OF THE STATE CUSTOMS SERVICE OF UKRAINE 145

Тарасенко Катерина, Мартинович Наталія

МИТНИЦЯ В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ
ЗА РАХУНОК УДОСКОНАЛЕННЯ ПРИЙОМІВ
ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ 147

Tarasenko Kateryna, Melnyk Olena

CUSTOMS VALUE: PROBLEMS AND SOLUTIONS IN TAXATION 151

Тарасенко Катерина, Микитенко Тетяна

РОЛЬ СОТ У СИСТЕМІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ 153

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Титюк Петро, Чорна Тетяна АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	156
Харченко Софія, Іщук Михайло ЄДИНЕ ВІКНО ЯК ЕЛЕМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ В МИТНІЙ СПРАВІ УКРАЇНИ.....	159
Хоружий Іван, Держак Наталія ФОРМУВАННЯ ЛОЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ МИТНИХ ОРГАНІВ	162
Чорна Ілона, Мартинович Наталія АЛГОРИТМИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СФЕРІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ: ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ.....	165
Юдіна Ілона, Гузенко Олена ВПЛИВ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	169

**ПАНЕЛЬ 2
МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ТА
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ**

Азарова Людмила, Глущенко Ольга МЕТОДИ ДОСЯГНЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНOSTІ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ	173
Андросова Марія, Семенова Валентина РОЛЬ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	177
Анопрієнко Оксана, Чорна Тетяна МИТНА ПОЛІТИКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	180

Зміст

Биховченко Валентина ВПЛИВ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС НА АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ.....	183
Гончаренко Тетяна, Чорна Анастасія РОЛЬ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	185
Гребельник Олександр, Товстенко Андрій НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ САНКЦІЯМИ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	188
Заставна Руслана, Глущенко Ярослава НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ У СФЕРІ АПК.....	193
Іщук Михайло, Попіль Аріадна РОЛЬ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	195
Ковальчук Євген, Заблудська Інна ВПЛИВ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ВІДНОВЛЕННЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ТЕРИТОРІЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	198
Ковальчук Анна, Корогодова Олена, Черненко Наталя ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0: МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ	200
Коржовник Юлія, Чорна Тетяна СУЧАСНІ ТРЕНДИ В ТОРГІВЛІ ПРОДОВОЛЬЧИМИ ТОВАРАМИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	203
Кузьмінер Катерина, Чупрій Леонід УДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В МИТНИХ ОПЕРАЦІЯХ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	206

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»

Кулакевич Анна, Кадала Віталій ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	208
Луганцева Валерія, Найденко Олексій ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	211
Петкова Каріна, Запорожець Олена РОЛЬ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ У ФОРМУВАННІ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ.....	214
Солоп Анастасія, Чорна Тетяна ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	217
Теребейчик Юлія, Борса Вадим ДІЯЛЬНІСТЬ АВТОРИЗОВАНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАТОРІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ.....	219
Ткаченко Сергій, Кириченко Наталія ПЕРЕРОЗПОДІЛ ВЛАСНОСТІ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	222
Третіхлеб Богдана, Чорна Тетяна ВІЙНА ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	224
Устименко Володимир, Джабраїлов Руслан МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ЯК ЧЛЕНА СОТ: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ.....	227
Ясенчук Христина, Гребельник Олександр ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ.....	234

ПАНЕЛЬ 3

ТОВАРОЗНАВЧІ АСПЕКТИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

Андросова Марія, Артюх Оксана ЕКСПЕРТИЗА ТОВАРІВ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ.....	239
Кляшторна Анастасія, Сагайдак Ірина МАРКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТВЕРДЖЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ПІД ЧАС МИТНОГО КОНТРОЛЮ	242
Коваленко Вікторія, Іщук Михайло ТОВАРНА НОМЕНКЛАТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	245
Полторацька Юлія, Сагайдак Ірина ОЦІНЮВАННЯ БЕЗПЕЧНОСТІ ТОВАРІВ У КОНТЕКСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ	248
Сєдаліщева Анастасія, Сагайдак Ірина СИСТЕМА ШВИДКОГО ОПОВІЩЕННЯ RAREX У СФЕРІ СПОЖИВЧОЇ БЕЗПЕКИ ЄС ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ	251
Татаренко Анастасія, Сагайдак Ірина УГОДА АСАА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВЗАЄМНОГО ВИЗНАННЯ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ У СФЕРІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	255
Ткаченко Аліна, Авраменко Наталія ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТИЗИ ХІМІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ.....	259
Черкас Ярина, Коваленко Владислав, Дем'янчук Галина, Авраменко Наталія ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДУ ПОЛІУРЕТАНОВИХ КЛЕЇВ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ	262

ПАНЕЛЬ 4
ГАРМОНІЗАЦІЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМ

Берестень Артем

РЕФОРМА МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ ТА ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА..... 266

Герцун Олександра, Сагайдак Ірина

ЕКОЛОГІЧНЕ МИТО ЯК ІНСТРУМЕНТ
СТИМУЛЮВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ТЕХНОЛОГІЙ..... 271

Горбань Світлана

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ..... 274

Гузенко Олена

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РОЗВИТКУ
МИТНОЇ СИСТЕМИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ 278

Деліні Марина, Салій Іван

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ
ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ В УКРАЇНІ: МИТНІ ТА ПОДАТКОВІ ВАЖЕЛІ..... 282

Іванченко Едуард

ПРАВОВІ ВИМОГИ ДО ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ
ПОСЛУГ МИТНОГО БРОКЕРА 284

Кадала Віталій

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ СЕГМЕНТИ ЯК ВЕКТОР
УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ 288

Зміст

Kovalivska Kateryna, Skhab Kristina, Semeniuk Svitlana CHALLENGES OF UKRAINIAN COMPANIES WHEN EXPORTING PRODUCTS IN THE CONTEXT OF CUSTOMS HARMONIZATION OF UKRAINIAN LEGISLATION.....	292
Слатвінська Марина, Борса Вадим АВТОРИЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ НА БІЗНЕС	296
Ткаченко Сергій, Чорна Ілона КОНТРАБАНДА ЯК ЕЛЕМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ.....	300
Цапенко Вікторія, Іщук Михайло ДОКУМЕНТАЦІЙНІ БАР'ЄРИ В МИТНОМУ ОФОРМЛЕННІ ТЕКСТИЛЬНИХ ВИРОБІВ: ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	302
Shelekhan Hanna, Shapoval Hanna, Dudka Serhii KEY ASPECTS OF CUSTOMS POLICY IN INTERNATIONAL RAILWAY FREIGHT TRANSPORT	305

ПАНЕЛЬ 1

МИТНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ

Богдан Амелін,
*здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;*
Наталія Держак,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет*

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР

«Митні процедури при перетині товарів та транспортних засобів через кордон відіграють важливу роль у системі інструментів митної політики. Цілком очевидно, що прискорення і спрощення митних процедур не можливі за умови використання старих технологій, заснованих на паперових документах» [1].

Запровадження електронного документообігу суттєво пришвидшує процеси отримання, обробки та ухвалення рішень щодо переміщення товарів через митний кордон України, їх випуску у вільний обіг. Це також сприяє зниженню ризиків митних правопорушень і контрабанди, що, у свою чергу, стимулює зростання товарообігу та збільшує надходження до державного бюджету [1, с. 319].

Важливі питання щодо проблем автоматизації та діджиталізації розглядалися в працях вітчизняних учених: І. Бережнюка, О. Вакульчика, О. Новосолової, П. Пашка, А. Барікова, В. Бех, Є. Цокур.

«Слід сказати, що поняття «діджиталізація» (в перекладі з англ. «оцифрування») науковці тлумачать по-різному. Одні трактують його як способи приведення будь-якого різновиду інформації в цифрову форму з використанням цифрових технологій [1, с. 259]. Інші, як процес осучаснення виробництва, влаштування його більш гнучким, пристосованим до реалій сьогодення і конкурентоспроможним в «цифровому світі» [2]. Перехід діяльності з реального світу у світ віртуальний (онлайн)» [3]. С. Туль трактує діджиталізацію як унікальне явище сучасності, зумовлене розвитком продуктивних сил, і як процес масштабних змін у відносинах між акторами (урядом, бізнесом і соціумом у представництві його індивідуумів), що охоплює всі сфери суспільної діяльності та відбувається під впливом інтеграції цифрових технологій, даних та Інтернету [4, с. 7].

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

У контексті стратегічного курсу України на інтеграцію з Європейським Союзом, з метою забезпечення доступу українських товарів до зовнішніх ринків та виконання Угоди про партнерство і співробітництво з ЄС, Державною фіскальною службою України було впроваджено низку заходів, спрямованих на діджиталізацію митних процедур. Ці заходи стали складовою частиною «Стратегічних ініціатив розвитку ДФС до 2020 р.» та сприяли удосконаленню митного адміністрування, підвищенню прозорості та швидкості митного контролю, що, в свою чергу, прискорило процес інтеграції України до європейського економічного простору [7].

Варто зазначити, що в сучасному світі, де економіка швидко розвивається завдяки інформаційним технологіям, для митної служби дуже важливо оновлювати свої системи та використовувати сучасні ІТ-рішення. Це допомагає ефективніше проводити митний контроль, автоматизувати процеси та швидко аналізувати інформацію про можливі порушення закону.

Ефективна робота Державної митної служби України багато в чому залежить від рівня розвитку митно-інформаційної інфраструктури, а також від наявності сучасних і перспективних засобів обробки великих обсягів різноманітної інформації. Важливим є також можливості для аналізу цієї інформації та прийняття на її основі обґрунтованих управлінських рішень. Якісна організація інформаційного забезпечення сприяє кращому обміну даними між митними підрозділами, дозволяє оперативно отримувати інформацію про учасників зовнішньоекономічної діяльності та осіб, які порушують митні правила, а також здійснювати ефективний моніторинг процесів митного контролю та оформлення.

Впровадження сучасних цифрових технологій у практичну діяльність митних органів України сприятиме покращенню ставлення громадян до митної системи, створить сприятливі умови для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також стимулюватиме розвиток української е-митниці та впровадження кращих міжнародних практик використання інформаційних систем у митній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шевченко Л. В. Адміністративно-правова характеристика діджиталізації у сфері митної справи. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. С. 318–323.
2. Automation. URL : <http://ua.automation.com/content/chto-takoe-cifrovizacijapredprijatija> (дата звернення: 17.04.2025).
3. Україна 2030. Е-країна з розвинутою цифровою економікою. URL : <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyuekonomikoyu.html> (дата звернення: 17.04.2025).

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

4. Туль С. І. Трансформація світового ринку праці в умовах діджиталізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.02. Вінниця, 2019. 20 с.

5. Стратегічні ініціативи розвитку ДФС до 2020 року / Пресслужба Державної фіскальної служби України від 12.01.2018. URL : <http://sfs.gov.ua/media-tsentrl/novini/322784.html>

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Olesia Berezhna,

First-level (bachelor's) higher education student;

Olena Melnyk,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department

of Customs and Commodity Research,

State Tax University

THE ESSENCE AND NECESSITY OF NCTS IMPLEMENTATION IN UKRAINE

Ukraine's adoption of the New Computerized Transit System (NCTS) represents an important step in modernizing customs operations and advancing European integration. Since joining the Common Transit Convention in 2022, this electronic system has simplified cross-border movement of goods and streamlined procedures for Ukrainian businesses. According to the State Customs Service of Ukraine, there has been significant growth in both international and domestic transit operations using NCTS, showing increasing trust in the system among businesses. The main benefits include reduced paperwork, real-time shipment tracking, improved security measures, and alignment with EU standards. As Ukraine continues its customs development, NCTS plays a key role in facilitating trade, removing administrative barriers, and harmonizing national customs procedures with European practices.

Ukraine's implementation of the New Computerized Transit System (NCTS) marks a significant advancement in customs modernization and European integration efforts. This electronic system, operational since Ukraine joined the Common Transit Convention in 2022, has transformed how goods move across borders by digitalizing transit procedures. The system eliminates paper documentation, enables real-time tracking of shipments, and creates a secure environment for transit operations. Ukrainian businesses have increasingly adopted NCTS for both international and domestic transit, demonstrating its practical value and user-friendly design. The integration with European customs systems allows Ukrainian exporters and importers to operate within a common transit space shared with 35 countries, opening new opportunities for trade expansion.

The successful adoption of NCTS demonstrates Ukraine's commitment to harmonizing its customs procedures with European standards. As transit operations continue to grow in volume and efficiency, the system proves its worth in facilitating international trade while maintaining necessary controls. Future development of NCTS in Ukraine will likely focus on expanding functionality, further automation of customs processes, and

deeper integration with other European information systems. This continued evolution will ensure Ukraine remains competitive in international markets while providing businesses with modern tools for efficient cross-border operations.

In conclusion, the implementation of NCTS in Ukraine represents a strategic milestone in the country's customs reform and European integration journey. The system has already demonstrated its effectiveness through increased operational efficiency, enhanced transparency, and improved security of transit operations. As Ukrainian businesses continue to adapt to this modern approach to transit management, the benefits for the national economy will likely expand beyond mere procedural improvements to include increased trade volumes, reduced logistics costs, and stronger economic ties with European partners. The success of NCTS implementation showcases Ukraine's ability to adopt and effectively utilize advanced international standards in its customs operations, setting a positive precedent for future modernization initiatives.

REFERENCES

1. New Computerised Transit System (NCTS). *European Commission : Taxation and Customs Union*. URL : <https://surli.cc/bfb Sai> (date of access: 09.04.2025).
2. Мельник О. В. Нова комп'ютеризована транзитна система: сутність та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-38> (дата звернення: 09.04.2025).
3. Підсумки митного безвізу за 2024 рік: український бізнес охоче користується процедурою спільного транзиту / Державна митна служба України : вебсайт. URL : <https://surl.li/dgeqyb> (дата звернення: 09.04.2025).

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Вадим Бутенко,
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти;
Тетяна Микитенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

АВТОРИЗОВАНІ ЕКОНОМІЧНІ ОПЕРАТОРИ: МІЖНАРОДНА ІНТЕГРАЦІЯ ЧЕРЕЗ ВЗАЄМНЕ ВИЗНАННЯ ПРОГРАМ

Взаємне визнання програм авторизованих економічних операторів (далі – АЕО) передбачає укладення двосторонніх або багатосторонніх угод між державами, відповідно до яких статус АЕО, наданий суб'єкту господарювання в одній країні, визнається достатнім для застосування митних спрощень у країнах-партнерах. Такий формат співпраці залежить від конкретного регіону та домовленостей, у яких беруть участь відповідні держави.

Програми АЕО є складовою частиною глобальних ініціатив, що спрямовані на підвищення рівня безпеки міжнародної торгівлі. Господарські суб'єкти, які отримали статус АЕО, розглядаються як надійні партнери, що заслуговують високого ступеня довіри. Наявність такого статусу надає підприємствам низку переваг – від прискореного митного оформлення та скорочення кількості перевірок до пріоритетного розгляду під час здійснення митного контролю. Програми АЕО вже реалізовано у 89 країнах світу, ще 5 країн знаходяться в активній стадії впровадження, крім того, у світі вже укладено 122 угоди про взаємне визнання АЕО (рис. 1). За даними ЄС, понад 80 % усіх митних оформлень у ньому здійснюється підприємствами із авторизацією АЕО [1].

Укладення угод про взаємне визнання дозволяє підприємствам, які вже мають статус АЕО в одній країні, автоматично користуватися аналогічними митними спрощеннями під час торгівлі з іншими державами-партнерами, без необхідності проходити додаткові процедури авторизації. Це, у свою чергу, сприяє зменшенню витрат, скороченню часу перетину кордонів і підвищенню ефективності міжнародної логістики.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»

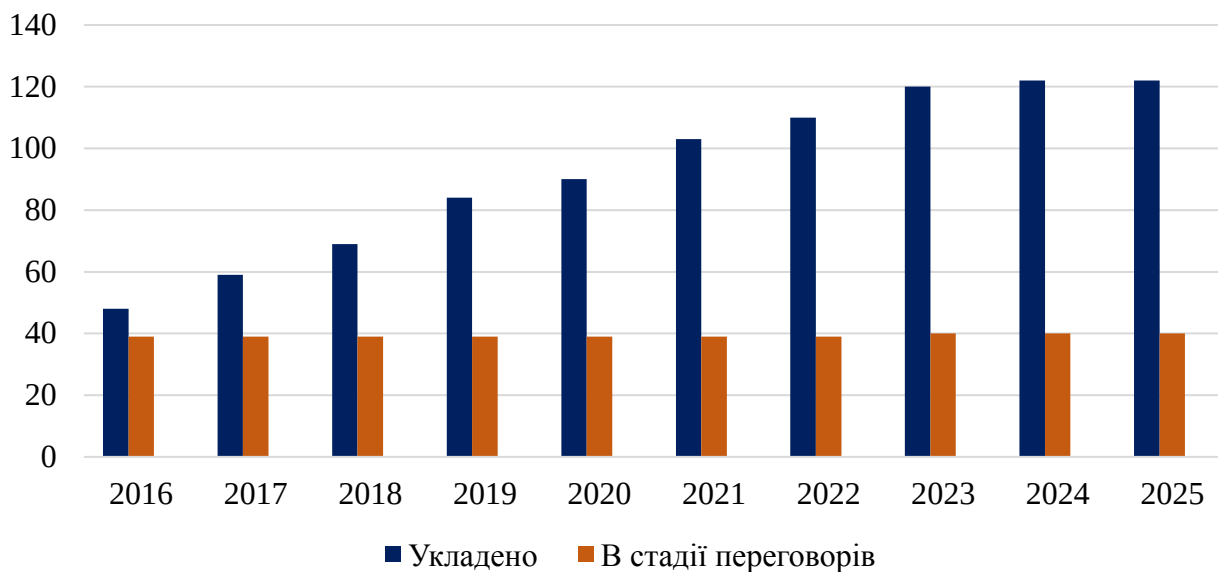

Рисунок 1 – Угоди / договори про взаємне визнання в світі (2016–2025) [2]

Для досягнення взаємного визнання програм АЕО країнами необхідне дотримання певних вимог, які можуть бути як загальними (універсальними), так і специфічними – з урахуванням національного законодавства, стандартів безпеки та організаційних процедур кожної сторони.

Універсальні умови для взаємного визнання програм АЕО:

- *взаємна довіра між митними адміністраціями* – країни повинні мати налагоджену систему співпраці між митними органами, що ґрунтується на довірі, прозорості та відкритості;

- *співставність критеріїв надання статусу АЕО* – основні вимоги до авторизації суб'єктів господарювання мають бути подібними, зокрема щодо фінансової стабільності, історії дотримання митного законодавства, систем управління ризиками, безпеки ланцюга постачання тощо;

- *еквівалентний рівень митного контролю та процедур безпеки* – країни повинні забезпечувати порівнянний рівень захисту, перевірки та контролю в рамках своєї АЕО-програми;

- *прозорість та відкритий доступ до інформації* – обидві сторони мають обмінюватися інформацією щодо процедур, критеріїв, змін до законодавства, а також вести публічний реєстр АЕО;

- *нормативна база для визнання* – національне законодавство обох країн має містити положення, які дозволяють визнання іноземного статусу АЕО;

- *проведення спільної оцінки (mutual assessment)* – перед укладенням угоди здійснюється аудит або оцінка програм одна одної для визначення їхньої еквівалентності;

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

– наявність механізмів моніторингу та перегляду угоди – після укладення угоди має існувати процедура регулярного перегляду, оцінки її виконання, а також механізми вирішення спірних питань.

Європейський Союз уклав і реалізував угоди про взаємне визнання програм АЕО з такими країнами, як Норвегія, Швейцарія, Японія, Молдова, США, Китай і Велика Британія. Тривають переговори про укладення додаткових угод з іншими важливими торговельними партнерами [3].

У липні 2022 року підписано багатосторонню угоду про взаємне визнання АЕО між 11 країнами Америки, яку організовано Секретаріатом Федеральної податкової служби Бразилії та PROCOMEX (Програма модернізації та розвитку податкового та митного управління зовнішньої торгівлі Бразилії) у Сан-Паулу, Бразилія [4].

Для прикладу взаємні домовленості щодо визнання статусу АЕО між програмами С-ТРАТ (США) та РІР (Канада) укладено з 2008 року, що забезпечило спрощення перевірок та швидкий доступ до пунктів перетину кордону. Між Японією та Сінгапуром перше в Азії взаємне визнання АЕО відбулось в 2007 році, що підвищило прозорість та надійність ланцюга постачань товарів. Співпраця між програмами С-ТРАТ (США) та АЕО ЄС з 2012 року охопила митний контроль, спільні заходи безпеки, зниження ризиковості підприємств. Частина Угоди про економічне партнерство ЄС – Японія з лютого 2019 р. визнала еквівалентність митних процедур, забезпечила обмін даними між митними органами та взаємне застосування спрощень.

Отже, механізм взаємного визнання статусу АЕО, що застосовується в рамках митного співробітництва держав, є потужним інструментом сприяння взаємній торгівлі, що особливо актуально в сучасних умовах розвитку міжнародних економічних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна митна служба України / Офіційний вебсайт. URL : <https://customs.gov.ua/>
2. Authorized Economic Operator Programme / Всесвітня митна організація : офіційний вебсайт. URL : <https://aeo.wcoomd.org/>
3. Integrating SMEs in Authorized Economic Operator Certification: Improving SME Participation in APEC Secure Trade. (2021). URL : <https://www.apec.org/Publications/2021/02/Integrating-SMEs-in-Authorized-Economic-Operator-Certification>
4. Signing of an AEO Mutual Recognition Agreement between 11 Member countries from Americas region. (2022). URL : <https://www.wcoomd.org/en/media/newsroom/2022/july/signing-of-an-aeo-mutual-recognition-agreement-between-11-member-countries-from-americas-region.aspx>

Христина Голуб,
*здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;*
Олександр Гребельник,
*д-р екон. наук, професор,
професор кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет*

ОПТИМІЗАЦІЯ НАДАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ ЗА ДОПОМОГОЮ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасному світі логістика є ключовим елементом ефективного функціонування бізнесу. Впровадження інформаційних технологій у логістичні процеси (табл. 1) дозволяє оптимізувати операції, зменшити витрати та підвищити якість обслуговування клієнтів.

Таблиця 1 – Можливості застосування інформаційних технологій у логістиці

Напрямок застосування	Функціональні можливості
Автоматизація процесів	Системи WMS і TMS автоматизують приймання, зберігання та відвантаження товарів, знижуючи витрати часу й коштів
Оптимізацію ланцюгів постачань	Системи SCM інтегрують дані, забезпечуючи прозорість потоків товарів і точне прогнозування попиту
Відстеження вантажів у режимі реального часу	Технології GPS і RFID дозволяють точно визначати місцезнаходження вантажів та оперативно реагувати на зміни

Джерело: створено авторами.

Отже, дані системи зможуть сприяти у введенні логістичного бізнесу.

Система WMS допоможе керувати складом, забезпечить комплексну автоматизацію логістичних операцій бізнесу. Сюди входить прийом товару чи матеріалів складу, їх упаковка, зберігання, переміщення, інвентаризація та інтеграція з іншими учасниками операційного процесу [1].

Впровадження системи TMS допоможе впорядкувати всю необхідну документацію в єдину базу даних. Це дасть змогу експедиторам, логістам та перевізникам знаходити все в одній єдиній системі.

Технології GPS вже досить давно використовують в логістиці, що дає змогу контролювати вантаж в режимі онлайн-часу. До прикладу «Нова Пошта» застосовує

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

дані технології до клієнтських посилок, людина може відстежити де саме перебуває її товар.

Декілька десятиліть поспіль електронний документообіг користується попитом по всьому світу. З часом стандарти EDI еволюціонували, щоб відповідати сучасним вимогам логістики та бізнесу. Вони стали невід'ємною частиною логістичних операцій, дозволяючи компаніям відстежувати запаси, оптимізувати маршрути доставки, автоматизувати процеси і забезпечувати точність даних.

«Переваги використання EDI-технологій: гарантія безпеки; достовірність інформації; контроль документообігу; виключення необхідності використання e-mail, факсу, телефону; оперативність; ощадливість – зменшення витрат, пов'язаних з паперовим документообігом; мінімізація помилок, що можуть виникнути при опрацюванні повідомлень за рахунок мінімізації ручного внесення інформації; диверсифікація способів підключення – інтеграція з ERP» [2].

Існують спеціалізовані EDI-провайдери (оператори електронного документообігу), зокрема в Україні однією з таких компаній є «Comarch EDI».

Цифровими технологіями, які широко використовуються – є технології, які пов'язані із логістичними інформаційними потоками, які передаються між учасниками ланцюга перевезень. До таких цифрових технологій можна віднести Великі Дані (Big Data), хмарні технології, блокчейн, штучний інтелект (AI), які можуть бути використані у всіх видах логістики за функціональними сферами (табл. 2).

Таблиця 2 – Поширення використання цифрових технологій в транспортній діяльності

Вид логістики	IoT	Блокчейн	3D-принтери	Хмарні технології	Роботи	Big Data	AI	AR/VR	Датчики/сенсори
Закупівельна	✓	✓		✓		✓	✓		✓
Виробнича	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Складська	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Розподільча	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓
Маркетингова	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓
Транспортна	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Інформаційна	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓

Джерело: створено авторами на основі [3].

✓ – присутність цього символу означає використання цієї технології в галузі.

З табл. 2 можна зробити висновок, що виробнича, складська, транспортна логістики є функціональними сферами логістики, де використовується найбільша кількість цифрових технологій.

Отже, інформаційні технології в логістиці сьогодні незамінні, тому що виконують свої основні завдання, а саме: управління замовленнями, проведення наукових досліджень і відстеження взаємозв'язків системи, підтримка функціонування логістичного ланцюга, а також генерування форм вихідних даних. Важливим є використання електронного документообігу, що містить у собі систему правил і форматів, які роблять цей обмін можливим та стандартизованим. EDI допомагає забезпечити електронні документи, зробити зрозумілими й оброблюваними однаково різними комп'ютерними системами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке WMS система та її складові. URL : <https://uislab.com/uk/chto-takoe-wms-sistema/>
2. Михаліцька Н. Я., Верескля М. Р. Логістичний менеджмент : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 440 с.
3. Фоміченко І. П., Баркова С. О. Смарт-логістика: концептуальні засади та перспективи розвитку в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 1 (59). С. 63–71. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/170197>

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Христина Голуб,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти;

Михайло Іщук,

старший викладач кафедри митної справи

та товарознавства,

Державний податковий університет

ОПТИМІЗАЦІЯ НАДАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації економіки питання ефективної організації логістичних послуг при переміщенні товарів через митний кордон України набуває особливої актуальності. Впровадження інноваційних технологій та удосконалення митно-логістичних процесів сприяє прискоренню товарообігу, зниженню витрат та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки.

Попри суттєвий прогрес у нормативному регулюванні митної сфери, процес надання логістичних послуг в Україні все ще характеризується високим рівнем фрагментації, технічними бар'єрами та низьким рівнем цифрової взаємодії між учасниками ланцюга постачання. Хоча за офіційними даними Державної митної служби середній час митного оформлення імпорту в Україні з 2020 року не перевищує 90 хвилин, експерти зазначають, що реальний час проходження вантажу через усі етапи логістичного ланцюга може значно збільшуватись через організаційні та координаційні проблеми. Це свідчить про необхідність подальшої інтеграції цифрових платформ та зміцнення взаємодії між усіма учасниками процесу.

Дослідження, проведене Н. Резнік та С. Вербівським, підкреслює важливість застосування сучасних інформаційних технологій у митній діяльності. Автори зазначають, що впровадження електронного документообігу, цифрового підпису та автоматизованих систем управління ризиками сприяє підвищенню ефективності митних процедур та зниженню корупційних ризиків [2]. У роботі В. Щербак та Т. Дудорової акцентується увага на необхідності адаптації митного регулювання до вимог глобальних логістичних мереж. Автори пропонують удосконалення нормативно-правової бази з метою створення сприятливих умов для інтеграції України в міжнародні економічні процеси [4]. О. Лужанська та І. Лебідь у своєму дослідженні пропонують використання імітаційного моделювання для оптимізації процесу митного оформлення товарів різної номенклатури. Вони підкреслюють, що така методика дозволяє планувати необхідну

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

кількість митних інспекторів та забезпечувати безперебійну роботу митних постів [3]. Дослідження О. Дмитрик та В. Гаращука зосереджено на аналізі засобів та способів переміщення товарів через митний кордон України. Вони наголошують на необхідності удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності митних процедур та запобігання корупційним ризикам [1].

Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про важливість комплексного підходу до оптимізації логістичних послуг при переміщенні товарів через митний кордон України. Впровадження сучасних інформаційних технологій, удосконалення нормативно-правової бази та використання імітаційного моделювання сприятиме підвищенню ефективності митно-логістичних процесів та інтеграції України в глобальні економічні процеси. Автори відзначають, що особливого значення набувають гнучкі цифрові інтерфейси між митними органами та логістичними операторами. Також акцентується увага на досвіді ЄС та інших провідних країн світу, де впровадження концепції «єдиного вікна» зменшило час митного оформлення на 30–50 %.

У ході проведеного нами дослідження виявлено, що основними проблемами організації логістичних послуг у митній сфері є:

- технічна неузгодженість цифрових систем митниці та приватних операторів;
- дублювання документів у паперовій та електронній формі;
- низький рівень цифрової грамотності персоналу;
- недосконалість існуючого «єдиного вікна» обміну інформацією.

У якості рішення нами запропоновано напрями вдосконалення та оптимізації митної системи в тій її частині, яка може впливати на рівень ефективності логістичних послуг в зовнішніх торговельних відносинах (табл. 1).

Таблиця 1 – Шляхи оптимізації логістичного сектору в митній сфері

Напрямок	Пропозиція	Очікуваний ефект
Цифровізація	Вдосконалення національної платформи «єдиного вікна»	Скорочення часу оформлення вантажів
Правове середовище	Адаптація положень Регламенту ЄС № 952/2013	Гармонізація з митним законодавством ЄС
Навчання	Підготовка кадрів із цифрових компетенцій	Підвищення якості надання послуг
Моделювання	Імітаційне моделювання логістичних сценаріїв	Прогнозування «вузьких місць»

Джерело: складено авторами.

Особливої уваги потребує подальший розвиток національної системи «єдиного вікна» у сфері міжнародної торгівлі. Попри її офіційне функціонування з 2018 року, на практиці залишаються значні резерви для підвищення ефективності її використання в логістичних процесах. Йдеться насамперед про необхідність:

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

- інтеграції платформи з інформаційними системами приватних логістичних операторів;
- уніфікації форматів даних між митними, транспортними та сервісними структурами;
- розширення функціоналу щодо електронного обміну документами в режимі реального часу;
- підвищення рівня автоматизації логістичних операцій, які супроводжують митне оформлення.

Досвід окремих країн свідчить про надзвичайну ефективність таких платформ. Сінгапурська система TradeNet дозволяє бізнесу подавати необхідну документацію в єдину точку доступу, що скорочує час митного оформлення до кількох годин. TradeNet об'єднує понад 30 державних і приватних організацій у спільну інформаційну екосистему. У Південній Кореї платформа UNI-PASS автоматизувала понад 95% митних операцій. Завдяки цьому середній час розмитнення контейнера зменшився з 2 днів до 2 годин. У Естонії, яка відома своїм е-урядом, єдине вікно для ЗЕД інтегрується не лише з митницею, а й з податковими органами, банками та навіть транспортними компаніями, що дозволяє забезпечити наскрізну цифрову логістику. Впровадження подібних підходів в українських умовах дозволить зробити систему логістичного супроводу міжнародних перевезень більш прозорою, швидкою та конкурентоспроможною.

Організація надання логістичних послуг у сфері митних відносин потребує глибокої трансформації в бік цифрової інтеграції, автоматизації процесів та синхронізації з міжнародними стандартами. Упровадження концепції «єдиного вікна», розвиток цифрових компетенцій персоналу та використання інструментів моделювання сприятимуть зниженню транзакційних витрат і підвищенню конкурентоспроможності України на глобальному ринку логістичних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаращук В., Дмитрик О., Федчишин С. Засоби та способи переміщення товарів через митний кордон України. *Наукові перспективи*. 2023. № 10 (40). URL : [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10\(40\)-550-561](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10(40)-550-561) (дата звернення: 22.04.2025).
2. Резнік Н., Вербівський С. Митне регулювання логістичних процесів в умовах цифровізації. *Молодий вчений*. 2022. № 12 (112). С. 117–121. URL : <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-12-112-21> (дата звернення: 22.04.2025).
3. Luzhanska N., Lebid I., Lebid E. System Analysis of Quality Assurance of Customs and Logistics Service of Goods of Different Nomenclature During International Transportation. *Transport systems and transportation technologies*. 2023. № 24. P. 5–11. URL : <https://doi.org/10.15802/tstt2022/272051> (date of access: 23.04.2025).

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

4. Shcherbak V. G., Dudorova T. Y. Improving the Processes for Providing Customs and Logistics Services in Ukraine. *Bulletin of the Kyiv National University of Technologies and Design. Series: Economic sciences*. 2019. Vol. 129, № 6. P. 134–142. URL : <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2018.6.13> (date of access: 23.04.2025).

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Олександр Гребельник,

*д-р екон. наук, професор,
професор кафедри митної справи
та товарознавства;*

Костянтин Притаманний,

*здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти,
Державний податковий університет*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ В ДЕРЖАВНІЙ МИТНІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

З постійним розвитком міжнародної торгівлі, удосконалюється й процеси митного контролю та оформлення товарів та транспортних засобів, що перетинають кордон. Тому важливо кожній посадовій особі митних органів країн бути обізнаною та компетентною у виконанні своїх обов'язків. Для забезпечення ефективного виконання функцій Державною митною службою України було запроваджено процес професійного розвитку персоналу, який допомагає працівникам Митниці бути в курсі усіх законодавчих змін.

Питанням дослідження особливостей розвитку персоналу в Державній митній службі України займалися О. Середюк, Л. Лазебник, К. Гунько, А. Корнійчук, О. Мирна та інші науковці. Проте, із постійними змінами у законодавстві України, у тому числі зі змінами, що стосуються митної політики держави, потреба у професійному розвитку кадрового потенціалу Держмитслужби є досить значною.

Розвиток персоналу – це безперервний процес, який впливає на багато факторів в подальшому: рівень професійної компетентності посадової особи, який позиціонує працівника як професіонала, рівень заробітної плати, оскільки професійний розвиток впливає на визначення надбавок працівнику. Законодавством України, а саме Постановою Кабінету Міністрів України від 23.08.2017 № 640 «Про затвердження Порядку проведення щорічного оцінювання результатів службової діяльності державних службовців» визначено, що кожна посадова особа повинна пройти професійне навчання і набрати 1 кредит ЄКТС для позитивної чи відмінної оцінки. Як наслідок, це дає змогу преміювати працівника за виконану роботу. Тому, процес професійного розвитку – це централізований процес, який безпосередньо керується відповідним відділом Центрального Апарату Держмитслужби та спеціальним департаментом, який займається розробкою та впровадженням навчання у Державній митній службі України.

Професійне навчання в Держмитслужбі буває декількох видів (рис. 1).

Рисунок 1 – Види розвитку персоналу в Державній митній службі України

Відповідно до рис. 1 короткострокові та довгострокові програми професійного розвитку пропонуються посадовим особам Державної митної служби України спеціальним структурним підрозділом. Більше того, службова особа може пройти спеціальне навчання і від Національного агентства державної служби України чи від інших урядових установ. Самоосвіта – це спеціальний вид розвитку персоналу, який полягає у проходженні окремих коротких навчальних курсів на освітніх платформах (наприклад, ДІА чи Prometeus).

Ще однією особливістю щодо розвитку персоналу Державної митної служби України є забезпечення проведення спеціальних навчань на базі окремої митниці, де службові особи можуть практично використати навички, які були набуті на теоретичних курсах, а також відслідкувати як ті чи інші зміни впливають на безперебійність роботи Митниці, як органу, що реалізує митну політику держави.

Більше того, посадові особи Держмитслужби мають змогу пройти професійне навчання з місця, де буде їм зручніше: з робочого місця, вдома чи взяти участь в офлайн заході (навчання, конференція, семінар тощо).

Розвиток персоналу є одним із ключових пріоритетів Державної митної служби України. Він постійно зазнає впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників, що зумовлює необхідність безперервного вдосконалення цього процесу. В умовах динамічних змін сучасного світу Держмитслужба щороку забезпечує професійне зростання своїх посадових осіб, підвищуючи рівень їхньої компетентності. З цією метою організовується широкий спектр навчальних заходів для державних службовців.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Myroslav Hryhorchuk,

*Doctor of Law, Associate Professor,
Head of the Department of Administrative Law,
Process and Customs Security;*

Olena Melnyk,

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Customs and Commodity Research;*

Alla Diduk,

*Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Director of the Research Institute of Financial
Policy of the Ministry of Finance of Ukraine,
State Tax University;*

Tetiana Vlasenko,

*Doctor of Economics, Professor,
Head of the Enterprise Economics
and Business Organization Department,
Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics*

**EUROPEAN EXPERIENCE IN CUSTOMS RISK MANAGEMENT:
PROSPECTS FOR ADAPTATION IN UKRAINE UNDER
CONTEMPORARY SECURITY CHALLENGES**

The relevance of studying customs risk management is especially significant amidst Ukraine's European integration process, exacerbated by the security challenges of wartime conditions. As Ukraine adapts its regulatory framework to meet EU standards, understanding effective risk management systems becomes crucial for protecting national economic interests while facilitating legitimate trade. The war has created unprecedented challenges for customs security, requiring innovative approaches to risk assessment and mitigation. Modernizing Ukraine's customs risk management system requires adapting European best practices, which is essential not only for European integration but also for enhancing customs security in response to current threats and ensuring economic stability during challenging times.

Customs security represents a vital element of economic protection, fundamentally linked to economic stability. In today's rapidly changing global environment, customs systems face unprecedented challenges from increasing trade volumes, technological shifts,

and evolving security threats. The conceptual foundations of customs security must therefore adapt to address these multidimensional challenges while maintaining the essential balance between facilitating legitimate trade and enforcing necessary controls. This requires theoretical frameworks that acknowledge both the traditional protective function of customs and its evolving role in supporting economic development. The effectiveness of modern customs security increasingly depends on risk-based approaches, institutional cooperation across borders, and the integration of advanced technological solutions to manage the growing complexity of international trade flows and associated risks.

The EU customs risk management system operates on a clear legal foundation established by the Union Customs Code [1], providing a comprehensive framework that integrates risk assessment with customs operations. This legal structure enables customs authorities throughout the EU to apply consistent approaches while maintaining flexibility to address specific regional challenges. The system's architecture allows for standardized implementation of customs procedures across member states while supporting adaptability to emerging threats and trade patterns [6].

The European system employs key elements of common risk criteria, priority controls, and information exchange while balancing security needs with trade facilitation through risk-based approaches and interagency cooperation.

Significant contrasts emerge when comparing trade restriction practices between advanced systems like the EU's and developing frameworks such as Ukraine's. Advanced systems feature comprehensive monitoring capabilities with high automation levels and clearly defined accountability structures, whereas developing frameworks often lack these sophisticated elements. Analysis of various systems reveals that successful implementation consistently includes integration with broader control networks, robust interagency coordination mechanisms, and comprehensive verification procedures. For Ukraine's continuing development, promising directions include implementing advanced monitoring technologies that complement existing risk management frameworks, enhancing risk indicator systems, strengthening international cooperation channels, and developing comprehensive reporting structures. Implementation of such enhancements would significantly improve Ukraine's capacity to effectively monitor trade restrictions while maintaining legitimate trade flows in alignment with European practices.

The adaptation of European customs risk management practices in Ukraine requires a comprehensive approach addressing both legal harmonization and practical implementation challenges. Ukraine has made significant progress in aligning its customs legislation with EU norms through recent regulatory changes. Implementation of advanced electronic information systems represents a crucial step toward enhanced cooperation with EU countries, improving control effectiveness while facilitating legitimate trade. Further

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

development should focus on IT solutions and customs procedure digitalization, risk management system enhancement, authorized economic operator program advancement, and strengthened international cooperation. The strategic application of a risk-oriented approach remains essential for balancing security requirements with trade facilitation amid contemporary challenges, requiring continuous personnel training and infrastructure development. With continued focus on these key areas, Ukraine is well-positioned to create a modern customs risk management system that not only meets European standards but also effectively addresses unique national security imperatives, ultimately contributing to economic resilience and successful European integration in the face of unprecedented geopolitical circumstances.

REFERENCES

1. EUR-Lex-02013R0952-20221212-EN-EUR-Lex. EUR-Lex – Access to European Union law. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02013R0952-20221212> (date of access: 12.03.2025).
2. On Amendments to the Customs Code of Ukraine Regarding the Implementation of Certain Provisions of the Customs Code of the European Union : Law of Ukraine dated 22.08.2024 No. 3926-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-20#Text> (date of access: 12.03.2025).
3. Sosenko, V. M. Risk-oriented approach as a principle of law. *Law and Society*. 2022. No. 2. P. 186–194 [in Ukrainian].
4. Turzhanskyi, V. A., Nelipovych, O. V. European guidelines for the development of the customs risk management system in Ukraine. *Sustainable Development of Economy*. 2024. No. 1 (48). P. 206–213 [in Ukrainian].
5. Utkina, M. S. Implementation of a risk-oriented approach in the financial monitoring system of Ukraine. *Actual Problems of Domestic Jurisprudence*. 2023. No. 2. P. 127–131 [in Ukrainian].
6. Customs risk management / Taxation and Customs Union. URL : https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/customs-risk-management_en (date of access: 12.03.2025).
7. The Revised Kyoto Convention. World Customs Organization. URL : https://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv.aspx (date of access: 12.03.2025).
8. Third Progress Report on the Implementation of the EU Strategy and Action Plan for Customs Risk Management. URL : <https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2021-01/eu-strategy-action-plan-customs-risk-management-third-report-staff-working-paper.pdf> (date of access: 12.03.2025).

Діана Грицун,
здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти;
Тетяна Микитенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД: ВИКЛИКИ ДЛЯ РИНКУ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

Регулювання зовнішньоекономічної діяльності охоплює комплекс заходів, спрямованих на інтеграцію національної економіки у світовий ринок, забезпечуючи водночас захист державних інтересів і економічну безпеку. Воєнні дії потребують запровадження специфічних обмежень у функціонуванні національного господарства, що впливає на зміну підходів до здійснення експортно-імпортних операцій і управління зовнішньоекономічними зв'язками.

Ринок будівельних матеріалів є невід'ємною складовою суспільного виробництва та має ключове значення для забезпечення якості життя населення і прискорення інноваційного розвитку матеріального сектору. За станом на червень 2023 року збитки житлового, нежитлового фонду та інфраструктури України сягнули понад 150,5 млрд доларів США [1]. У цьому контексті державне регулювання експорту та імпорту будівельних матеріалів повинно бути зосереджене на: забезпеченні безперервного постачання критично важливих ресурсів для відновлення інфраструктури, контролі за цільовим використанням ввезених матеріалів, спрощенні митних процедур для стратегічного імпорту, стимулюванні експорту продукції з високою доданою вартістю задля посилення економічної стійкості.

За даними Конфедерації будівельників України, для забезпечення повоєнного відновлення необхідно закупити будівельні матеріали на суму близько 100 млрд доларів [2]. Хоча більшість таких матеріалів Україна може виробити самостійно, виникає ризик дефіциту окремих позицій через втрату виробничих потужностей в окупованих регіонах і залежність від імпорту з росії та білорусі у минулому.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Таблиця 1 – Динаміка зовнішньоторговельних операцій
за товарною позицією 2523 (портландцемент), млн дол. США

Показник	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Зовнішньоторговельний обіг	74,80	74,80	89,80	67,34	47,80	64,92
Експорт	26,90	34,74	46,48	60,92	41,83	58,6
Імпорт	47,90	52,26	43,32	6,41	5,96	6,32
Сальдо	-21,0	-17,52	3,17	54,51	35,87	52,3

Джерело: [3].

Згідно з наведеними даними, загальний обсяг зовнішньоторговельного обігу портландцементу в 2019–2024 рр. скоротився на 13,2 %. У той же час експорт зріс в 1,12 разів, тоді як імпорт знизився на 87 %. Причинами цих змін стали високий попит на цемент у країнах-партнерах (особливо в ЄС), зниження внутрішнього споживання через спад будівельної активності, переорієнтація виробників на експорт, спрощення торгівлі з ЄС та скасування митних бар'єрів, низька собівартість українського цементу при високій якості. Разом з тим експорт гальмується такими викликами, як: логістичні труднощі (обмеження в роботі портів, дефіцит пального), захисні заходи з боку імпортерів (мита, квоти), конкуренція з іншими країнами (Туреччина, ЄС), фінансові ризики (нестабільність валютного курсу, затримки платежів).

Імпортні операції ускладнюються через держпідтримку вітчизняного виробника, антидемпінгові заходи, високі логістичні витрати, порушення ланцюгів постачання, зростання контрабанди та маніпуляції з митною вартістю.

Для покращення ситуації щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності у воєнний період, з урахуванням викликів для ринку будівельних матеріалів на ринку будівельних матеріалів потрібно впроваджувати інструменти захисту внутрішнього ринку шляхом тимчасового обмеження імпорту з країн, які не підтримують Україну або використовують демпінгову політику (наприклад, через антидемпінгові мита); встановлювати пріоритети на державні закупівлі українських будматеріалів та одночасно здійснювати контроль якості імпоротної продукції для недопущення ввезення низькоякісних чи фальсифікованих товарів.

Важливим кроком стане підтримка експорту будівельних матеріалів через державне субсидування логістики для експортерів через залізницю та альтернативні маршрути, пошук нових ринків збуту завдяки торговим представництвам і дипломатичним каналам та впровадження експортного кредитування та страхування ризиків для українських виробників.

На рівні держави слід здійснювати стимулювання будівельної галузі шляхом надання пільгових кредитів або грантів для виробників критичних будматеріалів,

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

створювати державний резерв будматеріалів для оперативного використання в зонах відновлення.

Для стимулювання розвитку вітчизняного виробництва будівельних матеріалів у період воєнного відновлення доцільним є:

- звільнення від сплати ввізного мита та ПДВ на обладнання, яке не виробляється в Україні та використовується для виготовлення будівельних матеріалів;
- прискорене митне оформлення такого обладнання із застосуванням принципу «єдиного вікна»;
- складання та регулярне оновлення переліку критично необхідного імпортного обладнання, відсутнього на вітчизняному ринку, затвердженого Кабінетом Міністрів України;
- надання державної фінансової підтримки для суб'єктів господарювання, які здійснюють імпорт цього обладнання в межах відбудови (пільгове кредитування, часткове відшкодування вартості);
- запровадження спрощеної сертифікації для імпортного обладнання, яке має європейські технічні сертифікати або сертифікати країн G7.

Отже, експортно-імпортні операції на ринку будівельних матеріалів стикаються з низкою системних перешкод. Для стабілізації ситуації необхідно активізувати внутрішнє виробництво, модернізувати логістичні маршрути, мінімізувати ризики та адаптуватись до міжнародних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ринок будівельних матеріалів в Україні: актуальні тренди. URL : <https://surl.li/oijqpw>
2. Конфедерація будівельників України / Офіційний вебсайт. URL : <https://kbu.org.ua/perevahy>
3. Державна митна служба України / Офіційний вебсайт. URL : <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/balance>

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Софія Даниленко,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти;

Ольга Іванишина,

канд. екон. наук, доцент,

завідувач кафедри адміністрування податків,

Державний податковий університет

ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ МИТНИХ ПРОЦЕДУР

У ХХІ столітті цифровізація стала не просто трендом, а невідворотним процесом, що змінює природу державного управління. Відносини між державою та бізнесом, між платником податків і контролюючим органом, стрімко переходять у нову площину – цифрову, автоматизовану, аналітично керовану. У цьому контексті дедалі більшої актуальності набуває питання оптимізації податкового адміністрування, особливо в частині митних процедур, які виступають «воротами» економіки, через які проходять не лише товари, а й дані, податкові зобов'язання та державний фіскальний інтерес.

Так, Державна податкова служба України разом з Державною митною службою України надає понад 120 адміністративних послуг. Використання цифрових технологій в рамках Єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів та податкового блоку ДПС України має значний вплив на зменшення витрат, що забезпечує покращення податкового та митного адміністрування.

Митниця – це перша точка дотику держави з товаром, який перетинає її кордон. Саме тут формується інформація про вартість, обсяг, походження продукції – базові складові, що впливають на нарахування податкових платежів. Коли ці процедури відбуваються вручну, із залученням паперових декларацій, без інтеграції з податковими системами, простір для зловживань і неточностей зростає в рази. Водночас, коли ці процеси переведені у цифрову площину, інтегровані в єдині бази даних і підкріплені аналітичними інструментами, виникає принципово нова модель адміністрування – прозора, швидка, ефективна.

Діджиталізація митних процедур відкриває широкі можливості для оптимізації податкового контролю. Вона дозволяє здійснювати автоматизовану верифікацію інформації, перевіряти дані про імпорт і експорт, митну вартість, країну походження товару в режимі реального часу. Наприклад, якщо податкова декларація підприємства декларує витрати на імпорт, митні органи можуть автоматично порівняти цю інформацію

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

з поданими митними деклараціями, і в разі виявлення розбіжностей – ініціювати перевірку. Такий механізм – основа сучасного ризик-орієнтованого підходу, що дозволяє зосереджувати зусилля на тих суб'єктах, які дійсно потребують уваги, замість масових і не завжди ефективних перевірок.

Застосування цифрових технологій у митниці – це не лише електронне декларування. Це використання штучного інтелекту для виявлення шаблонів ухилення від сплати податків, це блокчейн-платформи, які забезпечують незмінність даних, це інтегровані аналітичні панелі, що відображають поточні надходження, ризики, ефективність контролю в реальному часі. Все це – вже доступна реальність, яку активно впроваджують у практиці фіскального адміністрування країни, що прагнуть стати конкурентоспроможними на глобальному ринку.

Водночас, цифрова трансформація – це не лише технологія, а й інституційний виклик. Без відповідного правового поля, без оновлення процедур і навчання персоналу навіть найсучасніші ІТ-рішення не дадуть очікуваного ефекту. Впровадження діджиталізації в митних та податкових органах потребує не тільки коштів, але й зміни мислення. Державні службовці мають перейти від логіки «перевірки за формою» до логіки «аналізу за суттю», що можливо лише за умови володіння цифровими інструментами та аналітичними методами [2].

Цифрова трансформація митниці має також міжнародний вимір. Міжнародна торгівля дедалі більше залежить від швидкості проходження товарів через кордони, а також від прозорості цих процесів. Країни, що вміють обробляти митні й податкові операції швидко, без зайвого бюрократичного навантаження, стають більш привабливими для інвесторів і бізнесу. Впровадження електронних платформ, таких як «єдине вікно» (Single Window) або попереднє декларування, зменшує час перебування товару на кордоні й водночас – підвищує ефективність податкового контролю. Наприклад, якщо система одразу «бачить», що одна й та сама компанія систематично декларує мінімальну митну вартість на той самий товар, вона може автоматично привернути увагу інспектора і розпочати перевірку [1].

Діджиталізація також відкриває нові можливості для міжнародної співпраці у сфері фіскального контролю. Інтероперабельність митних і податкових систем різних країн дозволяє обмінюватися інформацією, відслідковувати переміщення товарів, протидіяти транснаціональному шахрайству. Наприклад, за допомогою ініціатив ОЕСР та глобальних форумів з прозорості обміну податковою інформацією стає можливим запитувати й отримувати дані про податкові зобов'язання компаній, які мають операції в різних юрисдикціях. Таким чином, цифровізація сприяє не лише оптимізації національного адміністрування, а й гармонізації фіскальної політики на глобальному рівні [3].

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Втім, не варто недооцінювати виклики, які супроводжують діджиталізацію. Захист персональних і комерційних даних, кібербезпека, потреба в постійній модернізації програмного забезпечення, правові колізії – усе це вимагає комплексного підходу. Реформа податково-митного адміністрування повинна бути підкріплена цифровою стратегією держави, відповідним бюджетним фінансуванням і міжвідомчою координацією. Крім того, сам бізнес також має адаптуватися – вміти працювати з електронними системами, подавати якісну звітність, бути відкритим до цифрового нагляду.

Отже, оптимізація податкового адміністрування в умовах діджиталізації митних процедур – це не просто технічне вдосконалення, а фундаментальна зміна парадигми державного управління. Це перехід від ручного контролю до цифрового аналітичного мислення, від ізольованих баз даних – до інтегрованої системи управління фінансовими потоками. Це не лише шлях до зростання податкових надходжень, але й важливий крок до прозорості, відкритої та ефективної держави, яка не бореться з бізнесом, а створює для нього прогнозоване й справедливе середовище.

У цьому процесі критично важливо не лише впроваджувати нові цифрові рішення, а й будувати культуру довіри, відповідальності та взаємоповаги між усіма учасниками економічного процесу. Лише тоді цифрова трансформація стане не самоціллю, а інструментом сталого розвитку держави у XXI столітті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Junquera-Varela R. F., Lucas-Mas C. Ó. Digitaltransformation of taxand customs administrations. *Revenueadministrationhandbook*. 2024. P. 129–140. URL : https://doi.org/10.1596/978-1-4648-2053-3_ch6 (date ofaccess: 28.04.2025).
2. Pantieliieieva N. Digitaltransformationoftaxadministration. *Pathofscience*. 2022. Vol. 8, no. 1. P. 3035–3051. URL : <https://doi.org/10.22178/pos.78-9> (date ofaccess: 28.04.2025).
3. Digital Transformation of Tax Administration / OECD. 2025. URL : https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/tax-administration.html?utm_source (date ofaccess: 28.04.2025).

Тетяна Євгенко,
*здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;*
Тетяна Микитенко,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет*

ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Митний контроль відіграє ключову роль у забезпеченні економічної і митної безпеки України та регулюванні зовнішньоекономічної діяльності, слугуючи бар'єром для незаконних операцій, водночас сприяючи легальній торгівлі. Основна мета митного контролю полягає в перевірці законності переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, а також у запобіганні порушенням митного законодавства, таким як контрабанда, ухилення від сплати митних платежів чи переміщення заборонених товарів.

У сучасних умовах глобалізації, коли Україна активно інтегрується до європейського економічного простору, ефективна організація митного контролю стає не лише інструментом захисту національних інтересів, але й важливим фактором підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародній арені [1, с. 45].

Процес митного оформлення є багатогранним та чітко регламентованим Митним кодексом України. Митне оформлення розпочинається з попереднього декларування, коли суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності надають митним органам інформацію про товари ще до їхнього прибуття на митну територію України. Такий підхід дозволяє заздалегідь оцінити потенційні ризики, пов'язані з вантажем і підготуватися до його обробки. Наступним кроком є подання митної декларації документа, який містить детальну інформацію про товар: його код за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, митну вартість, країну походження, а також відомості про умови постачання. Після цього митні органи проводять аналіз поданих документів, а в разі підозр чи необхідності, фізичний огляд вантажу із залученням спеціального обладнання. Завершальним етапом є сплата митних платежів, таких як мито, податок на додану вартість, акцизний податок із ввезених товарів. Після цього товари випускаються у вільний обіг на території України або спрямовуються на транзит через країну [2, с. 78].

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Сучасні технології значно трансформували митний контроль, зробивши його більш швидким і прозорим. Одним із ключових нововведень є впровадження електронного декларування через систему «Єдине вікно», яка дозволяє суб'єктам бізнесу подавати документи в електронному вигляді, скорочуючи час оформлення до кількох годин замість кількох днів, як це було раніше. Автоматизовані системи аналізу ризиків, засновані на алгоритмах і базах даних, допомагають митним органам ідентифікувати вантажі, що потребують ретельної перевірки, оптимізуючи роботу служб і зменшуючи ймовірність корупційних зловживань. Крім того, використання високотехнологічного обладнання, такого як сканери, рентгенівські установки та детектори, дозволяє швидко виявляти приховані чи заборонені предмети без необхідності повного розвантаження вантажу, що економить час і ресурси [1, с. 50].

Попри технологічний прогрес, система митного контролю в Україні стикається з низкою викликів. Однією з найбільших проблем залишається контрабанда, яка особливо поширена на західних кордонах країни. Найчастіше фіксуються спроби незаконного переміщення тютюнових виробів, алкогольної продукції та інших високоліквідних товарів, що завдає значних збитків державному бюджету. Технічна оснащеність багатьох пунктів пропуску залишається недостатньою: застаріле обладнання та брак сучасних сканерів ускладнюють швидке й ефективне виявлення митних порушень. До того ж бюрократичні процедури, які все ще зберігаються в окремих аспектах митного оформлення, створюють перепони для малого та середнього бізнесу, знижуючи їхню здатність конкурувати на зовнішніх ринках і гальмуючи розвиток міжнародної торгівлі [2, с. 82].

Для вдосконалення митного контролю пропонується розширити мережу сканерів і автоматизованих систем на пунктах пропуску для прискорення перевірок, впровадити аналіз великих масивів даних для прогнозування можливих порушень, автоматично виявляти аномалії у товаропотоках та фальсифікованих документів, підвищувати кваліфікацію митників шляхом тренінгів і посилити співпрацю з митними органами ЄС для боротьби з контрабандою.

З метою оптимізації митного оформлення доречно використовувати чат-боти та віртуальні помічники для обробки запитів та спрощувати процес попереднього декларування товарів. Основними аспектами оптимізації попереднього декларування мають стати автоматизація процесу декларування за рахунок використання єдиних електронних систем для подання декларацій, інтеграція з митними системами інших держав для обміну інформацією та використання API (Application Programming Interface-інтерфейс програмування додатків) та блокчейн-технологій для прискорення перевірки документів.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Спрощенню та прискоренню митних процедур сприятиме ефективне проведення попередньої оцінки ризиків митними органами ще до прибуття товару, скорочення обсягу обов'язкових документів для надійних імпортерів (АЕО) та використання програмного забезпечення для автоматизованого аналізу ризиків.

Отже, організація митного контролю та оформлення в Україні потребує комплексного підходу, який поєднує сучасні технології, спрощення процедур і боротьбу з порушеннями митних правил. А широке впровадження штучного інтелекту значно підвищить ефективність митної служби, зменшить час оформлення вантажів, покращить контроль та мінімізує людський фактор та стане важливим кроком до цифровізації та європейської інтеграції митної системи України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федотов О. П., Назарко А. А. Декларування та митне оформлення товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України : навч.-метод. посібник. Одеса : Юрид. літ., 2023. URL : <https://doi.org/10.32837/11300.24795>
2. Соколенко О. Принципи митного контролю товарів, які переміщуються через митний кордон України. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 3 (21). URL : [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-3\(21\)-804-816](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-3(21)-804-816)

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Дарія Єфімова,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Леонід Чупрій,
д-р політ. наук, професор,
професор кафедри психології, педагогіки
та суспільних дисциплін,
Державний податковий університет

МОРАЛЬНИЙ ВИБІР І ПРОФЕСІЙНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕНЕДЖЕРА МИТНОЇ СПРАВИ

У процесі професійної діяльності менеджера митної справи виникає постійна необхідність прийняття рішень, що мають не лише правові, а й етичні наслідки. Такі рішення часто передбачають моральний вибір – вибір між власною вигодою, професійною етикою, вимогами закону та очікуваннями суспільства.

У філософському аспекті поняття морального вибору тісно пов'язане з відповідальністю. І. Кант вважав, що моральність полягає в дотриманні категоричного імперативу – діяти лише за тією нормою, яка може стати загальним законом [1, с. 42]. Такий підхід актуальний для митного менеджера, оскільки його рішення повинні відповідати нормам закону та водночас – принципам доброчесності. Жан-Поль Сартр у межах екзистенціалізму стверджував, що людина завжди відповідальна за свої вибори, навіть у найскладніших обставинах [2, с. 75]. У митній справі це означає, що навіть під тиском зовнішніх факторів (наприклад, корупційних пропозицій чи адміністративного впливу) менеджер несе особисту моральну відповідальність за своє рішення.

Професійна відповідальність менеджера митної справи охоплює кілька рівнів: юридичний (дотримання норм законодавства), організаційний (виконання внутрішніх процедур), соціальний (служіння суспільним інтересам) та етичний (моральна чистота дій). Сучасна наука управління акцентує увагу на тому, що відчуття моральної відповідальності сприяє формуванню довіри до державних інституцій і зміцненню репутації митної системи [3, с. 168]. На практиці це проявляється в конкретних етичних дилемах: наприклад, чи погоджуватись на «спрощення» митних процедур на вимогу бізнесу в обхід законодавства, чи діяти згідно з нормами, попри можливе погіршення показників ефективності. У таких ситуаціях моральний вибір має ключове значення, бо саме він визначає обличчя публічного управлінця. Як зауважує К. Мальцев у дослідженні морально-етичної відповідальності в публічному адмініструванні,

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

моральна автономія працівника стає основою антикорупційної культури в державних органах [4, с. 122]. Таким чином, відповідальний менеджер митної справи не лише виконує функції, а й формує етичне середовище, у якому діє.

Отже, моральний вибір та професійна відповідальність – це не додатки до професійної діяльності менеджера митної справи, а її сутнісна основа. Філософське осмислення цих категорій допомагає краще зрозуміти суть лідерства в умовах сучасного кризового суспільства та формувати нове покоління управлінців – відповідальних, принципових, морально стійких.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кант І. Основи метафізики моралі / пер. з нім. В. Ярошевського. К. : Юніверс, 2004. 112 с.
2. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм. Харків : Фоліо, 2021. 143 с.
3. Nhema A. G. The Relevance of Classical Management Theories to Modern Public Administration: A Review. *Journal of Public Administration and Governance*. 2015. Vol. 5, № 3. P. 165–179. DOI : <https://doi.org/10.5296/jpag.v5i3.8337>
4. Мальцев К. О. Етичні засади діяльності державних службовців: філософський підхід. *Вісник НАДУ при Президентові України*. 2020. № 1. С. 120–125.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Ольга Іванишина,

канд. екон. наук, доцент,

завідувач кафедри адміністрування податків;

Анастасія Купріянова,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти,

Державний податковий університет

АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ЗБОРІВ: АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ТА ВИКЛИКІВ

Сучасні процеси глобалізації, інтеграції України у світову економічну систему, а також зовнішньополітичні виклики, зокрема збройна агресія проти нашої держави, висувають підвищені вимоги до ефективності адміністрування митних платежів. У таких умовах митна система повинна не лише забезпечувати стабільні фіскальні надходження до бюджету, а й виступати гарантом економічної безпеки держави, сприяти розвитку зовнішньоекономічної діяльності та інтеграції у міжнародні торговельні мережі. Ефективне адміністрування митних платежів стає одним із ключових факторів державної стійкості, що вимагає комплексного реформування процедур, впровадження цифрових технологій, мінімізації корупційних ризиків та гармонізації національних норм із міжнародними стандартами.

Державна митна служба України (далі – ДМС України) виступає ключовим органом у процесі адміністрування митних платежів, забезпечуючи фіскальні надходження до державного бюджету та виконуючи важливу функцію захисту економічних інтересів держави. Її діяльність спрямована не лише на стягнення митних платежів, а й на контроль за дотриманням митного законодавства, попередження та боротьбу з контрабандою, сприяння легальній міжнародній торгівлі. У сучасних умовах ДМС України перебуває у процесі реформування, орієнтованого на підвищення прозорості процедур, зменшення впливу людського фактора та інтеграцію в європейський простір митного адміністрування [4].

У 2022 році, на тлі початку повномасштабної війни та супутніх логістичних труднощів, митні надходження до державного бюджету України склали 318,1 млрд грн, що на 179,1 млрд грн менше ніж у 2021 році. Суттєві порушення в торговельних ланцюгах, руйнування інфраструктури та обмеження на імпорт окремих товарів призвели до значного недовиконання планових показників. Однак вже у 2023 році спостерігалось поступове відновлення економічної активності та стабілізація зовнішньоекономічних операцій, що дозволило забезпечити надходження в обсязі 450,6 млрд грн.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

У 2024 році позитивна динаміка зберіглася, обсяг митних платежів зріс до 591,7 млрд грн, що свідчить про нарощення імпорتنих операцій та покращення адміністративної ефективності митної системи. Така динаміка свідчить про певну стабілізацію митних надходжень попри складні умови воєнного часу, однак також підкреслює гостру залежність митних доходів від загального стану економіки та безпекової ситуації. У 2025 році уряд розраховує отримати 593,8 млрд грн за рахунок ПДВ з ввезених товарів, 59,2 млрд від ввізного мита, а також 147,2 млрд від акцизного податку з ввезених підакцизних товарів [2].

Одним із провідних напрямів модернізації митної системи України стала електронізація процедур, що дозволяє суттєво скоротити час оформлення вантажів і мінімізувати корупційні ризики. Впровадження механізму «єдиного вікна» надало можливість суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності здійснювати взаємодію з різними контролюючими органами через єдиний електронний портал, що значно спростило процедуру митного оформлення. Автоматизоване оброблення даних та електронне декларування забезпечують оперативність аналізу митних декларацій, сприяють підвищенню точності розрахунків митних платежів та оптимізують контроль за ризиками. Так, запровадження автоматизованої системи управління ризиками дозволило зменшити частку фізичних оглядів вантажів, що є суттєвим прогресом.

Одним із пріоритетів митної реформи є створення сприятливих умов для законного бізнесу через спрощення митних процедур. У цьому контексті значущим кроком стало впровадження інституту авторизованих економічних операторів (АЕО). Станом на лютий 2025 року статус АЕО в Україні отримали понад 80 компаній, що дозволяє їм користуватися перевагами прискореного митного оформлення та зменшеного контролю. Інструмент попереднього декларування товарів дозволяє забезпечити більш прогнозоване митне оформлення, зменшити час простою на кордоні на 30–40 % порівняно з класичними процедурами, а також сприяє ефективному логістичному плануванню. Такі нововведення не лише оптимізують зовнішньоекономічну діяльність, але й підвищують інвестиційну привабливість України у глобальній економічній системі [1; 3].

Однією з ключових проблем, що перешкоджають ефективному адмініструванню митних платежів в Україні, залишається високий рівень корупційних ризиків на митниці. Незважаючи на впровадження низки антикорупційних ініціатив та електронних сервісів, практика ухилення від митного контролю, маніпулювання митною вартістю товарів, заниження обсягів вантажів або їх фальсифікація все ще має місце. Такі порушення не лише підривають довіру до митної системи, але й призводять до істотних втрат бюджету через недоотримання митних платежів. Проблема тінізації імпортно-експортних операцій актуалізує необхідність подальшого удосконалення механізмів ризик-орієнтованого контролю, цифровізації процедур та підвищення персональної відповідальності митних службовців [3].

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Запровадження воєнного стану в Україні суттєво змінило умови функціонування митного адміністрування. З метою забезпечення обороноздатності держави було спрощено окремі митні процедури для товарів критичного імпорту, військової техніки та гуманітарної допомоги. Водночас порушення логістичних ланцюгів, втрата контролю над частиною державного кордону та обмеження торговельних операцій через руйнування інфраструктури призвели до зниження обсягів митних надходжень. Крім того, зміни у пріоритетах митного контролю в умовах воєнного часу висунули нові виклики щодо забезпечення балансу між безпекою і фіскальною ефективністю. Це вимагає адаптації процедур та підвищення оперативності прийняття рішень митними органами.

Ефективність митного адміністрування значною мірою залежить від професійного рівня кадрів та здатності інституцій забезпечувати якісне виконання своїх функцій. Низький рівень інституційної спроможності, кадровий дефіцит, недостатня мотивація персоналу та висока плинність кадрів залишаються серйозними перепонами для модернізації митної служби України. Часто митні органи стикаються з браком кваліфікованих фахівців у сфері ризик-менеджменту, аналітики, інформаційних технологій. Без належного кадрового потенціалу та сучасних управлінських підходів забезпечити належний рівень контролю та обслуговування бізнесу практично неможливо. Тому питання інституційної реформи, професійної підготовки та гідного матеріального забезпечення співробітників митниці має стати одним із пріоритетів державної митної політики [4].

Сучасний розвиток митної справи невід'ємно пов'язаний із глибокою цифровізацією процесів. Впровадження передових інформаційних технологій дозволяє суттєво підвищити ефективність митного контролю, знизити рівень корупційних ризиків та забезпечити прозорість процедур. Подальший розвиток електронного декларування, автоматизація процесів прийняття рішень на основі систем управління ризиками, інтеграція митної інформації з базами даних інших відомств повинні стати ключовими напрямками цифрової трансформації Державної митної служби України. Особливу увагу слід приділяти розвитку аналітичних платформ, штучного інтелекту та систем блокчейн для забезпечення нерозривності та достовірності обробки митної інформації.

Значне підвищення якості митного адміністрування можливе через оптимізацію процедур контролю. Зокрема, йдеться про впровадження моделі інтелектуального митного аудиту, який базується на попередньому аналізі ризиків і дозволяє зосередити контрольні заходи на високоризикових операціях. Зменшення кількості фізичних перевірок та максимальна автоматизація процесів дозволять мінімізувати вплив людського фактора, що традиційно є вразливим місцем у системі митниці. Доцільним є

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

також розширення практики застосування програм попереднього повідомлення та авторизованих економічних операторів, що сприятиме підвищенню довіри між бізнесом та державою [3; 4].

Подальша модернізація митної системи України неможлива без активної інтеграції у світову митну спільноту. Приєднання України до Конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція у переглянутій редакції) створює передумови для гармонізації національних процедур з міжнародними стандартами. Також велике значення має імплементація положень Угоди Світової організації торгівлі про спрощення процедур торгівлі, що сприятиме полегшенню доступу українських товарів на світові ринки. Участь у цих міжнародних ініціативах не тільки забезпечує прозорість та передбачуваність митної політики, а й є важливим чинником підвищення інвестиційної привабливості України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вже 80 компаній можуть користуватися спрощеним митним режимом в Україні / Liga zakon : вебсайт. URL : https://biz.ligazakon.net/news/234106_vzhe-80-kompany-mozhut-koristuvatisya-sproshchenim-mitnim-rezhimom-v-ukran (дата звернення: 28.04.2025).
2. Надходження до бюджету від митних платежів: план та реальність. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2025/01/15/infografika/ekonomika/podatkovy-nadkhodzhennya-byudzhetu-plan-ta-realnist> (дата звернення: 28.04.2025).
3. Іщук Ю. А., Огородник Є. І. Механізм дії тарифної системи в Україні: вплив на зовнішньоекономічну діяльність. *Modern Economics*. 2024. № 48. С. 47–55. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20592> (дата звернення: 27.04.2025).
4. Тимошенко Н., Дідик О., Смоляр Л. Митна політика України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024 № 61. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-56> \ (дата звернення: 27.04.2025).

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Тарас Караваєв,
*д-р техн. наук, професор,
професор кафедри товарознавства
та митної справи,
координатор проєкту EUAEOUA,
Державний торговельно-економічний університет*

РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ АЕО В УКРАЇНІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Авторизований економічний оператор (англ. Authorized Economic Operator) – це особливий статус, який засвідчує високий ступінь довіри митниці до суб'єкта господарювання (підприємства) та надає йому можливість користуватися перевагами та спрощеннями при митному оформленні, як наприклад: зниження рівня ризику щодо переміщуваних товарів; першочерговість виконання митних формальностей; випуск товарів за місцезнаходженням підприємства; використання спеціально визначеної смуги руху у пункті пропуску (планується реалізувати в рамках «е-черги»); спрощена процедура декларування тощо.

АЕО став флагманською програмою партнерства між митницею та бізнесом для членів Світової організації торгівлі (СОТ) та Всесвітньої митної організації (ВМО), оскільки дає можливість для митниці на принципах партнерських стосунків розділити свої обов'язки з безпеки з приватним сектором, надаючи йому в якості заохочення низку митних спрощень та переваг.

За даними ВМО станом на початок травня 2025 року програми АЕО вже реалізовано у майже 90 країнах світу, ще 7 країн знаходяться в активній стадії розвитку. У світі укладено 122 угоди про взаємне визнання АЕО, з яких 116 двохсторонніх і 6 багатосторонніх [1].

В Україні програму АЕО офіційно запроваджено у жовтні 2019 р. Метою такого кроку було наближення митного законодавства України до стандартів та вимог ЄС.

Про значну динаміку розвитку програми АЕО в Україні свідчать наступні дані. Відповідно до Державного реєстру авторизацій за 12 місяців 2024 року статус АЕО в Україні надано 60-и новим підприємствам із загальною 80-и зареєстрованим станом на кінець 2024 [2]. Таким чином, авторизацію АЕО в Україні у 2024 році надано у три рази більшій кількості підприємств, ніж загальною за три попередні роки функціонування програми в Україні.

Станом на початок травня 2025 року в Україні надано 91 авторизацію АЕО, з яких 88 підприємств отримало авторизацію типу АЕО-С (про надання права на застосування спрощень), та 3 підприємства – типу АЕО-Б (про підтвердження безпеки та

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

надійності). Таким чином, за 4 місяці 2025 року авторизацію АЕО надано 11-и підприємствам України [2]. Якщо зазначена динаміка збережеться, то за підсумками 2025 року в нашій державі статус АЕО буде надано понад 30-и новим підприємствам.

Варто зазначити, що питання авторизацій при здійсненні міжнародної торговельної діяльності набувають додаткової актуальності та розширюються у 2025 році. Це зумовлено Законом України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» №3926. На виконання зазначеного закону Кабінетом Міністрів прийнято Постанову № 454 від 15.04.2025, якою внесено зміни до Постанови КМУ від 27.09.2022 № 1092 «Деякі питання реалізації положень Митного кодексу України щодо надання авторизацій». Обидва НД набули чинності 19 квітня 2025, що визначає новий етап розвитку програми АЕО в Україні [3-5].

В Державному торговельно-економічному університеті протягом 2022–2025 рр. реалізується міжнародний проєкт «Програма авторизованого економічного оператора ЄС: імплементація в Україні» (EUAEOUA) в рамках програми Еразмус+ напрямку Жан Моне. В рамках проєкту EUAEOUA проведено 8 модулів, кожен з яких передбачав 40 год лекцій-дискусій. Варто відмітити, що зацікавленість у вивченні програми АЕО підтверджується значною кількістю слухачів (в середньому понад 60) на модулях проєкту EUAEOUA. Загалом за час реалізації проєкту у модулях взяли участь понад 500 слухачів. Це стало вагомим внеском проєкту EUAEOUA у популяризацію та розвиток інституту АЕО в Україні з урахування провідного досвіду ЄС та інших країн світу.

Функціонування інституту АЕО в Україні спрощує та полегшує міжнародну торгівлю та забезпечує участь українських підприємств у формуванні безпечних ланцюгів постачання товарів, підвищує їх конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [4].

Таким чином, реалізація проєкту «Програма авторизованого економічного оператора ЄС: імплементація в Україні» (EUAEOUA) дозволила забезпечити інформування цільової аудиторії з питань, що стосуються теоретичних і практичних аспектів підготовки підприємств для отримання статусу АЕО. Це також сприятиме популяризації інституту АЕО та подальшому зростанню кількості авторизацій в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. The Online AEO Compendium of World Customs Organization. URL : <https://aewcoomd.org>
2. Єдиний державний реєстр авторизованих економічних операторів. URL : <https://cabinet.customs.gov.ua/aepubliclist>

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

3. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу : Закон України від 22.08.2024 № 3926-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-20#n2>

4. Деякі питання реалізації положень Митного кодексу України щодо надання авторизацій : постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 № 1092 (зі змінами). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1092-2022-п#Text>

5. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 1092 : постанова КМУ № 454 від 15.04.2025. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/454-2025-п#n2>

6. Проєкт «Програма авторизованого економічного оператора ЄС: імплементація в Україні». URL : <https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=44698&uk>

Андрій Карпенко,
*д-р екон. наук, професор,
професор кафедри економіки та митної справи;*
Олександр Карпенко,
*здобувач третього освітньо-наукового
рівня вищої освіти,
Національний університет «Запорізька політехніка»*

РОЛЬ МИТНОЇ СИСТЕМИ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

В умовах глобалізації та євроінтеграційних процесів гармонізація митної політики України з міжнародними стандартами набуває особливого значення, оскільки сприяє залученню інвестицій і розвитку експортного потенціалу. Посилення ролі зовнішньоекономічної діяльності у формуванні конкурентоспроможності національної економіки України підкреслює актуальність дослідження взаємозв'язку митної системи та підприємництва. Ефективність митного регулювання безпосередньо впливає на умови ведення бізнесу, рівень транзакційних витрат і швидкість товарообігу. Водночас адміністративні бар'єри та корупційні ризики можуть стримувати економічне зростання (розвиток підприємництва), що зумовлює необхідність впровадження інноваційних механізмів митного адміністрування.

Митна система є ключовим елементом економічного механізму держави, виконуючи не лише фіскальні, а й регуляторні та безпекові функції. Вона виступає інструментом реалізації державної економічної політики, забезпечуючи баланс між стимулюванням зовнішньоекономічної діяльності та захистом внутрішнього ринку. Основними завданнями митної системи є регулювання товарообігу, адміністрування митних платежів, запобігання контрабанді та нелегальному переміщенню товарів. Крім того, ефективне митне адміністрування сприяє покращенню інвестиційного клімату та зміцненню позицій країни у міжнародній торгівлі [1; 2].

Важливим і актуальним завданням митного регулювання стала адаптація митної системи України до вимог об'єднаної транзитної системи та автоматизація механізму фінансових гарантій. Із приєднанням до міжнародних митних конвенцій та введенням відповідних законодавчих змін у сферу спільного транзиту Україна виконала понад 80 % своїх зобов'язань згідно з Угодою про асоціацію з ЄС у митній сфері. У межах реалізації Конвенції про спільний транзит (СТС) було впроваджено NCTS (New Computerized Transit System) – цифрову систему, розроблену ЄС для управління транзитними переміщеннями товарів між країнами-учасницями [3]. Спрощені процедури, зокрема взаємне визнання фінансових гарантій і зменшення контролю, почали

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

значно сприяти зниженню витрат бізнесу та підвищенню гнучкості визначення пунктів пропуску в ЄС.

Станом на 01 жовтня 2023 року в Україні було 23835 деклараційних оформлень за рік дії в Україні «митного безвізу», що забезпечило їх суттєве зростання. Починаючи з 1 жовтня 2022 року, система управління гарантіями NCTS зафіксувала 31 генеральну гарантію, з якої станом на початок жовтня 2023 року активні 20, загальною сумою приблизно 60 млн євро. Крім цього, в системі реєстру NCTS зафіксовано 1 373 індивідуальні електронні гарантії, з яких 1 232 на суму 66 млн євро є активними. За останній рік міжнародного використання NCTS було здійснено майже 300 запитів щодо правил проведення процедур спільного транзиту, а також оброблено понад 300 запитів, надісланих митними адміністраціями інших країн [4]. Тобто система «митного безвізу» суттєво посприяла спрощенню та пришвидшенню ЗЕД, розвитку підприємницької діяльності. Ці процедури стали можливі через встановлення взаємодії з митними органами інших країн у межах адміністративної допомоги відповідно до Конвенції. Подальше розширення застосування NCTS передбачає активну взаємодію Держмитслужби з підприємствами для отримання дозволів на використання транзитних спрощень відповідно до Конвенції.

Оформлення декларацій за 12 місяців застосування NCTS в Україні щомісячно зростає. Особливо це помітно по митниці відправлення. Якщо в жовтні 2022 року було оформлено 22, то вже на кінець вересня 2023 року на 3 791 декларації більше. Всього за рік роботи NCTS було оформлено 19538 декларацій «як митниця відправлення» та 4 297 декларації як митниця призначення, що були розпочаті в інших країнах-учасниках Конвенції. У межах надання консультацій представникам бізнесу, так і посадовим особам митних органів, з моменту початку міжнародного застосування NCTS Службою підтримки з питань спільного транзиту Держмитслужби було оброблено понад 2,5 тис. запитів [4].

Отже, запровадження NCTS як міжнародної електронної системи митного контролю значно посприяло автоматизації транзитних процедур, підвищуючи прозорість, оперативність і ефективність переміщення товарів під митним контролем. Система дозволила забезпечити електронне подання декларацій, обмін транзитною інформацією між митними органами, автоматизований контроль за переміщенням вантажів і спільне використання даних країнами-учасниками. Використання NCTS оптимізувало митний транзит, зменшуючи часові й фінансові витрати суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Подальше вдосконалення системи та її інтеграція з іншими цифровими митними інструментами сприятимуть створенню більш ефективного, прозорого та конкурентоспроможного бізнес-середовища в Україні.

Таким чином, зміни в митному регулюванні, спрямовані на гармонізацію з європейськими стандартами, суттєво вплинули на розвиток підприємництва в Україні. Спрощення митних процедур, автоматизація процесів і впровадження цифрових технологій зменшили адміністративний тиск на бізнес, прискорили логістичні операції та підвищили конкурентоспроможність українських компаній на міжнародних ринках. Крім того, зниження рівня бюрократичних процедур сприяє зростанню інвестиційної привабливості країни. Разом з тим, подальші реформи митної системи потребують комплексного підходу, що включає вдосконалення законодавчої бази, підвищення рівня прозорості процедур і боротьбу з корупційними ризиками. Лише системні зміни можуть забезпечити стабільний розвиток бізнес-середовища, розширення можливостей для експортерів і більш ефективне інтегрування України у світову економіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Карпенко А. В. Розвиток митної системи України в умовах нової економіки. Трансформація та розвиток митної справи в умовах нової економіки : монографія / за заг. ред. А. В. Карпенка і М. В. Гудзь. Запоріжжя : ФОП Мокшанов В. В., 2019. С. 160–171.
3. Думанська І., Співак А. NCTS як імплементація європейської діджитал-практики спільного транзиту в Україні. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 4. С. 60–70. URL : <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/93/105>
4. Результати року «митного безвізу»: майже 24 тис. оформлених транзитних декларацій та 85 авторизацій на застосування транзитних спрощень. 4 жовтня. URL : <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/rezultati-roku-mitnogo-bezvizu-maizhe-24-tis-oformlenikh-tranzitnikh-deklaratsii-ta-85-avtorizatsii-na-zastosuvannia-tranzitnikh-sproshchen-1309> (дата звернення: 25.04.25).

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Катерина Касьян,
*здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;*
Наталія Держак,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет*

ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Митна вартість товарів є одним із ключових елементів митного регулювання, оскільки саме на її основі розраховуються митні платежі, такі як мито, податок на додану вартість (ПДВ) та акцизний збір. Визначення митної вартості товарів при їх переміщенні через митний кордон України регламентується положеннями Митного кодексу України, а також міжнародними нормами, зокрема Угодою про застосування статті VII ГАТТ/СОТ [4].

Аналіз показників зовнішньої торгівлі України за 2020–2023 роки свідчить про значні коливання обсягів експорту та імпорту. У 2021 році спостерігалось максимальне зростання як експорту (68,24 млрд дол.), так і імпорту (73,28 млрд дол.), що може бути зумовлено економічним відновленням після пандемії COVID-19. У 2022 році відбулося значне скорочення експорту (до 44,8 млрд дол.) та імпорту (до 59,54 млрд дол.), спричинене війною та її наслідками для економіки України (рис. 1) [1].

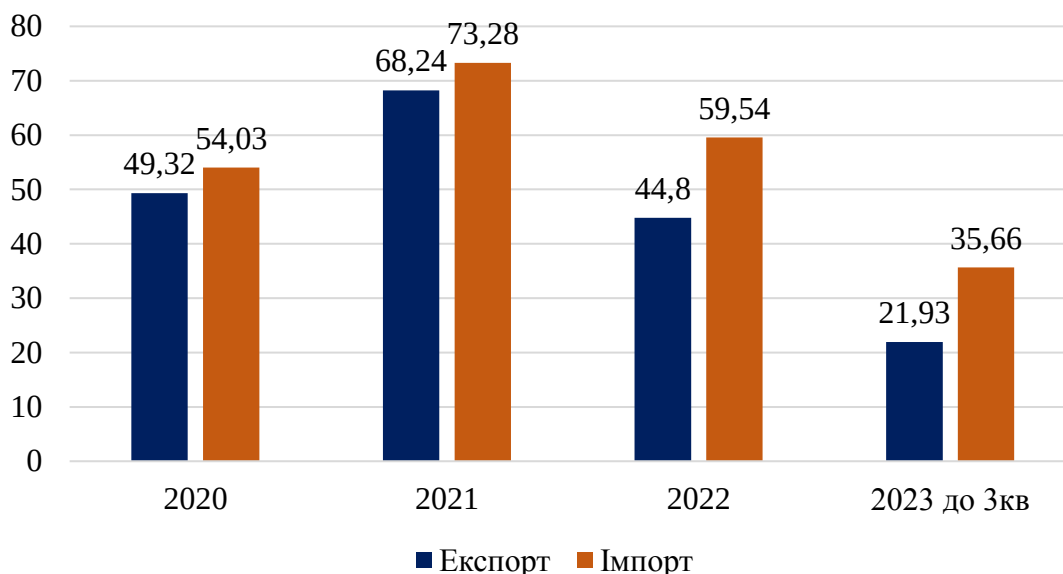

Рисунок 1 – Показники зовнішньої торгівлі України 2020–2023 рр., млрд дол. США

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

У 2023 році торгівля продовжила спадну тенденцію: експорт зменшився до 21,93 млрд дол., а імпорт – до 35,66 млрд дол. Це свідчить про подальші труднощі у зовнішньоекономічній діяльності країни, що можуть бути пов’язані з логістичними обмеженнями, скороченням виробничих потужностей та зниженням купівельної спроможності населення. Загалом, баланс зовнішньої торгівлі України упродовж аналізованого періоду залишався від’ємним, що підкреслює необхідність підтримки експорту та пошуку нових ринків збуту.

Митне оформлення та декларування товарів є ключовими етапами у процесі зовнішньоекономічної діяльності [5]. В Україні ці процедури регламентуються Митним кодексом України, міжнародними угодами та підзаконними актами. Динаміка оформлення митних декларацій свідчить про значні коливання обсягів митного оформлення. Наприклад, загальна кількість оформлених митних декларацій (ЄАД) у 2021 році зросла до 5 159,3 тис. шт., проте у 2022 році різко скоротилася до 3 532,8 тис. шт. через військові дії та економічні обмеження (табл. 1).

В Україні електронне декларування стало необхідною умовою виконання міжнародних зобов’язань. Динаміка оформлення електронних митних декларацій свідчить про зростання їх використання, що є ознакою адаптації бізнесу до нових умов та стабілізації зовнішньоекономічної діяльності.

Таблиця 1 – Динаміка оформлення митних декларацій та інших митних документів, 2020–2024 рр. тис. шт. [2]

Показник	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Оформлено митних декларацій (за формою ЄАД):	4 464,6	5 159,3	3 532,8	3 517,6	3 757,8
– на ввезення (надходження)	3 050,8	3 568,7	2 501,3	2 540,3	2 857,6
– на вивезення (пересилання)	985,1	1 088,5	929,8	950,0	878,2
– на внутрішній транзит (каботаж)	89,3	106,8	22,5	12,8	14,6
– на прохідний транзит	339,4	395,3	79,2	14,5	7,4
Оформлено інших митних документів:	846,0	1 024,0	556,3	485,1	316,6
– уніфікованих митних квитанцій МД-1	438,6	491,6	253,1	212,6	209,1
– оглядових розписів М-15	249,7	325,2	229,5	176,0	57,3
– митних декларацій М-16	157,7	207,2	73,7	96,5	50,2

Митна вартість товарів відіграє важливу роль у зовнішньоекономічній діяльності України, визначаючи рівень митних платежів та впливаючи на конкурентоспроможність імпорту та експорту. Аналіз динаміки зовнішньої торгівлі України у 2020–2023 роках свідчить про суттєві коливання, спричинені пандемією COVID-19, війною

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

та економічними обмеженнями. Важливу роль у митному регулюванні відіграє точне визначення митної вартості, що сприяє прозорості митних процедур, запобігає ухиленню від сплати податків і забезпечує чесну конкуренцію [3].

Розвиток електронного декларування та вдосконалення методів визначення митної вартості є ключовими факторами для підвищення ефективності митної політики та стабілізації зовнішньоторговельних операцій. Подальші реформи та адаптація до нових реалій світової економіки є необхідними для забезпечення економічного зростання України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Показники зовнішньої торгівлі України / Державна митна служба України. URL : <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/>
2. Статистика та реєстри / Державна митна служба України. URL : <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>
3. Критенко О. О., Тоцька Т. С. Спрощення процедури прийняття рішення про визначення митної вартості товарів. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 4 (31). URL : <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2021/4/12.pdf>
4. Лемеха Р. І. Правові засади митних режимів в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 3(32). С. 43–48.
5. Люба О. Митна вартість товару: проблемні аспекти та шляхи їх вирішення. *Вісник економіки*. 2022. № 2. С. 171–185.

Анастасія Кириченко,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Наталія Держак,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

ПРОБЛЕМИ ТРАНСПОРТУ В МИТНІЙ ЛОГІСТИЦІ

Сучасна світова економіка характеризується інтенсивним розвитком міжнародної торгівлі, що призводить до зростання значення ефективних логістичних рішень. Митна логістика виступає ключовою ланкою, яка забезпечує легальний та організований рух товарів через державні кордони. Вона охоплює широкий спектр процесів від оформлення митної документації до фізичного транспортування вантажів і митного контролю.

Основна мета митної логістики полягає у забезпеченні безперервного переміщення товарів із мінімальними часовими та фінансовими витратами. Для досягнення цієї мети критично важливим є вибір оптимального виду транспорту, оскільки саме він визначає ефективність усієї логістичної ланцюга.

У сучасній практиці виділяють чотири основні види транспорту: автомобільний, залізничний, морський та повітряний. Кожен із них має унікальні характеристики, переваги та обмеження, які необхідно ретельно аналізувати при плануванні логістичних операцій.

Майбутнє митної логістики пов'язане з кількома ключовими тенденціями: розвиток інтегрованих логістичних рішень, підвищення ефективності митних процедур, глобалізація транспортних мереж та сталий розвиток.

Вибір оптимального виду транспорту залишається ключовим фактором успіху в сучасній міжнародній торгівлі. Комплексний підхід, що враховує всі аспекти перевезень, дозволяє створювати ефективні логістичні рішення, що забезпечують конкурентні переваги бізнесу на глобальному ринку.

Майбутнє належить інтелектуальним логістичним системам, які здатні автоматично вибирати оптимальні маршрути та види транспорту. Це відкриває нові горизонти для розвитку міжнародної торгівлі та сприятиме подальшій глобалізації світової економіки.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Сучасна митна логістика повинна інтегрувати інноваційні рішення, такі як автоматизація процесів і використання інтелектуальних систем для прогнозування та оптимізації маршрутів. Комплексне використання мультимодальних перевезень дозволяє об'єднати переваги кожного виду транспорту і мінімізувати їх недоліки, що створює передумови для стабільного та сталого розвитку міжнародної торгівлі.

Митна логістика у сучасних умовах відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності міжнародної торгівлі. Вибір виду транспорту виступає стратегічним чинником, що впливає на швидкість, вартість і надійність логістичних процесів. Усі види транспорту мають як переваги, так і обмеження, тому доцільним є комплексний підхід до їх використання. В умовах глобалізації зростає значення мультимодальних перевезень, які дозволяють оптимізувати логістичні ланцюги шляхом поєднання різних транспортних рішень. Перспективи розвитку митної логістики пов'язані з впровадженням інноваційних технологій, автоматизацією процедур та інтеграцією інтелектуальних систем управління, що загалом сприяє підвищенню ефективності та стійкості міжнародних перевезень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Логістика та управління ланцюгами поставок. URL : <https://cscmp.org/>
2. Дослідження International Transport Forum / ITF. URL : <https://www.itf-oecd.org>
3. Дані Всесвітнього банку про транспортування / World Bank. URL : <https://www.worldbank.org/en/topic/transport>
4. Аналітичні огляди логістичного ринку. URL : <https://surl.li/mcvxtz>

Дмитро Клиновий,
*канд. екон. наук, с.н.с.,
провідний науковий співробітник
відділу методології сталого розвитку,
Інститут демографії та проблем якості життя
Національної академії наук України;*

Ірина Петровська,
*канд. екон. наук, с.н.с., доцент,
доцент кафедри публічного управління,
туризму та готельно-ресторанної справи,
Таврійський національний університет
імені В. І. Вернадського*

КОУЧИНГ ПРОЄКТНИХ КОМАНД ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МИТНОМУ МЕНЕДЖМЕНТУ

Сучасні умови глобалізації, динамічного розвитку міжнародної торгівлі та постійного оновлення митного законодавства вимагають нових підходів до підготовки фахівців у галузі митного менеджменту. Особливої актуальності набуває необхідність формування у здобувачів вищої освіти не лише теоретичних знань, а й практичних навичок, здатності швидко адаптуватися до змін, працювати в команді та приймати рішення в умовах невизначеності. У цьому контексті інноваційні освітні технології, зокрема коучинг проєктних команд, відкривають нові можливості для ефективного навчання майбутніх митних менеджерів.

Коучинг (від англ. *coaching*) – методика розвитку, яка базується на партнерстві між коучем і учасниками процесу, спрямована на розкриття внутрішнього потенціалу, постановку цілей і пошук ефективних шляхів їх досягнення. У контексті освіти, а особливо у професійній підготовці, коучинг дозволяє відійти від авторитарної моделі викладання й перейти до фасилітації навчального процесу.

Засновниками коучингу були американські дослідники в галузі менеджменту, психології та спорту Т. Гелві [1], Дж. Уїтмор [2], Т. Дж. Леонард тощо. Так, зокрема, Т. Гелві вважав коучинг методикою розкриття потенціалу особистості для максимізації власної продуктивності та ефективності. Коучинг, за його переконанням, більше допомагає особистості навчатися, ніж вчить. Це не тільки техніка, яка застосовується в певних обставинах, а ще й метод управління, метод взаємодії з людьми, а також спосіб мислення [1].

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

У процесі коучингу відбувається розкриття потенціалу людини, розвиток її професійних та особистих якостей завдяки чому розвиваються нові здібності й навички, які підвищують ефективність роботи та покращують якість життя людини в цілому.

Коучинг може бути використано як універсальну технологію, яка дозволяє ефективно працювати на суб'єкт-суб'єктному рівні, тобто вміти керувати собою, своїм станом, своїми ресурсами, допомагати іншим у розвитку особистісного потенціалу, у підвищенні особистої ефективності, розвивати навички комунікації, будувати конструктивні відносини з колегами, які максимально підвищують ефективність вирішення актуальних життєвих завдань тощо [3, с. 5]. Коуч-керівник не дає готових порад та рекомендацій, а лише допомагає співробітнику знайти власні рішення актуальних проблем за допомогою задавання спеціально сформованих питань відкритого характеру («Як?», «Хто саме?», «Що саме», «За допомогою чого?», «У взаємодії з ким?» тощо, клієнтом передбачається досягти цілей коучингу).

Проектний коучинг передбачає роботу в малих командах над реальними або наближеними до реальності завданнями. Команда виступає як самостійна одиниця, що приймає рішення, розподіляє ролі, формує стратегії виконання завдань. Коуч виступає як наставник, який не нав'язує готових рішень, а сприяє формуванню самостійного мислення через запитання, зворотний зв'язок і рефлексію. Позиція «проектувальника» власного життя відрізняється можливістю отримання принципово нової для себе інформації, освоєння, спільно з іншими людьми, нових видів активності, переживання позиції «керуючого обставинами людини». Формування подібної позиції супроводжує розвиток певних особистісних характеристик.

Перш за все, це розкритий інструментами коучингу, особливий стан відкритості свідомості нового, незвіданого. Проектна свідомість, з одного боку, орієнтована на отримання знання з досвіду, з рефлексії над цим досвідом і діями суб'єкта в його рамках. З іншого – здатне породжувати на основі знання, отриманого досвідченим шляхом, якісь образи, які виконують випереджальну функцію щодо майбутніх станів об'єктів.

Митний менеджмент, у свою чергу, – це система управління процесами, пов'язаними з переміщенням товарів через митний кордон, включаючи правове регулювання, логістику, економічний аналіз та ризик-менеджмент. Успішна підготовка митних фахівців вимагає поєднання знань у сфері митного законодавства, міжнародної торгівлі, комунікації та аналітичного мислення. Отже, освітні технології повинні забезпечити всебічний розвиток професійної особистості.

Коучинг як інструмент активного навчання відображає підходи андрогогіки (освіта дорослих), а також теорії досвідного навчання (experiential learning), де ключовим елементом є рефлексія над власним досвідом і його практичне застосування.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Застосування коучингових технологій у підготовці митних менеджерів відкриває широкі можливості для інтеграції теоретичних знань з практичними навичками. Такий підхід сприяє розвитку професійних і надпрофесійних компетенцій, серед яких: критичне мислення, комунікація, управління стресом, командна взаємодія, адаптивність до змін.

Особливістю коучингу є те, що здобувачі самостійно формулюють рішення, аналізують наслідки, діють у змодельованих умовах реального середовища митної діяльності. Вони не просто навчаються за підручником, а занурюються у складні професійні ситуації – зміна кодів УКТ ЗЕД, затримки на кордоні, спірні питання класифікації чи митної вартості товару, правомірність користування пільгами тощо.

Порівняльний аналіз класичного навчання та коучингу проєктних команд демонструє суттєві відмінності (табл. 1).

Таблиця 1 – Аналіз класичного навчання та коучингу проєктних команд

Параметр	Класичне навчання	Коучинг проєктних команд
Роль викладача	Лектор, контролер знань	Коуч, фасилітатор
Активність студентів	Пасивне сприйняття	Активна участь у прийнятті рішень
Характер завдань	Теоретичні тести, задачі	Реальні кейси, командні проєкти
Спосіб навчання	Індивідуальна робота	Колективна, командна діяльність
Результат	Знання	Компетентності та досвід

Таким чином, коучинг створює умови для глибшого засвоєння матеріалу та формування особистої відповідальності за результат у професійній діяльності. У контексті митного менеджменту це особливо важливо, адже рішення, що приймаються митниками, часто мають юридичні та економічні наслідки як для держави, так і для бізнесу.

Практична реалізація коучингу проєктних команд у навчанні митному менеджменту можлива через створення навчальних кейсів, моделювання професійних ситуацій та організацію командної проєктної роботи. Основні етапи включають:

- Формування команд: студенти об'єднуються в малі групи по 4–6 осіб. Ролі в командах можуть відповідати реальним професіям: митний брокер, логіст, менеджер зовнішньоекономічної діяльності, юрист, ризик-менеджер, координатор проєкту.

- Постановка завдання: команди отримують кейс – наприклад, ситуацію з проблемним вантажем, затриманим через підозру в заниженні митної вартості. Завдання передбачає аналіз ситуації, підготовку документів, розробку стратегії захисту, врахування правових норм тощо.

- Коучинг-підтримка: викладач-коуч супроводжує команду, ставить запитання, пропонує рефлексію, але не дає готових рішень. Проводяться короткі зустрічі для зворотного зв'язку.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

– Презентація рішень: кожна команда захищає свій підхід, обґрунтовує прийняті рішення, відповідає на запитання інших команд і викладача.

– Оцінювання ефективності: проводиться анкетування, самооцінка та взаємооцінка, аналізуються якість рішень, логіка мислення, командна динаміка.

Такий формат дає змогу не лише краще засвоїти матеріал, а й розвинути ключові компетентності, потрібні для роботи у сфері митного менеджменту в умовах сучасного ринку.

Запропонована модель коучингу проєктних команд є ефективним інструментом для розвитку практичних навичок митних менеджерів. Використання цього підходу дозволяє поєднати теоретичні знання з реальними умовами професійної діяльності, що є важливим у процесі підготовки висококваліфікованих фахівців.

Коучинг проєктних команд сприяє розвитку ключових компетенцій, таких як критичне мислення, управління ризиками, командна взаємодія та адаптивність до змін. У контексті митного менеджменту ці навички є критично важливими для успішного виконання професійних обов'язків, що включають прийняття обґрунтованих рішень в умовах невизначеності, а також роботу в умовах постійних змін у митному законодавстві.

Використання коучингу як навчальної технології допомагає створити умови для глибшого засвоєння матеріалу та формування особистої відповідальності у студентів. Враховуючи глобальні тенденції розвитку митних систем, це дозволяє підготувати нове покоління митних фахівців, які будуть готові до викликів сучасного ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Gallwey, W. Timothy. The Inner Game of Tennis. 1st. New York : Random House, 1974. 141 p.
2. Whitmore J. Coaching For Performance. The USA : Nicholas Brealey Publishing, 2007. 180 p.
3. Нежинська О. О., Тименко В. М. Основи коучингу : навчальний посібник. Харків : ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2017. 220 с.

Анна Ключкова,
*здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;*
Наталія Мартинович,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
та публічного управління,
Державний податковий університет*

ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У МИТНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

У сучасних умовах глобалізації та зростання обсягів міжнародної торгівлі митні органи стикаються з необхідністю забезпечення ефективного контролю за переміщенням товарів через кордон. Традиційні методи митного контролю не завжди дозволяють оперативно реагувати на нові виклики, пов'язані з контрабандою, шахрайством та іншими порушеннями. У зв'язку з цим впровадження ризик-орієнтованого підходу в управлінні митними процесами стає актуальним завданням для підвищення ефективності митного менеджменту.

Узагальнення існуючого наукового доробку, дозволило дійти висновку, що сучасна теорія ризик-менеджменту має багато відомих прізвищ. Серед сучасників варто виділити роботи Д. Хаббарда, зокрема, його працю – «The Failure of Risk Management: Why It's Broken and How to Fix It» [1], в якій автор підкреслює, що «ризик-орієнтований підхід має стати основою прийняття управлінських рішень у всіх сферах діяльності – від фінансів до інформаційних технологій» [2]; Дж. Лама який ввів поняття інтегрованого ризик-менеджменту; Р. Каплан і А. Мертон, які запропонували структуровану модель ризик-орієнтованого підходу, поділивши ризики на запобіжні, стратегічні та зовнішні [3].

Серед українських вчених вагомий внесок у розвиток теорії ризик-менеджменту внесли О. Герасименко [4], Ю. Дуднева та ін. [5, с. 229–236], І. Кочін [6], Е. Бойченко, Н. Васильчук [7, с. 170–180] та ін. Розробки вчених присвячені теоретико-методичним та прикладним засадам ризиків, що виникають у процесі підприємницької діяльності, регіонального соціально-економічного розвитку. Про важливість застосування ризик-орієнтованого підходу в митній сфері наголошується в роботах П. Пашка, О. Костюченко, Ю. Карпенко [8], В. Тищенко та Ю. Кулик [9, с. 134–139], О. Фрадинського [10, с. 96–101], де висвітлюється еволюція системи управління митними

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

ризиками в Україні та її адаптація до європейських стандартів, теорія та методологія ідентифікації й оцінки ризиків.

Аналіз результатів досліджень окреслених вчених, дозволив дійти висновку, що основоположниками сучасної торії ризик-менеджменту, переважна більшість науковців вважають наступну тріаду вчених (рис. 1):

Рисунок 1 – Тріада основоположників сучасної теорії ризик-менеджменту

Незважаючи на відносну розробленість даної проблематики, турбулентність в якій відбувається розвиток багатьох країн та сфер сьогодні, потребує зосередження уваги на пошуку нових приймів, засобів вивчення та мінімізації ризиків на засадах впровадження ризик-орієнтованого підходу при прийнятті управлінських рішень в митному менеджменті. Відтак, *мета* дослідження полягає у розробці практичних рекомендацій впровадження ризик-орієнтованого підходу прийняття управлінських рішень в митному менеджменті.

Варто зазначити, що в тезах під ризик-орієнтованим підходом розуміється ідентифікація, оцінка та управління ризиками з метою оптимізації митного контролю, що дозволяє зосередити ресурси на об'єктах з високим рівнем ризику, зменшуючи навантаження на добросовісних учасників зовнішньоекономічної діяльності. Спираючись на літературний огляд та беручи до уваги сучасні тенденції розвитку митної справи в країні пропонуємо наступні етапи впровадження ризик-орієнтованого підходу (рис. 2).

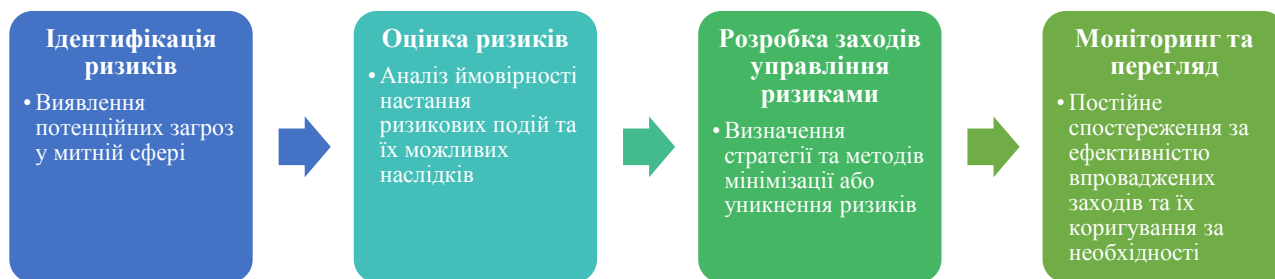

Рисунок 2 – Етапи впровадження ризик-орієнтованого підходу прийняття управлінських рішень у митному менеджменті

Запропонований підхід дозволяє створити ряд переваг, а саме: підвищити ефективність митного контролю, за рахунок зосередження уваги на об'єктах з високим рівнем ризику; забезпечити законну торгівлю та мінімізувати бюрократичність процедур для добросовісних учасників ЗЕД; сприяє адаптації до міжнародних стандартів, забезпечуючи відповідність митної системи України вимогам Кіотської конвенції та рекомендаціям Всесвітньої митної організації.

Таким чином, впровадження ризик-орієнтованого підходу в митному менеджменті є необхідним кроком для підвищення ефективності митного контролю та забезпечення національної безпеки

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Hubbard D. Failure of Risk Management: Why It's Broken and How to Fix It. Publisher: Wiley, 2009. ISBN 9781119522034 ; DOI 10.1002/9781119521914
2. Lam J. Enterprise risk management: from incentives to controls. Second edition. Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. 2014. 498 p. URL : https://students.aiu.edu/submissions/profiles/resources/onlineBook/X9P8W6_Enterprise%20Risk%20Management.pdf
3. Kaplan R. Mikes A. Managing Risks: A New Framework. *Harvard Business Review*. 2012. № 6. URL : <https://www.hbs.edu/faculty/Pages/item.aspx?num=42549>
4. Герасименко О. М. Інтеграція ризик-орієнтованого підходу до управління у процесі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7850> (дата звернення: 28.04.2025) ; DOI 10.32702/2307-2105-2019.9.59
5. Дуднєва Ю. Е., Антипцева О. Ю., Обидєннова Т. С. Ризик-менеджмент: інтегрований підхід до організації. *Економіка і суспільство*. 2019. Випуск 20. С. 229–236.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

6. Ризик-орієнтований підхід – основа організації безпеки складних технічних систем, контроль за їх діяльністю та запобігання виникнення техногенних надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс] / Кочін І. В., Акулова О. М., Ількаєв Д. В., Шило І. Ф., Гайволя О. О, Маліков С. Ж., Сидоренко П. І., Гут Т. М., Фоменко І. Ф. URL : <https://zounb.zp.ua/node/1247>

7. Boichenko E., Vasilchuk N. Diagnostics of the Life Deficiency of Life of the Population of Ukraine. *Economics, Law and Policy*. 2018. Vol. 1, No. 2. P. 170–180. DOI 10.22158/elp.v1n2p170

8. Пашко П. В., Костюченко О. М., Карпенко Ю. А. Митна справа : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 312 с.

9. Тищенко В. Ф., Кулик Ю. С. Управління ризиками в митній справі. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. С. 134–139.

10. Фрадинський О. А. Еволюція системи управління митними ризиками в Україні. *Таврійський науковий вісник*. 2023. № 123. С. 96–101.

Anna Klochkova,

*First-level (bachelor's)
higher education student;*

Olena Melnyk,

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Customs and Commodity Research,
State Tax University*

FEATURES OF PRICING IN FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY

In today's business environment, Ukrainian enterprises engaging in foreign economic activity face unique challenges in pricing their products and services for international markets. This paper examines the primary factors influencing pricing decisions for Ukrainian exporters and importers, highlighting strategic approaches that can enhance competitiveness while maintaining profitability.

For Ukrainian businesses, price formation in international trade requires consideration of multiple external forces. Economic factors such as global inflation trends and currency exchange fluctuations significantly impact pricing decisions, particularly given the hryvnia's historical volatility. Political elements create additional complexity, with trade agreements, barriers, and sanctions directly affecting market access and cost structures. The recent geopolitical developments have further emphasized the importance of adaptive pricing strategies for Ukrainian companies operating internationally.

Currency risk management represents a critical challenge for Ukrainian enterprises in foreign economic activities. Transaction risks emerge from converting foreign currencies, economic risks from changes in market competitiveness, and operational risks from adjustments in production costs. Ukrainian businesses increasingly employ various hedging mechanisms to mitigate these risks, though access to sophisticated financial instruments remains limited compared to more developed markets. The National Bank of Ukraine's monetary policy and forex interventions also influence pricing strategies of domestic exporters and importers.

Transportation costs and logistics arrangements form substantial components of the final price for Ukrainian exports. The selection of optimal transportation routes has gained particular importance given recent disruptions to traditional shipping lanes. Proper application of Incoterms in international contracts helps Ukrainian businesses clearly allocate responsibilities and costs between trading parties. Customs duties and regulatory fees add another layer of complexity, requiring careful calculation and incorporation into pricing models to maintain competitive positioning.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Ukrainian companies utilize several pricing methodologies in foreign markets: cost-based approaches, competitor-based strategies, and value-based pricing. For Ukrainian businesses to succeed internationally, ongoing monitoring of global pricing trends and adaptation to changing market conditions remain essential. Thorough market research, strategic selection of pricing methodologies, effective management of currency fluctuations, and careful calculation of transportation and customs costs create the foundation for competitive pricing in foreign markets. By developing comprehensive pricing strategies tailored to specific international markets, Ukrainian enterprises can strengthen their positions in the global economic landscape despite challenging geopolitical circumstances.

To sum up, Ukrainian enterprises engaged in foreign economic activities must navigate challenges such as currency fluctuations, political risks, logistical issues, and customs duties. Implementing effective pricing strategies and adapting to market changes are crucial for maintaining competitiveness.

REFERENCES

1. Дунська А. Р., Жалдак Г. П., Бондар В. Ю. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. НМК дисципліни : навч. посіб. К. : КІІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 63 с. URL : <https://surl.lu/ouvgwf> (дата звернення: 09.04.2025).
2. Назаренко С. А., Носань Н. С. Тенденції ціноутворення на світовому ринку золота в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1404> (дата звернення: 09.04.2025).

Альона Кульча,
*здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;*
Наталія Держак,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АВІАЦІЙНОГО ТА МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах глобалізації міжнародна торгівля відіграє ключову роль у забезпеченні економічного розвитку держав. Авіаційний і морський транспорт є одними з основних видів перевезень, що дозволяє ефективно транспортувати товари на далекі відстані. Вибір між цими двома видами транспорту суттєво впливає на логістичні процеси, вартість, швидкість і безпеку перевезень, а також на ефективність митного контролю, який є важливим аспектом національної економічної безпеки.

Відповідно до п. 59 ст. 4 Митного кодексу України, транспортні засоби комерційного призначення включають будь-яке судно, в тому числі як самохідні, так і несамохідні ліхтери та баржі, судна на підводних крилах, повітряні судна, автотранспорт (моторні транспортні засоби, причепа, напівпричепа) та залізничний рухомий склад. Ці транспортні засоби використовуються для міжнародних перевезень з метою платного перевезення осіб або товарів, а також для безкоштовного або платного транспортування товарів, разом з їх стандартними запасними частинами, приладдям, устаткуванням та паливом, що міститься в звичних баках під час транспортування [3].

Важливо зазначити, що авіаційний і морський транспорт відіграють різні ролі у світовій економіці, і їх використання залежить від характеру вантажу, термінів доставки та вартості транспортування. Авіаційний транспорт є найкращим варіантом для швидкої доставки вантажів з високою доданою вартістю, тоді як морський транспорт залишається найвигіднішим способом перевезення масових і великогабаритних вантажів [1].

В умовах воєнного стану обидва види транспорту зазнали значних змін. Блокада портів, закриття повітряного простору та зростання ризиків для перевізників спричинили необхідність пошуку альтернативних логістичних рішень. Морські перевезення стикаються з проблемами доступу до традиційних маршрутів, що призводить до подорожчання логістичних операцій. Водночас авіаперевезення відчувають тиск через закриття аеропортів і зміну маршрутів, що значно ускладнює міжнародну торгівлю.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Попри ці труднощі, розвиток мультимодальних перевезень та впровадження новітніх технологій у сфері транспорту сприяють зниженню негативного впливу зовнішніх факторів [4].

Після початку повномасштабного вторгнення росії в лютому 2022 року, Україна була змушена повністю закрити свій повітряний простір для цивільних літаків. Це стало серйозним ударом по національній авіаційній інфраструктурі, яка одразу втратила можливість здійснювати регулярні пасажирські та вантажні рейси. За результатами 2022 року спостерігалось стрімке падіння обсягів авіаперевезень: пасажирів було перевезено лише 980 тисяч – у порівнянні з довоєнними рівнями це вкрай мало. Вантажні перевезення також зазнали втрат, хоч і менш масштабних – обсяг становив 64,1 тис. т.

У 2023 році ситуація погіршилася ще більше. Пасажиропотік зменшився майже вдвічі – до 422,1 тис. осіб. Обсяги вантажоперевезень також знизилися – до 42,7 тис. т. Основними причинами залишались ті самі: закритий авіапростір, руйнування інфраструктури та постійна загроза обстрілів.

Попри все, 2024 рік приніс певні обережні сигнали надії. Пасажирські авіаперевезення почали демонструвати зростання – до 480 тис. пасажирів. Водночас обсяг вантажів, перевезених повітряним шляхом, продовжував скорочуватись і досяг позначки у 31,4 тис. т [6].

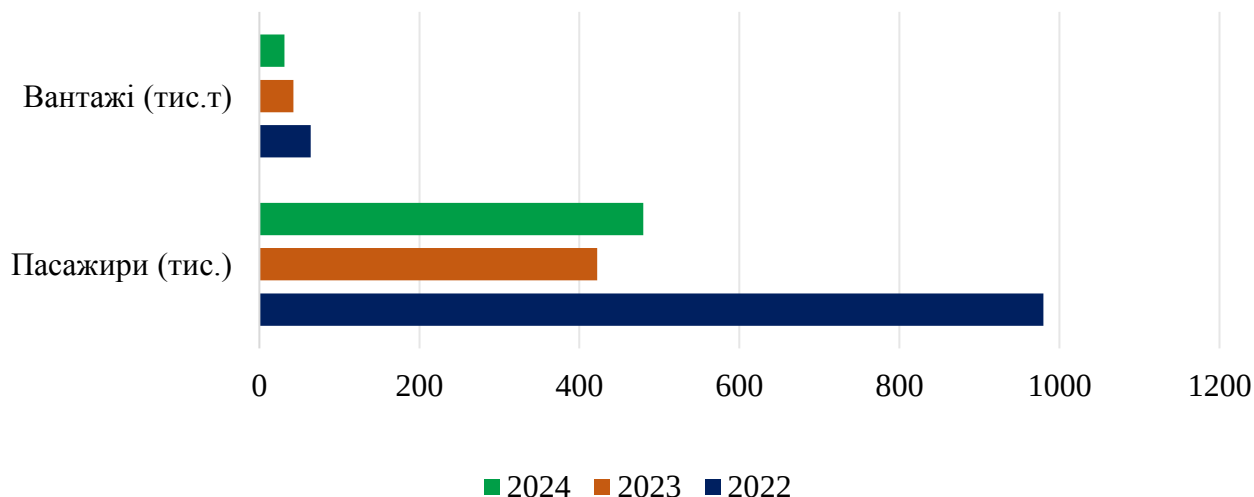

Рисунок 1 – Динаміка авіаперевезень за період 2022–2024 рр.

Українські авіаперевізники почали адаптуватися до нових реалій. Наприклад, SkyUp адаптувалася до реалій війни, перейшовши на модель АСМІ, тобто оренди літаків разом з екіпажем та обслуговуванням, що дозволило їй вийти на ринки Європи. У 2023 році компанія змогла обслужити близько 1,5 мільйона пасажирів, переважно за межами України [7].

Правильний вибір транспорту дозволяє оптимізувати витрати, знизити час доставки та забезпечити ефективне митне оформлення, що є важливим аспектом у митній логістиці. В умовах воєнного стану обидва види транспорту зазнали серйозних змін, що спричинило необхідність пошуку нових логістичних рішень. Отже, подальший розвиток транспортної галузі залежить від вдосконалення інфраструктури, адаптації до глобальних викликів та впровадження інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Види транспорту для міжнародних перевезень, їх переваги, цінова політика та безпека / MPM Empire. URL : <https://mpm-empire.top/uk/vydy-transportu/>
2. Кравченко О. М., Лихащенко К. О., Белобров О. Д. Логістика морського транспорту. *Logistics of maritime transport*. URL : <https://elar.navs.edu.ua/items/18735392-1760-4e2f-b1ef-b1f1666a00b7>
3. Митний кодекс України : Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI : станом на 15 січ. 2025 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
4. Томчук О., Головченко Я. Аналітична оцінка послуг вантажних перевезень в умовах воєнного стану. URL : <https://surl.li/nkwijg>
5. Саркісова О. М., Токарь А. Ф. Аналіз діяльності по здійсненню авіаційних перевезень в Україні. URL : <https://economics.kntu.kr.ua/pdf/33/29.pdf>
6. Доходи та збитки українських авіакомпаній під час повномасштабної війни. *Слово і Діло*. URL : <https://surl.lt/tufwim>
7. Harmash O. Ukrainian air carrier SkyUp builds up Europe business to survive war. Reuters. URL : <https://surl.li/jjxn timer>

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Anastasiia Kupchenko,

*First-level (bachelor's)
higher education student;*

Olena Melnyk,

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Customs and Commodity Research,
State Tax University*

IMPORT GOODS PRICING PECULIARITIES IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION

Ukraine's integration into the European Union significantly impacts import pricing mechanisms. Companies dealing with imported products must consider multiple factors when forming prices: the base value of goods in the exporting country, transportation costs, customs duties, and currency fluctuations.

The price structure of imported goods consists of several key components. These include the product value in the exporting country, transportation expenses, customs payments (import duties, VAT, excise tax for certain goods), customs clearance costs, storage and warehousing expenses, certification costs, commission fees, and importer's profit margin.

Customs value serves as a critical element in import pricing. According to Ukraine's Customs Code, this value is determined based on the transaction price – the amount actually paid for the imported goods. Incoterms delivery conditions significantly affect customs valuation by defining how costs and risks are distributed between sellers and buyers.

Currency exchange rates substantially influence import prices. Fluctuations in hryvnia's value relative to exporting countries' currencies can considerably alter final product costs. For this reason, importers often include currency clauses in contracts, allowing price adjustments when exchange rates fluctuate.

For successful European integration, Ukrainian companies must adapt to EU pricing approaches. The European Union maintains comprehensive regulations regarding customs valuation, anti-dumping measures, and protection against unfair competition that affect import pricing.

The free trade zone with the EU offers opportunities to optimize import prices. Utilizing preferential duty rates and simplified customs procedures helps reduce costs and enhance the competitiveness of imported goods in the Ukrainian market.

European requirements for environmental standards, social responsibility, and energy efficiency must also be considered in pricing. While these requirements create additional expenses, they also provide competitive advantages in European markets.

For effective import pricing during European integration, companies should: monitor changes in customs and currency regulations in both Ukraine and the EU; implement flexible pricing mechanisms; enhance staff knowledge about European market specifics; and adopt digital technologies to reduce logistics costs.

Import pricing in the context of European integration depends on the interaction of international economic, customs, logistics, and marketing factors. Ukrainian businesses need to develop adaptable pricing policies to improve competitiveness in both domestic and European markets.

In conclusion, successful pricing strategy for imported goods requires a comprehensive approach that balances local market conditions with EU standards. As Ukraine continues its integration journey, businesses that master these pricing complexities will gain significant advantages in both the domestic and European markets, contributing to the overall economic development of the country.

REFERENCES

1. Incoterms Guide [Updated 2025]. URL : <https://surli.cc/wcgrzi> (accessed: 10.04.2025).
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
3. Ціноутворення на міжнародному ринку : конспект лекцій / Перерва П. Г., Кобелева Т. О., Косенко О. П., Матросова В. О., Кобелєв В. М. Харків : НТУ «ХПІ», 2021. 39 с. URL : <https://surl.li/lvcent> (дата звернення: 10.04.2025).

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Елеонора Курганська,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
Одеський національний
економічний університет*

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В тезах виявлено проблеми функціонування митної служби в умовах війни та виявлено наявні й приховані недоліки системи. Запропоновано шляхи подолання деяких проблемних аспектів роботи митниці а надано рекомендації щодо покращення контролю над товарами та послугами в умовах нестабільності та кризи.

В умовах війни структурні підрозділи митної служби зіштовхнулися з рядом серйозних проблем, що значно ускладнюють її роботу та впливають на ефективність та результативність:

- Порушення інфраструктури та нестабільна ситуація; війна призводить до значних руйнувань митної інфраструктури, включаючи митниці, склади, пункти пропуску та логістичні об'єкти. У багатьох регіонах України митниці були частково або повністю зруйновані, що обмежує можливості для контролю над товарами, що перетинають кордон. Крім того, тимчасова окупація деяких територій ускладнює контроль за вантажами.

- Проблеми з безпекою та митним контролем – сьогодні важливим є забезпечення безпеки вантажів, щоб не допустити ввезення контрабанди, зброї чи інших небезпечних товарів, разом з тим, через нестабільність та великий потік товарів, митниці можуть не мати достатньо ресурсів і персоналу для належного контролю за вантажами, що також може створювати умови для корупції і зловживань.

- Зміни в митних процедурах – під час війни митна політика змінюється, і в деяких випадках правила ставлять перед підприємцями додаткові складнощі. Наприклад, необхідність у спеціальних дозвільних документах для ввезення гуманітарної допомоги або для звільнення певних вантажів від митних платежів може призвести до затримок і бюрократичних труднощів, що може ускладнювати планування і виконання експортно-імпортних операцій.

- Труднощі з адаптацією до нових економічних реалій – значно змінюється структура економіки, наразі, митниця має оперативно реагувати на зміни в обсягах торгівлі та потребах у митному оформленні, разом з тим, зменшення обсягів зовнішньої торгівлі, нові напрямки постачання та зміни в попиті на певні товари – все це потребує швидкої адаптації митної служби до нових умов.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

– Корупція та зловживання – митниці можуть бути вразливими до корупційних проявів, особливо в умовах війни, наприклад, затримки вантажів, бюрократичні перепони, надмірна вимогливість з боку митних органів можуть ускладнювати ситуацію.

– Залежність від волонтерських та гуманітарних організацій – митні органи активно співпрацюють з волонтерськими і гуманітарними організаціями, які постачають необхідні товари для військових, лікарень, що створює додаткове навантаження на митниці в аспекті забезпечення необхідних умов та оперативності оформлення гуманітарних вантажів.

– Нові виклики при експорті – проблеми з експортом українських товарів, особливо сільськогосподарської продукції, є ще одним важливим аспектом роботи митниці під час війни, втрата контрольованих територій та блокування портів у Чорному морі сильно обмежують можливості для вивезення продукції.

– Модернізація митної служби – в Україні вже запущені ініціативи з цифровізації митного процесу, щоб зменшити людський фактор і знизити рівень корупції.

Органи митної служби в Україні в умовах війни – це одна з ключових ланок, яка впливає на стабільність економіки, саме тому вона має справлятися з усіма новими викликами та бути готовою до гнучкої адаптації в нових умовах.

Для вдосконалення системи управління на митниці України можна запропонувати низку наступних заходів, які сприятимуть підвищенню ефективності роботи митних органів, зменшенню корупційних ризиків, а також забезпеченню більш швидкого і прозорого обслуговування:

– цифровізація митних процесів – активний процес впровадження сучасних інформаційних технологій для автоматизації митних процедур;

– інтеграція митних систем з іншими державними органами – для ефективного управління і контролю митним процесом необхідно інтегрувати митні системи з іншими державними базами даних, такими як податкові органи, прикордонна служба, національні органи з контролю якості товарів, що дозволить митникам швидко отримувати всю необхідну інформацію щодо вантажів і підприємств і сприятиме більш швидкому і точному оформленню товарів на митниці;

– забезпечення прозорості та боротьба з корупцією – посилення боротьби з корупцією через впровадження більш строгих антикорупційних заходів;

– модернізація інфраструктури митниць – залучення інвестицій в оновлення та модернізацію матеріально-технічної бази митниць;

– підготовка кадрів – митники повинні мати високий рівень професіоналізму;

– митна реформа з урахуванням міжнародного досвіду – для удосконалення митної системи;

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

– розвиток логістичних інфраструктурних хабів – для покращення логістичної інфраструктури, особливо в прикордонних районах, може значно зменшити час і витрати на доставку товарів;

– покращення моніторингу і контролю за виконанням митних процедур – митниця повинна мати надійні механізми моніторингу виконання митних процедур та контролю за їх дотриманням.

Важко переоцінити запровадження системи електронних перевірок, а також контроль за операціями через аналіз великих даних (Big Data) задля своєчасного виявлення порушень та ухилення від сплати митних зборів.

Запровадження цих змін дозволить зробити систему управління на митниці більш ефективною, прозорою та адаптованою до сучасних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міністерство фінансів України : офіційний вебсайт. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/>
2. Державна митна служба України : офіційний вебсайт. URL : <https://customs.gov.ua/en/>
3. Lushpiienko Y., Sandiuk H. and other. Special procedures for electronic public procurement. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22. P. 1–6.

Ангела Лисих,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Тетяна Микитенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРНИМ ПІДРОЗДІЛОМ МИТНОГО ОРГАНУ

Оцінка ефективності управління структурним підрозділом митного органу є важливим інструментом для підвищення якості митного адміністрування, забезпечення дотримання законодавства та вдосконалення митних процедур.

Попри значний прогрес у модернізації Держмитслужби, існує низка проблем, які впливають на ефективність управління структурними підрозділами митних органів. Серед них можна виділити:

- Організаційні недоліки – застаріла організаційна структура не завжди відповідає сучасним викликам і реаліям міжнародної торгівлі, перевантаження персоналу через нерівномірний розподіл обов'язків між співробітниками та бюрократизація процесів через надмірну кількість формальностей та документації, що уповільнює роботу.

- Низька ефективність митного контролю, що проявляється у недостатньому використанні ризик-орієнтованого підходу, відтак перевірки часто проводяться випадковим чином, а не на основі реальних загроз. Існує висока частка фізичних перевірок товарів, які проводяться замість автоматизованого аналізу ризиків; недостатній рівень співпраці з міжнародними митними органами через обмежений обмін інформацією про ризикові операції.

- Наявність корупційних ризиків спричинює недостатній рівень прозорості митних процедур, призводить до відсутності чітких механізмів контролю над діями посадових осіб митних органів, суб'єктивності у прийнятті рішень та підвищує ймовірність зловживань.

- Відсутність ефективних механізмів запобігання корупції.

- Технічне та інформаційне забезпечення – застарілі ІТ-системи – не завжди забезпечують швидку обробку даних, а недостатня автоматизація процесів та обмежений доступ до баз даних інших державних органів – гальмує та ускладнює перевірку інформації про суб'єктів ЗЕД.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Для підвищення ефективності управління митними підрозділами необхідно впроваджувати комплексні реформи, спрямовані на оптимізацію організаційної структури, цифровізацію процесів, підвищення рівня прозорості та кадрового потенціалу.

В частині оптимізації організаційної структури доречно провести перегляд функціоналу підрозділів, усунути дублюючі функції та створити чітку систему розподілу повноважень, делегувати повноваження на територіальний рівень митниць для оперативного вирішення питань та покращити комунікації з митницями, податковою, правоохоронними структурами.

Підвищенню ефективності управління митницею сприятиме подальша автоматизація та цифровізація митних процесів шляхом розширення електронного документообігу, використання штучного інтелекту та аналітики великих даних для виявлення ризикових операцій та боротьби з ухиленням від митних платежів та розширення функціоналу єдиних вікон та інтеграція баз даних – зменшення часу на перевірку документів та прийняття рішень.

Важливим фактором на шляху покращення системи управління структурними підрозділами митних органів посилення антикорупційних заходів через запровадження принципу «нульової толерантності» до корупції шляхом посилення відповідальності посадовців за правопорушення; покращення системи управління структурними підрозділами митних органів, збільшення прозорості митних процедур через обов'язкову публікація всіх митних рішень та нормативних актів та автоматизація перевірок та мінімізація людського фактору для усунення можливостей для корупційних схем.

Одним із ключових напрямів модернізації у діяльності Держмитслужби є реалізація моделі компетенцій, яка спрямована на покращення якості роботи митних органів та професійної підготовки посадових осіб. Наразі модель імплементується в рамках пілотного проєкту на базі чотирьох митниць. У межах проєкту з метою оцінки рівня митних компетенцій триває пробне тестування посадових осіб, результати якого стануть основою для валідування митних компетенцій, підготовки необхідних нормативних документів та масштабування моделі митних компетенцій в Держмитслужбі та її територіальних органах. Одночасно це дозволить удосконалити систему професійного навчання, оцінки персоналу та інструментів підвищення кваліфікації [1].

Отже, ефективне управління структурним підрозділом митного органу є критично важливим для забезпечення прозорості та ефективності митних процедур. Постійний моніторинг, впровадження сучасних технологій і підвищення кваліфікації персоналу є ключовими напрямками вдосконалення системи управління.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Впровадження моделі компетенцій як елемент трансформації митних органів. URL : <https://customs.gov.ua/>

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Маргарита Лісніченко,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри економіки та митної справи,

Національний університет «Запорізька політехніка»

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Сучасні тенденції глобалізації та цифрової трансформації суттєво змінюють митні процедури, зумовлюючи необхідність впровадження інноваційних технологій. Цифровізація митної сфери сприяє підвищенню ефективності митного контролю, мінімізації корупційних ризиків, прискоренню процесу оформлення вантажів та зміцненню економічної безпеки держави. Одним із ключових напрямів цифрової трансформації є використання штучного інтелекту (ШІ) для аналізу даних, управління ризиками та автоматизації перевірок. Однак впровадження ШІ у митні процедури супроводжується низкою викликів, зокрема необхідністю адаптації законодавства, забезпечення кібербезпеки, інтеграції з існуючими інформаційними системами та підготовки фахівців, здатних працювати з новими технологіями.

Цифровізація митних процедур спрямована на підвищення ефективності, прозорості та зниження витрат у митній сфері. Вона охоплює такі ключові аспекти, як спрощення контролю та оформлення товарів, що зменшує витрати для учасників логістичних ланцюгів; відкритість інформації, що відіграє важливу роль у підвищенні прозорості та забезпеченні доступу до даних; впровадження електронного документообігу та автоматизація пунктів пропуску, які сприяють прискоренню митних процесів. Водночас створення аналітичних інструментів і впровадження електронних сервісів дозволяють ефективніше контролювати митні операції та забезпечувати звітність. Усе це є важливим не лише для оптимізації локальних процедур, а й для інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС [1, р. 103–115].

Використання ШІ у митниці сприяє автоматизації процесів контролю, зменшенню впливу людського фактора та підвищенню ефективності перевірок вантажів. Це особливо важливо для боротьби з контрабандою та ухиленням від митних зборів. Важливим аспектом також є автоматизоване прийняття рішень: ШІ може аналізувати великі обсяги даних та виявляти ризики в митних деклараціях, прогнозувати можливі порушення та оптимізувати потоки товарів на кордоні. Це значно скорочує час на митні перевірки. Застосування ШІ дозволяє аналізувати історичні дані про перевезення,

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

виявляти підозрілі схеми торгівлі та пропонувати найбільш ефективні шляхи вирішення митних завдань. У майбутньому очікується розширене застосування блокчейн-технологій у митних операціях, використання нейронних мереж для прогнозування митних ризиків та інтеграція ІІІ з іншими цифровими рішеннями для створення єдиної митної екосистеми [2, р. 179–186].

В Аналітичному звіті Компанії PWC «Революція в митних процедурах завдяки ІІІ» [3] виділені наступні виклики, що постають перед митними органами в умовах цифровізації митних процедур:

- Зростання обсягів торгівлі та складність регулювання. Збільшення потоків міжнародної торгівлі через e-commerce ускладнює традиційні митні процеси, виникає необхідність швидкого аналізу великих обсягів даних для оцінки ризиків та дотримання норм.

- Проблеми безпеки та управління ризиками. Використання ІІІ допомагає митним органам проводити аналіз ризиків на основі мільйонів записів. Наприклад, ЄС розробив платформу DG TAXUD, яка допомагає країнам-учасникам покращити національні системи оцінки ризиків.

- Логістичні проблеми та збій у ланцюгах постачання. Глобальні кризи (наприклад, пандемії) довели необхідність швидкої адаптації митних процедур до змін у логістичних процесах. ОАЕ запровадили ініціативу TradeTech, яка використовує AI для покращення митних операцій та управління кризовими ситуаціями.

- Управління великими масивами даних. ІІІ дозволяє ефективніше інтегрувати дані з різних джерел та аналізувати їх для кращого прийняття рішень. Наприклад, Індія впровадила систему AI для зберігання та аналізу митних даних, що значно покращило ефективність контролю [3].

Крім того, основні труднощі пов'язані з необхідністю модернізації законодавства, інтеграцією нових технологій у застарілі митні системи, а також навчанням персоналу для ефективного використання ІІІ.

Ключовими факторами успіху впровадження ІІІ є наступні:

- управління даними – необхідно стандартизувати та централізувати дані для ефективного використання ІІІ;

- кадрове забезпечення – митні працівники повинні бути підготовлені до роботи з новими технологіями;

- кібербезпека – важливо впровадити захист даних та механізми запобігання кіберзагрозам;

- міжнародна співпраця – обмін досвідом між країнами допоможе уникнути помилок у впровадженні ІІІ.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Цифровізація митних процедур, зокрема впровадження штучного інтелекту, відкриває нові можливості для підвищення ефективності, прозорості та швидкості митного контролю. Використання ІІ сприяє автоматизації аналізу даних, зменшенню корупційних ризиків, прискоренню оформлення вантажів і посиленню безпеки міжнародної торгівлі.

Водночас інтеграція ІІ супроводжується викликами, такими як необхідність адаптації законодавства, забезпечення кібербезпеки, модернізація застарілих систем та підготовка кваліфікованих фахівців. Подолання цих бар'єрів потребує узгодженої міжнародної співпраці, інвестицій у технологічний розвиток та створення нормативної бази для ефективного застосування ІІ у митних процедурах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Yereshko K., Khoma O., Pyslytsia A. Digitalization of Customs Procedures: Current State and Prospects. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2024. 11, 2. Pp. 103–115. DOI : <https://doi.org/10.15330/jpnu.11.2.103-115>
2. Razumei M., Kveliashvili I., Kazantsev S., Hranyk, Y., Akimov, O.O. & Akimova, L.M. Directions and prospects of the application of artificial intelligence in customs affairs in the context of international relations. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*. 2024. 14 (01). Pp. 179–186.
3. Revolutionising Customs with AI. Dream big, start small / PWC. URL : <https://www.pwc.com/m1/en/publications/documents/2024/revolutionising-Customs-with-AI.pdf> (дата звернення: 14.03.2025).

Нікіта Мельничук,
*здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;*
Віталій Салямон,
*старший викладач кафедри менеджменту
та публічного управління,
Державний податковий університет*

ВИБІР ОПТИМАЛЬНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ СТРАТЕГІЙ У РЕФОРМУВАННІ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Реформування митної системи України є однією з ключових складових державної політики у сфері євроінтеграції, боротьби з корупцією та підвищення ефективності публічного управління. Варто зазначити, що митниця відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки держави, контролю за переміщенням товарів, захисту внутрішнього ринку та наповненні бюджету. Однак настав час перегляду традиційних форм управління, адже динамічний розвиток світової економіки, зростання обсягів міжнародної торгівлі, необхідність дотримання стандартів ЄС обумовлюють пошук нових стратегій. У цьому контексті цифрова трансформація митної системи постає на перший план, оскільки вона дозволяє автоматизувати митні процеси, підвищити рівень прозорості, зменшити вплив людського фактору та оперативно виявляти ризики.

Про актуальність обраного напрямку дослідження, в тому числі свідчать публікації різних авторів, аналіз яких дає підстави стверджувати про зростаючий науковий інтерес до проблем цифровізації митної служби. Значну увагу до тематики цифрових реформ митної системи приділяють також міжнародні організації. Так, у звіті Світового банку «Customs Modernization and Trade Facilitation in Eastern Europe» [1], зазначається, що модернізація митниць за рахунок цифровізації, призводить до зменшення часу оформлення вантажів, зниження корупційних ризиків та зростання довіри бізнесу до державних інституцій. Згідно звіту, кожне скорочення часу оформлення митних процедур на один день підвищує обсяг експорту країни на 1,5–2 % [1].

Про оптимальність управлінських стратегій на митниці на засадах цифровізації відмічається у дослідженнях Н. Авраменко, Т. Дорошенко, М. Матвеева. Автори пропонують перехід від ручного контролю до автоматизованого аналізу ризиків, та акцентують увагу на необхідності підвищення цифрової грамотності персоналу як важливої складової успішної трансформації [2]. В роботі В. Данкевича висвітлюється роль Big

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Data та машинного навчання у виявленні митних порушень, оптимізації процесів контролю та підвищенні точності прогнозування митних надходжень. Автор стверджує, що ефективне використання даних дозволяє зменшити ручну обробку, покращити прозорість процесів та сприяти формуванню стратегічних рішень, орієнтованих на довгострокові результати [3, с. 16–21].

Поряд із перевагами, у науковій літературі акцентується увага і на проблемних аспектах спричинених цифровізацією на митниці. Зокрема, у роботі О. Скидан, В. Данькевич, Т. Федонюк Є. Данькевич, М. Яремовою зазначаються основні загрози, серед яких: уразливість інформаційних систем до кіберзагроз, слабка інтегрованість інформаційних платформ між відомствами, низький рівень адаптації законодавства до цифрових змін. Автори наголошують, що технічне впровадження цифрових інструментів без системного підходу до управління ризиками може призвести до зворотного ефекту [4, с. 63–71].

Таким чином, аналіз літератури свідчить про наявність розвиненої теоретичної та практичної бази щодо цифрової трансформації митної системи. Водночас, постійні зміни у зовнішньому середовищі спричиняють необхідність у відстеженні тенденцій на митниці та пристосування до наявних трендів управлінських стратегій. Тому мета дослідження полягає в окресленні ключових тенденцій розвитку митниці, які стають передумовою забезпечення вибору оптимальних управлінських стратегій у реформуванні митної системи України.

Спираючись на дані Державної митної служби України, встановлено позитивні інституційні зрушення які було отримано за рахунок впровадження цифрових інструментів. Так, у 2023 році понад 93% митних декларацій подавались в електронній формі, а середній час оформлення зменшився з 10 до 6 годин. Це стало можливим завдяки впровадженню платформи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі»; автоматизації обміну інформацією між митними органами та іншими державними інституціями; запуску систем електронного контролю (електронний транзит, автоматизовані сервіси розрахунку платежів, електронне сканування). Ці цифрові рішення забезпечили прискорення митних процедур, зменшили черги, а за рахунок мінімізації людського фактору, який зазвичай є чинником корупційних проявів, з'являється можливість мінімізації збитки отриманих від корупційних дій [5].

За рахунок впровадження аналітики великих даних (Big Data), інтеграції штучного інтелекту та машинного навчання в митну сферу, з'явилась можливість виявляти аномалії переміщення вантажів; оцінювати ризики в реальному часі; моделювати сценарії ухилення від сплати митних платежів. Так, наприклад, у 2023 році за допомогою автоматизованої системи управління ризиками (АСУР) було проаналізовано понад 12 млн декларацій, з яких близько 8 % були ідентифіковані як ризикові. Частка

декларацій, оброблених без фізичного огляду зросла з 58 % у 2020 р. до 73 % у 2023 р., а кількість виявлених завдяки аналітиці порушень за цей же період, збільшилась на 41 %. Це дозволило запобігти недоотриманню біля 1,2 млрд грн до бюджету [6].

Крім того, додатково, митна аналітика дозволяє формувати індикатори ефективності роботи митних постів, регіональних підрозділів та створювати дашборди для керівництва митної служби в режимі реального часу. Так, з переходом на data-driven management, митна служба України почала використовувати цифрові показники для формування управлінських стратегій, такі як: індекс цифрової зрілості митниці (Digital Customs Maturity Index). Цей індекс, згідно даних ДМС України у 2024 році становив 3 з 5 пунктів [7], що свідчить про наявність стабільної ІТ-інфраструктури. На основі цих даних ухвалюються стратегічні рішення щодо пріоритетності ресурсів, кадрової політики, автоматизації окремих процедур, а також впровадження нових цифрових сервісів для бізнесу.

Представлений аналіз дає підстави стверджувати, що цифрова трансформація митної системи створює низку перспектив, таких як: приєднання до європейської платформи EU Customs Single Window; інтеграція в систему обміну попередньою інформацією з митними органами країн ЄС; участь у транскордонних ініціативах з обміну аналітичними даними. Також розширення функціональності національних цифрових сервісів дозволяє підвищити довіру до України з боку міжнародних торгових партнерів та покращити її позиції в глобальних рейтингах логістичної ефективності (LPI – Logistics Performance Index).

Отже, вибір оптимальних управлінських стратегій у реформуванні митної системи України має базуватись на поєднанні цифрових рішень з даними аналітики, принципами відкритості та системного підходу. Тільки за таких умов можливе створення ефективної, прозорої та конкурентоспроможної митниці, яка відповідатиме як національним інтересам, так і європейським стандартам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дослідження з кібербезпеки в митних органах країн з перехідною економікою / Світовий банк. 2022.
2. Авраменко Н. Л., Дорошенко Т. М., Матвеев М. Е. Проблеми митного контролю в контексті європейської інтеграції України. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 55–60. DOI : https://doi.org/10.32702/2306_6806.2022.1.55
3. Данкевич В. Є. Вплив інтернету речей та цифрової трансформації на ефективність роботи митниці в умовах лібералізації міжнародної торгівлі продовольством. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2024. № 78. С. 16–21.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

4. Skydan O. V., Dankevych V. Ye., Fedoniuk T. P., Dankevych Ye. M., Yareмова M. I. European green deal: Experience of food safety for Ukraine. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*. 2022. 9 (2). P. 63–71. DOI : <https://doi.org/10.21833/ijaas.2022.02.007>

5. Державна митна служба України : офіційний вебсайт. URL : https://customs.gov.ua/en/plani-ta-zviti-roboti?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 25.04.2025).

6. Національна агенція з питань запобігання корупції : офіційний вебсайт. URL : <https://nazk.gov.ua/uk/mayzhe-1-5-mln-deklaratsiy-podano-za-2021-ta-2022-roky-rezultaty-kampanii-deklaruvannya/> (дата звернення: 27.04.2025).

7. World Customs Organization. Strategic Leadership in Information Technology. 2023. URL : <https://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/tools/it-guide-for-executives.aspx> (дата звернення: 25.04.2025).

Ірина Меташоп,
*здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;*
Олена Гузенко,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових
дисциплін та економічної безпеки,
Донецький державний університет
внутрішніх справ*

РОЛЬОВІ СЕГМЕНТИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ В НАДЗВИЧАЙНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Актуальність процедури митного контролю в системі митної служби кожної країни підтверджена існуючим досвідом. Таке твердження пов'язано з тим, що митний контроль (далі – МК) безпосередньо впливає на забезпечення відповідного рівня національної безпеки, здатен унеможливити порушення митних правил та підтримувати імідж країн, котрі виступили комерційними партнерами. В умовах війни в Україні рольовий сегмент МК посилюється та потребує переосмислення так, як актуалізуються питання злочинних намірів порушників митних процедур, відмічається зростання контрабанди та наяву недобросовісне виконання функціональних обов'язків уповноваженими особами Митних органів України.

У сучасних надзвичайних умовах розвитку митних органів України МК перетворюється з інструменту фіскального регулювання на засіб комплексного впливу на зовнішньоекономічну політику країни, що дає змогу забезпечувати належний рівень контролю за переміщенням товарів, транспортних засобів, капіталів та осіб через державний кордон. таке твердження вказало на вибір теми дослідження.

Актуальні питання МК постійно вивчаються вітчизняними вченими з позиції проблем, які підлягають вирішенню. Так, вітчизняний вчений О. В. Головець [1] переймався проблемами сутнісного економічного змісту МК, а Е. С. Молдован [2] розглядав зарубіжний досвід автоматизації здійснення процедур МК та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон водними транспортними засобами. В свою чергу О. Красівський та В. Товт [3] у наукових розробках звернули увагу на особливості та проблеми здійснення МК в контексті європейської інтеграції. До цього Н. І. Корнійчук [4] спрямував свої дослідження на вивчення питань проблем та напрямків вдосконалення МК і митного аудиту. Як показують дослідження спектр питань різниться за своїм змістом, проте в умовах воєнних викликів виникла необхідність осучаснення окремих аспектів МК.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Рольовий сегмент МК у надзвичайних умовах розвитку України виходить за рамки лише економічного або фінансового засобу. Це пов'язано з тим, що саме МК виступає дієвим інструментом боротьби з контрабандою, відмиванням грошей, фінансуванням тероризму, нелегальною міграцією та розповсюдженням заборонених товарів, зокрема наркотиків, зброї та продукції, що загрожує життю і здоров'ю громадян.

Ми вважаємо особливого значення МК здобуває в умовах повномасштабних воєнних дій на території України, коли питання національної безпеки та збереження національних інтересів набувають особливої пріоритетності та значення. Очевидним є те, що саме на митну службу в умовах війни покладається важлива функція, а саме недопущення ввезення до країни або транзиту через її територію товарів, які можуть бути використані на шкоду національній безпеці.

На погляд політиків, науковців та фахівців у сфері митної діяльності головним призначенням МК виступають декілька ключових сегментів:

- по-перше, гарантування дотримання митного законодавства та правил зовнішньоекономічної діяльності господарюючими суб'єктами;
- по-друге, обов'язкове дотримання санітарних, фітосанітарних, екологічних, технічних та інших норм, встановлених на національному рівні або в рамках міжнародних угод.

На думку О. В. Годованець [1, с. 160] основною метою МК виступає «...забезпечення законного переміщення осіб, товарів та транспортних засобів через митний кордон, в тому числі повне та своєчасне адміністрування митних платежів». Науковець дотримується позиції, що МК в надзвичайних умовах проведення митних процедур також повинен змінюватися на основі використання досвіду зарубіжних країн.

Слушною є думка Т. О. Войченко [5] стосовно того, що «... в сучасних умовах, які характеризуються воєнними діями в Україні, розвитком торгових відносин між країнами світу, система МК повинна бути ефективною, дієвою, здатною оперативно реагувати на небезпечні ситуації та одночасно спрощувати митне оформлення для учасників зовнішньоекономічної діяльності». Науковець звернула увагу на те, що «... у відповідь на сучасні виклики в сфері міжнародної торгівлі, митні адміністрації країн ЄС формують та реалізують відповідну політику в цій сфері, з урахуванням посилення інструментів митного контролю, спрямовуючи зусилля на боротьбу з шахрайством, тероризмом і організованою злочинністю; сприяючи веденню справедливої і відкритої торгівлі, безпечності ланцюга поставок».

Беззаперечним є той факт, що значення МК полягає також у його спроможності забезпечувати баланс між сприянням зовнішній торгівлі та необхідним рівнем контролю. Таке твердження витікає з того, що, митні органи України в умовах реальних

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

воєнних викликів повинні забезпечити якнайшвидше та безперешкодне переміщення «білих» товарів і вантажів, створюючи зручні умови для бізнесу. Водночас загострюється питання протидіяти порушенням, що здатні завдати шкоди національній безпеці та національним інтересам країни, яка воює.

Як зазначають фахівці, практики в питаннях митної діяльності, такий баланс між сприянням зовнішній торгівлі та необхідним рівнем МК забезпечується через впровадження ризик-орієнтованих підходів, застосування новітніх технологій, зокрема автоматизованих систем управління ризиками, електронного декларування, скануючих пристроїв та інших інструментів смарт-контролю.

Як зазначає Т. О. Войченко [5] «...провідні європейські країни приділяють значну увагу формуванню системи МК та мають значні напрацювання в цій сфері, які представляють інтерес для подальшої адаптації на вітчизняному ґрунті, що сприятиме захисту фінансових і зовнішньоекономічних інтересів держави». Науковець вважає на даний час необхідно впроваджувати наступні заходи «...подальший розвиток митних органів з використанням стратегічного підходу в питаннях впровадження дієвих, сучасних форм МК запровадження сучасних цифрових технологій та розвиток інфраструктури; покращення інформаційно-аналітичної роботи митних органів на базі співпраці з іншими національними та міжнародними контролюючими органами; запровадження системи митного пост-аудиту; подальша гармонізація митного законодавства в сфері МК з нормативними актами європейських країн» [5].

Таким чином, рольові сегменти МК в Україні доводять необхідність вирішення питань вдосконалення його як митної процедури. Виходячи з надзвичайних умов розвитку України потребує більшої уваги сама процедура МК, її рівень дієвості та результативності. Необхідно звернути увагу на існуючий досвід провідних країн світу, а також активізувати адаптацію новітніх інноваційних технологій здатних не лише спростити процедури МК а й досягти відповідності існуючим правовим норма і стандартам європейського законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Годованець О. В. Митний контроль: сутність та економічний зміст. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2016. Вип. 20, ч. 1. С. 159–163.
2. Молдован Е. С. Зарубіжний досвід автоматизації здійснення процедур митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон водними транспортними засобами. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2017. № 1. С. 124–134.
3. Красівський О., Товт В. Особливості та проблеми здійснення митного контролю в контексті європейської інтеграції. *Аспекти публічного управління*. 2021. Т. 9, № 1. С. 106–111.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

4. Корнійчук Н. І. Проблеми та напрями вдосконалення митного контролю і митного аудиту. *Економіка та митно-правові відносини*. 2019. Вип. 9–10. С. 64–70.

5. Войченко Т. О. Організація митного контролю: європейські практики. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/875/840>

Тетяна Микитенко,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет;*
Олена Харчук,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування,
Державний університет інфраструктури та технологій*

ВІЛЬНА МИТНА ЗОНА: ВИКЛИКИ ТА СПОСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Вільна митна зона (далі – ВМЗ) створюється державою для розвитку економіки, залучення інвестицій і спрощення міжнародної торгівлі. Основна ідея ВМЗ – це звільнення товарів від митних платежів та податків до моменту їхнього випуску у внутрішній обіг або реекспорту.

За Митним кодексом України вільна митна зона – митний режим, відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів [1].

Відповідно до ст. 243 УСС, держави-члени ЄС можуть створювати митні зони вільного складування, які контролюються митними органами та мають спрощений режим для міжнародної торгівлі [2].

Особливістю зазначеного митного режиму вільної митної зони її є те, що товари повинні розміщуватися та використовуватися лише в межах чітко обмеженої території вільної економічної зони, яка є і зоною митного контролю. Компетенція з реєстрації митних декларацій у митному режимі вільної митної зони поширюється на митні органи, які знаходяться безпосередньо на території вільної економічної зони, або ті митні органи, в регіоні діяльності яких вона створена.

Другим суттєвим моментом є те, що товари повинні використовуватися тільки для цілей резидентів вільної економічної зони – їхньої підприємницької та іншої діяльності, яка визначається чинною угодою. Важливою особливістю є й те, що іноземні товари, поміщені під цю процедуру, зберігають свій статус, а українські товари та товари виготовлені у ВМЗ набувають статусу іноземних товарів [1]. Також слід зазначити, що термін перебування товарів під митним режимом вільної митної зони обмежується термінами функціонування митної зони, а також може змінюватися зі зміною статусу особи як резидента вільної економічної зони.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

На митній території України функціонує одна вільна економічна зона комерційного типу ТОВ «Сота Альянс Торг» на території Одеської області, м. Чорноморськ. Тоді як в європейських країнах зони вільної торгівлі є потужними інструментами оптимізації міжнародного бізнесу. Прикладом успішного застосування митного режиму (процедури) в ЄС є вільна митна зона у Нідерландах (Port of Rotterdam Free Zone), однієї із найбільших логістичних центрів Європи. Використовується для зберігання імпортованих товарів з Азії та Америки перед їхнім розповсюдженням по ЄС. У Німеччині (Bremerhaven Free Zone) – основний транспортний вузол для автомобільної промисловості та контейнерних перевезень дозволяє оптимізувати митне оформлення для міжнародних компаній. Важливий логістичний центр у Польщі (Gdańsk Free Zone) використовується для складування та розподілу товарів із Китаю та інших країн [3].

Аналізуючи практику застосування митного режиму вільної митної зони, необхідно виділити значимість даного елемента системи митного регулювання для становлення регіональної економіки. Це зумовлено тим, що зниження мит дозволяє суттєво підвищити активність учасників зовнішньоекономічної діяльності, збільшити товарообіг та розвивати бізнес регіонального рівня.

Незважаючи на економічну значущість, застосування митного режиму ВМЗ нині пов'язане з низкою проблем.

Першою проблемою є недостатнє законодавче регулювання, зокрема невизначеність нормативно-правової бази та її невідповідність сучасним економічним реаліям. Вирішенням цього питання стане гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами та регулярне оновлення нормативних актів.

Другою проблемою є ризики корупції та тіньової економіки, які виникають через зловживання пільгами та ухилення від сплати митних платежів. Запровадження цифрових митних сервісів, посилення контролю та забезпечення прозорості митних процедур сприятиме їх мінімізації.

Третя проблема – обмеженість сучасної транспортної та складської інфраструктури. Її вирішення можливе шляхом залучення інвестицій у розвиток логістичних потужностей, модернізації митних терміналів та покращення транспортної доступності.

Четверта проблема – низька інвестиційна привабливість ВМЗ через відсутність ефективних механізмів стимулювання бізнесу. Для її подолання необхідно запровадити податкові та митні пільги, а також спростити адміністративні процедури для резидентів зон.

Окрім цього, розширення міжнародного співробітництва через укладання угод про вільну торгівлю та митне спрощення сприятиме інтеграції українських ВМЗ у міжнародні торговельні мережі та підвищенню їхньої конкурентоспроможності на світовому ринку.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Таким чином, митний режим ВМЗ є досить специфічним і застосовується щодо іноземних та українських товарів з дотриманням умов щодо їх територіального розміщення та подальшого цільового використання резидентами вільних економічних зон. Використання даного режиму в Україні поки що недостатньо, незважаючи на те, що він дозволяє учасникам зовнішньоекономічної діяльності отримати значні пільги, пов'язані зі сплатою мит та податків, але в будь-якому випадку, що вищевказаний режим покликаний сприяти інтенсифікації зовнішньої торгівлі та розвитку індустріальних парків та парків високих технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України : введений в дію Законом України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
2. Regulation (EU) № 952/2013 of the European Parliament and of the Council of October 9, 2013 laying down the Union Customs Code. *Official Journal*. № 1. 269. P. 1. URL : <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=OJ:L:2013:269:TOC>
3. Огляд вільних митних зон Європи. URL : https://ybcase.com/ua/company-services/companies/obzor-svobodnyh-zon-evropy?utm_source=chatgpt.com

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Валерія Мироненко,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти;

Віталій Кадала,

канд. юрид. наук, доцент,

доцент кафедри господарсько-правових

дисциплін та економічної безпеки,

Донецький державний університет внутрішніх справ

СТРАТЕГІЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУР МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Стратегія вдосконалення процедур митного контролю (далі – ПМК) в Україні є однією з найактуальніших тем в умовах сучасних воєнних, економічних та геополітичних викликів. Митний контроль (далі – МК) як один із ключових елементів регулювання зовнішньоекономічної діяльності виконує важливу функцію у забезпеченні економічної безпеки держави, захисту національного виробника та наповнення державного бюджету. Однак із розвитком глобальної торгівлі, цифровізації процесів та інтеграції України у європейський економічний простір виникає необхідність модернізувати та покращувати національну митну систему в контексті ПМК.

В Україні правове регулювання ПМК ґрунтується передусім на положеннях Митного кодексу України (далі – МКУ). У ст. 318 МКУ вказано, що МК підлягають усі товари та транспортні засоби, які перетинають митний кордон. Визначаються форми МК, зокрема перевірка документів, митний огляд, облік товарів, усне опитування, огляд територій, перевірка звітності тощо. Водночас механізми втілення цих форм, при фактичному проведенні ПМК, часто залишаються неефективними або застарілими [1].

Важливо наголосити на тому, що серед нагальних проблем, які постали перед митними органами України, можна виділити кілька основних напрямів:

– По-перше, надмірна зарегульованість митних процедур проявляється у складності заповнення митних декларацій, необхідності надання великої кількості документів, що часто повторюються, та численних погодженнях з іншими державними структурами. Саме це спричиняє затримки у процесі митного оформлення, що негативно впливає на швидкість логістики та збільшує витрати бізнесу для експорту та імпорту вантажів.

– По-друге, корупційні ризики залишаються високими через непрозорість митних процедур та наявність «людського чинника» у прийнятті рішень. До цього додається

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

слабка та неефективна система моніторингу дій посадових осіб, яка не забезпечує належного виявлення, запобігання та покарання корупційних правопорушень, що лише посилює безкарність та сприяє подальшому поширенню корупції в системі митного контролю.

– По-третє, відсутність достатнього рівня автоматизації та цифровізації знижує ефективність МК, оскільки більша частина процесів виконується вручну, а доступ до відомостей обмежений або фрагментований. У висновку це ускладнює оперативний обмін інформацією між відомствами та знижує здатність системи оперативно реагувати на ризики.

– По-четверте, недостатня відповідність міжнародним стандартам, зокрема тим, що передбачені Міжнародною конвенцією про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція від 18 травня 1973 року) або митним законодавством ЄС, породжує перешкоди для інтеграції України в європейський економічний простір.

Беззаперечним є той факт, що наявні проблеми свідчать про необхідність ґрунтовного перегляду нормативно-правової бази з метою її адаптації до умов сьогодення, регулярного оновлення регламентів і впровадження єдиних та високоефективних підходів, які ґрунтуються на загальних принципах прозорості, ефективності, спрощення процедур та ризикоорієнтованості [2].

У зв'язку з вищевикладеним, стратегія вдосконалення ПМК має спиратися на комплексний підхід до реформування відповідного правового поля та інституційних механізмів його реалізації.

Перш за все, потребує оновлення нормативно-правова база, що регулює митну діяльність, зокрема розділи МКУ, які стосуються проведення митного контролю (розділ VII «Митні формальності при переміщенні товарів через митний кордон України», статті 318–326), мають бути гармонізовані з положеннями Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 9 жовтня 2013 року № 952/2013, яким встановлено Митний кодекс Союзу. Зазначена гармонізація сприятиме не тільки зменшенню адміністративного навантаження на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а й підвищенню рівня довіри з боку європейських партнерів [3].

Значної уваги потребує питання дерегуляції МПУ. Зокрема, актуальним є впровадження електронної митної декларації за принципом «єдиного вікна» – механізму, що вже передбачено ст. 33-1 МКУ, однак на практиці функціонує з істотними обмеженнями. Необхідно забезпечити технічну сумісність інформаційних систем усіх суміжних державних органів, таких як Державна податкова служба, Держпродспоживслужба, екологічні інспекції, а також запровадити обов'язковість обміну даними у реальному часі між зазначеними структурами [1].

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Щодо подолання корупційних ризиків, слід відзначити потребу посилення інституційного контролю за діями посадових осіб МОУ. Це, зокрема, вимагає створення незалежного наглядового органу при Державній митній службі України, до функцій якого входитиме проведення внутрішніх аудитів, моніторинг рішень посадових осіб та аналіз скарг від суб'єктів господарювання. Крім того, важливо активізувати впровадження автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (АСАУР), згідно з положеннями ст. 337 МКУ, що дозволить мінімізувати втручання посадових осіб у процес ухвалення рішень [1].

Необхідною складовою реформ також є автоматизація процедур МК за допомогою сучасних цифрових інструментів. Розгортання повнофункціонального електронного документообігу, використання блокчейн-технологій для відстеження ланцюгів постачання, а також інтеграція штучного інтелекту у процес виявлення нетипових ризикових операцій сприятимуть забезпеченню прозорості та надійності МК. У цьому контексті необхідно прискорити реалізацію державної стратегії цифрової трансформації митниці, що затверджена Кабінетом Міністрів України [4].

Зрештою, удосконалення ПМК неможливе без забезпечення відповідності національного законодавства положенням міжнародних договорів, учасником яких є Україна. Зокрема, положення Кіотської конвенції про спрощення та гармонізацію ПМК мають бути безпосередньо імплементовані в МКУ та уніфіковані з практиками Світової митної організації. Це стосується як визначення пріоритетів щодо спрощення ПМК для добросовісних операторів, так і впровадження постмитного аудиту як основного інструменту контролю, що рекомендовано в межах міжнародної практики.

Отже, стратегія вдосконалення ПМК повинна бути спрямована на системне оновлення нормативно-правової основи, цифровізацію процедур, дерегуляцію та підвищення ефективності антикорупційних механізмів. Лише за таких умов МОУ зможуть відповідати сучасним викликам та гарантувати сталу інтеграцію в європейський та світовий зовнішньоекономічний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973 (дата набрання чинності для України від 15.09.2011). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text
3. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 09.10.2013 № 952/2013. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-13#Text
4. Деякі питання цифрової трансформації : розпорядження КМУ від 02.08.2024 № 735-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/735-2024-%D1%80#Text>

Олександра Мовлян,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Наталія Держак,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

МУДРІСТЬ ЯК ОСНОВА КЕРІВНИЦТВА: ВІД СОКРАТА ДО СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У сучасних умовах, коли управлінська діяльність стикається з викликами морального вибору, недовіри до влади та пошуку етичних орієнтирів, філософія Сократа набуває особливого значення. Його розуміння управління як внутрішньо мотивованого служіння, заснованого на доброчесності, самопізнанні та відповідальності, перегукується з ідеями гуманістичного лідерства, що набирає обертів у ХХІ столітті. Сократівські принципи, хоча й сформульовані понад дві тисячі років тому, залишаються вражаюче сучасними: керівник має не просто керувати, а бути моральним орієнтиром і прикладом для інших.

У поглядах Сократа управління розглядається не як набір інструментів впливу чи організації процесів, а як етично забарвлена сфера, в основі якої – внутрішній розвиток особистості. На відміну від сучасного технократичного підходу, де пріоритетом є ефективність і результат, Сократ наголошував на внутрішній якості людини, що керує. Для нього важливим було не те, яку владу має керівник, а те, ким є ця людина, наскільки вона доброчесна, мудра та здатна розуміти природу добра.

Центральною думкою Сократа була необхідність самопізнання як основи будь-якого впливу на інших. Людина, яка не розуміє себе, своїх намірів, пристрастей та обмежень, не має морального права впливати на інших. Це не лише філософська теза, а практичне правило життя, яке він послідовно відстоював. У діалозі Платона «Апологія Сократа» філософ говорить, що життя без самопізнання – марне, адже лише через внутрішню роботу над собою можна досягти гармонії і в особистості, і в спільноті [1].

Управління у Сократа нерозривно пов'язане з вихованням. Він вбачав у лідері не адміністратора, а наставника. Завдання керівника полягало не лише у контролі чи розподілі ресурсів, а в тому, щоб сприяти формуванню чеснот у підлеглих, навчати їх мислити, ухвалювати морально виважені рішення. Цей підхід став основою для подальшої традиції гуманістичного лідерства. У своїх бесідах з учнями Сократ не наказував,

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

а розмовляв, провокував до роздумів, допомагав ставити правильні цілі. Це свідчить про його глибоке переконання, що лише той, хто сам мислить, може бути вільним і відповідальним.

Відмова Сократа від зовнішнього авторитету й апеляція до внутрішнього морального вибору створює фундамент для розуміння управління як свідомої й етичної практики. Він відкидав примус і підкреслював, що дія має бути вільною й осмисленою. Саме тому він ніколи не вважав себе вчителем у традиційному сенсі – він лише допомагав іншим народити істину у власній душі. У цьому полягала ідея «маєвтики» – мистецтва допомагати людині самотійно дійти до знання.

Особливо важливим для Сократа було поняття відповідальності за владу. У текстах Ксенофонта, зокрема у «Спогадах про Сократа», зафіксовано його твердження про те, що керувати людьми повинен лише той, хто здатен нести відповідальність за результати своїх рішень, навіть якщо вони не завжди очевидні чи популярні [2]. Такий підхід випереджає багато сучасних концепцій етичного лідерства.

У його часи Афіни переживали політичну нестабільність, суперечності, розчарування в демократії. Сократ, однак, не пропонував змінити форму правління – він намагався змінити якість лідерства. Його ідеал керівника – не той, хто має силу, а той, хто має внутрішню гармонію, чесність і бажання служити. У праці «Етика управління» О. В. Сидоренко зазначає, що сократівська традиція вперше чітко сформулювала ідею керівника як морального орієнтира, носія цінностей, а не лише виконавця функцій [3].

У сучасному світі, де управлінські рішення дедалі частіше приймаються в умовах невизначеності, стресу та складних міжособистісних процесів, сократівські ідеї набувають нового звучання. Гуманістичне управління, лідерство на основі довіри, увага до етики – усе це сьогодні стає не просто модним трендом, а необхідністю. Праці західних дослідників, зокрема Пітера Нортгауса, наголошують на тому, що майбутнє за лідерами, які не лише компетентні, а й глибоко усвідомлюють моральний вимір своєї діяльності [4].

Таким чином, Сократ залишив спадщину, яка й досі залишається актуальною. Його бачення управління як сфери морального самозростання, мудрості та служіння іншим здатне стати ціннісною опорою для сучасних керівників. Це розуміння глибше за будь-яку методологію чи інструкцію – воно апелює до совісті, мислення і сміливості бути чесним навіть у найвищих позиціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Платон. Апологія Сократа. Платон. Діалоги. К. : Основи, 2001.
2. Ксенофонт. Спогади про Сократа. К. : Юніверс, 2003.
3. Сидоренко О. В. Етика управління. Харків : ХНЕУ, 2018.
4. Northouse P. G. Leadership: Theory and Practice. Thousand Oaks : Sage, 2021.

Марія Мороз,
здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти;
Тетяна Чорна,
канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ МИТНОГО РЕЖИМУ ІМПОРТУ

У сучасній глобалізованій економіці митно-тарифне регулювання є одним із базових механізмів формування економічної політики держави, що дозволяє стимулювати розвиток окремих галузей, залучати іноземні інвестиції та забезпечувати надходження до державного бюджету. Особливо важливим цей інструмент стає для країн, які перебувають у процесі трансформації економіки або протидіють зовнішнім викликам, як у випадку України в умовах збройної агресії та масштабних економічних змін. Застосування митного режиму імпорту безпосередньо впливає на розвиток внутрішнього ринку, захист національного виробника, рівень конкуренції та забезпечення виконання міжнародних угод. Саме тому митно-тарифне регулювання імпорту потребує глибокого аналізу, системної модернізації і врахування новітніх світових практик.

Відповідно до статті 74 Митного кодексу України, митний режим імпорту передбачає ввезення товарів на митну територію країни з метою їхнього вільного обігу після завершення митного оформлення та сплати всіх необхідних платежів [1]. У цьому процесі імпортовані товари набувають статусу національних, що дозволяє їм без обмежень циркулювати на внутрішньому ринку. Одним із основних завдань митного режиму імпорту є забезпечення прозорості переміщення товарів через кордон, контроль за відповідністю вимогам безпеки, екології, технічним регламентам та стандартизації. У сучасних умовах митні процедури все більше орієнтовані на цифровізацію, автоматизацію процесів та спрощення митного оформлення, що відповідає європейським і світовим тенденціям.

Митно-тарифне регулювання імпорту базується на встановленні ставок ввізного мита, що визначаються Митним тарифом країни. Ставки можуть бути адвалорними, специфічними або комбінованими, що дозволяє уряду гнучко регулювати обсяг імпортних потоків. Крім основних митних тарифів, застосовуються також спеціальні заходи: антидемпінгові мита, спеціальні захисні мита та компенсаційні мита, спрямовані

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

на забезпечення захисту національної економіки від недобросовісної конкуренції або несправедливої торгової практики з боку іноземних партнерів [3, с. 69–73]. Ефективне митно-тарифне регулювання дає змогу не лише стримувати надмірний імпорт окремих товарів, а й спрямовувати зусилля на стимулювання розвитку ключових секторів економіки шляхом стимулювання внутрішнього виробництва.

Особливістю сучасної митно-тарифної політики України є те, що вона формується під суттєвим впливом міжнародних зобов'язань. Вступ до Світової організації торгівлі у 2008 році зобов'язав Україну привести свої митні тарифи до міжнародних стандартів, знизити середній рівень митних ставок та відмовитися від дискримінаційних заходів в системі торговельно-економічних відносин. Крім того, укладення Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році стало визначальним фактором зміни митно-тарифної політики. У рамках поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі Україна зобов'язалася поступово зняти або зменшити мита на більшість товарів, що імпортуються з ЄС, що мало не лише економічний, але й політичний вимір [2, с. 3–7]. Відповідно до графіків лібералізації торгівлі, передбачених угодою, значна кількість українських товарів також отримала преференційний доступ до європейських ринків.

Окрім співпраці з ЄС, Україна активно розвиває договірні відносини у контексті реалізації угод про вільну торгівлю з іншими країнами, серед яких Канада, Великобританія, Ізраїль, країни Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ). Ці угоди передбачають не лише взаємне зниження мит, але й врегулювання правил походження товарів, що безпосередньо впливає на митно-тарифну політику держави.

Оптимізація тарифної політики є одним із ключових важелів стимулювання розвитку національної економіки. Встановлення адекватного рівня митних ставок дозволяє підтримувати баланс між необхідністю наповнення державного бюджету та стимулюванням конкурентоспроможності внутрішніх виробників. Зниження тарифів на імпорт сировини, комплектуючих, сучасного обладнання може сприяти модернізації промисловості, оптимізації виробничих витрат та стимулюванню створення нових робочих місць. Одночасно підвищення митних ставок на готову продукцію, яка конкурує з вітчизняними аналогами, може стати важливим заходом для підтримки національного виробника у період економічних криз або відбудови після збройного конфлікту.

Водночас оптимізація тарифів має здійснюватися не ізольовано, а у відповідності до європейських та міжнародних норм, адже світова економіка сьогодні все більше інтегрована. Узгодження тарифної політики з нормами Європейського Союзу, Світової організації торгівлі та іншими міжнародними інституціями забезпечує прозорість, передбачуваність та довіру з боку міжнародних партнерів і інвесторів. У контексті просування України шляхом європейської інтеграції, гармонізація тарифних заходів

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

із правом ЄС означає не лише виконання договірних зобов'язань, але й створення передумов для глибшого економічного співробітництва, участі у європейських виробничих ланцюгах та спрощення доступу українських товарів на закордонні ринки.

Для бізнесу гармонізація митно-тарифної політики з міжнародними стандартами створює відчутні переваги [2, с. 1–3]. По-перше, спрощується зовнішньоекономічна діяльність завдяки єдиному підходу до процедур оцінки вартості товарів, визначення походження продукції та її класифікації. По-друге, скорочується кількість непередбачуваних ризиків, пов'язаних із можливими змінами митних правил, що дає змогу підприємствам краще планувати виробничу і логістичну діяльність. По-третє, доступ до ширших ринків за умови зменшення торговельних бар'єрів дозволяє українським компаніям збільшувати обсяги експорту, залучати нові інвестиції та нарощувати інноваційний потенціал.

Для держави переваги від гармонізації тарифних правил полягають у посиленні довіри з боку світової спільноти, що сприяє розширенню перспектив економічного співробітництва, кредитування та технічної допомоги. Крім того, зниження рівня адміністративного втручання та підвищення прозорості митних процедур дозволяє ефективніше боротися з контрабандою та митними правопорушеннями, що позитивно впливає на надходження до державного бюджету і сприяє зміцненню фінансової стабільності країни.

Інтеграція в європейський економічний простір передбачає також адаптацію не лише тарифної, а й нетарифної регуляції, такої як технічні регламенти, стандарти безпеки, правила сертифікації та забезпечення охорони прав інтелектуальної власності. Системний підхід до узгодження правил дозволить Україні не лише відповідати формальним критеріям, але й фактично наблизити економічне середовище до рівня розвинених європейських держав, забезпечуючи стійкий розвиток, модернізацію інфраструктури і підвищення рівня добробуту громадян.

Попри активний розвиток системи митно-тарифного регулювання, в Україні залишається низка гострих проблем. Насамперед це стосується питання корупції на митниці, що спричиняє втрати бюджету та створює нерівні умови для сумлінних учасників зовнішньоекономічної діяльності. Системними залишаються також випадки маніпуляцій із митною вартістю товарів, що дозволяє занижувати розмір митних платежів. Неефективність механізму боротьби з демпінговим імпортом і недостатній захист внутрішнього ринку в умовах жорсткої міжнародної конкуренції також є чинниками, що стримують розвиток економіки.

Одним із викликів сьогодення є необхідність швидкої адаптації митного законодавства України до сучасних умов воєнного часу. Після повномасштабного вторгнення Росії Україна змушена була тимчасово змінювати правила митного регулювання,

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

скасовуючи або знижуючи мита на окремі групи товарів гуманітарного і стратегічного призначення. Водночас це створило ризики для державного бюджету та викликало потребу у встановленні нових балансів між лібералізацією і фіскальними інтересами.

У майбутньому реформування митно-тарифного регулювання має передбачати комплексний підхід: подальшу гармонізацію українського законодавства з європейськими нормами, цифровізацію всіх митних процедур, створення прозорої системи митного аудиту та посилення контролю за справжньою митною вартістю товарів [5, с. 7–10]. Важливо також розвивати механізми ризикоорієнтованого митного контролю, розширювати співпрацю з міжнародними організаціями для обміну інформацією і протидії порушенням митного законодавства.

Митно-тарифне регулювання має залишатися не лише фіскальним інструментом наповнення бюджету, а й важелем формування конкурентоспроможної економіки, підтримки інноваційних секторів і стратегічного переорієнтування України на нові ринки. Забезпечення ефективності цієї системи вимагає системних змін, політичної волі та активного залучення професійної спільноти, яка здатна впроваджувати кращі міжнародні практики з урахуванням захисту стратегічних інтересів держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України. URL : <http://surl.li/vwscq> (дата звернення: 27.04.2025).
2. Гуцул І., Крисовата К., Титор В. Актуальні тенденції митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL : <https://surli.cc/wubjty> (дата звернення: 27.04.2025).
3. Литвинова Є. В. Поняття та функції митно-тарифного механізму в умовах сталого розвитку. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. Вип. 6 (86). С. 69–73. URL : <https://surl.gd/docbfx> (дата звернення: 27.04.2025).
4. Тищенко В. Ф., Остапенко В. М. Основи зовнішньоекономічної діяльності та митної справи : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 193 с. URL : <https://surli.cc/xbkscys> (дата звернення: 27.04.2025).
5. Шолом А. С. Пріоритетні напрями вдосконалення митно-тарифного регулювання України в умовах євроінтеграції. *Ефективна економіка*. 2024. № 3. URL : <https://surl.lu/bouxfv> (дата звернення: 27.04.2025).

Микита Муляр,
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти;
Олександр Гребельник,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ З МЕТОЮ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

Експортний контроль – це механізм державного регулювання міжнародних передач товарів, технологій, послуг та інтелектуальної власності, які можуть бути використані у військових цілях, терористичній діяльності або для виготовлення зброї масового знищення. Він необхідний для того, щоб вивіз стратегічно важливих товарів не завдавав шкоди безпеці держави.

Експортний контроль виконує функцію стратегічного бар'єру, який запобігає потраплянню чутливих технологій, озброєння чи матеріалів до рук потенційних противників або терористичних структур. Він дозволяє державі захищати свої військові ресурси, запобігати витоку критичних знань та забезпечувати стабільність у міжнародних відносинах, діючи як інструмент зовнішньої політики та безпеки.

Одна із основних цілей експортного контролю спрямована на те, щоб не допустити передачу технологій, матеріалів або обладнання, які можуть бути використані для створення ядерної, хімічної чи біологічної зброї. Це ключовий елемент у запобіганні глобальним загрозам і збереженні міжнародної безпеки.

Захист національної безпеки через експортний контроль означає обмеження експорту критичних технологій та ресурсів, які можуть бути використані проти інтересів держави. Контроль обмежує передачу потенційно небезпечних матеріалів і технологій, які можуть зміцнити обороноздатність ворожих держав або терористичних структур. Це дозволяє упередити ризики шпигунства, тероризму, військової загрози та зберегти стратегічну перевагу в оборонній сфері.

Виконання міжнародних зобов'язань у сфері експортного контролю гарантує, що держава діє відповідально в межах глобальних режимів безпеки, таких як Вассенаарська домовленість, MTCR, NSG тощо. Це сприяє зміцненню міжнародної довіри, розвитку співпраці та запобіганню санкціям чи ізоляції на світовій арені. Україна є активною учасницею міжнародних режимів експортного контролю, що спрямовані на

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

нерозповсюдження зброї масового знищення та контроль передачі товарів військового і подвійного призначення.

Одним із перших міжнародних режимів, до якого приєдналася Україна, стала Вассенаарська домовленість (WA – Wassenaar Arrangement). Вона покликана забезпечити прозорість у торгівлі звичайними озброєннями та товарами подвійного використання. Метою є запобігання неконтрольованому накопиченню озброєнь і зміцнення регіональної стабільності. Участь у цьому режимі дозволяє Україні застосовувати спільно узгоджені контрольні списки, які обмежують експорт ризикованих технологій.

Ще одним важливим напрямом є участь у Групі ядерних постачальників (NSG – Nuclear Suppliers Group), що регулює міжнародні передачі ядерних матеріалів і технологій. Вступивши до цієї групи у 2004 році, Україна зобов'язалась здійснювати експорт ядерної продукції виключно під гарантії мирного використання. Це дозволяє державі контролювати обіг чутливих технологій у ядерній сфері, не допускаючи їх використання у створенні ядерної зброї.

З 1998 року Україна також є учасницею Режиму контролю за ракетними технологіями (MTCR – Missile Technology Control Regime), який передбачає контроль за експортом ракет, безпілотних літальних апаратів і їхніх компонентів. Цей режим має велике значення для недопущення поширення носіїв зброї масового знищення, зокрема балістичних ракет. Участь у MTCR підсилює можливості держави у сфері ракетної безпеки та відкриває доступ до високотехнологічної продукції в цій сфері.

У 2005 році Україна приєдналася до Австралійської групи (AG – Australia Group) – міжнародного об'єднання країн, що контролюють передачу хімічних і біологічних речовин, обладнання та технологій, які можуть бути використані для створення відповідних видів зброї. Участь у цій групі дозволяє Україні запроваджувати суворий контроль над експортом лабораторного, медичного і промислового обладнання, реагентів і біотехнологій.

Участь у міжнародних режимах експортного контролю, а також ефективне дотримання відповідних норм і стандартів, формує позитивний імідж держави як відповідального та надійного учасника світової системи безпеки. Позитивна репутація у сфері експортного контролю відкриває Україні шлях до технологічної співпраці, інвестицій і спрощеного доступу до інновацій, особливо в галузях оборони, ІТ та авіації. Водночас це знижує ризики застосування санкцій чи торговельних обмежень і сприяє глибшій інтеграції в євроатлантичні структури та світову економіку загалом.

Ключовими складовими ефективного експортного контролю є чітко визначена нормативно-правова база, система уповноважених органів, а також комплекс інструментів, які забезпечують практичне виконання вимог контролю.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Правове регулювання експортного контролю в Україні базується насамперед на Законі України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання». Цей закон визначає правові засади державної політики у сфері контролю над експортом та імпортом товарів, які можуть становити ризик для національної або міжнародної безпеки. Він деталізується через низку постанов Кабінету Міністрів України, які регламентують порядок ліцензування, ведення реєстрів та проведення перевірок. Також важливу роль відіграють підзаконні нормативні акти, інструкції та положення, розроблені профільними органами.

Функціонування системи експортного контролю забезпечується уповноваженими державними органами. Основну роль виконує Державна служба експортного контролю України (ДСЕКУ) – вона відповідає за розгляд заяв, видачу ліцензій, ведення реєстрів контрольованих товарів та комунікацію з міжнародними режимами. У свою чергу, Служба безпеки України, Міністерство закордонних справ України та Міністерство оборони України залучаються до експертного аналізу чутливості товарів, надають погодження щодо ліцензій, а також здійснюють контроль за кінцевими отримувачами товарів, що експортуються.

Для реалізації практичного контролю використовуються кілька ключових інструментів. Один із них – це реєстри товарів подвійного використання, які містять перелік продукції, що може бути використана як у цивільних, так і у військових цілях. Експорт таких товарів потребує обов’язкового ліцензування. Другим важливим інструментом є експортні ліцензії, без наявності яких передача контрольованих товарів за кордон заборонена. Також застосовуються експортні декларації, які містять усі ключові відомості про товари, маршрут, експортерів і кінцевих споживачів.

Окрему увагу приділяють верифікації кінцевого користувача – так званому механізму end-user control. Це дозволяє упевнитися, що товар не буде переправлено до третіх осіб, пов’язаних із порушенням міжнародного права, тероризмом або військовими конфліктами.

Порушення правил експортного контролю тягнуть за собою серйозні юридичні, економічні та репутаційні наслідки для суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності та для держави в цілому. В Україні ці питання регулюються, зокрема, Кримінальним кодексом України та спеціальним законодавством у сфері міжнародних передач товарів військового призначення і подвійного використання.

Передусім порушення правил контролю може призвести до кримінальної відповідальності. Ст. 333 Кримінального кодексу України передбачає покарання за порушення встановленого порядку здійснення міжнародних передач товарів, які підлягають експортному контролю. Залежно від тяжкості правопорушення, це може включати: штрафи,

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

обмеження волі, позбавлення волі, конфіскацію товарів або обладнання, що стали об'єктом порушення.

Крім кримінальних санкцій, суб'єкти можуть зіткнутися з адміністративною та фінансовою відповідальністю. Це передбачає анулювання або призупинення ліцензій на експортно-імпортні операції, заборону здійснювати зовнішньоекономічну діяльність на певний період, а також великі штрафи за незаконні поставки.

Серйозним наслідком є також репутаційні втрати. Компанія, що порушила норми експортного контролю, ризикує втратити довіру міжнародних партнерів, потрапити до чорних списків імпортерів або експортерів і опинитися під дією міжнародних санкцій чи обмежень з боку інших країн або міжнародних організацій.

На рівні держави систематичні порушення експортного контролю можуть призвести до втрати довіри міжнародної спільноти, що має наслідком: ускладнення доступу до передових технологій, запровадження міжнародних санкцій, послаблення позицій на світовій арені в сфері безпеки та міжнародної торгівлі.

Експортний контроль є важливою складовою державної політики безпеки, оскільки допомагає захищати стратегічні інтереси, запобігати розповсюдженню небезпечних технологій і підтримувати міжнародні зобов'язання. Його ефективна реалізація зміцнює авторитет України у світі, сприяє розвитку безпечної торгівлі та забезпечує стабільність у сфері національної та глобальної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба експортного контролю України. URL : <https://www.dsecu.gov.ua/> (дата звернення: 30.04.2025).
2. Експортний контроль в Україні / Енциклопедія сучасної України. URL : <https://esu.com.ua/article-18829> (дата звернення: 29.04.2025).
3. Експортний контроль в системі міжнародної безпеки : навчальний посібник / Галака С. П., Гришуткін О. М., Кондратов С. І., Перепелиця Г. М., Сівер О. І. 2013.
4. Міжнародні режими експортного контролю, договори у сфері нерозповсюдження. URL : <https://surl.li/vnxiwz> (дата звернення: 30.04.2025).

Максим Нестерчук,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Наталія Держак,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

МИТНА ЛОГІСТИКА РІЗНИХ ВИДІВ ТРАНСПОРТУ

З огляду на зростаючі обсяги міжнародної торгівлі та посилення інтеграційних процесів між країнами, митна логістика стає невід'ємною складовою ефективного товарообігу. Вона відіграє важливу роль у забезпеченні швидкого та законного переміщення вантажів через митні кордони, що, у свою чергу, впливає на загальну ефективність логістичних ланцюгів. Особливої уваги потребує вплив транспортного засобу на митні процедури, адже кожен вид транспорту має свої особливості та вимоги. У цьому контексті актуальним є аналіз митної логістики із фокусом на різні види транспорту, порівняння їх переваг і недоліків, а також процедур митного оформлення, що сприятиме підвищенню ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

Автомобільний транспорт, згідно зі ст. 1 Закону України «Про автомобільний транспорт» [2], є галуззю транспортної системи, що задовольняє потреби у перевезенні пасажирів і вантажів автотранспортними засобами, і залишається одним із найпоширеніших способів доставки товарів, особливо на короткі та середні відстані. Митне оформлення автоперевезень включає підготовку необхідної документації (CMR, TIR, інвойси, сертифікати відповідності), перевірку вантажу митними органами та сплату обов'язкових податків – мита, ПДВ і, за необхідності, акцизів.

За наявності статусу авторизованого економічного оператора (далі – АЕО) перевізники можуть скористатися спрощеними процедурами та мінімізувати час проходження контролю. З урахуванням вигідного географічного розташування України на перетині міжнародних транспортних коридорів, автомобільний транспорт відіграє важливу роль у логістичній системі країни [5].

Згідно зі ст. 24 Закону України «Про транспорт» [4], морський транспорт є важливою складовою транспортної системи країни, що включає підприємства, які здійснюють перевезення вантажів, пасажирів, багажу та пошти за допомогою водного транспорту. Митне оформлення морських перевезень включає підготовку необхідних документів (коносамент, інвойс, декларація), митну перевірку вантажу в порту та

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

сплату відповідних митних зборів. Крім того, компанії, які мають статус АЕО, можуть скористатися спрощеними митними процедурами для прискорення процесу оформлення [7].

Згідно з нормами ст. 1 Закону України «Про залізничний транспорт» [3], цей вид транспорту є комплексом підприємств, які забезпечують перевезення пасажирів і вантажів у межах країни та за її кордонами. Однак, цей вид транспорту має обмежену гнучкість, оскільки не завжди здатний забезпечити доступ до важкодоступних чи віддалених районів, особливо в умовах війни [1].

Згідно зі ст. 32 Закону України «Про транспорт» [3], авіаційний транспорт включає підприємства, які займаються перевезенням пасажирів і вантажів, а також наданням додаткових послуг, таких як сільськогосподарські роботи та аерофотозйомка. Проте, авіаперевезення є ефективними для транспортування товарів, що вимагають швидкої доставки, таких як високомаржинальні, трендові чи сезонні продукти [6].

Особливу увагу слід звернути на основні транспортні проблеми у сфері митної логістики, які істотно впливають на швидкість, безпечність та вартість перевезень, відсутність єдиної цифрової платформи обміну митною інформацією з країнами ЄС; дефіцит спеціалізованого транспорту для перевезення гуманітарних вантажів, озброєння та критичних ресурсів; а також загрози безпеці перевезень у зв'язку з пошкодженням логістичної інфраструктури внаслідок воєнних дій [8; 9].

Аналітичні дані засвідчують, що автомобільний транспорт забезпечує понад 60 % митного товарообігу з ЄС, однак середній час очікування на перетин кордону становить 12–36 годин, що істотно підвищує логістичні витрати та ускладнює своєчасну доставку. У зв'язку з блокадою портів у Чорному морі зростає роль залізничного транспорту, який забезпечив понад 40 % експорту з України у 2023 році [10].

Митна логістика є критично важливою для ефективного здійснення міжнародної торгівлі та забезпечення швидкого і безпечного переміщення вантажів через митні кордони. Ефективне митне оформлення та застосування спрощених процедур для авторизованих економічних операторів можуть значно підвищити швидкість і знизити витрати на митні процедури, що важливо для розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Музикін М. Переваги та недоліки залізничного та автомобільного транспорту в умовах воєнного стану. Логістичні технології на підприємствах транспорту і промисловості. 2023. URL : <http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/17552/1/Музикін.pdf>
2. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05.04.2001 № 2344-III : станом на 15 листоп. 2024 р. URL : <https://surl.li/tiwong>
3. Про залізничний транспорт : Закон України від 04.07.1996 № 273/96-ВР : станом на 15 листоп. 2024 р. URL : <https://surl.li/esuvhp>

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

4. Про транспорт : Закон України від 10.11.1994 № 232/94-ВР : станом на 28 трав. 2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-вр#Text>
5. Характеристика автомобільного транспорту як складової частини транспортної системи України. URL : <https://e-library.kpefk.com.ua/wp-content/uploads/2023/11/Лекційний-курс-2.pdf>
6. Терещенко О. Авіап перевезення вантажів: переваги та недоліки / Fractus. Fractus. URL : <https://surl.li/lkybfu>
7. Терещенко О. Морські вантажоперевезення: переваги, недоліки, етапи / Fractus. Fractus. URL : <https://surl.li/orclun>
8. Аналітичні матеріали та звіти / Державна митна служба України. URL : <https://customs.gov.ua/>
9. Міністерство фінансів України. URL : <https://mof.gov.ua/uk/>
10. Залізничні оператори. URL : <https://www.uz.gov.ua/>

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Анастасія Олефіренко,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти;

Наталя Скоробогатова,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МИТНІЙ СПРАВІ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

На сьогодні неможливо організувати ефективне управління процесами митного оформлення та обліку без використання інформаційних технологій. Бухгалтерський облік є основною складовою економічної інформаційної системи підприємства, займаючи понад 80 % від загального обсягу економічної інформації. З огляду на це, впровадження автоматизованих систем, що базуються на інноваційних інформаційних технологіях, є ключовим напрямом удосконалення бухгалтерського обліку. Водночас застосування сучасних інформаційних систем у митній справі та бухгалтерському обліку є об'єктивною необхідністю для підвищення ефективності роботи, зменшення помилок, прискорення обробки даних та забезпечення більшої прозорості обліково-управлінських процесів.

Одним з прикладів застосування цифрових технологій у митній справі є впровадження систем електронного декларування. Зазначені системи надають можливість суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності подавати митні декларації в електронному вигляді, що дозволяє значно скоротити час на оформлення документів та мінімізувати певні бюрократичні процедури. Водночас, сучасні митні інформаційні системи здатні автоматично перевіряти відповідність декларацій чинному законодавству, розраховувати митні платежі та аналізувати ризики. Крім того, інформаційні технології дозволяють автоматизувати процеси митного контролю, а саме: електронне сканування та розпізнавання вантажів, автоматичний аналіз ризиків на основі великих даних, відстеження руху товарів у режимі реального часу, інтеграцію з міжнародними базами даних для верифікації інформації, тощо.

Слід відзначити, що важливою тенденцією розвитку митних інформаційних технологій є інтеграція національних систем у міжнародні мережі, що дозволяє здійснювати обмін інформацією між митними органами різних країн та сприяє спрощенню

міжнародної торгівлі, підвищенню ефективності боротьби з контрабандою та іншими порушеннями.

Зростання рівня використання інформаційних технологій в економіці, зокрема у бухгалтерії, призвело до значних революційних змін. У ринковій економіці бухгалтерія стала основним інструментом для формування масивів управлінської інформації, а облікова система охоплює весь процес збору, обробки та передачі техніко-економічної інформації для управлінських потреб [1]. Застосування інформаційних технологій в бухгалтерському обліку, а саме різноманітних програмних продуктів, дозволяє автоматизувати рутинні операції та мінімізувати ймовірність помилок. Бухгалтерські програми дозволяють автоматично формувати бухгалтерські проводки, розраховувати податки та збори, формувати фінансову та податкову звітність, здійснювати аналіз фінансового стану підприємства, тощо. Окрім того, впровадження систем електронного документообігу значно спрощує процеси обміну та зберігання бухгалтерських документів. Використання цифрових підписів забезпечує юридичну силу електронних документів та підвищує рівень безпеки інформації. У свою чергу, це дозволяє підприємствам перейти на електронний документообіг, що сприяє зменшенню використання природних ресурсів та знижує витрати на зберігання й обробку паперових документів.

Сучасні інформаційні системи бухгалтерського обліку інтегруються з іншими бізнес-процесами підприємства, такими як управління персоналом, логістика, виробництво, управління взаємовідносинами з клієнтами тощо. Це дозволяє створити єдиний інформаційний простір, що забезпечує ефективне управління підприємством на основі актуальних даних. Таким чином, інтеграція бухгалтерських та митних інформаційних систем дозволяє автоматизувати процес подання звітності до митних органів, що знижує адміністративне навантаження на підприємства та прискорює процес обробки даних митними органами.

Основною проблемою при впровадженні цифрових технологій є високі витрати на їх впровадження та підтримку, що є особливо відчутним для малого та середнього бізнесу. Крім того, постійні оновлення програм, забезпечення ліцензій, технічне обслуговування серверів і комп'ютерів також вимагають значних ресурсів. Серед проблемних моментів експерти відзначають недостатній рівень кваліфікації персоналу. Впровадження складного програмного забезпечення вимагає від персоналу володіння технічними навичками, зокрема знання основ програмування або адміністрування баз даних [2]. Не менш важливим питанням є ризики інформаційної безпеки, що становлять серйозну загрозу для підприємств, які використовують інформаційні технології.

Вважаємо, що для вирішення зазначених проблем необхідно застосувати комплексний підхід. Наприклад, підприємствам слід інвестувати ресурси у навчання

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

своїх працівників, організовуючи спеціалізовані курси та тренінги. Окрім того, необхідно приділяти увагу кібербезпеці, встановлюючи сучасні антивірусні програми, проводячи регулярний аудит безпеки, тощо. Це дозволить мінімізувати ризики втрати конфіденційної інформації та забезпечить надійний захист фінансових даних [3].

Таким чином, інформаційні технології відіграють ключову роль у трансформації митної справи та бухгалтерського обліку. Вони дозволяють автоматизувати рутинні процеси, підвищити ефективність роботи, забезпечити прозорість операцій та знизити ризики помилок. Подальший розвиток інформаційних технологій у цих сферах буде спрямований на підвищення рівня інтеграції систем, впровадження інноваційних технологій та забезпечення безпеки інформації. Успішне впровадження інформаційних технологій у митній справі та бухгалтерському обліку вимагає системного підходу, що включає не лише технічні аспекти, але й перегляд бізнес-процесів, навчання персоналу та зміну організаційної культури. Завдяки такому підходу можна досягти максимального ефекту від діджиталізації даних сфер діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моряк Т. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту. *Актуальні задачі сучасних технологій* : матеріали VII Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів, м. Тернопіль, 28–29 листопада 2018. URL : <https://surli.cc/cyggcb>
2. Голячук Н. Програмне забезпечення бухгалтерського обліку: вимоги роботодавців. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 5 (72). URL : <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/72/1018.pdf>
3. Pylypenko S., Skorobogatova N. Impact of digital technologies on accounting. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. 2024. С. 30–31. URL : <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303582>

Ірина Орищенко,
*здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти;*
Олександр Гребельник,
*д-р екон. наук, професор,
професор кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет*

ОПТИМІЗАЦІЯ МИТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА СПОСОБОМ ПРАВИЛЬНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ ЗА УКТ ЗЕД

У сучасних умовах глобалізації та включення національної економіки у світовий економічний простір митний менеджмент набуває особливого значення для забезпечення результативної зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Одним із ключових елементів цього процесу є правильна класифікація товарів за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі – УКТ ЗЕД). Від точності визначення коду товару залежать не лише ставки мита та інші податкові зобов'язання, але й швидкість проходження митного контролю, рівень ризиків та витрати підприємства.

У розрізі даного питання, слід виокремити, що митний менеджмент являє собою систему управління митною діяльністю підприємства, яка охоплює планування, організацію, контроль і координацію процесів, пов'язаних з переміщенням товарів через митний кордон. Його основна мета – забезпечити ефективне проходження митних процедур із мінімальними ризиками, витратами та затримками, дотримуючись чинного законодавства [1, с. 116]. У межах зовнішньоекономічної діяльності митний менеджмент виконує ключову функцію – забезпечення правильного документального супроводу, точного визначення кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, а також оптимізацію сплати митних платежів. Ефективний митний менеджмент дозволяє уникнути штрафів, митного конфлікту або навіть арешту вантажів.

Особливо важливою складовою митного менеджменту є класифікація товарів за УКТ ЗЕД. Правильне визначення коду забезпечує точне нарахування митних платежів і дає можливість скористатися пільгами. Це напряму впливає на витрати підприємства, його конкурентоспроможність і швидкість оформлення вантажів. Наприклад, підприємство здійснює імпорт сталевих труб для промислового використання. У документації на митне оформлення було помилково зазначено код УКТ ЗЕД 7304 31 80 90, який

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

відповідає трубам з нелегованої сталі, холоднодеформованим (тобто холоднокатаним), що мають інший рівень мита й не підпадають під антидемпінгові обмеження. Проте фактично імпортовані труби є гарячекатаними (гарячедеформованими), і правильний код для них – 7304 39 88 90, які, згідно з діючими митно-тарифними регуляціями, обкладаються антидемпінговим митом у розмірі 51,52%.

Як результат – невідповідність під час перевірки вантажу або документів (наприклад, сертифікатів якості, технічних характеристик), що зумовлює затримку вантажу; податкова заборгованість, яка призводить до фінансових донарахувань після перевірки. Якщо помилка буде розцінена як недостовірне декларування з боку імпортера, митниця може застосувати штрафи відповідно до Митного кодексу України. У разі повторення подібних помилок, компанія потрапляє до «групи ризику», і всі наступні поставки можуть оформлюватися з підвищеним рівнем контролю.

Загалом, ефективний митний менеджмент є ключовим елементом успішної зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Помилки в декларуванні можуть призвести до фінансових втрат, штрафів і ускладнення подальших операцій. Тому особлива увага до правильного оформлення митної документації та відповідність товарів митно-тарифним вимогам є необхідною умовою стабільної роботи на міжнародному ринку.

Сутність класифікації товарів за УКТ ЗЕД полягає у присвоєнні кожному виду продукції унікального коду згідно з міжнародною Гармонізованою системою опису та кодування товарів. Цей код використовується для обчислення мита, зборів, акцизів, а також для статистичного обліку зовнішньої торгівлі. Точне визначення коду потребує знання характеристик продукції, таких як склад, призначення [2, с. 48], функціональне використання, країна походження, технічні параметри тощо.

Одним із ключових напрямів оптимізації митного менеджменту є впровадження внутрішньої системи митного аудиту на підприємстві, яка передбачає попередню перевірку відповідності класифікації товарів, аналіз ризиків та підготовку до можливих запитів з боку контролюючих органів [3, с. 44]. Важливою складовою цієї системи є професійна підготовка працівників, які відповідають за ЗЕД, а також використання консультаційних послуг експертів з митного права. При цьому, слід наголосити на необхідності врахування постійних змін та оновлення в структурі УКТ ЗЕД, які відображають зміни у світовій торгівлі та технологіях. Підприємства, що своєчасно адаптуються до таких змін, можуть отримати конкурентні переваги, зменшити витрати на митне оформлення та покращити репутацію перед митними органами як надійного та законослухняного суб'єкта.

Не менш важливим аспектом є цифровізація процесів митного оформлення. Автоматизовані системи обробки документів, інтеграція з електронними базами даних

та використання сучасного програмного забезпечення дозволяють мінімізувати людський фактор та підвищити точність класифікації [4, с. 37]. Наприклад, впровадження спеціалізованих класифікаційних модулів у митні декларації дозволяє швидше ідентифікувати відповідний код товару, що значно прискорює процес оформлення.

З оглядом на вище окреслене, можемо стверджувати, що правильна класифікація товарів за УКТ ЗЕД є не лише технічною процедурою, а й стратегічним інструментом управління зовнішньоекономічною діяльністю. Тому удосконалення процесів класифікації є актуальним напрямом оптимізації митного менеджменту та забезпечення сталого розвитку підприємства в умовах зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, правильна класифікація товарів за УКТ ЗЕД є фундаментально важливою складовою ефективного митного менеджменту підприємства. Вона забезпечує законність та прозорість зовнішньоекономічних операцій, дозволяє уникати фінансових та адміністративних ризиків, а також сприяє своєчасному та безперешкодному переміщенню товарів через митний кордон. Удосконалення процесу класифікації передбачає не лише глибоке знання норм митного законодавства, а й використання сучасних інформаційних технологій, професійне навчання персоналу та активну взаємодію з митними органами. В умовах динамічних змін нормативної бази та зростання вимог до ведення ЗЕД, системний підхід до класифікації товарів стає запорукою стабільного функціонування та конкурентоспроможності підприємства на міжнародному ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гнилянська О. В. Митний менеджмент і ризики: вплив на розвиток міжнародного інноваційного підприємництва в агросфері. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2023. Вип. 74. С. 115–120.
2. Циганок К. О., Чорна Т. М. Недостовірна класифікація товарів за УКТ ЗЕД та її наслідки. *Управлінські парадигми сталого розвитку та інклюзивного економічного зростання* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 29–30 листопада 2023 р. Суми : Сумський державний університет, 2023. С. 47–49.
3. Закорко К. К. Впровадження зарубіжного досвіду в українську практику митного контролю. *Фінанси, митна та податкова справа* : збірник наукових праць студентів. 2022. Випуск 6. С. 43–45.
4. Коваль В. Р. Цифровізація процесів митного оформлення в Україні. *Інноваційні проєкти для економічного відродження та конкурентного розвитку України* : збірник доповідей 91-ї щорічної студентської наукової конференції, м. Київ, 15 квітня – 19 травня 2024 р. К. : Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2024. С. 37–38.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Денис Осійчук,
здобувач другого (магістерського)

рівня вищої освіти;

Тетяна Микитенко,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри митної справи

та товарознавства,

Державний податковий університет

ВПЛИВ СИСТЕМНИХ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Митна система є одним із найважливіших інструментів забезпечення економічної безпеки держави. Її основною метою є контроль за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон, захист внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції, наповнення державного бюджету, а також сприяння розвитку національної економіки. Однак системні порушення митних правил стають серйозною загрозою для стабільності держави, що не лише позбавляють бюджет значних доходів, але й руйнують довіру до державних інституцій, сприяють розвитку корупції та підривають основи економічного розвитку.

Системні порушення митних правил охоплюють цілу низку дій, які мають регулярний, масовий або організований характер. Найпоширенішими серед них є контрабанда товарів, фальсифікація документів, маніпуляції з кодами товарної номенклатури, недекларування або заниження митної вартості продукції, а також незаконне використання режимів пільгового оподаткування. Такі дії здійснюються як окремими особами, так і організованими групами, часто за підтримки корумпованих чиновників.

Економічні наслідки системних порушень митних правил для держави є вкрай серйозними. По-перше, через ухилення від сплати митних платежів і податків бюджет недоотримує значні кошти. Це зменшує можливості держави фінансувати соціальні програми, інфраструктурні проекти, оборону та інші важливі сфери. По-друге, неконтрольований потік нелегальних товарів стимулює розвиток тіньової економіки. Це веде до поширення корупції, оскільки нелегальні схеми часто неможливі без залучення представників митних та правоохоронних органів.

Ще одним серйозним наслідком є створення умов для нечесної конкуренції. Легальні імпортери, які дотримуються законодавства і сплачують усі належні податки, опиняються у нерівних умовах із тими, хто постачає товари незаконно, за нижчими цінами. Це призводить до зменшення доходів легального бізнесу, скорочення робочих місць, відтоку інвестицій і загального погіршення бізнес-клімату.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

У довгостроковій перспективі системні порушення митних правил підривають макроекономічну стабільність країни. Постійне недоотримання доходів державою може спричинити дефіцит бюджету, збільшення державного боргу, зниження кредитного рейтингу країни, ослаблення національної валюти і, як наслідок, зниження добробуту громадян.

Окрім економічних, існують також значні соціальні та політичні наслідки. Зменшення можливостей фінансування державних програм призводить до погіршення якості освіти, медицини, соціального забезпечення, що загострює соціальну нерівність. Корупція в митних органах підриває довіру громадян до влади, створює атмосферу несправедливості й безкарності. Водночас держава втрачає авторитет на міжнародній арені: порушення митних правил негативно впливає на виконання міжнародних зобов'язань, погіршує відносини з торговими партнерами та ускладнює процес інтеграції до міжнародних економічних об'єднань.

Причинами, що сприяють системним порушенням, є насамперед недосконалість митного законодавства, недостатня автоматизація та цифровізація митних процедур, слабкий контроль за діяльністю митних органів, а також м'якість відповідальності за вчинення порушень. Відсутність прозорості та ефективного моніторингу створює сприятливе середовище для порушників.

Для ефективної боротьби з системними порушеннями митних правил потрібен комплексний підхід. Перш за все, необхідна глибока реформа митної служби: її цифровізація, оптимізація процедур, запровадження сучасних ІТ-рішень для автоматичного контролю і обробки даних. Слід також підвищити відповідальність за правопорушення, передбачити жорсткіші санкції як для фізичних, так і для юридичних осіб.

Не менш важливою є міжнародна співпраця: обмін інформацією, спільні операції з протидії контрабанді, гармонізація митних процедур відповідно до світових стандартів. Підвищення професійного рівня працівників митної служби через систему безперервної освіти, стажування за кордоном і регулярні курси підвищення кваліфікації також є важливою умовою успіху.

Особливу роль відіграє робота з громадськістю. Підвищення обізнаності населення щодо наслідків системних порушень, формування культури дотримання законодавства, стимулювання доброчесної поведінки бізнесу допоможуть зменшити попит на нелегальні послуги та товари.

Системні порушення митних правил становлять серйозну загрозу для економічної безпеки держави. Їхній вплив відчувається на всіх рівнях: від фінансів державного бюджету до щоденного життя громадян. Вони призводять до скорочення надходжень до бюджету, стимулюють тіньову економіку, посилюють корупційні явища і порушують принципи чесної конкуренції на ринку. Боротьба з такими порушеннями має

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

стати одним із пріоритетів державної політики. Для цього необхідно вжити цілу низку заходів: реформувати митну службу, посилити відповідальність за порушення митних правил, модернізувати технологічне забезпечення контролю, зміцнити міжнародне співробітництво та посилити інституційну спроможність контролюючих органів.

Також важливо підвищувати правову культуру громадян та бізнесу, формувати в суспільстві негативне ставлення до порушень митних правил, підтримувати ініціативи, спрямовані на прозорість і відкритість митних процедур. Тільки комплексний підхід дозволить ефективно знизити рівень системних порушень і тим самим зміцнити економічну безпеку держави, забезпечивши сталий розвиток економіки, соціальну справедливість і підвищення добробуту населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Про утворення Державної митної служби України : постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 724. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2019-п#Text>
3. Аналітична доповідь до Щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2023 році» / Національний інститут стратегічних досліджень. URL : <https://niss.gov.ua/dopovidi/analitichna-dopovid-2023>
4. Звіт «Корупційні ризики у митних органах України» / Transparency International Ukraine. 2023. URL : <https://ti-ukraine.org/research/koruptsiyni-ryzyky-u-mytniy-sferi-2023/>

Вікторія Павлішина,
здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти;
Тетяна Чорна,
канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

МИТНИЙ ПОСТ-АУДИТ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Митний пост-аудит – «це форма митного контролю, що здійснюється після випуску товарів у вільний обіг або завершення митного оформлення з метою перевірки правильності визначення митної вартості, класифікації товарів, сплати податків та дотримання інших митних вимог» [1]. В умовах інтеграції України у глобальні економічні процеси та зміцнення зовнішньоекономічних зв'язків ефективність митного пост-аудиту набуває особливої актуальності.

Митний пост-аудит дозволяє виявляти порушення митного законодавства вже після завершення оформлення товарів. Основна мета – забезпечення контролю за дотриманням митних правил та попередження ухилень від оподаткування. Пост-аудит здійснюється відповідно до статей Митного кодексу України та відповідає міжнародним стандартам, зокрема рекомендаціям Всесвітньої митної організації (ВМО).

На сьогоднішній день правові засади здійснення митного пост-аудиту в Україні визначені Митним кодексом України. Зокрема, глава 49 Кодексу регламентує порядок проведення документальних та виїзних перевірок, які є основними інструментами пост-аудиту [1]. Стаття 351 визначає умови та порядок проведення документальних невиїзних перевірок, які є найбільш поширеною формою пост-аудиту [1].

Наразі Держмитслужба активно реалізує політику посилення митного контролю через пост-аудитні перевірки. У 2023 році українськими митними органами було зафіксовано майже 12 000 випадків порушень митних правил, що в грошовому еквіваленті склало близько 9 млрд грн. Про це свідчить офіційне повідомлення Державної митної служби України, оприлюднене на початку 2024 року [2].

Аналізуючи результати пост-митного контролю, можна виокремити основні сфери, де найчастіше фіксувалися невідповідності [3]:

- більше половини (а саме 51,6 %) виявлених порушень стосувалися коректності визначення вартості товарів при митному оформленні;

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

– значна частина порушень (22 %) була пов’язана з правильністю класифікації товарів відповідно до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД);

– майже кожне п’яте порушення (17,1 %) стосувалося сплати належних митних платежів.

Ці дані, хоч і не розкривають окремо статистику саме щодо кількості проведених пост-аудитних перевірок та відсотка виявлених порушень в їхньому контексті, але дають загальне уявлення про масштаб виявлених невідповідностей у митній сфері протягом 2023 року.

Використання електронних систем аналізу ризиків (АСАУР) дозволяє підвищити ефективність перевірок [4]. Однак існують труднощі з доступом до інформації з інших країн, недостатній рівень автоматизації обміну даними та брак кваліфікованих кадрів у регіональних підрозділах.

Серед основних проблем пост-аудиту в Україні можна виділити:

- недостатнє фінансування технічного забезпечення процесу;
- відсутність ефективної міжнародної координації та обміну інформацією;
- недосконала методологія відбору суб’єктів для перевірки;
- корупційні ризики в окремих підрозділах митних органів;
- недостатній рівень цифровізації процесу перевірок та автоматизованого обміну даними.

Успішний розвиток митного пост-аудиту можливий лише за умови системного підходу до реформи митниці. Перспективні напрями:

- інтеграція з європейськими цифровими платформами контролю (NCTS, eTIR);
- підвищення прозорості та аналітичних можливостей завдяки Big Data та AI-технологіям;
- підвищення кваліфікації інспекторів шляхом регулярних тренінгів та стажувань за кордоном;
- розвиток ризик-орієнтованої моделі пост-аудиту з використанням профілювання учасників ЗЕД.

Митний пост-аудит є важливим інструментом не лише фіскального контролю, а й підвищення довіри до держави з боку бізнесу та міжнародних партнерів. Для посилення його ефективності необхідно забезпечити належну правову базу, технічне оснащення та професійну підготовку кадрів. Розвиток цифрових рішень та міжнародної співпраці сприятиме гармонізації української митної системи з європейськими та світовими стандартами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 25.04.2025).
2. За 2023 рік митниці Держмитслужби виявили порушень митних правил на суму 8,9 млрд грн. URL : <https://surli.cc/kbivvt> (дата звернення: 25.04.2025).
3. За результатами пост-митного контролю до Держбюджету добровільно сплачено 35,6 млн грн. URL : <https://surl.li/ilestt> (дата звернення: 25.04.2025).
4. Особливості застосування АСАУР при здійсненні митного контролю. URL : <https://surl.li/kqqgscq> (дата звернення: 25.04.2025).

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Іван Пірнач,
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти;
Наталія Держак,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МИТНИХ СЛУЖБОВЦІВ У МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ

Соціальний захист працівників митних органів в Україні свідчить не лише про здатність забезпечити належний рівень соціальної безпеки, а й про прагнення до інтеграції з європейськими стандартами сталого розвитку. Це питання потребує глибшого дослідження, оскільки може стати науково-практичною основою для підвищення ефективності соціального захисту як на рівні територіальних підрозділів, так і в масштабах держави.

У загальному контексті мета соціального захисту є тим, «до чого прагне держава, реалізуючи цей засіб здійснення своєї соціальної функції, а також те, що соціальна держава бажає досягти за рахунок здійснення соціального захисту» [1, с. 38].

Соціальний захист працівників митних органів на сьогодні має деякі проблеми, серед яких:

- працівників митних органів, які мають особливий службово-трудова статус
- статус професійного публічного службовця та працівників митних органів, які не є професійними публічними службовцями;
- низький рівень заробітної плати, яка не відповідає реальному рівню життя та викликає зниження мотивації праці та підвищує корупційні ризики;
- недостатнє пенсійне та соціальне забезпечення; митники мають справу зі стресовими ситуаціями, ризиками, а іноді й загрозами для здоров'я, разом з тим, спеціальних пенсійних пільг або соціальних гарантій не мають;
- нестабільність законодавства, що стосується соціального захисту державних службовців;
- психоемоційне навантаження та відсутність психологічної підтримки: нерівномірне навантаження та нестача кадрів, або висока їх плинність призводять до того, що з'являється понаднормова робота і недостатність відпочинку або компенсації;
- низький рівень медичного обслуговування призводить до підвищення професійних захворювань та травм, які не завжди покриваються належним чином.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

У проведеному дослідженні здійснено порівняльний аналіз систем соціального захисту працівників митних органів у різних країнах світу з метою виявлення особливостей їхнього функціонування. Результати цього аналізу подано в табл. 1.

Підводячи підсумок викладеного, зазначимо, що соціальний захист працівників митних органів в умовах сьогодення потребує подальшого розвитку та змін. Вважаємо за необхідне, з боку держави, «котра функціонує в рамках парадигми гуманізму та людиноцентризму) і суспільства (те, наскільки суспільство в силу своєї правової свідомості, культури та традицій є терпимим до того, що держава не турбується чи в неналежній мірі турбується про працівників, які виконують трудові (службові) функції, котрими забезпечується правопорядок у фінансній сфері, а отже, підтримується рівень національної безпеки), способу легального соціального орієнтованого впливу держави на працівників митних органів, який має значне соціально правове значення» [1, с. 67].

Проведені дослідження показують особливе значення соціального захисту працівників митних органів саме у векторі виконання євроінтеграційних завдань України, враховуючи ті обставини, що на сьогоднішній день у переважній більшості європейських держав (насамперед в країнах-членах ЄС).

**Таблиця 1 – Порівняльна характеристика видів соціального захисту
митних службовців у країнах світу**

Види соціального захисту	Країни світу				
	Німеччина	Польща	США	Канада	Україна
Заробітна плата	висока з надбавками	вища за середню з надбавками	висока, особливо в прикордонних зонах	стабільно висока, залежить від регіону	низька, не стабільна
Пенсія	держ-службовця	пільгова, 25 років стажу	федеральна + накопичувальна	державна + службова	державна на загальних умовах
Медичне страхування	повне з додатковими бонусами	державне, часткове, додаткове	повне	повне	обмежене
Психологічна підтримка	високий рівень	обмежена	підтримка існує	підтримка існує	відсутня
Професійне навчання	регулярне на робочому місці	державні тренінги	інтенсивна підготовка	з регулярною ротацією	регулярне
Інші пільги	доплати за зміну, ніч, свята	відшкодування витрат на житло	страхування життя, компенсації при травмах	відпустки, покриття на переїзд	мінімальні, часто формальні

Джерело: розроблено авторами за [2; 3; 4].

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безусий В. Мета соціального захисту державних службовців. *Соціальне право*. 2019. № 3. С. 36–42.
2. Шкода В. М. Вплив забезпечення гендерної рівності працівників митних органів на їх соціальну безпеку. *Сучасні тенденції забезпечення гендерного балансу в умовах Євроінтеграції* : зб. матеріалів інформаційно-просвітницького форуму, м. Кропивницький, 17 березня 2023 року. Кропивницький : ДонДУВС, 2023. С. 66–70.
3. Квеліашвілі І. М., Тоцька Т. С. Упровадження актуальних концепцій управління митною справою європейських країн у національну практику. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2021. № 2 (29). С. 74–80.
4. Бліщук К. Європейські вектори вдосконалення митної політики в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL : [//doi.org/10.32782/2524-0072/2023](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023)

Кіріл Поліщук,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Віталій Салямон,
старший викладач кафедри менеджменту
та публічного управління,
Державний податковий університет

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У МИТНИХ ОРГАНАХ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ

Модернізація Державної митної служби України є нагальною потребою, зумовленою як внутрішніми економічними імперативами, так і стратегічним курсом країни на європейську інтеграцію. В умовах зростання обсягів міжнародної торгівлі, ускладнення логістичних ланцюгів та посилення вимог до безпеки кордонів, традиційні методи управління стають недостатньо ефективними. Діджиталізація, зокрема впровадження автоматизованих систем підтримки прийняття рішень (далі – АСППР), розглядається як ключовий інструмент для підвищення ефективності митного адміністрування, прозорості процедур та сприяння законній торгівлі. Особливої ваги це набуває в контексті необхідності гармонізації українських митних процедур та стандартів із нормами Європейського Союзу, де цифровізація є центральним елементом митної стратегії (MASP-C). Таким чином, дослідження впливу АСППР на якість та оперативність управлінських рішень у митній сфері України, з урахуванням передового міжнародного досвіду, є надзвичайно актуальним для формування ефективного менеджменту, здатного відповідати сучасним викликам та сприяти інтеграції країни до європейського економічного простору.

Теоретичною основою цього дослідження став аналіз ключових положень концепції цифрової трансформації публічного управління та теорії систем підтримки прийняття рішень (далі – СППР) [1–4], згідно з якими цифрова трансформація передбачає інтеграцію цифрових технологій у всі аспекти діяльності державних органів з метою підвищення їх ефективності та якості послуг, за рахунок переходу від простої автоматизації до використання великих даних та інтелектуальних систем.

Зауважимо, що СППР визначаються як комп'ютеризовані системи, що допомагають покращити якість управлінських рішень шляхом збору, організації та аналізу даних. Еволюція цих систем призвела до появи АСППР, які використовують алгоритми надання рекомендацій або автоматизації рішень, що є особливо актуальним для митної справи, де потрібні спеціалізовані рішення для оцінки ризиків та виявлення порушень (рис. 1).

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

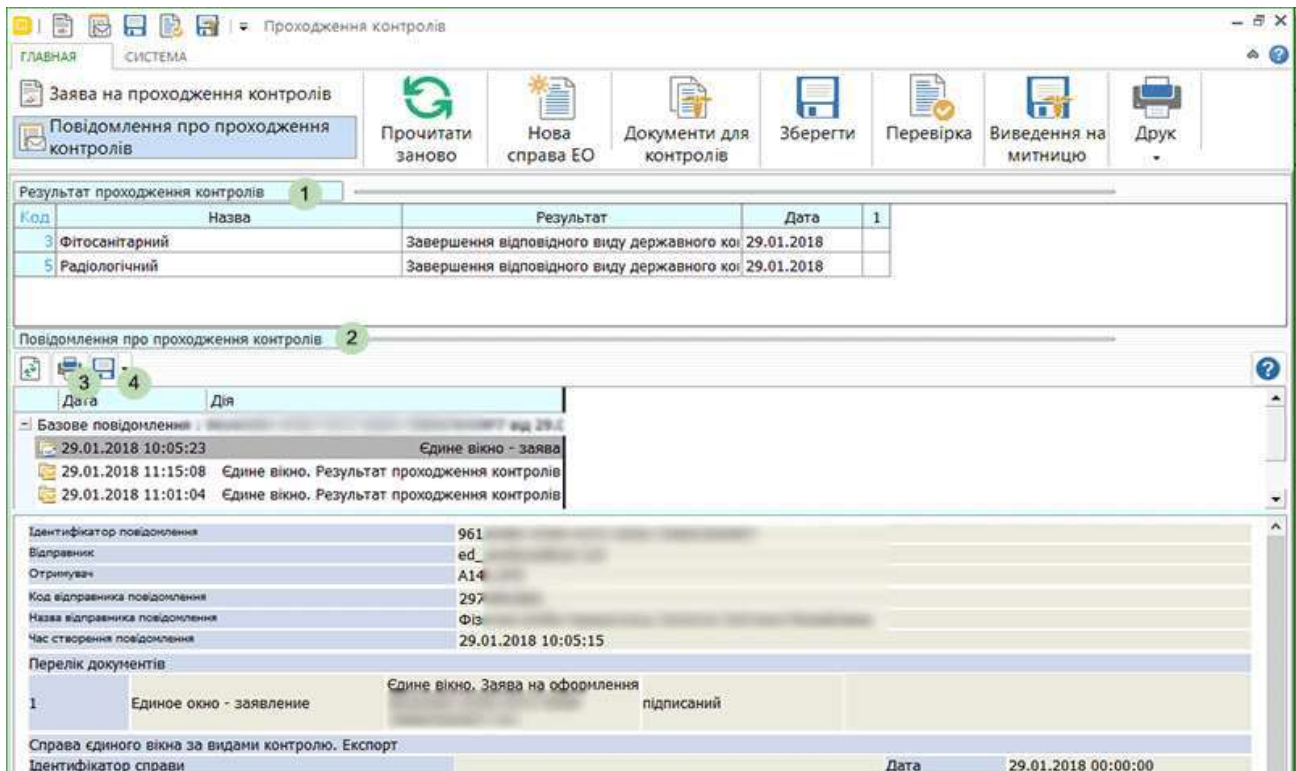

Рисунок 1 – Візуалізація автоматизованої системи прийняття управлінських рішень «Єдине вікно»

Джерело: згенеровано штучним інтелектом ChatGPT Image 30 квітня 2025 р.

На міжнародному рівні ключову роль у формуванні стандартів діджиталізації митниці відіграє Всесвітня митна організація (далі – ВМО). Концепція ВМО «Цифрова митниця» [5] окреслює глобальний план модернізації, наголошуючи на важливості електронного обміну даними, автоматизації процесів та використання передових технологій. Керівні принципи ВМО щодо ІКТ у митній справі та Компендіум ВМО з управління ризиками надають методологічну базу та практичні інструменти для впровадження ефективних цифрових рішень та ризик-орієнтованого підходу в митних адміністраціях по всьому світу. Численні міжнародні організації, наприклад, UNCTAD та дослідницькі центри також аналізують вплив діджиталізації на ефективність торгівлі та митних процесів, підкреслюючи переваги автоматизації [6].

Стосовно Державної митної служби України, варто відмітити активізацію впровадження заходів з діджиталізації, яка регламентується довгостроковим національним стратегічним планом, узгодженим з Багаторічним стратегічним планом електронної митниці ЄС (MASP-C) [7]. Ключовими елементами цієї стратегії є впровадження сервісно-орієнтованої архітектури, централізація ІТ-систем, гармонізація інтерфейсів з ЄС, розвиток системи «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» та посилення кіберзахисту, що відповідає міжнародним стандартам безпеки, наприклад, ISA/IEC 62443.

Центральне місце серед АСППР в українській митниці займає Автоматизована система аналізу та управління ризиками (далі – АСАУР), інтегрована з Автоматизованою системою митного оформлення (АСМО) «Інспектор». АСАУР використовує електронні профілі ризиків для автоматичного аналізу даних митних декларацій та присвоєння рівня ризику (зелений, синій, жовтий, червоний), що дозволяє застосовувати селективний підхід до митного контролю. Також важливу роль відіграє система «Єдине вікно», яка спрощує подання документів та взаємодію бізнесу з контролюючими органами, відповідаючи міжнародним концепціям Single Window [7].

Аналіз ефективності АСППР, базований на доступних даних та експертних оцінках, показує їхній позитивний вплив на виявлення та націлювання ризиків. Використання індикаторів та профілів ризику в АСАУР, особливо з інтеграцією елементів штучного інтелекту (ШІ) та бізнес-аналітики (ВІ), сприяє більш точному визначенню вантажів, що потребують поглибленої перевірки. Однак ефективність системи залежить від якості даних та актуальності профілів ризику. Щодо впливу на час митного оформлення, потенціал АСППР та «Єдиного вікна» для його скорочення є значним, проте реальні показники в Україні дуже залежать від зовнішніх факторів, зокрема, поточної геополітичної ситуації. Високий відсоток електронного декларування (понад 99 %) свідчить про успішну автоматизацію базових процесів подання декларацій.

Отже, можна констатувати що діджиталізація управлінських рішень через впровадження АСППР є безальтернативним шляхом модернізації Державної митної служби України та дієвим інструментом підвищення ефективності її менеджменту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/672018%D1%80?utm_source=chatgpt.com#Text (дата звернення: 25.04.2025).
2. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 27.04.2025).
3. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 797-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 27.04.2025).
4. Про схвалення Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2016 р. № 918-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.04.2025).

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

5. World Customs Organization «Digital Customs». URL : <https://mag.wcoomd.org/magazine/wco-news-79/digital-customs-the-opportunities-of-the-information-age/> (дата звернення: 28.04.2025).

6. Automated System for Customs Data (ASYCUDA) / UNCTAD. URL : <https://unctad.org/topic/transport-and-trade-logistics/customs-automation-ASYCUDA> (дата звернення: 28.04.2025).

7. Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Державної митної служби України та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (Multi-annual strategic plan for electronic customs, MASP-C). URL : <https://customs.gov.ua/documents/> (дата звернення: 25.04.2025).

Аріадна Попіль,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Тетяна Микитенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: РОЛЬ RFID У ВДОСКОНАЛЕННІ ЛОГІСТИКИ ТА КОНТРОЛЮ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Сучасний світ переживає масштабну цифрову трансформацію, яка кардинально змінює всі аспекти життєдіяльності, зокрема економічну сферу. Впровадження новітніх IT-рішень у фармацевтичній галузі відіграє ключову роль у модернізації системи постачання, реалізації та споживання лікарських засобів. Активізація процесів цифровізації у фармацевтичному секторі значною мірою зумовлена наслідками пандемії COVID-19, державною підтримкою цифрових ініціатив у сфері охорони здоров'я та загальними змінами в підходах до надання медичних і фармацевтичних послуг.

Однією з найбільш перспективних технологій у цьому контексті є RFID, яка дозволяє покращити контроль за обігом фармацевтичної продукції, забезпечити простежуваність препаратів на всіх етапах їх життєвого циклу, підвищити якість логістики, мінімізувати ризики підробок і втрат, а також удосконалити прогнозування попиту. Крім того, перспективи розвитку RFID у фармацевтиці пов'язані з інтеграцією цієї технології з хмарними сервісами, штучним інтелектом, Інтернетом речей та системами управління великими даними, що відкриває нові можливості для цифрової трансформації галузі.

Цифрові технології стають ключовою складовою фармацевтичного бізнесу, що відповідає загальним тенденціям світового ринку. За прогнозами Аптека UA у 2022–2027 рр. середньорічне зростання e-commerce у фармацевтичній сфері становитиме 17 % [3]. Найшвидші темпи розвитку електронної торгівлі у фармацевтиці демонструють Бельгія, Німеччина та Чехія. Зокрема, у структурі продажів лікарських препаратів частка e-commerce у Німеччині досягла 20 %, у Чехії – 14 %, у Бельгії – 12 %. В Україні цей показник у 2023 році склав 12 % [3].

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Оцінюючи процес цифровізації фармацевтичного сектору в Україні, можна відзначити значний прогрес у впровадженні цифрових рішень, які оптимізують замовлення, продаж, доставку лікарських засобів та управління запасами. Держава активно розвиває цифрові медичні сервіси, такі як eHealth, електронні рецепти (Е-рецепт), Е-направлення, «eStock», «Meddata» тощо [6].

До лютого 2022 року в Україні функціонувало понад 20,8 тис. аптек. Вплив воєнних дій призвів до значного скорочення їх кількості: частина аптечних закладів припинила роботу або була зруйнована, особливо в зонах активних бойових дій та на тимчасово окупованих територіях. Водночас з середини 2023 року спостерігається поступове відновлення мережі аптек. Станом на вересень 2023 року в Україні працювало близько 17,5 тис. аптек, що становить 84 % від довоєнного рівня [2].

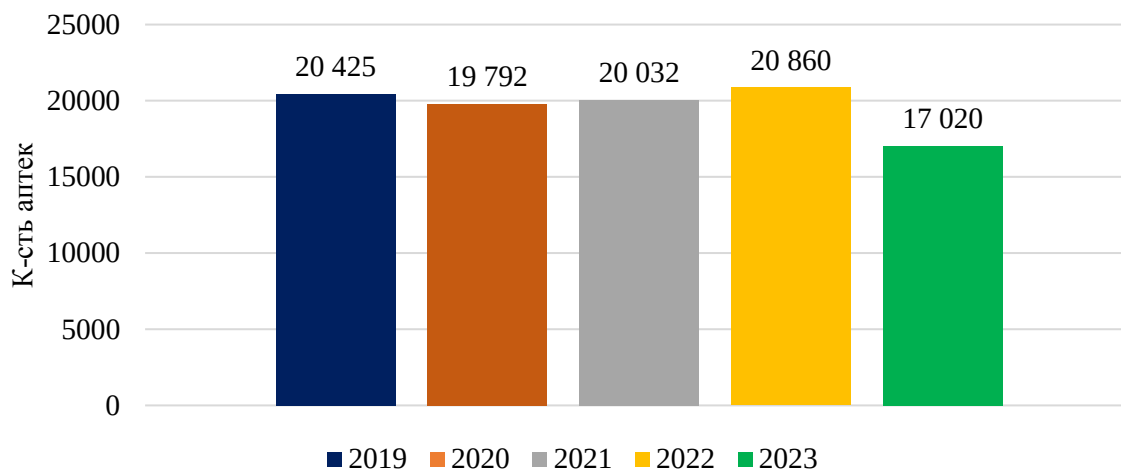

Рисунок 1 – Динаміка кількості аптек за період з січня 2019 до січня 2023 р.

Джерело: складено на автором на основі [4].

За оцінками Київської школи економіки (KSE), у 2023 році в Україні одна аптека в середньому обслуговувала 1777 споживачів, що значно менше, ніж у розвинених країнах [5]. Для порівняння, у Польщі цей показник становить 2 951 особу, а в Німеччині – 4691. Очікується, що оптимізація фінансово-господарської діяльності аптечного бізнесу надалі супроводжуватиметься скороченням кількості точок продажу лікарських засобів. Водночас використання ІТ-технологій та цифрових рішень може сприяти не лише збереженню, а й зростанню обсягів продажів, зокрема за рахунок розвитку e-commerce, який набирає популярності у сфері фармацевтичної торгівлі.

Український фармацевтичний ринок представлений як вітчизняними виробниками, так і потужними міжнародними компаніями. В табл. 1 представлено лідерів українського фармацевтичного ринку, серед яких ті, які активно впроваджують інноваційні технології, зокрема RFID-рішення.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Таблиця 1 – Лідери українського фармацевтичного ринку

Фармацевтична компанія	Приріст продажу в гривневому вираженні, %	Evolution index	Частка на ринку, %
Фармак (Україна)	24,15	104	5,77
Дарниця (Україна)	18,59	100	4,84
Київський вітамінний завод (Україна)	21,49	102	3,26
Корпорація «Артеріум» (Україна)	20,74	102	3,19
Acino (Швейцарія)	15,82	97	3,15
Teva (Ізраїль)	12,14	94	3,13
KRKA (Словенія)	19,36	100	2,91
Berlin-Chemie (Німеччина)	16,39	98	2,75
Sanofi (Франція)	14,97	97	2,5
Кусум Фарм (Україна)	16,32	98	2,47

Джерело: складено на автором на основі [1].

Технологія RFID (радіочастотна ідентифікація) забезпечує автоматичне розпізнавання та контроль переміщення лікарських засобів, підвищуючи прозорість, гнучкість і швидкість логістичних процесів. Ця технологія існує вже багато років і широко застосовується у різних галузях економіки. У фармацевтиці RFID почали використовувати на початку XXI століття, проте її впровадження спочатку стримували високі витрати, технічні труднощі та відсутність єдиних стандартів.

У сучасній фармацевтичній галузі технології RFID стають важливим інструментом для підвищення ефективності виробництва, безпеки та прозорості ланцюга постачання. Вони використовуються для автоматизації процесів ідентифікації та відстеження лікарських засобів, що дозволяє компаніям знижувати ризики підробок, покращувати контроль якості та забезпечувати точність в обліку на всіх етапах – від виробництва до доставки кінцевим споживачам. Acino, швейцарська фармацевтична компанія, активно використовує RFID для вдосконалення управління ланцюгами постачання та забезпечення високого рівня безпеки. Використання RFID технологій дозволяє Acino відстежувати кожну одиницю продукції в реальному часі, забезпечуючи точність даних і зменшуючи ймовірність людських помилок у процесах виробництва та транспортування. Крім того, технологія дає змогу покращити прозорість у процесах зберігання та доставки товарів, що важливо для дотримання міжнародних стандартів і боротьби з підробками [8]. З іншого боку, українська компанія Фармак також активно застосовує RFID для оптимізації своїх бізнес-процесів. Вона інтегрує новітні технології для автоматизації обліку та відстеження продукції, що дозволяє значно підвищити ефективність та знизити витрати на інвентаризацію. RFID технології допомагають Фармак

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

забезпечити точність і безпеку під час переміщення лікарських засобів, відстежуючи кожну упаковку на різних етапах постачання, що дозволяє знизити ризики, пов'язані з контрафактною продукцією та порушеннями стандартів зберігання [7]. І в Асіно, і в Фармак RFID технології сприяють не лише покращенню ефективності та безпеки, але й відповідають на виклики, які ставить сучасний фармацевтичний ринок, зокрема, боротьбу з підробками та необхідність забезпечення високої прозорості ланцюгів постачання. Впровадження таких технологій дозволяє компаніям краще реагувати на зміни ринкових умов, підвищувати довіру споживачів та підтримувати конкурентоспроможність на глобальному рівні.

Завдяки RFID, ці компанії оптимізують свої внутрішні процеси, підвищуючи їхню ефективність, і одночасно забезпечують високий рівень безпеки для кінцевих споживачів. Водночас це дозволяє їм виконувати вимоги міжнародних стандартів та створювати більш прозорі й надійні постачальні ланцюги для фармацевтичної продукції.

Цифровізація фармацевтичної галузі України, зокрема впровадження технології RFID, є важливим кроком до підвищення ефективності та безпеки у сфері логістики та контролю лікарських засобів. Впровадження RFID дозволяє зменшити ризики підробок, покращити прозорість ланцюгів постачання та забезпечити кращу відстежуваність лікарських засобів. У контексті зростання популярності e-commerce в Україні, застосування цієї технології допомагає фармацевтичним компаніям адаптуватися до нових викликів і відповідати міжнародним стандартам. Це створює нові можливості для розвитку галузі та покращує її конкурентоспроможність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аптека online. Аптечний продаж за підсумками 2024 р. / Аптека online. URL : <https://www.apteka.ua/article/712849>
2. Аптека online. Інфраструктура аптечного ритейлу: відновлення триває / Аптека online. URL : <https://www.apteka.ua/article/676892>
3. Аптеки світу – 2023: люди та технології в аптечній справі / Proxima Research – Україна. URL : <https://proximaresearch.com/ua/ua/novini/apteki-svitu-2023-3/>
4. Аптечний продаж / Аптека online. URL : <https://www.apteka.ua/category/analitika/rinok/aptechnij-prodazh>
5. Красіков М. У 2023 році українці купили лікарських товарів на 164 млрд грн: дослідження apteka.ua / The Page. URL : <https://thepage.ua/ua/news/u-2023-roci-bulo-kupleno-likiv-na-164-mlrd-grn>
6. МОЗ розширює цифрові можливості медицини / Міністерство охорони здоров'я України. URL : <https://moz.gov.ua/uk/moz-rozshirjue-cifrovi-mozhlivosti-medicini>

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

7. IT не тільки в IT. 10 технологічних рішень, які нас здивували в АТБ, «Фармаку», ОККО, «Молочному альянсі» та «Астарті» / Farmak. URL : <https://farmak.ua/publication/it-ne-tilki-v-it-10-tehnologichnih-rishen-yaki-nas-zdivuvali-v-atb-farmaku-okko-molochnomu-alyansi-ta-astarti/>

8. RFID solutions – more security for manufacturers and users. ☆ Innovator for Weighing Technology & Inspection Solutions. URL : <https://www.wipotec.com/en/media-centre/detailed-view/news/rfid-solutions-more-security-for-manufacturers-and-users0>

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Кирило Рождественський,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Наталія Держак,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

ПЕРЕВАГИ МОДАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДЛЯ МИТНОЇ ЛОГІСТИКИ

У сучасному світі митна логістика виступає однією з ключових складових ефективної організації міжнародного та внутрішнього переміщення товарів. Хоча транспортна система загалом включає різноманітні засоби перевезення, саме наземний транспорт залишається базисом для організації перевезень завдяки своїй універсальності, високій доступності та гнучкості. Це дозволяє оперативно реагувати на зміни ринкових умов, забезпечувати «door-to-door» доставку товарів і ефективно проходити процедури митного контролю. Дана робота присвячена порівнянню окремих видів наземного транспорту, їх основних характеристик та ролі в інтегрованій системі модальних перевезень, яка стає ключовою для оптимізації митної логістики.

Наземний транспорт охоплює низку засобів перевезення, серед яких особливе місце займають автомобільний та залізничний транспорт. У логістичних ланцюгах, де присутні численні етапи митного оформлення, важливою є здатність кожного виду транспорту задовольнити конкретні вимоги: від швидкої доставки вантажів до економічних перевезень великих партій товарів. Основна теза цього есе полягає в тому, що ефективне поєднання різних видів наземного транспорту в єдину модальну систему дозволяє мінімізувати слабкі сторони кожного окремого виду, забезпечуючи таким чином оптимальні умови для проходження митних процедур, зниження витрат та підвищення оперативності логістичного ланцюга.

Сучасні транспортні системи дедалі частіше орієнтуються на інтеграцію різних видів перевезень у єдину модальну систему. Такий підхід дозволяє використовувати сильні сторони кожного виду транспорту, мінімізуючи їх недоліки. У контексті митної логістики модальні перевезення означають тісну синергію між автомобільним і залізничним транспортом, що дозволяє побудувати безперервний ланцюг перевезень від точки відправлення до кінцевого отримувача.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Сучасні перевантажувальні термінали і логістичні центри відіграють роль своєрідних «мостів», на яких відбувається перемикання між транспортними засобами. Наприклад, вантаж, доставлений автомобільним транспортом до спеціалізованого перевантажувального вузла, може бути швидко перенаправлений до залізничного вагону для подальшої далекої доставки. Подібна модель дозволяє оптимізувати час доставки, знизити витрати на логістику та мінімізувати ризики затримок через перевантаженість окремих ділянок транспортної мережі.

Як наслідок інтеграції, митні процедури можуть бути організовані більш прозоро та оперативно. Автоматизація процесів, впровадження сучасних ІТ-систем для відстежування вантажів і управління логістичними потоками сприяють зменшенню бюрократичних затримок і культурних розбіжностей, що часто стають перешкодою між різними видами перевезень (табл. 1).

На сьогодні інтеграція різних видів наземного транспорту в модальну систему стикається із низкою викликів. Серед них виділяються проблеми з інфраструктурою: перевантаженість доріг, недосконалість перевантажувальних терміналів та нерівномірний розвиток залізничних мереж.

Крім того, недостатня інтеграція інформаційних систем між учасниками логістичного ланцюга створює додаткові труднощі при автоматизації митних процедур.

Таблиця 1 – Переваги модальної інтеграції для митної логістики

№ з/п	Перевага	Характеристика
1.	Економічність перевезень	Залізничний транспорт дозволяє економити значні кошти при перевезеннях великих партій товарів, тоді як автомобільний транспорт забезпечує гнучкість для доставки в умовах міських агломерацій. Їх інтеграція сприяє розподілу ресурсів таким чином, що кожна частина логістичного ланцюга працює максимально ефективно
2.	Підвищення оперативності	Можливість використовувати автомобільний транспорт для першої та останньої милі перевезень дозволяє скоротити загальний час доставки, тоді як залізнична система гарантує швидке переміщення вантажів на міжміських і міжнародних маршрутах. Завдяки цьому митниця може оперативно проводити оформлення вантажів навіть у разі різких змін у ринковій кон'юктурі
3.	Екологічна стабільність	Інтегровані модальні перевезення сприяють оптимізації використання енергоефективних засобів перевезення. Поєднання електрифікованих залізниць із сучасними вантажними автомобілями, що відповідають екостандартам, дозволяє знижувати викиди шкідливих речовин, що має значний позитивний вплив на екологічну ситуацію в регіоні
4.	Оптимізація митних процедур	Єдина інтегрована система дозволяє краще координувати роботу митних органів із перевізниками. Ефективна комунікація та використання сучасних інформаційних технологій зменшують час затримок, пов'язаних з документальним оформленням та обробкою вантажів, що сприяє зниженню транзитних витрат

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Перспективним напрямом вирішення цих проблем є інвестиції у модернізацію транспортної інфраструктури, впровадження сучасних систем моніторингу та управління потоками вантажів, а також розвиток міжсекторних партнерств, що дозволить забезпечити єдину базу даних і оперативний обмін інформацією. Такий підхід не лише оптимізує митну логістику, але й сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки.

Отже, інтеграція різних видів наземного транспорту в єдину модальну систему є ключовою умовою для розвитку ефективної та стійкої митної логістики. Поєднання гнучкості автомобільного транспорту з економічністю залізничних перевезень дозволяє забезпечити безперервність і оперативність ланцюга постачання. Оптимізація даного підходу сприяє не лише зниженню логістичних витрат і швидшому проходженню митних процедур, а й покращенню екологічних показників і загальної ефективності системи.

Майбутнє митної логістики безумовно пов'язане з розвитком інтегрованих модальних перевезень, де кожен вид наземного транспорту знаходить своє чітко визначене місце у великій схемі переміщень товарів. Інвестиції в модернізацію інфраструктури, впровадження інноваційних технологій та створення умов для безперебійної взаємодії між учасниками логістичного процесу відкривають нові горизонти для розвитку національної транспортної мережі. Такий комплексний підхід дозволить створити дійсно універсальну і стійку систему, що відповідає вимогам сучасного суспільства та забезпечує ефективну роботу митної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратегія розвитку транспортної системи України до 2030 року / Міністерство інфраструктури України. 2021. URL : <https://surl.li/yoqqah>
2. Транспорт та логістика України: Статистичний звіт за 2019 рік / Державна служба статистики України. 2020. URL : https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/Transport_Logistika_2019.pdf
3. Трофимчук І. Особливості розвитку авіаційного транспорту в Україні у посткризовий період. 2020. URL : <https://surl.li/pkross>
4. Коваль О. Аналіз ефективності різних видів транспорту в Україні: наземний, авіаційний, водний аспекти. 2021. URL : https://elib.ukma.edu.ua/item/koval_transport_efficiency_2021.pdf
5. Сучасний транспорт України: виклики та перспективи розвитку. *Українська правда*. 2019. URL : <https://surl.li/yolpga>

Євгеній Ручка,
*здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;*
Вадим Борса,
*д-р філос. (PhD) з економіки,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет*

УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА РИЗИКАМИ

У сучасному глобалізованому світі митна справа відіграє ключову роль у забезпеченні економічної безпеки держави, захисті її інтересів та сприянні міжнародній торгівлі. Ефективне управління митними процесами та пов'язаними з ними ризиками є необхідною умовою для реалізації зовнішньоекономічної політики країни, забезпечення надходжень до державного бюджету та сприяння легальній торгівлі при одночасному запобіганні незаконним операціям.

Митні процеси охоплюють широкий спектр діяльності: від митного оформлення та контролю товарів до боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. В умовах зростання обсягів міжнародної торгівлі та ускладнення логістичних ланцюгів постачання, митні органи стикаються з необхідністю балансувати між сприянням легальній торгівлі та забезпеченням належного рівня контролю. Саме тому впровадження системи управління ризиками стало основою сучасної митної діяльності у більшості розвинених країн світу.

Управління митними ризиками представляє собою систематичне виявлення, аналіз та оцінку потенційних загроз, пов'язаних з міжнародним переміщенням товарів, а також розробку і впровадження заходів для їх мінімізації. Ця концепція ґрунтується на розумінні того, що неможливо перевіряти всі товари, які перетинають кордон, з однаковою інтенсивністю через обмеженість ресурсів митних органів та необхідність забезпечення швидкості торговельних операцій. Тому важливо сконцентрувати увагу на тих операціях, які становлять найбільший ризик порушення митного законодавства.

Основними елементами системи управління митними ризиками є збір інформації, аналіз та оцінка ризиків, розробка профілів ризику, застосування відповідних заходів контролю та моніторинг результатів. Митні адміністрації різних країн активно використовують інформаційні технології та системи аналізу даних для автоматизації процесів управління ризиками, що дозволяє підвищити їх ефективність та точність.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Однією з ключових переваг системи управління ризиками є можливість диференційованого підходу до контролю різних категорій товарів та учасників зовнішньоекономічної діяльності. Так, надійні компанії з позитивною історією дотримання митного законодавства можуть отримувати спрощення митних процедур, в той час як операції з високим рівнем ризику підлягають більш ретельному контролю. Такий підхід дозволяє оптимізувати використання ресурсів митних органів та сприяти розвитку легальної торгівлі.

Важливим аспектом управління митними ризиками є міжнародне співробітництво. В умовах глобалізації економіки та розвитку міжнародних ланцюгів постачання ефективне виявлення та запобігання митним правопорушенням вимагає координації дій митних адміністрацій різних країн. Обмін інформацією, спільні операції з виявлення контрабанди, гармонізація митних процедур – все це є невід’ємними елементами сучасної системи управління митними ризиками.

Суттєвий вплив на розвиток митних процесів та підходів до управління ризиками має цифровізація економіки та впровадження новітніх технологій. Використання електронного декларування, систем штучного інтелекту та аналізу великих даних, блокчейн-технологій та інтернету речей відкриває нові можливості для підвищення ефективності митного контролю та спрощення процедур для сумлінних учасників зовнішньоекономічної діяльності. Водночас цифровізація створює і нові виклики, пов’язані із забезпеченням кібербезпеки та захистом даних.

У контексті управління митними ризиками особливу увагу слід приділити різним категоріям ризиків, з якими стикаються митні органи. Нижче наведено основні категорії митних ризиків та заходів щодо їх мінімізації (табл. 1).

Впровадження системи управління ризиками у митній справі має значні переваги як для держави, так і для бізнесу. Для держави це означає підвищення ефективності митного контролю, збільшення надходжень до бюджету, посилення безпеки та захист суспільства. Для бізнесу – скорочення часу на митне оформлення, зменшення трансакційних витрат, підвищення передбачуваності та прозорості митних процедур.

Разом з тим існують певні виклики у сфері управління митними ризиками. Серед них – складність аналізу великих обсягів даних, потреба у постійному оновленні профілів ризику відповідно до нових тенденцій та схем порушень, необхідність значних інвестицій у технічне оснащення та навчання персоналу митних органів. Також важливим викликом є забезпечення балансу між полегшенням торгівлі та гарантуванням безпеки.

Для України, яка прагне інтегруватися до глобальних економічних процесів та підвищити свою конкурентоспроможність на міжнародних ринках, удосконалення системи управління митними ризиками має стратегічне значення. Імплементація

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

міжнародних стандартів та найкращих практик у цій сфері є необхідною умовою для спрощення процедур торгівлі та підвищення ефективності митного контролю.

Важливим кроком у цьому напрямку стало впровадження в Україні Автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (АСАУР), яка дозволяє здійснювати автоматизований відбір митних декларацій для різних форм контролю на основі визначених профілів ризику. Однак, для підвищення ефективності цієї системи необхідне постійне вдосконалення алгоритмів аналізу даних, розширення інформаційної бази та покращення взаємодії з іншими державними органами та митними адміністраціями інших країн.

Таблиця 1 – Класифікаційні ознаки митних ризиків

Загальні		Спеціальні	
1	2	3	4
За фактом виявлення	– виявлений ризик; – потенційний ризик;	За цілями митного контролю	– ризик несплати митних платежів; – ризик заниження митної вартості товарів; – ризик незаконного ввезення товарів; – ризик недостовірного декларування товарів;
За характером розвитку системи	– закономірні; – випадкові;	За суб'єктом оцінювання ризиків	– митний ризик в державній митній справі; – митний ризик суб'єкта господарювання;
За можливістю прогнозування	– прогнозовані; – частково прогнозовані; – непрогнозовані;	За об'єктами аналізу ризику	– ризики товарів; – ризики транспортних засобів; – ризики зовнішньоекономічної операції; – ризики суб'єктів, що беруть участь у зовнішньоекономічній операції;
За причинами виникнення виділяють	– суб'єктивні; – об'єктивні;	За характером виявлення	– з високим рівнем спрацювання; – з низьким рівнем спрацювання;
За частотою прояву	– систематичні; – епізодичні;	За видом порушення митних правил	– ризик заниження митної вартості; – ризик невірної класифікації товарів відповідно до УКТ ЗЕД; – ризик невідповідності кількісно-вагових показників; – ризик приховування країни походження товарів; – ризик порушення прав інтелектуальної власності та ін.
За масштабами впливу	– одноосібні; – групові;	За напрямом переміщення товарів	– експортний; – імпортовий; – транзитний;

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
За часом функціонування	– довготривалі; – середньотривалі; – короткотривалі;	За складовими митної безпеки	– фінансовий ризик; – терористичний ризик; – економічний ризик;
За статусом товарів виділяють	– ризики, пов'язані з обігом іноземних товарів; – ризики, пов'язані з обігом вітчизняних товарів;	За суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності	– ризик експортера; – ризик імпортера; – ризик перевізника; – ризик митного брокера;
За сферою розповсюдження	– загальнодержавні; – регіональні;	За джерелами ризику	– суб'єкти ЗЕД; – митні органи.

Перспективними напрямками розвитку управління митними процесами та ризиками є подальша цифровізація митних процедур, впровадження концепції «розумного кордону» з використанням новітніх технологій, розвиток інституту авторизованих економічних операторів, удосконалення систем аналізу ризиків на основі методів машинного навчання та штучного інтелекту.

Таким чином, ефективне управління митними процесами та ризиками є важливою складовою зовнішньоекономічної політики держави, яка дозволяє забезпечувати баланс між сприянням легальній торгівлі та забезпеченням належного рівня контролю. В умовах глобалізації та цифрової трансформації економіки удосконалення підходів до управління митними ризиками набуває особливого значення та потребує постійної уваги з боку держави та міжнародної спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федоришина Л. М. Митні ризики: підходи до трактування та їх класифікації. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 3 (20).
2. Ковальова М. Л. Особливості системи управління митними ризиками: світовий та український досвід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 35. С. 42–46.
3. Особливості застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками, основною метою якої є забезпечення вибірковості митного контролю URL : <https://surl.lu/lvohpj>
4. Бережнюк І. Г., Джумурат О. В. Систематизація класифікаційних ознак митних ризиків. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 4. С. 85–89.
5. Customs Risk management in details. URL : https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/customs-risk-management/customs-risk-management-details_en

Кирило Саленко,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Наталія Держак,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В СИСТЕМІ МИТНОЇ ЛОГІСТИКИ

Автомобільний та залізничний транспорт є ключовими елементами транспортної інфраструктури, відіграючи важливу роль у забезпеченні мобільності населення та перевезенні вантажів. Кожен вид транспорту має свої унікальні характеристики, переваги та недоліки, що визначають сферу його ефективного застосування. Порівняльний аналіз дозволяє виявити сильні та слабкі сторони кожного виду транспорту для оптимізації транспортних потоків та прийняття обґрунтованих рішень у сфері логістики та пасажирських перевезень [1].

Одним із ключових критеріїв порівняння видів транспорту є мобільність та гнучкість їх використання. Автомобільний транспорт вирізняється високим рівнем мобільності, що забезпечує можливість організації перевезень за принципом «від дверей до дверей». Завдяки цьому він здатен оперативно реагувати на зміну логістичних умов і має високу гнучкість маршрутів. Натомість залізничний транспорт демонструє нижчу мобільність, оскільки його функціонування жорстко залежить від наявної інфраструктури. Перевезення здійснюються за фіксованими маршрутами та розкладами, що знижує гнучкість і обмежує адаптивність до змін у попиті чи умовах перевезення [2].

Серед основних критеріїв, що застосовуються для порівняння автомобільного та залізничного транспорту, слід виокремити пропускну здатність, швидкість, вартість перевезень та екологічний вплив.

У контексті пропускну здатності та обсягів перевезень автомобільний транспорт має обмеження, зумовлені місткістю окремих транспортних засобів, а також значною залежністю від стану дорожнього покриття та рівня інтенсивності дорожнього руху. Натомість залізничний транспорт демонструє високу пропускну здатність і здатен забезпечувати перевезення великих обсягів вантажів і пасажирів одночасно.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Показник швидкості перевезень варіюється залежно від типу транспорту. Автомобільний транспорт може досягати високих швидкостей на міжміських маршрутах, однак його ефективність суттєво знижується через затори, стан доріг та інші дорожні обмеження. Залізничний транспорт, особливо на спеціалізованих пасажирських магістралях, здатен забезпечувати стабільно високі швидкісні показники, хоча вантажні перевезення залізницею зазвичай є повільнішими. Залізниця є більш екологічно дружньою альтернативою, особливо при використанні електрифікованих маршрутів, в контексті безпеки перевезень перевага також надається залізничному транспорту, оскільки рівень аварійності на залізницях є значно нижчим, ніж у дорожньому русі [3]. Крім того, він спричиняє менше шумове забруднення [2].

Щодо інфраструктурного забезпечення та інвестицій, автомобільний транспорт спирається на розгалужену мережу доріг, яка хоча й забезпечує широку доступність, потребує постійного технічного обслуговування та оновлення. Залізничний транспорт, потребує значних початкових капіталовкладень для будівництва і модернізації колій, вокзалів, станцій, систем сигналізації та безпеки [4].

Серед напрямів подальшого розвитку автомобільного та залізничного транспорту значною мірою визначаються рівнем впровадження інноваційних технологій, а саме: провадження безпілотних вантажних автомобілів для оптимізації логістики та зниження витрат, створення мережі швидкісних залізниць для значного скорочення часу пасажирських та вантажних перевезень між великими містами та регіонами, перехід на електромобілі та електропотяги, а також дослідження можливостей використання водню та інших екологічно чистих видів палива для зменшення залежності від викопних ресурсів та зниження викидів, впровадження інтелектуальних транспортних систем (ITS), активне використання дронів для вантажних перевезень [4; 5].

Автомобільний та залізничний транспорт доповнюють один одного в транспортній системі. Вибір оптимального виду транспорту залежить від конкретних потреб, відстані, обсягів перевезень, терміновості, вартості та екологічних міркувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про залізничний транспорт : Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про автомобільний транспорт : Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14#Text>
3. Коноплянко В. І. Транспортна інфраструктура : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2018. (Розділи, що описують автомобільну та залізничну інфраструктуру).

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

4. Використання альтернативних джерел енергії у транспорті при перевезеннях з Китаю. URL : <https://utec.ua/blog/vikoristannya-alternativnih-dzherel-energiyi-u-transporti-pri-perevezennyah-z-kitayu>

5. Дрони в логістиці: перспективи та виклики. URL : <https://glc.in.ua/uk/drony-v-logistike-perspektivy-i-vyzov/>

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Anastasiia Solop,

*First-level (bachelor's)
higher education student;*

Olena Melnyk,

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Customs and Commodity Research,
State Tax University*

MAIN TASKS, FUNCTIONS AND DIRECTIONS OF ACTIVITY OF THE STATE CUSTOMS SERVICE OF UKRAINE

In the current context of expanding international trade relations, effective customs administration plays a pivotal role in ensuring national economic development and security. As the key authority in this domain, the State Customs Service of Ukraine is primarily tasked with implementing national customs policy. Its core responsibilities include ensuring customs security, safeguarding the country's economic interests, and promoting a favorable environment for foreign trade. To achieve these objectives, the Service maintains an effective balance between necessary customs control and the simplification of lawful trade procedures. Additionally, the Service plays a central role in enforcing legal compliance in customs operations—preventing and combating smuggling, customs fraud, and other violations of customs regulations. The Service also contributes to the development of customs policy by submitting proposals and expert recommendations for consideration by the Ministry of Finance. In accordance with applicable legislation, the State Customs Service of Ukraine carries out managerial functions concerning state-owned assets under its jurisdiction. This includes establishing, reorganizing, and liquidating institutions, enterprises, and organizations; approving their charters or regulations; and appointing or dismissing their executive personnel following established legal procedures. Furthermore, within the scope of its legally defined authority, the Service undertakes other responsibilities related to the management and oversight of state property falling within its administrative domain [1].

The State Customs Service of Ukraine is actively broadening its strategic operational areas in line with European integration objectives and the goal of improving institutional performance. One of the key initiatives includes issuing authorizations for customs simplifications in accordance with the Convention on the Common Transit Procedure and the national Customs Code. This framework encompasses vital programs such as the

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Authorized Economic Operator, the New Computerized Transit System, and the Public Financial Management reform. An important part of the Service's international dimension is its participation in the "Customs" program, which is designed to harmonize Ukraine's digital customs infrastructure with the systems used by EU countries, guided by the Multi-Annual Strategic Plan for Customs. Efforts to deepen collaboration with EU customs authorities and ensure robust data exchange underscore Ukraine's commitment to aligning its practices with European standards. Moreover, the State Customs Service is implementing provisions of the Integrated Border Management Strategy, aiming to improve security along the border while promoting the smooth movement of legal trade and travelers. Technological innovation also plays a critical role, as evidenced by the deployment of automated risk analysis tools in customs procedures, particularly for goods declared electronically in international postal and courier shipments [2].

Thus, the State Customs Service of Ukraine fulfills a broad and complex mandate, with particular emphasis on implementing state customs policy, safeguarding customs security, and protecting national economic interests. Among its key areas of activity are maintaining an effective balance between customs control and the facilitation of lawful trade, combating smuggling and customs offenses, and contributing to the development of customs policy through recommendations submitted to the Ministry of Finance. These efforts underscore the Service's essential role in ensuring the stability and openness of Ukraine's economic borders in a dynamically evolving international environment.

REFERENCES

1. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 14.04.2025).
2. Мінфін: Уряд прийняв рішення щодо перерозподілу штатної чисельності митних органів для виконання оновлених завдань і функцій : новина від 15.11.2023. URL : https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_uriad_priiniav_rishennia_shchodo_pererozpodilu_shtatnoi_chiselnosti_mitnikh_organiv_dlia_vikonannia_onovlenikh_zavdan_i_funktsii-4298 (дата звернення: 14.04.2025).
3. Положення про Державну митну службу України : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL : <https://customs.gov.ua/polozhennia> (дата звернення: 14.04.2025).

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Катерина Тарасенко,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти;

Наталія Мартинович,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту

та публічного управління,

Державний податковий університет

МИТНИЦЯ В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ ЗА РАХУНОК УДОСКОНАЛЕННЯ ПРИЙОМІВ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Перш за все необхідно відмітити, що митна система України функціонує в умовах постійних динамічних змін. З одного боку, відбувається цифровізація митних процедур, а з іншого – необхідність оперативного реагування на ризики та зовнішньополітичні загрози формує потребу у застосуванні ефективних механізмів управління. В умовах діджиталізації логіка прийняття рішень зміщується від суб'єктивного підходу до алгоритмізованого процесу, що базується на аналізі великих обсягів даних. Саме тому тема, пов'язана з управлінськими рішеннями в митниці в умовах сталого розвитку, потребує всебічного осмислення.

Узагальнення наукового базису за обраною тематикою дозволяє стверджувати, що одним із ключових векторів трансформації митниці є зміна логіки прийняття рішень. Про це зокрема відмічається в роботах В. Чижович, Є. Гвардзинської [1, с. 9–28], дослідження яких присвячуються концепції сталого розвитку та її інтеграції в митне законодавство ЄС. Колектив авторів, які здійснили огляд митних конвенцій Всесвітньої митної організації [2, с. 363–383] довели, що управлінські рішення на митниці більше не спираються на ручну оцінку, вони є результатом складного аналітичного процесу, який дозволяє зменшити час на перевірку декларацій, підвищити точність і прозорість процедури контролю, а головне – мінімізувати корупційні ризики, що сприяє досягненню сукупності цілей сталого розвитку.

В низці робіт Е. Бойченко, Н. Мартинович [3, с. 137–149; 4, с. 204–212], що присвячені сталому розвитку, наголошується на тому, що інтеграція принципів сталого розвитку стосується всіх без винятку процесів життєдіяльності людства на планеті. З чим не можна не погодитися, адже досягнення прогресу в цілях сталого розвитку забезпечується крізь симбіоз їх досягнення по кожній окремій галузі, на підприємстві, в організації, країні.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

В цілому, варто зауважити, що проблематиці сталого розвитку митниці в світі приділяється суттєва увага. Однак, літературний огляд дозволив з'ясувати низку слабких сторін митниці в системі сталого розвитку, що обумовило мету дослідження, суть якої полягає у виокремленні проблемних аспектів української митниці та окресленні шляхів їх усунення на засадах вдосконалення прийомів прийняття управлінських рішень.

Перш за все необхідно сказати, що під сталим розвитком в роботі розуміється «розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [5, с. 284–287]. Як вже зазначалося, огляд наукової літератури дозволив встановити низку проблем на митниці в контексті розгляду її як складового елементу системи сталого розвитку. Це інституційні прогалини, відсутність оціночного інструментарію за соціальною та екологічною складовими сталого розвитку, відсутність усталених критеріїв, показників тощо.

З іншого боку, було з'ясовано що зміни у підходах прийняття управлінських рішень на митниці, сприяють досягненню прогресу цілей сталого розвитку. Так, наприклад, перехід від паперових до цифрових декларацій, впровадження Єдиного вікна сприяють зменшенню часу оформлення вантажів, пришвидшенню торгівлі, зменшенню адміністративного навантаження на бізнес, підвищенню рівня прозорості завдяки алгоритмам автоматичного ризик-аналізу, що в свою позитивно відбивається на досягненні Цілей сталого розвитку (ЦСР) 9 «Індустріалізація, інновації та інфраструктура». Впровадження ризик-орієнтованого підходу при прийнятті рішень щодо перевірок мінімізує людський чинник, який зазвичай є причиною виникнення ризику корупції, що в свою чергу забезпечує більш справедливі, прозорі процедури митного контролю формуючи довіру до інституцій держави з боку бізнесу, а відтак, забезпечуючи досягнення прогресу за ЦСР 16 «Мир, справедливість та сильні інститути». Створення бази даних екологічно небезпечних вантажів та швидке реагування на їх ввезення позитивно впливає на ЦСР 12 «Відповідальне споживання і виробництво».

З огляду на сказане, у таблиці що подано нижче, наочно представлено результати пошуку проблем на митниці і шляхів їх вирішення за рахунок вдосконалення прийомів прийняття управлінських рішень в системі сталого розвитку (табл. 1).

Таким чином, в умовах реалізації Цілей сталого розвитку до 2030 року митна система має стати не лише бар'єром для порушень, а й інструментом економічного зростання, захисту інтересів громадян і збереження довкілля. Управлінські рішення, що приймаються на основі даних, дозволять досягати прогресу у напрямі ефективності, прозорості та відповідальності. Крім того, інтелектуалізація митниці, впровадження СППР, автоматизація та алгоритмізація процесів трансформують митницю з карального інструменту у сучасну сервісну службу, що працює не лише на захист інтересів держави, а й на довгострокову сталість економіки й суспільства.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Таблиця 1 – Систематизація проблем, рішень і цілей сталого розвитку митниці

Проблеми	Способи вирішення	Прогрес у досягненні ЦСР
Інституційна фрагментарність у реалізації ЦСР в митній політиці	Розробка національної рамки сталого митного адміністрування. Гармонізація стратегій митниці з нац. цілями сталого розвитку	ЦСР 16, ЦСР 17
Відсутність оцінки соціально-екологічного впливу митниці	Введення нових КРІ за принципами ESG (екологічне, соціальне, управлінське). Розробка методик оцінки впливу митного контролю	ЦСР 12, ЦСР 13
Обмежене застосування цифрових інструментів для стійких рішень	Запровадження AI/ML-рішень для аналізу ланцюгів постачання. Інтеграція відкритих екологічних і соціальних даних у системи ризик-аналізу	ЦСР 9, ЦСР 16
Відсутність критеріїв сталості у контролі та класифікації товарів	Інтеграція принципів Green Customs Initiative. Створення «зеленої класифікації» товарів з пріоритетним митним оформленням	ЦСР 12, ЦСР 17
Слабка міжвідомча координація	Утворення міжвідомчих платформ (митниця + Міндо-вкілля + МОЗ + ДПС). Обмін інформацією у реальному часі через спільні ІТ-інтерфейси	ЦСР 16, ЦСР 17
Невизначена роль митника у стійкому ланцюгу постачань	Розробка професійного стандарту «Митник-аналітик з питань сталого розвитку». Впровадження освітніх модулів у підготовці митників	ЦСР 13, ЦСР 8
Відсутність методики інтеграції ЦСР у прийнятті управлінських рішень	Адаптація моделі ООН TFA–2030 до потреб митниці. Розробка алгоритмів на основі СППР з вбудованими сталими показниками ризиків	ЦСР 17, ЦСР 9

Примітка: ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання»; ЦСР 9 «Індустріалізація, інновації та інфраструктура»; ЦСР 12 «Відповідальне споживання і виробництво»; ЦСР 13 «Боротьба зі зміною клімату»; ЦСР 16 «Мир, справедливість і сильні інститути»; ЦСР 17 «Партнерство заради сталого розвитку».

Джерело: складено авторами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Czyżowicz W., Gwardzińska E. Zrównoważony rozwój w polityce i regulacjach celnych. *Przegląd Prawa Ekonomicznego*. 2021. (3), 9–28. DOI : <https://doi.org/10.31743/ppe.12480>
2. Ahmadi H., Mohebi M., Nikbeen H., Rasoli K. Sustainable development and modern customs: a review on customs conventions of World Customs Organization. *Global Trade and Customs Journal*. 2021. Volume 16, Issue 7/8. P. 363–383. DOI 10.54648/GTCJ2021040

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

3. Мартинович Н. О., Сандулов Є. Г. Стійкі моделі управління транспортною складовою в проектах. *Актуальні питання у сучасній науці*. Серія Економіка. 2025. № 1 (31). С. 137–149. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1\(31\)-137-148](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1(31)-137-148)

4. Martynovych N., Boichenko E. Sustainable development as a conceptual basis for the restoration of territories in the post-war economy of Ukraine. Integration vectors of sustainable development: economic, social and technological aspects : Collective monograph / The University of Technology in Katowice Press. Poland, 2023. P. 204–212. DOI 10.54264/M019

5. Butlin J. Our common future. By World commission on environment and development. *Journal of International Development*. London : Oxford University Press, 1987, 1 (2). Pp. 383. P. 284–287. DOI 10.1002/jid.3380010208

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Kateryna Tarasenko,

*First-level (bachelor's)
higher education student;*

Olena Melnyk,

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Customs and Commodity Research,
State Tax University*

CUSTOMS VALUE: PROBLEMS AND SOLUTIONS IN TAXATION

Customs value plays a fundamental role in the regulation of foreign trade activities. It serves as the basis for calculating various customs payments, including import duties and value-added tax, which significantly contribute to the national budget. Accurate customs valuation not only ensures a stable flow of fiscal revenues but also creates equal conditions for all market participants by preventing tax evasion and unfair pricing practices. In today's globalized economy, where trade flows are increasingly complex, customs value determination becomes a key element of both economic policy and risk management. For countries like Ukraine, which are actively integrating into the international trade system, improving the approach to customs valuation is essential for enhancing transparency, boosting investor confidence, and ensuring compliance with international obligations. Many problems exist when determining customs value. These include complex laws, possible price manipulation, and subjective evaluation by customs officials. These issues can lead to unfair competition and corruption risks.

Despite the fundamental importance of customs value, numerous challenges continue to hinder its accurate and fair determination in Ukraine. One of the key problems lies in the lack of legal clarity and consistency. Businesses often encounter difficulties due to frequent updates in national legislation, the coexistence of conflicting regulatory frameworks, and gaps between Ukrainian and international standards. These discrepancies complicate customs procedures and increase compliance costs for companies trying to operate lawfully.

Another serious issue is the manipulation of customs value, which remains a widespread and harmful practice. Some importers deliberately understate the value of goods to minimize their tax liabilities, while others inflate it to illegally transfer capital abroad. These manipulations are typically facilitated through the use of counterfeit invoices, falsified shipping documents, and the involvement of offshore entities. Such schemes distort

market conditions, deprive the state of tax revenues, and undermine trust in regulatory institutions.

A related problem is transfer pricing abuse, especially among multinational enterprises. Transactions between affiliated entities are often priced in ways that shift profits to low-tax jurisdictions. In the absence of robust oversight and risk analysis tools, this practice leads to considerable losses for the state budget and weakens the effectiveness of fiscal policy.

Administrative shortcomings within the customs system further aggravate the situation. Customs officials frequently face ambiguous regulations and insufficient methodological support, which leads to inconsistent decision-making. This, in turn, results in unpredictable customs valuations, delays at border crossings, and increased potential for corruption and procedural violations.

To overcome these issues, Ukraine must modernize its legal and institutional framework. Harmonizing domestic laws with international trade standards, expanding the use of digital technologies, and introducing automated customs valuation tools are vital steps toward a more transparent and efficient system. Enhanced monitoring of transfer pricing and the establishment of clear, uniform valuation criteria will help ensure that customs control supports both economic development and fair competition.

As international trade continues to evolve, the ability to reliably determine customs value becomes not only a technical matter but also a strategic imperative for national economic security.

In conclusion, improving customs value determination requires a balanced approach combining legal harmonization, digital technologies, and international cooperation. By addressing these challenges, Ukraine can enhance its customs system efficiency, ensure fair taxation, and create a more favorable environment for legitimate international trade participants while protecting its economic interests.

REFERENCES

1. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 09.04.2025).
2. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 09.04.2025).
3. Люба О. О. Митна вартість товару: проблемні аспекти та шляхи їх вирішення. *Вісник економіки*. 2022. № 2. С. 171–185.
4. Мінакова С. М., Запорожець О. Ф. Проблемні аспекти визначення та коригування митної вартості товарів в Україні. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2023. № 2. С. 45–49.
5. Прохар Н. В. Особливості визначення первісної вартості імпортованих товарів як база для нарахування ПДВ і мита. *Економічний вісник*. 2022. № 4. С. 171–185.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Катерина Тарасенко,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти;

Тетяна Микитенко,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри митної справи

та товарознавства,

Державний податковий університет

РОЛЬ СОТ У СИСТЕМІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

В умовах глобалізації світової економіки та активізації міжнародної торгівлі зростає значення ефективного митного регулювання. Світова організація торгівлі (далі – СОТ) виступає провідним міжнародним інститутом, який формує загально-визнані правила та стандарти митного адміністрування на глобальному рівні. Згідно з даними СОТ, спрощення митних процедур може знизити витрати на торгівлю на 14,3 % для країн з низьким рівнем доходу та на 13 % – для країн із середнім рівнем доходу. Водночас митні бар'єри складають близько 8,7 % від загальних витрат у сфері міжнародної торгівлі.

Актуальність дослідження ролі СОТ у сфері митного регулювання зумовлена такими чинниками:

- потребою у забезпеченні прозорості та передбачуваності митних процедур;
- необхідністю гармонізації національних митних систем із міжнародними стандартами;
- важливістю дотримання балансу між спрощенням торгівлі та ефективністю митного контролю;
- зростанням ролі цифрових інструментів та автоматизації у митному адмініструванні.

СОТ забезпечує комплексну правову основу для митного регулювання через низку багатосторонніх угод, зокрема:

1. Генеральну угоду з тарифів і торгівлі (далі – ГАТТ), яка визначає основоположні принципи – режим найбільшого сприяння, національний режим, заборону кількісних обмежень і прозорість тарифної політики.

2. Угоду про застосування статті VII ГАТТ (Угоду про митну оцінку), яка встановлює єдині правила визначення митної вартості товарів. Гармонізація цих правил, за оцінками експертів, дозволяє зменшити витрати бізнесу на 3–5 % від вартості експортно-імпортних операцій.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

3. Угоду про правила визначення походження товарів, яка забезпечує уніфікацію підходів до ідентифікації країни походження для застосування тарифних пільг.

4. Угоду про спрощення процедур торгівлі (далі – УСПТ) – найновітніший інструмент СОТ у сфері митного регулювання, спрямований на прискорення переміщення та митного оформлення товарів, посилення взаємодії митних органів, а також надання технічної допомоги країнам, що розвиваються. За оцінками Секретаріату СОТ, повна імплементація УСПТ може скоротити витрати на торгівлю в середньому на 14,5 % та сприяти зростанню світового експорту на понад 1 трлн доларів США щорічно [1].

СОТ також сприяє забезпеченню прозорості митного регулювання через:

- механізм огляду торговельної політики, у межах якого у 2018–2023 рр. було проведено 147 оглядів, що дозволило виявити понад 1200 проблемних аспектів національних митних систем;

- систему обов’язкового повідомлення про зміни у митному регулюванні – лише у 2022 році подано 3 128 повідомлень, що на 23 % більше ніж у 2019 році [2];

- механізм вирішення суперечок, який гарантує дотримання державами-членами своїх зобов’язань. Із понад 600 спорів, розглянутих із 1995 року, близько 19% стосувалися митних питань.

Дослідження свідчать, що країни з вищим рівнем імплементації вимог СОТ щодо прозорості демонструють на 12–15 % нижчий рівень корупції в митних органах і на 20–25 % вищий рівень задоволеності бізнесу митними послугами.

СОТ також активно підтримує впровадження міжнародних стандартів у митній сфері шляхом:

- міжнародної гармонізації митних процедур у співпраці з Всесвітньою митною організацією, зокрема щодо Гармонізованої системи опису і кодування товарів, положень переглянутої Кіотської конвенції, а також розвитку концепції «єдиного вікна»;

- цифровізації митних процесів, включаючи електронне декларування (на 2023 рік запроваджене у 87 % країн-членів СОТ), автоматизовані системи управління ризиками (що дозволяють скоротити частку фізичних оглядів до 5–7 % без втрати ефективності контролю), а також стандартизацію електронного обміну даними;

- уніфікації митної документації, що включає стандартизовані митні декларації, зменшення кількості необхідних документів для митного оформлення – з 6,9 до 3,6 для експорту та з 7,8 до 4,1 для імпорту у період 2006–2023 рр.

Отже, СОТ є центральним інституційним елементом у формуванні системи глобального митного регулювання. Її діяльність забезпечує узгодженість правил, підвищення ефективності митного адміністрування, зниження витрат на торгівлю та сприяє прозорості й передбачуваності регуляторного середовища. Подальше зміцнення ролі СОТ у цій сфері потребує зосередження уваги на цифровізації процедур, інституційній модернізації та поглибленні міжнародного співробітництва.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. World Trade Report 2023. *Re-globalization for a resilient, inclusive and sustainable future* / WTO. URL : https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr2023_e.htm
2. Trade Policy Review Body: Annual Reports (2018–2023) / WTO. URL : https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tpr_e.htm
3. Гуржій А. М. Роль СОТ у гармонізації митної політики країн, що розвиваються. *Економіка і держава*. 2021. № 9. С. 45–49.

Петро Титюк,
*здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти;*

Тетяна Чорна,
*канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет*

АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У сучасних умовах глобалізації та поглиблення інтеграційних процесів митна політика держави набуває особливого значення. Європейська інтеграція відкриває для України новий вектор розвитку, який дає можливість подолати затяжну соціально-економічну кризу та перейти на якісно новий рівень розвитку. Однією з головних особливостей цього процесу є пошук нових міжнародної торгівлі між партнерами. Ефективне започаткування та реалізація зовнішньоторговельної діяльності значною мірою залежить від дієвості національної митної системи, зокрема в частині адміністрування митних платежів.

Обравши європейський вектор розвитку, Уряд України зробив вже перші кроки в цьому напрямку. Згідно з Бюджетною декларацією на 2025–2027 роки (затв. постановою КМУ від 28 червня 2024 року № 751), головною метою митної політики в середньостроковій перспективі є «формування прозорої та прогнозованої митної системи, заснованої на європейських практиках» [1]. Така система має сприяти підвищенню ефективності зовнішньоекономічної діяльності в Україні, забезпечувати баланс між безпековою роллю митниці та розвитком партнерських відносин із бізнесом, а також сприяти інтеграції вітчизняних компаній у світові логістичні ланцюги постачання.

У період 2025–2027 років планується реалізація заходів, спрямованих на реформування митної політики та митного адміністрування відповідно до положень Національної стратегії доходів до 2030 року [2]. Зокрема, мова йде про:

- узгодження митного законодавства України з нормами ЄС;
- зміцнення антикорупційних механізмів та підвищення рівня довіри до митних органів;
- поглиблення взаємодії з бізнесом;
- розвиток міжнародного митного партнерства;

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

- посилення інституційної спроможності митних структур;
- удосконалення ІТ-інфраструктури та оснащення митного контролю сучасними технічними засобами [1].

У зазначеній Стратегії підкреслюється, що митне законодавство України значною мірою узгоджене з нормами (Acquis) ЄС, зокрема в ключових сферах, таких як «транзит, авторизовані економічні оператори (АЕО), митна оцінка, визначення країни походження товарів, а також захист прав інтелектуальної власності» [3]. Із метою впровадження міжнародного використання Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS) та розширення системи спрощень у сфері транзиту було створено необхідну нормативно-правову базу. Це дозволяє скоротити час оформлення, зменшити ризики корупції та покращити транзитний потенціал України.

Задля наближення до європейських стандартів та інтеграції в єдиний митний простір ЄС до Митного кодексу України внесені зміни. Зокрема, удосконалено процедуру подання митних декларацій, розширено доступ до митних спрощень для всіх надійних підприємств. Також запроваджено європейську модель ухвалення рішень митними органами, включно з правом бути почутим та механізмами перегляду та скасування рішень [3].

Крім того, «впроваджено процедуру кінцевого використання товарів. Удосконалено правила використання електронної транзитної системи відповідно до Конвенції про процедуру спільного транзиту. Переглянуто порядок визначення країни походження товарів з метою гармонізації з Митним кодексом ЄС та реалізації угод про вільну торгівлю. Також було уніфіковано процедури декларування військової техніки відповідно до європейських і північноатлантичних стандартів» [2].

З метою врахування підходів до товарної класифікації відповідно до Комбінованої номенклатури ЄС ухвалено нову редакцію Митного тарифу України, внесено зміни до порядку ведення УКТ ЗЕД та пояснень до неї.

Водночас, недостатня гармонізація національного законодавства з митним правом ЄС і слабка практична імплементація вже впроваджених європейських підходів уповільнюють процес євроінтеграції. Це гальмує адаптацію зовнішньоекономічної діяльності до умов воєнного стану, ускладнює доступ українських експортерів до європейських ринків і стримує розвиток внутрішнього виробництва.

У цьому контексті доцільно вжити низку практичних заходів для подальшого вдосконалення адміністрування митних платежів:

- впровадження єдиних правил щодо митних платежів та тарифів;
- розширення електронної системи декларування товарів;
- уніфікація сертифікаційних вимог;
- подальша лібералізація митних процедур;

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

- посилення боротьби з нелегальним ввезенням товарів;
- проведення навчальних програм для митників щодо європейських практик;
- моніторинг ефективності впроваджених змін.

Україна стала на шлях реформ у напрямку Європейської інтеграції, і митна сфера не є винятком. Митні платежі залишаються одним із головних джерел надходжень до державного бюджету, а тому особливо важливим є питання ефективного їх адміністрування. Гармонізація законодавства з європейським триває, однак важливо не зупинятися на досягнутому. Майбутнє митної системи України залежить від здатності адаптуватися до нових викликів, активно впроваджувати європейські підходи та формувати сприятливі умови для розвитку бізнесу та інтеграції у світову економіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Бюджетної декларації на 2025–2027 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 28 червня 2024 р. № 751. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/751-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.04.2025).
2. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (дата звернення: 21.04.2025).
3. Атаманчук Н. І. Гармонізація законодавства України щодо адміністрування митних платежів з правом Європейського Союзу. *Вісник Ужгородського національного університету. серія: закон.* 2025. Вип. 2, № 87. С. 267–273. URL : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.2.40>

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Софія Харченко,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти;

Михайло Ішук,

старший викладач кафедри митної справи

та товарознавства,

Державний податковий університет

ЄДИНЕ ВІКНО ЯК ЕЛЕМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ В МИТНІЙ СПРАВІ УКРАЇНИ

У умовах стрімкого розвитку міжнародної торгівлі та поглиблення інтеграційного вектору України до Європейського Союзу, особливого значення набуває модернізація митного адміністрування. Традиційні багаторівневі бюрократичні процедури стали стримуючим фактором для бізнесу. Відповіддю на нові виклики стало впровадження системи «єдиного вікна».

Як відомо, перші спроби впровадження інформаційних технологій в митній сфері України розпочалося у 1992 році [1]. Поняття «єдиного вікна» було вперше офіційно визначене у Рекомендаціях № 33 СЕФАКТ ООН як механізм для єдиного подання стандартизованої інформації при імпорті, експорті та транзиті товарів. Його розвиток підтримали Світова організація торгівлі та Всесвітня митна організація [2].

В Україні концепція «єдиного вікна» почала реалізовуватись у 2016 році відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25 травня 2016 р. № 364 [3]. Її метою стало спрощення процедур, мінімізація фізичного контакту між бізнесом і митницею та цифровізація документообігу. У вересні 2018 року «єдине вікно» стало обов'язковим для всіх учасників ЗЕД. Ключовими функціями української системи стали: електронна подача митних декларацій; обмін повідомленнями з контролюючими органами; інтеграція з державними реєстрами; використання КЕП для ідентифікації; обробка вантажів гуманітарної допомоги, що набуло особливої актуальності в умовах воєнного стану. У табл. 1 представлені результати впровадження цього інструменту в Україні.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Таблиця 1 – Вплив системи «єдиного вікна» на ефективність митного оформлення

№ з/п	Показник	До впровадження «єдиного вікна»	Після впровадження «єдиного вікна»
1.	Час оформлення вантажу	3–24 години	30–80 хвилин
2.	Подача документів	Паперові копії до різних установ	Електронні документи через єдиний портал
3.	Контакт бізнесу і службовців	Частий та особистий	Мінімізований
4.	Корупційні ризики	Високі	Значно знижені
5.	Витрати бізнесу на оформлення документів	Вищі	Нижчі

Джерело: розроблено авторами на основі даних ДМС України.

Впровадження принципу «єдиного вікна» дозволило досягти низки важливих результатів. Суттєво скоротився час митного оформлення оскільки дані стали оброблятися паралельно різними органами. Спрощення та гармонізація процедур, передбачених цією моделлю, дозволили подавати всі необхідні документи в електронному вигляді через єдиний портал, уникнувши повторного подання в різні державні установи, що суттєво знизило адміністративне навантаження. Зменшилася кількість помилок завдяки переходу на електронний документообіг, підвищилася прозорість рішень митниці, а також знизилися корупційні ризики шляхом мінімізації людського фактору. Також електронний обмін даними дозволив уникнути безпосереднього контакту між бізнесом і службовцями, що ще більше посилює прозорість та знижує ризики зловживань. Крім того, покращилися умови для міжнародної торгівлі, знизились витрати бізнесу на митне оформлення завдяки прискоренню процедур та зросла інвестиційна привабливість України [4].

Попри значний прогрес у впровадженні цієї системи, її ефективна реалізація залишається обмеженою через низку проблем. За результатами дослідження Американської торговельної палати, основні труднощі стосуються не стільки митних органів, скільки суміжних служб. Зокрема, все ще існують вимоги щодо подання паперових документів зі штампами, виникають труднощі з оплатою за окремі види контролю, а також спостерігаються затримки з внесенням дозвільних відміток у системі. Крім того, відзначається нерівномірна цифрова готовність державних органів, недостатня інтеграція з міжнародними інформаційними системами, низький рівень обізнаності бізнесу з новими можливостями, а також постійна потреба в оновленні програмного забезпечення та посиленні кіберзахисту.

Розвиток системи «єдиного вікна» – це не завершена реформа, а безперервний процес. Головними орієнтирами виступають глибша інтеграція з системами ЄС та сусідніми державами, запровадження єдиних стандартів обміну даними, використання

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

штучного інтелекту для прогнозування ризиків та перевірок, а також розширення функціоналу на інші види контролю (санітарний, екологічний, фітосанітарний тощо).

Надзвичайно важливим залишається питання визнання документів, дозволів і сертифікатів між країнами. Міжнародна співпраця у форматі «єдиного вікна» сприяє зниженню торговельних бар'єрів, пришвидшенню транзитних процедур, ефективнішій боротьбі з транскордонними правопорушеннями та гармонізації регуляторних вимог.

Отже, система «єдиного вікна» є не лише інноваційним ІТ-рішенням, а й інструментом трансформації підходу до митного управління в Україні. Вона символізує еволюцію від застарілих бюрократичних процедур до моделі, що базується на принципах прозорості, довіри, цифровізації та партнерства між державою і бізнесом. Реалізація цього підходу сприяє не лише скороченню часу та витрат на митне оформлення, а й закладає основу для побудови «розумної митниці» – сучасної, ефективної та орієнтованої на аналіз ризиків. Ефективне функціонування системи «єдиного вікна» – це запорука підвищення конкурентоспроможності національної економіки, інтеграції в глобальні торговельні ланцюги та зміцнення економічної безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борса В. В., Терейчик Ю. Р. Цифровізація митниці як чинник розвитку міжнародної торгівлі. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2024. Т. 2, № 14. С. 357.
2. Квеліашвілі І. М., Кийда Л. І., Россочинська І. Реалізація механізму «єдиного вікна» як міжнародно визнаного критерія спрощення торгівлі. *Публічне управління у сфері державної безпеки та митної справи*. 2022. Т. 2, № 33. С. 53.
3. Єдине вікно для міжнародної торгівлі / Міністерство фінансів України. URL : <https://surl.li/tkoruz> (дата звернення: 26.04.2025).
4. Микуляк О., Стефанишин Р. Впровадження інформаційних технологій у митну практику України. *Світ фінансів*. 2020. Т. 4, № 61. С. 62.

Іван Хоружий,
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти;
Наталія Держак,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

ФОРМУВАННЯ ЛОЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ МИТНИХ ОРГАНІВ

На сьогоднішній день термін «лояльність» означає як економічно взаємовигідний бік відносин між роботодавцями та робітниками, так і емоційний, морально-ціннісний. Необхідно розглянути етимологію слова «лояльність». Відомий дослідник О. Зімовін «лояльність» визначає як комплекс таких якостей, як доброзичливість, чесність, лояльність і повага до правил. Висвітлення цих аспектів відбувається через призму взаємодії людей в організації та їх емоційного стану [1]. Іншим напрямком є економічний аспект лояльності, який вивчає вплив матеріального стимулювання на прихильність працівників до організації. Його сповідує Фредерік Герцберг, який визначає прямий зв'язок фінансових механізмів, систем бонусів та інших матеріальних винагород з рівнем лояльності працівників [2, 3].

Лояльність митників – це не просто питання особистої чесності, а справжній стратегічний ресурс для держави. Адже митна служба стоїть на передовій економічного кордону: від неї залежить і захист внутрішнього ринку, і надходження до бюджету, і боротьба з контрабандою. Бо митник може: впустити або не впустити товари (законні чи ні); занизити митну вартість (що зменшить податки до бюджету); заплющити очі на контрабанду зброї, наркотиків або грошей. За результатами дослідження чинників формування лояльності митників розроблено табл. 1, де представлено види внутрішньорганізаційних, зовнішніх чинників та чинників, що притаманні працівникові, як особистості, що впливають на формування лояльності.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Таблиця 1 – Чинники формування лояльності персоналу митних органів

Група чинників	Підгрупа чинників	Особливості впливу
Організаційні чинники	Можливості щодо кар'єрного зростання	Навчання та поступовий кар'єрний зріст
	Рівень оплати праці	Гідна заробітна плата знижує корупційні ризики
	Умови праці	Зрозумілі правила поведінки. Безпечне та сучасне робоче місце. Виявлення та профілактика правопорушень
	Корпоративна культура	Чесна атмосфера доброчесності в середині організації. Поведінка керівника
Зовнішні чинники	Соціально-культурні чинники	Імідж та статус митника в соціальному середовищі. Роль громадськості та ЗМІ в формуванні відношення до митників
	Політичні чинники	Добіра з боку держави. Використання митних правил та режимів в політичних цілях
	Правові чинники	Законодавство в митній сфері. Робота НАБУ та НАЗК
Особистісні чинники	Морально-етичні якості	Сформовані цінності. Чесність, відповідальність, патріотизм
	Професійна мотивація	Бажання реалізуватися в митній справі
	Рівень правової свідомості	Усвідомлення професійних дій в правовому полі
	Сімейний та соціальний стан	Підтримка рідних та близьких

Джерело: зроблено авторами за [3; 4].

Таким чином, в цьому дослідженні пропонується, насамперед розібратися в тому, що лояльність працівників митних органів формується не з посадових обов'язків, а з того, що є чинники впливу, які згруповані як внутрішньоорганізаційні, зовнішні та особистісні, але, вважаємо, що необхідно все ж мати внутрішнє бажання працювати в цій сфері. Крім того, лояльний працівник взагалі більш доброзичливий, поважає колег та всіх учасників процесу взаємодії. А також усвідомлено якісно займається своїми робочими дорученнями, тим самим робить внесок у спільну справу, виконує свої посадові обов'язки перед організацією та приймає участь в її розвитку. Такі люди розділяють корпоративну культуру, вони дуже пишаються тим, що працюють на митниці.

З точки зору управління персоналом, лояльні працівники мають високу працездатність. Працівники бачать свій внесок у спільну справу, розуміють її важливість і загалом отримують задоволення від результатів, без заперечень залишаються завершити усі справи. Можна бачити високий ступінь довіри керівництву. Лояльність працівників митниці – це важливий фактор, який необхідно дослідити й у разі зниження даного показника не тільки підвищити його, а й розібратися у причинах такого явища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зімовін О. І. Мотиваційні предиктори лояльності персоналу. *Теорія і практика сучасної психології*. 2021. Т. 2.
2. Березова Н. Як створити систему мотивації на основі теорії Герцберга. URL : <https://budni.robota.ua/hr/yak-stvoriti-sistemu-motivatsiyi-na-osnovi-teoriyi-gertsberga>
3. Зось-Кіор М. В., Скидан С. В. Особливості мотивації персоналу в умовах нестабільного бізнес-середовища. *Економічний форум*. 2020. № 1 (3). С. 143–148.
4. Попович З. Мотивація персоналу: 5 кроків, що допоможуть впровадити ефективну систему мотивації співробітників та мотивувати команду. 2024. URL : <https://surli.cc/uhyngu>

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Ілона Чорна,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Наталія Мартинович,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
та публічного управління,
Державний податковий університет

АЛГОРИТМИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СФЕРІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ: ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

В умовах глобальних викликів тема удосконалення алгоритмів прийняття рішень у сфері митного контролю набуває особливої актуальності. Війна в Україні суттєво трансформувала підходи до митної політики, пріоритетами якої стали безпека державного кордону, забезпечення фінансової стійкості бюджету та підтримка економічної стабільності через ефективне адміністрування митних платежів. Додатковим чинником актуалізації теми є зміна глобальної торговельної архітектури, зокрема внаслідок митної політики США у 2025 році. Запровадження митних тарифів, перегляд торговельних угод та акцент на протекціоністські заходи змінили принципи міжнародної торгівлі й, відповідно, вплинули на механізми митного контролю у всьому світі. Це зумовлює потребу в розвитку адаптивних, інтелектуальних алгоритмів прийняття рішень, які дозволяють оперативно реагувати на зміну митної кон'юнктури, запобігати ризикам контрабанди та фінансових втрат.

Огляд наукової літератури свідчить про те що питання митного контролю та прийняття рішень розглядаються з різних аспектів, зокрема, з організаційному, правовому та інформаційному. У роботі Т. Міщенко, Т. Микитенко актуалізовано необхідність формування системи управління корупційними ризиками бюджетної установи, яка є складовою внутрішнього контролю та визначено основні її елементи [1]. У статті О. Дрофіч аналізуються підстави та процедури прийняття митними органами рішень щодо класифікації та визначення країни походження товарів [2]. С. Степаненко досліджує «питання пов'язані з особливостями митної політики держави – багатофункціональність, в рамках якої ставляться і вирішуються завдання підтримки раціонального співвідношення ввозу і вивозу товарів, інтересів окремих галузей промисловості, забезпечення рівних умов конкуренції, поповнення доходної частини бюджету» [3, с. 49–54]. Митному контролю, приділяє увагу В. Титор який на засадах аналізу надходжень митних платежів до Державного бюджету України пропонує вдосконалення контрольних заходів протидії митним правопорушенням [4, с. 58–66].

Таким чином, можна зробити висновок, що існує значна кількість наукових праць, які висвітлюють різні аспекти митного контролю та прийняття управлінських рішень, однак питання ефективності алгоритмічних підходів залишаються не достатньо висвітленими. Крім того, динамічні зміни, що відбуваються у світі, потребують проведення регулярних досліджень з метою пошуку нових, чи адаптації існуючих алгоритмів прийняття рішень у сфері митного контролю. З огляду на те, що в межах цього дослідження було змодельовано алгоритм класифікації вантажів за рівнем ризику з урахуванням таких параметрів, як країна походження, тип товару, історія компанії-експортера (рис. 1).

Рисунок 1 – Алгоритм класифікації вантажів за рівнем ризиків
Джерело: побудовано авторами.

Розглянемо кожен блок більш детально.

Блок 1. Вхідні дані. Згідно нашої моделі в якості вхідних даних обрали три параметри, а саме: країну походження вантажу (її оцінка за політичними, економічними, соціальними чинниками); тип товару (категорія ризику за товарною номенклатурою: зброя, медикаменти, дорогоцінні метали, продукти харчування тощо); історія компанії-експортера (дані про попередні порушення, перевірки, обсяг митних платежів, участь у спрощених процедурах).

Блок 2. Алгоритмічна обробка. В межах цього блоку відбувається присвоєння кожному чиннику вагового коефіцієнта ризику (від 0 до 1) та розрахунок інтегрального індексу ризику за наступною формулою:

$$\text{Індекс ризику} = (W_1 \times R_{\text{країна}}) + (W_2 \times R_{\text{товар}}) + (W_3 \times R_{\text{експортер}}) \quad (1),$$

де: W_1, W_2, W_3 – вагові коефіцієнти відповідних факторів; $R_{\text{країна}}, R_{\text{товар}}, R_{\text{експортер}}$ – оцінки ризику за кожним чинником.

Блок 3. Класифікація вантажу передбачає встановлення допустимих меж, згідно яких буде прийматися рішення щодо здійснення повної, вибіркової чи спрощеної перевірки. Якщо індекс ризику $> 0,7$ – ризик високий, відповідно передбачається повна перевірка. Якщо індекс ризику від 0,4 до 0,7 – середній ризик, що означає вибіркового контролю. Якщо індекс ризику $< 0,4$ – низький ризик. В такому випадку здійснюється спрощене оформлення.

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Блок 4. Зворотний зв'язок і коригування. Цей блок включає моніторинг результатів оформлення та актуалізацію коефіцієнтів ризику на основі нових даних про порушення/успішні перевірки.

Реалізацію алгоритму доцільно здійснювати на засадах системи підтримки прийняття рішень з використанням дерева рішень та елементів машинного навчання, візуальне зображення якого наведено на (рис. 2). Для дослідження було використано умовний кейс роботи митного поста при виявленні потенційно ризикованих товарів. Порівняння ручного підходу та автоматизованого алгоритму на основі історичних даних ($n = 500$ записів) показало підвищення точності виявлення порушень на 18 % та зменшення часу прийняття рішень на 35 %. В даному випадку Варіант 1 – це рішення про використання ручної перевірки, Варіант Б – автоматичне сканування вантажів.

Початкове рішення

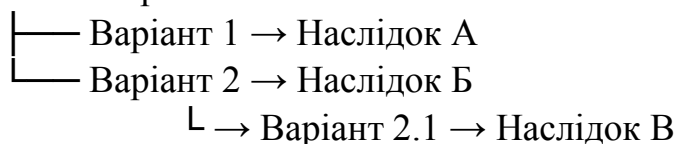

Рисунок 2 – Візуалізація дерева рішень

Джерело: побудовано авторами.

Для валідації моделі додатково було проведено тестування на контрольній вибірці з 100 записів, де алгоритм вірно класифікував 89 % випадків, тоді як традиційний підхід показав точність 72 %, з огляду на що зробили висновок, що запропонований алгоритм дозволяє оперативно аналізувати великі обсяги даних та виявляти аномалії, що можуть свідчити про потенційні порушення митного законодавства.

Застосування алгоритму сприяє зменшенню навантаження на інспекторів, дозволяючи зосередитися на дійсно ризикованих вантажах, що підвищує ефективність роботи митного поста. Результати дослідження свідчать про доцільність використання комбінованих моделей, зокрема, поєднання дерев рішень з нейронними мережами для досягнення максимальної точності.

Крім того, у майбутньому варто передбачити інтеграцію алгоритмів з системами інших служб, наприклад, Державної податкової служби або СБУ, для створення єдиної системи ризик-менеджменту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міщенко Т., Микитенко Т. Елементи внутрішнього контролю корупційних ризиків. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 42. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-75>

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

2. Дрофіч О. Ю. Підстави та процедури прийняття митними органами рішень щодо класифікації та визначення країни походження товарів : окремі перспективи вдосконалення. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. № 7. DOI : <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-01-10>

3. Степаненко С. В. Напрями удосконалення митного контролю та переміщення товарів через митний кордон України. *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип. 71. С. 49–54. DOI : <https://doi.org/10.32782/app.v71.2023.7>

4. Титор В. Й. Митний контроль та митне оформлення транспортних засобів. *Економіка та митно-правові відносини*. 2019. Вип. 11–12. С. 58–66. DOI 10.5281/zenodo.3594610

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

Ілона Юдіна,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;

Олена Гузенко,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових
дисциплін та економічної безпеки,
Донецький державний університет
внутрішніх справ

ВПЛИВ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану митні органи України (далі – МОУ) відіграють особливо важливу роль у забезпеченні економічної безпеки держави (далі – ЕБД), захисті її національних інтересів, а також у підтримці стабільності внутрішнього ринку. З огляду на нові виклики, пов'язані з воєнною агресією російської федерації, питання державного регулювання митної сфери та ЕБУ набуває особливої актуальності. Ефективне функціонування МОУ у цей період потребує оперативного коригування нормативно-правової бази, впровадження спрощених процедур, координації з іншими державними органами, а також активної протидії незаконному переміщенню товарів через кордон, що зміцнює рівень ЕБУ.

Державна митна служба України є досить унікальним органом виконавчої влади, що виконує безліч різноманітних завдань. Основними серед них є регуляторна, фіскальна, правоохоронна та статистична функції, котрі пов'язані зі збереженням ЕБУ. Залежно від національного законодавства, до цих основних функцій можуть додаватися й інші [1]. Під час воєнного стану МОУ зосереджують увагу на контролі за переміщенням товарів, які можуть бути використані у військових цілях, що знижує рівень ЕБУ.

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», МОУ запобігають ввезенню на територію України зброї, амуніції та інших стратегічних матеріалів [2]. У свою чергу, це забезпечує не лише захист національної безпеки та ЕБУ, але й підтримку міжнародних зобов'язань України у сфері контролю за експортом та імпортом стратегічних товарів. Організація з безпеки і співпраці в Європі всебічно сприяє Україні в питаннях протидії незаконному переміщенню зброї, боєприпасів та вибухових речовин через митний кордон [3, с. 114].

К. А. Возняковська, Д. А. Біленець та В. В. Марчук доречно відзначають, що «...з метою забезпечення ефективного контролю МОУ здійснюють моніторинг та перевірку вантажів, що перетинають державний кордон, використовуючи сучасні технічні засоби та методи аналізу ризиків, а як наслідок позитивно впливають на забезпечення ЕБУ. Співпраця з міжнародними партнерами дозволяє підвищити ефективність виявлення та запобігання незаконному обігу товарів, що мають стратегічне значення» [4, с. 23].

Розглядаючи дану тему, слід відмітити, що МОУ відіграють важливу роль у забезпеченні не лише відповідного рівня ЕБУ, а й економічної стабільності, контролюючи ввезення товарів першої необхідності та гуманітарної допомоги. Відповідно до Митного кодексу України, МОУ сприяють безперебійному постачанню медичних засобів, продовольства, одягу та інших життєво необхідних товарів [5]. Для прискорення процесу митного оформлення застосовуються спрощені процедури, що дозволяє оперативно доставляти ресурси в зони конфлікту та постраждалі регіони.

У воєнний період МОУ швидко адаптувалася до нових викликів, ставши важливим елементом контролю за переміщенням товарів і послуг через кордон. Геополітичні зміни змусили МОУ переглянути підходи, визначити нові пріоритети та мобілізувати ресурси для стабільної роботи в умовах економічної нестабільності [6]. Важливим завданням МОУ стало запобігання незаконному обігу наркотиків, вибухових речовин та інших небезпечних вантажів, що має вирішальне значення як для внутрішньої безпеки країни, так і для ЕБУ взагалі. Відповідно до Митного кодексу України, МОУ здійснюють оперативно-розшукову діяльність, контролюють міжнародні перевезення та вживають заходів для недопущення порушень митного законодавства [5]. Для ефективної протидії загрозам МОУ активно співпрацюють з іноземними правоохоронними структурами, обмінюючись інформацією та координуючи дії.

На сьогодні МОУ активно співпрацюють з військовими, прикордонними та іншими правоохоронними структурами. Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», така співпраця є необхідною для ефективного реагування на загрози та забезпечення національної безпеки та ЕБУ [7]. Це охоплює спільні операції, обмін інформацією та координацію дій для протидії контрабанді. Взаємодія МОУ з іншими правоохоронними органами забезпечує комплексний підхід до безпеки та ефективний контроль за переміщенням товарів через кордон. МОУ активно співпрацюють з Національною поліцією, Службою безпеки України, прокуратурою та прикордонною службою. Основні повноваження правоохоронних органів викладені в Главі 77 Митного кодексу України [5].

Слід також відмітити, що МОУ уповноважені здійснювати оперативно-розшукову діяльність з метою виявлення та попередження митних правопорушень. Згідно

Панель 1

Митне адміністрування та менеджмент у сфері митної справи

із Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», вони можуть проводити такі заходи, як спостереження, прослуховування, контроль за рухом товарів тощо. Ця діяльність сприяє своєчасному реагуванню на порушення та захисту економічних інтересів держави [8].

МОУ виконують важливу роль у зміцненні національної безпеки та ЕБУ запобігаючи ввезенню продукції, що може бути використана з терористичною чи військовою метою. Відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом», вони зобов'язані контролювати переміщення таких товарів через кордон [9]. Для цього МОУ застосовують сучасні технічні засоби та методи оцінки ризиків, забезпечуючи ретельну перевірку вантажів.

Підсумовуючи, слід наголосити, що в період воєнного стану МОУ відіграють ключову роль у забезпеченні національної безпеки та ЕБУ, що сприяє підтриманню економічної стабільності в країні, котра воює. Водночас МОУ зіштовхуються з низкою викликів, що вимагають швидких і результативних дій. Важливими складовими ефективного функціонування МОУ є співпраця з іншими правоохоронними структурами, своєчасна адаптація до змін у законодавстві та забезпечення безперервності роботи. Аналіз нормативно-правових актів свідчить про те, що наявна законодавча база дає змогу МОУ успішно виконувати свої завдання та гнучко реагувати на нові виклики [4, с. 24].

Таким чином, в умовах воєнного стану МОУ відіграють важливу роль у забезпеченні ЕБУ, сприяють створенню умов для економічної стабільності та правопорядку. Саме правове регулювання діяльності МОУ в умовах воєнного стану набуває особливого значення, оскільки забезпечує належний рівень ЕБУ, та законності при переміщенні товарів через митний кордон. У складних умовах воєнного часу МОУ виконують не лише контрольні, а й стратегічні функції, пов'язані із запобіганням терористичним загрозам, контрабанді, незаконному обігу зброї та товарів військового призначення. Законодавча база України надає МОУ всі необхідні повноваження для виконання своїх завдань, що дозволяє ефективно протидіяти загрозам ЕБУ та забезпечувати захист економічних інтересів держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Державну митну службу України : Положення від 06.03.2019 № 227. URL : <https://customs.gov.ua/polozhennia> (дата звернення: 17.04.2025).
2. Про національну безпеку України : Закон України від 09.08.2024 № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 17.04.2025).
3. Крисоватий А. І. Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні : монографія. Тернопіль : Університетська думка, 2020. 414 с.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

4. Возняковська К. А., Біленець Д. А., Марчук В. В. Правоохоронна діяльність митних органів України в умовах воєнного стану: ключові ролі та виклики. *Актуальні проблеми держави і прав*. 2024. С. 22–27.
5. Митний кодекс України від 15.01.2025 № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 17.04.2025).
6. Тимошенко Н., Дідик О., Смоляр Л. Митна політика України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3762/3683> (дата звернення: 17.04.2025).
7. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 08.02.2025 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 17.04.2025).
8. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 09.08.2024 № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 17.04.2025).
9. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 09.01.2025 № 638-IV. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 17.04.2025).

ПАНЕЛЬ 2

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ

Людмила Азарова,
*здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;*
Ольга Глущенко,
*д-р екон. наук, доцент,
завідувачка кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна*

МЕТОДИ ДОСЯГНЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНOSTІ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ

Платіжний баланс є одним із ключових макроекономічних показників, що відображає співвідношення між валютними надходженнями в країну та платежами, які країна здійснює за кордон. Збалансованість платіжного балансу має вирішальне значення для стабільності національної економіки та валюти. Розглянемо основні методи досягнення такої збалансованості. До основної групи методів регулювання, перш за все слід віднести економічні методи. Основним з них є дефляційна політика.

Дефляційна політика передбачає скорочення внутрішнього попиту через обмеження бюджетних витрат, підвищення податків, скорочення кредитування та підвищення облікової ставки. Внаслідок таких заходів знижується імпорт товарів, зменшується відтік капіталу, посилюється приплив іноземних капіталів, що сприяє вирівнюванню платіжного балансу. Однак ця політика може призвести до економічного спаду та безробіття.

Іншим методом є девальвація національної валюти. Девальвація (зниження курсу національної валюти) стимулює експорт, оскільки експортери отримують більше національної валюти за ту ж кількість іноземної. Одночасно імпорт стає дорожчим, що зменшує його обсяги. Втім, девальвація може спричинити інфляцію та знизити життєвий рівень населення через подорожчання імпортованих товарів.

Очікувані результати регулювання можна досягти застосовуючи валютні обмеження. Валютні обмеження включають регулювання операцій із валютою, квотування імпорту, ліцензування валютних операцій, блокування валютної виручки

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

експортерів. Ці заходи ефективні для швидкого поліпшення платіжного балансу, але суперечать вимогам вільної торгівлі.

Розглянемо вплив на збалансування платіжного балансу фінансової та грошово-кредитної політики.

Регулювання облікової ставки центрального банку впливає на міжнародний рух капіталу. Підвищення ставки сприяє припливу капіталу з країн, де дохідність нижча, і навпаки. Збільшення грошової маси стимулює економічне зростання, але може погіршити платіжний баланс через зростання імпорту.

До зовнішньоторговельних методів належить віднести стимулювання експорту.

Включає державні субсидії експортерам, зниження податків, пільгове кредитування та страхування експортних операцій. Ці заходи допомагають експортерам знизити ціни та підвищити конкурентоспроможність своїх товарів на світовому ринку.

Протекціоністські заходи щодо імпорту. Мита, квоти, ліцензування імпорту захищають внутрішній ринок від іноземної конкуренції та скорочують відтік валюти. Проте вони можуть викликати відповідні обмеження з боку торгових партнерів і зниження ефективності національної економіки через відсутність конкуренції.

Структурні методи регулювання, слід віднести диверсифікацію експорту.

Розширення номенклатури експортних товарів зменшує залежність від коливань цін на світових ринках. Особливу увагу приділяють товарам з високою доданою вартістю, які менш схильні до цінових коливань.

Важливим інструментом збалансування платіжного балансу є імпортозаміщення.

Розвиток виробництва товарів, які раніше імпортувались, знижує залежність від імпорту та зберігає валютні резерви. Однак ця стратегія може призвести до неефективного розподілу ресурсів, якщо не враховувати порівняльні переваги країни.

Розглянемо покращення інвестиційного клімату. Залучення прямих іноземних інвестицій сприяє розвитку експортоорієнтованих та імпортозаміщуючих виробництв. Для цього необхідні стабільне законодавство, захист прав власності, розвинута інфраструктура, кваліфікована робоча сила.

Важливе місце посідають інституційні методи, до яких відноситься міжнародне співробітництво.

Участь у міжнародних організаціях та регіональних інтеграційних об'єднаннях відкриває доступ до зовнішніх ринків, кредитів, інвестицій. Це сприяє стабілізації платіжного балансу через розширення експортних можливостей та диверсифікацію джерел фінансування.

Останнім методом є вдосконалення законодавства. Розвиток нормативно-правової бази, що регулює зовнішньоекономічну діяльність, створює прозорі правила для всіх учасників зовнішньоекономічних операцій, знижує транзакційні витрати та ризики.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

У роботі ми зробили стислий огляд методів збалансування платіжного балансу та навели найбільш уживані їх визначення. Збалансованих платіжний баланс – запорука економічного розвитку країни та стабільності фінансової системи країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борзенко В. І., Русак Д. М. Платіжний баланс України: аналіз поточних тенденцій та заходи регулювання. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 12–18. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/5_2022/4.pdf
2. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. № 30. Ст. 239. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
3. Геєць В. М., Даниленко А. І. Макроекономічні дисбаланси в економіці України: джерела, наслідки, шляхи подолання. *Економіка України*. 2023. № 7–8. С. 4–25. DOI : <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.07.004>
4. Дзюблюк О. В. Валютна політика як фактор макроекономічної стабілізації. *Фінанси України*. 2021. № 5. С. 55–76. URL : https://finukr.org.ua/?page_id=723&lang=uk&aid=4912
5. Лагутін В. Д. Пріоритети координації бюджетної та монетарної політики в Україні. *Фінанси України*. 2020. № 2. С. 34–51. URL : https://finukr.org.ua/?page_id=723&lang=uk&aid=4789
6. Платіжний баланс України за 2022 рік / Національний банк України. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#1>
7. Статистика зовнішнього сектору / Національний банк України. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>
8. Сіденко В. Р. Глобальні структурні трансформації та тренди економіки України. *Економіка і прогнозування*. 2020. № 2. С. 7–28. URL : http://eip.org.ua/docs/EP_20_2_07_uk.pdf
9. Шевчук В. О. Платіжний баланс і макроекономічна рівновага в трансформаційних економіках: досвід України. *Вісник Національного банку України*. 2021. № 3. С. 25–43. URL : <https://journal.bank.gov.ua/ua/article/2021/243/01>
10. Шинкарук Л. В., Вдовічен А. А. Макроекономічні диспропорції економіки України: сутність та особливості формування в умовах євроінтеграції. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2022. № 1. С. 9–21. URL : https://ev.nmu.org.ua/docs/2022/1/EV20221_009-021.pdf
11. Юрчишин В. Макроекономічні особливості сучасних економічних тенденцій в Україні / Центр Разумкова. 2023. URL : <https://razumkov.org.ua/napriamky/ekonomika/makroekonomichni-osoblyvosti-suchasnykh-ekonomichnykh-tendentsii-v-ukraini>

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

12. Якубовський С. О., Родіонова Т. А. Трансформація глобальних потоків капіталу в умовах нестабільності фінансових ринків. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія: Економіка*. 2021. Т. 26, Вип. 3 (88). С. 12–19. URL : http://visnyk-onu.od.ua/journal/2021_26_3/3.pdf

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Марія Андросова,

здобувач (другого) рівня вищої освіти;

Валентина Семенова,

д-р екон. наук, професор,

професор кафедри фінансів,

Одеський національний економічний університет

РОЛЬ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасних умовах глобалізації та інтеграційних процесів митна політика відіграє ключову роль у формуванні економічної безпеки держави. Вона є важливим інструментом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, сприяє захисту національного виробника, наповненню бюджету, а також протидії незаконному переміщенню товарів через кордон. Ефективна митна політика забезпечує стабільність економічного середовища, зміцнює позиції країни на міжнародній арені та гарантує виконання стратегічних національних інтересів. У цьому контексті особливої актуальності набуває аналіз механізмів митного регулювання та їх впливу на економічну безпеку.

Митне регулювання є складовою частиною економічної політики держави, що забезпечує баланс між відкритістю економіки та захистом її національних інтересів. Основними механізмами митного регулювання є тарифне регулювання, нетарифні заходи, митний контроль, спрощення процедур торгівлі, а також механізми протидії митним правопорушенням.

Тарифне регулювання, зокрема встановлення ввізного та вивізного мита, є інструментом фіскального наповнення бюджету та захисту внутрішнього ринку від надмірного імпорту. Однак надмірне підвищення митних ставок може призвести до зростання тіньового сектору, що, у свою чергу, шкодить економічній безпеці [1].

Нетарифні заходи охоплюють адміністративні та технічні інструменти контролю за імпортом і експортом: квотування, ліцензування, санітарно-епідеміологічні та фітосанітарні вимоги, технічні регламенти, які спрямовані на захист здоров'я громадян, навколишнього середовища та забезпечення конкурентоспроможності національного виробника.

До паратарифних інструментів, які не є митами, але мають подібний ефект, належать внутрішні податки на імпортовані товари, імпортні збори, адміністративні платежі за митне оформлення. Їх застосування дозволяє гнучко регулювати доступ іноземних товарів на внутрішній ринок без формального порушення норм СОТ.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Демпінгові заходи передбачають введення антидемпінгових мит у випадках, коли іноземні виробники реалізують товари за цінами, нижчими від собівартості, що створює загрозу для вітчизняного бізнесу. Встановлення таких мит дозволяє зберегти здорову конкуренцію та убезпечити внутрішнє виробництво.

Субсидії з боку держави для підтримки вітчизняних виробників, особливо в критично важливих секторах (сільське господарство, оборонна промисловість, енергетика), забезпечують стабільність національної економіки в умовах зовнішньої конкуренції.

Експортне кредитування, у свою чергу, стимулює вихід українських товарів на зовнішні ринки, що позитивно впливає на платіжний баланс, забезпечує валютні надходження та підтримує робочі місця у національному виробництві [2].

Митний контроль, що включає перевірку документів, огляд товарів і транспортних засобів, є ключовим елементом у протидії контрабанді, фінансовим махінаціям та фінансуванню тероризму. Його модернізація на основі цифрових технологій значно підвищує ефективність виявлення порушень та зменшує час проходження митних процедур.

На окрему увагу заслуговує впровадження принципів «єдиного вікна», електронного декларування та ризикоорієнтованих підходів у митному оформленні. Вони сприяють зменшенню адміністративного навантаження на бізнес, підвищенню прозорості процедур та покращенню інвестиційного клімату, що прямо впливає на економічну безпеку [3].

Водночас, боротьба з митними правопорушеннями потребує системного підходу – удосконалення законодавства, підвищення професійної підготовки персоналу, а також міжвідомчої та міжнародної співпраці.

У сукупності всі вищезгадані механізми формують ефективну систему митного регулювання, яка, за умови належного функціонування, стає важливим фактором забезпечення економічної безпеки держави. Вони не лише мінімізують ризики втрати державних ресурсів, а й створюють передумови для сталого економічного розвитку.

Отже, митна політика виконує багатофункціональну роль у системі національної безпеки, виступаючи одночасно інструментом державного регулювання та бар'єром проти зовнішньоекономічних загроз. Її ефективність впливає на фіскальну стабільність, конкурентоспроможність вітчизняного виробника, інвестиційну привабливість та соціально-економічну стійкість. У контексті глобальних викликів стратегічне вдосконалення митної політики є необхідною умовою зміцнення економічної безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буланий О. О. Світовий досвід сучасного митно-тарифного регулювання та застосування його в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 9. С. 7–14.
2. Пісьмаченко Л. М. Нетарифне регулювання як інструмент економічної політики держави у зовнішньоторговельних відносинах. *Економіка і держава*. 2007. № 9. С. 60–64.
3. Карпенко А. Принцип «єдиного вікна» на митниці: сутність, проблеми практичної реалізації та перспективи удосконалення. URL : <https://surl.li/lcsmjt> (дата звернення: 30.04.2025).

Оксана Анопрієнко,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Тетяна Чорна,
канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

МИТНА ПОЛІТИКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах повномасштабної війни особливої ваги набуває формування ефективної системи економічної безпеки України. З огляду на дестабілізацію зовнішньої торгівлі, скорочення бюджетних надходжень і порушення логістичних ланцюгів, зростає потреба у дієвих механізмах державного регулювання. Одним із таких інструментів є митна політика, яка відіграє провідну роль у забезпеченні економічної стійкості, захисті внутрішнього ринку та інтеграції України в глобальні економічні процеси. Її ефективність визначає здатність держави протистояти зовнішнім загрозам і водночас зміцнювати власний економічний потенціал. Саме тому митна політика є одним із ключових напрямів у системі економічної та національної безпеки держави.

Серед пріоритетів митної політики – захист національного ринку. Вона має враховувати інтереси національних виробників, забезпечуючи їх від недобросовісної конкуренції та незаконного ввезення продукції. Це досягається шляхом запровадження митних тарифів, квот та інших інструментів торговельної політики, які стимулюють розвиток вітчизняної економіки та підтримують конкурентоспроможність українських товарів на міжнародних ринках [1].

Крім того, митна політика України реалізує фіскальну функцію – забезпечення справляння мит і платежів, контроль за їх своєчасністю. Митні

надходження (мита на імпорт, акцизні збори та ПДВ на товари, що перетинають митний кордон) становлять важливу частину державного бюджету. Ці кошти спрямовуються на фінансування соціальних програм, оборонних потреб та утримання критично важливої інфраструктури, що набуває особливої актуальності в умовах війни. Своєчасне й ефективне стягнення митних платежів сприяє зменшенню бюджетного дефіциту та стабілізації економіки [1].

Особливу загрозу економічній безпеці становлять контрабанда та тіньова економіка, які призводять до втрат бюджетних надходжень і підриву легальної конкуренції.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Уникнення сплати митних платежів створює нерівні умови для суб'єктів господарювання, погіршуючи загальний економічний клімат. Тому протидія нелегальному обігу товарів – пріоритетний напрям у зміцненні митної безпеки держави [2].

Разом з тим, митна система України стикається з низкою внутрішніх проблем, серед яких – корупція, неефективне адміністрування та вплив воєнного стану. Корупційні практики (заниження митної вартості, незаконне сприяння під час оформлення вантажів) призводять до значних втрат бюджету. Ускладнюють ситуацію застарілі процедури, нестача кваліфікованих кадрів і недостатній рівень цифровізації. Воєнний стан посилив ці виклики: зруйнована інфраструктура, зміна логістики та необхідність оперативного оформлення гуманітарних вантажів вимагали спрощення процедур, що мало як позитивні, так і ризикові наслідки. За даними Держмитслужби, у 2024 році виявлено 9 409 порушень митних правил на суму 18 млрд грн – удвічі більше, ніж у 2023 році [3].

У зв'язку з цим виникає потреба у модернізації митної політики відповідно до міжнародних стандартів. Серед першочергових завдань – гармонізація законодавства з нормами ЄС, спрощення процедур декларування, уніфікація тарифів, підвищення прозорості та впровадження цифрових рішень. Одним із перспективних напрямів є створення системи «Електронна митниця» (E-Customs), яка забезпечить автоматизацію процесів, обмін даними в режимі реального часу та зниження корупційних ризиків. Це відкриває шлях до створення Смарт-митниці, здатної ефективно взаємодіяти як з державними органами, так і з бізнесом [4].

Отже, митна політика є невід'ємною складовою економічної безпеки України. У період воєнного стану та нестабільності вона відіграє вирішальну роль у державному регулюванні зовнішньоекономічної діяльності, формуванні бюджету, захисті національного виробника й протидії нелегальному обігу товарів. Удосконалення митної політики через євроінтеграцію та цифрову трансформацію є запорукою посилення економічної стійкості держави та її успішного розвитку в глобальному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коломієць Г. Митна безпека держави: сучасні виклики та стратегічні напрями вдосконалення. *Scientific journal «Modeling the development of the economic systems»*. 2024. С. 252–255. URL : <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/318/296> (дата звернення: 08.04.2025).

2. Бойчук М. Контрабанда товарів як елемент тіньової економіки та її вплив на економічну безпеку держави. *Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти* : збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Ужгород, 01 грудня 2023 р. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2023. С. 265–266. URL : <https://surl.li/xsfmyu> (дата звернення: 08.04.2025).

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

3. Державна митна служба України. URL : <https://customs.gov.ua/> (дата звернення: 08.04.2025).

4. Бліщук К. М. Європейські вектори вдосконалення митної політики в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2221/2144> (дата звернення: 08.04.2025).

Валентина Биховченко,
*канд. екон. наук, доцент,
начальник відділу забезпечення обробки
та аналізу відомостей, внесених до системи
безперервного професійного розвитку,
ДНП «Центр тестування»*

ВПЛИВ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС НА АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

Санкційна політика Європейського Союзу проти Росії має опосередкований, але суттєвий вплив на економіку України. Хоча санкції безпосередньо спрямовані на обмеження економічного потенціалу Росії, вони також створюють умови, які впливають на українську економіку. Зменшення економічної потужності Росії обмежує її здатність фінансувати війну, що створює сприятливі умови для України. Крім того, зменшення конкуренції з боку Росії на світових ринках відкриває нові можливості для українських експортерів, особливо в аграрному секторі.

Експерти зазначають, що санкції ЄС значно обмежили можливості Росії:

- Голова європейської дипломатії Жозеп Боррель підкреслює, що санкції «значно обмежили можливості Москви, спричинивши фінансову скруту, відрізавши країну від ключових ринків та суттєво погіршивши її промисловий і технологічний потенціал» [1].

- Єврокомісар з питань економіки Паоло Джентілоні зазначає, що Росія трансформувала свою економіку, щоб уникнути колапсу під тиском санкцій, але в середньостроковій перспективі наслідки для неї будуть дуже тяжкими [2].

Санкційна політика ЄС впливає на аграрний сектор України, сприяючи його адаптації до нових умов та інтеграції в європейський ринок. Ось кілька конкретних прикладів:

- Євроінтеграція аграрної політики: Україна активно працює над гармонізацією своєї аграрної політики з політикою ЄС. Це включає впровадження стандартів якості продукції, екологічних норм і підтримки фермерів.

- Підтримка малих фермерів: санкції стимулюють розвиток малих фермерських господарств, які стають важливими гравцями на ринку. Це сприяє диверсифікації аграрного сектору та зменшенню залежності від великих агрохолдингів.

- Експортні можливості: Україна отримує доступ до нових ринків збуту в ЄС, що дозволяє компенсувати втрати через санкції проти Росії. Це включає експорт зернових, олій та інших продуктів.

- Навчання й обмін досвідом: ЄС організовує семінари, тренінги для українських аграріїв, спрямовані на впровадження європейських практик і технологій.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Ці заходи допомагають Україні адаптуватися до нових викликів та зміцнювати свій аграрний сектор. Україна активно адаптується до нових економічних викликів, зокрема в аграрному секторі, завдяки доступу до європейських ринків і впровадженню європейських стандартів. Євроінтеграція сприяє розвитку українського бізнесу та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Важливим аспектом є співпраця між Україною та ЄС у навчанні, обміні досвідом і вдосконаленні законодавства для ефективного впровадження санкцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голова європейської дипломатії розповів про вплив санкцій на економіку РФ. URL : https://tva.ua/2023/08/27/holova-ievropejskoi-dyplomatii-rozpoviv-pro-vplyv-sanktsij-na-ekonomiku-rf/?utm_source=chatgpt.com
2. Увесь тиск санкцій економіка Росії відчує через 2–3 роки – Єврокомісар. URL : https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3879800-uves-tisk-sankcij-ekonomika-rosii-vidcucerez-23-roki-evrokomisar.html?utm_source=chatgpt.com

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Тетяна Гончаренко,

здобувачка другого (магістерського)

рівня вищої освіти;

Анастасія Чорна,

канд. техн. наук,

доцент кафедри експертизи харчових продуктів,

Національний університет харчових технологій

РОЛЬ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В сучасних умовах митна політика та митна справа виступають однією з ключових форм реалізації державного суверенітету, що зумовлює підвищену увагу до них з боку як законодавчих, так і виконавчих органів влади під час формування міжнародно-правової позиції держави та вирішення внутрішньодержавних завдань [1].

Хвороби, пов'язані зі вживанням продуктів харчування, становлять суттєвий бар'єр для економічного поступу, оскільки спричиняють додаткове навантаження на систему охорони здоров'я та негативно впливають на національну економіку, включно з галузями туризму й торгівлі. В умовах глобалізації харчовий ланцюг постачання набуває транснаціонального характеру. Забезпечення безпеки харчових продуктів потребує ефективної взаємодії між урядовими структурами, виробниками та споживачами [2].

Передусім доцільно зосередитися на аналізі поняття економічної безпеки. Економічна безпека – «стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі та характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання» [3].

Україна здійснює активну взаємодію з митними органами багатьох держав, бере участь у діяльності Ради митного співробітництва, а також продовжує інтеграцію до міжнародних митних конвенцій. У межах цього процесу триває гармонізація національного митного законодавства з міжнародно визнаними нормами та стандартами [1].

Досягнення економічної безпеки держави загалом забезпечується шляхом створення безпечних умов функціонування її ключових складових, зокрема таких як: «виробнича безпека; демографічна безпека; енергетична безпека; соціальна безпека; фінансова безпека; продовольча безпека; макроекономічна безпека; інвестиційно-інноваційна безпека; зовнішньоекономічна безпека; митна безпека» [3].

Вплив кожної складової на загальну економічну безпеку є визначальним, а виникнення дисбалансу в окремій ланці здатне спричинити негативні наслідки для її інтегрального стану. Ефективне управління кожним елементом є критично важливим, оскільки їхня сукупність формує стійку систему захисту економічних інтересів держави, забезпечуючи кризостійкість, високу конкурентоздатність на глобальному рівні та добробут громадян [1].

Основним завданням у сфері митної безпеки є досягнення належного рівня стабільності й ефективності функціонування митної системи, що можливо завдяки результативній діяльності митних органів. Ці структури відіграють ключову роль серед інституцій, відповідальних за забезпечення економічної безпеки у зовнішньоекономічному вимірі. Митне оподаткування має безпосередній вплив на фінансовий аспект економічної безпеки, оскільки за його допомогою формуються надходження до доходної частини Державного бюджету. Це, у свою чергу, впливає на стабільність бюджетної, грошово-кредитної та валютної систем країни. Таким чином, митна складова є ключовим елементом забезпечення загальноекономічної та фінансової безпеки держави, оскільки її функціонування спрямоване на одночасний захист національних економічних інтересів у зовнішньоекономічній та фінансовій сферах [4].

Варто також додати, сфера державного регулювання якості та безпеки харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів охоплює комплекс заходів, серед яких: контроль за дотриманням встановлених стандартів, нормативів і вимог; здійснення державного метрологічного, санітарно-епідеміологічного та ветеринарно-санітарного нагляду; нагляд за виконанням законодавства у сфері захисту прав споживачів, карантину рослин, а також реалізація інших відповідних державних ініціатив [5].

Таким чином, митна безпека являє собою сукупність дієвих економічних, правових, політичних та інших заходів, спрямованих на захист національних інтересів у митній сфері. Вона є важливим елементом системи економічної безпеки держави, зокрема її фінансової складової, оскільки спрямована на забезпечення захисту економічних інтересів у зовнішньоекономічному та фінансовому вимірах одночасно [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Роль митної системи в економічному розвитку країни. URL : <https://surl.lu/fqlksx> (дата звернення: 29.04.2025).
2. Харчова безпека: Український Медичний Часопис. Медична практика в Україні. URL : <https://umj.com.ua/uk/novyna-158183-harchova-bezpeka-shho-potribno-znati> (дата звернення: 29.04.2025).
3. Калінеску Т. В., Недобега О. О., Альошкін В. С. Митна безпека : підручник. Сєвєродонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. 336 с.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

4. Митна безпека в системі забезпечення економічної безпеки держави / Д. С. Осіпчук та ін. *Економіка, управління та адміністрування*. 2025. № 4 (110). С. 12–17. URL : [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-12-17](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-12-17) (дата звернення: 29.04.2025).

5. Вимоги до харчових продуктів при їх митному оформленні / Pidru4niki. URL : https://pidru4niki.com/15341220/ekonomika/vimogi_harchovih_produktiv_pri_mitnomu_oformlenni (дата звернення: 29.04.2025).

Олександр Гребельник,
*д-р екон. наук, професор,
професор кафедри митної справи
та товарознавства;
Андрій Товстенко,
*здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти,
Державний податковий університет**

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ САНКЦІЯМИ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність дослідження щодо удосконалення управління митними санкціями у сфері зовнішньоекономічних відносин, зумовлена важливістю ефективного регулювання міжнародної торгівлі та забезпечення економічної безпеки держави. У сучасних умовах, коли економіки інтегруються у світовий глобальний ринок, митні санкції стають важливим інструментом контролю, стимулювання чи обмеження зовнішньоторговельних операцій. Їх ефективне застосування може позитивно впливати як на конкурентоспроможність національних підприємств на світовому ринку, так і на розвиток міжнародних економічних відносин.

Управління митними санкціями актуальне також через посилення викликів, пов'язаних з порушеннями як зовнішньоторговельного, так і митного законодавства, включаючи контрабанду, недекларування товарів та уникнення митних платежів. Зміни у світовій економічній політиці, військовий стан, запровадження санкцій проти окремих держав чи підприємств вимагають адаптації існуючих механізмів регулювання та пошуку нових ефективних рішень. Дослідження в цій сфері дозволяє визначити оптимальні напрями реформування митної політики, вдосконалити інструменти контролю за зовнішньоекономічною діяльністю та мінімізувати ризики, пов'язані з неправильним використанням санкцій. Це сприяє створенню умов для прозорості та стабільної торгівлі, що є основою для сталого економічного розвитку [2].

Незважаючи на те, що у національному законодавстві України поняття «митних санкцій», як окремої економічної категорії, відсутнє, у світовому регулятивному просторі митний інструментарій є одним із найбільш поширених заходів державної політики у сфері не тільки зовнішньоторговельних, але й зовнішньополітичних відносин [1]. Особливо актуальним це стало на сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин, коли митні санкції стали важливим інструментом державного регулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Сутність митних санкцій полягає у заходах примусового характеру, які застосовуються країнами з використанням митних інституцій в сфері міжнародних економічних відносин. Ці санкції є інструментом забезпечення виконання правових норм не тільки в митній сфері, але й системою контролю за дотриманням правил міжнародної торгівлі та економічної безпеки держави (табл. 1).

Проведені нами дослідження довели необхідність виокремлення митних санкцій у двох площинах – юридичній та економічній. В юридичній площині санкції в сфері митних відносин, в першу чергу, є структурним елементом митно-правової норми, тобто юридично обов'язкового правила, яке встановлено і санкціоновано державою відповідно до правових актів, що регулюють митно-тарифні відносини і невиконання (порушення) якого приводить до відповідальності, яка встановлена і забезпечена державою.

Водночас основним структурними елементами митно-правової норми є: гіпотеза, диспозиція та санкції. Як правило, в санкціях – вказуються несприятливі наслідки, які загрожують порушникам встановленого даною нормою правила. Типовими в таких випадках санкціями є заходи карної, адміністративної та дисциплінарної відповідальності.

Таблиця 1 – Характеристика поняття «митних санкцій»

Аспект	Деталі
Мета застосування	Захист економічних та митних інтересів держави. Забезпечення дотримання правил митного контролю та митного оформлення. Запобігання незаконному переміщенню товарів через митний кордон (контрабанда, порушення митних правил)
Форма санкцій	Максимальне застосування тарифних та нетарифних методів регулювання зовнішньоекономічних відносин. Адміністративні санкції: штрафи, конфіскація товарів, транспортних засобів. Кримінальні санкції: відповідальність за злочини у митній сфері, зокрема контрабанду
Сфера застосування	Зовнішньоекономічні відносини. Фізичні особи та суб'єкти господарювання, які займаються зовнішньоторговельною діяльністю. Учасники міжнародної торгівлі, що порушують митні правила
Підстави для санкцій	Невиконання міжнародних домовленостей. Невиконання фінансових зобов'язань перед державою. Невірне декларування товарів. Недотримання митного режиму. Незаконне переміщення товарів через кордон

Джерело: сформовано авторами.

Вони спрямовані в першу чергу на забезпечення економічної безпеки, боротьбу з порушеннями митного законодавства та створення справедливих умов для учасників міжнародної торгівлі. Завдяки різноманітності форм і механізмів реалізації, митні санкції дозволяють ефективно реагувати на ризики та порушення, забезпечуючи контроль за дотриманням митного законодавства.

На нашу думку, митні санкції в економічній площині доцільно систематизувати на митні та тарифні санкції. Митні санкції пов'язані з застосуванням всього інструментарію митної політики країни. Це не стільки податкові заходи обмеження зовнішньоторговельної діяльності, в першу чергу по застосуванню непрямих податків у сфері міжнародної торгівлі (акцизний збір, податок на додану вартість чи різні види митних зборів), скільки використання застосування заходів митного контролю та митного оформлення.

Основою механізму застосування тарифних санкцій, на наш погляд, є в першу чергу використання всієї сукупності різнобічних видів митного тарифу, як податку на зовнішню торгівлю, при регулюванні міжнародних економічних відносин. Спектр застосування даного інструментарію різнобічний, від запровадження максимального розміру митної ставки на імпорту товарів, до використання каральних видів мита (антидемпінгового, спеціального, компенсаційного) чи застосування реторсійних тарифних заходів.

Напрями удосконалення управління митними санкціями у зовнішньоекономічній діяльності доцільно розглядати через комплексну модернізацію нормативно-правової бази, організаційних процесів, технічних засобів і взаємодії з міжнародними партнерами. Напрями удосконалення управління митними санкціями у зовнішньоекономічній діяльності відображено у табл. 2.

Системний підхід до реформування митної сфери забезпечує зменшення правопорушень і вдосконалює механізми контролю. Гармонізація нормативної бази з міжнародними стандартами сприятиме залученню іноземних інвестицій та підвищенню рівня довіри до митних органів.

Водночас, слід зауважити, що використання сучасних інформаційних технологій (Big Data, інтеграція баз даних, цифрові інструменти) дозволяє виявляти потенційні порушення та оптимізувати процеси моніторингу [4].

Одним із головних напрямів реформування митних систем повинна стати регулярна всебічна професійна підготовка митного персоналу та посилення мотивації працівників митниці особливо в умовах сучасних викликів. Водночас міжнародна співпраця допомагає Україні впроваджувати найкращі практики та технології, запобігати порушенням та розвивати конкурентоспроможність у зовнішньоекономічній діяльності.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Таблиця 2 – Напрями удосконалення управління митними санкціями у зовнішньоекономічній діяльності

Напрямок	Ключові заходи
Оптимізація нормативно-правової бази	Уніфікація процедур з міжнародними стандартами (COT, ВМО, Конвенція Кіото). Вдосконалення адміністративних інструментів для зменшення суб'єктивності. Встановлення прозорих критеріїв для накладення санкцій
Покращення інформаційно-технічного забезпечення	Впровадження електронних систем для аналізу ризиків. Інтеграція баз даних митних органів, суб'єктів ЗЕД та державних установ. Використання Big Data і штучного інтелекту для виявлення порушень
Підвищення кваліфікації персоналу	Організація тренінгів з міжнародного права та аналітичних інструментів. Впровадження системи заохочень для ефективної роботи співробітників
Співпраця з міжнародними партнерами	Активізація обміну інформацією з митними органами інших країн. Укладення угод про взаємну допомогу та імплементація міжнародного досвіду
Підвищення ефективності контролю	Використання аналізу ризиків для концентрації ресурсів на критичних ділянках. Створення мобільних груп для оперативного контролю
Забезпечення відкритості та взаємодії	Створення платформ для обговорення проблем із бізнесом. Проведення інформаційних кампаній щодо правил митного законодавства

Джерело: сформовано авторами.

Зворотний зв'язок із бізнесом і прозорість митних процедур формують сприятливі умови для реалізації інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності на світовому ринку.

На нашу думку, реалізація запропонованих напрямів удосконалення управління митними санкціями дозволить підвищити прозорість та ефективність митного регулювання, мінімізувати корупційні ризики, створити сприятливі умови для зовнішньоекономічної діяльності та забезпечити належний захист економічних інтересів держави в сфері міжнародних економічних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про санкції : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 40. Ст. 2018 (із змінами, внесеними згідно із Законом України від 9.11.2017 № 2195-VIII. *ВВР*. 2018. № 1. Ст. 2).

2. Санкції за порушення митних правил в державах-членах ЄС: порівняльний аналіз. URL : <https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/sankcziyi-za-porushennya-mytnyh-pravyl-v-derzhavah-chlenah-yes-1.pdf> (дата звернення: 20.11.2024).

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

3. Санкції за результатом митної перевірки. URL : <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/sankciyi-za-rezultatom-mitnoyi-perevirki.html> (дата звернення: 20.11.2024).

4. Сарана Л. А. Вплив цифровізації на митну та податкову політику України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 14. URL : <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-14-08-02> (дата звернення: 20.11.2024).

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Руслана Заставна,

здобувачка другого (бакалаврського)

рівня освіти;

Ярослава Глущенко,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПИТАНЬ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ У СФЕРІ АПК

В політиці різних держав постійно відбуваються різні політичні та економічні процеси, які також можна віднести до факторів впливу на міжнародну конкурентоспроможність підприємств АПК України. В нашому дослідженні ми вирішили сфокусуватись на одному з таких процесів.

Загалом євроінтеграція розпочалась в Україні ще в 1990-х роках, після того як вона отримала незалежність. Але найбільших європейських трансформацій держава зазнала саме після підписання Угоди про асоціацію з ЄС в 2014 році [1]. Варто наголосити на тому, що в першу чергу дана Угода почала формувати зону вільної торгівлі, що описано в ст. 25 Угоди про асоціацію з ЄС [1], що включає в себе скасування та зменшення мита, різних зборів та платежів, про які більш детально розписано в Частині 2 Угоди про асоціацію з ЄС [1]. Це виступило вагомим стимулом для розвитку українських підприємств АПК та й загалом усього цього комплексу.

Це відкрило новий ринок експорту для компаній, зробило нашу продукцію більш конкурентоспроможною та дало можливість справедливо конкурувати з європейськими фірмами. Також важливим моментом є те, що деяка сільськогосподарська продукція перестала обкладатись митом, але натомість було створено ряд експортних тарифних квот. На даний момент такі квоти використовуються до 36 видів товару. Дана квота показує те, яка кількість певного продукту може обкладатись митом 0 % при експорті її в ЄС [2].

Пропонуємо більш детально розглянути окремо обрані нами квоти в табл. 1 [3].

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Таблиця 1 – Експортні квоти для окремих українських товарів АПК в ЄС
[3, с. 1–3]

Товар	Кількість
Пшениця м'яка та борошно з неї	950 тис. тон на рік з поступовим збільшенням до 1 млн тон протягом 5 років
Кукурудза та борошно з неї	400 тис. тон на рік з поступовим збільшенням до 650 тис. тон протягом 5 років
Ячмінь та борошно з нього	250 тис. тон на рік з поступовим збільшенням до 350 тис. тон протягом 5 років
М'ясо птиці та його перероблені продукти	50 тис. тон на рік (вага нетто) + 18,4 тис. тон на рік (вага нетто). І для окремих кодів КН + 20 тис. тон на рік (вага нетто)
Цукор	20 070 тон на рік (чиста вага)
Свинина	20 тис. тон на рік (чиста вага). Для окремих кодів КН + 20 тис. тон на рік (чиста вага)
Висівки	16 тис. тон на рік з поступовим збільшенням до 21 тис. тон протягом 5 років
Яловичина	12 тис. тон на рік (чиста вага)
Інший цукор	10 тис. тон на рік (чиста вага) з поступовим збільшенням до 20 тис. тон (чиста вага) протягом 5 років
Виноградний та яблучний сік	10 тис. тон на рік (чиста вага) з поступовим збільшенням до 20 тис. тон (чиста вага) протягом 5 років
Крохмаль	10 тис. тон на рік

Євроінтеграція дає не тільки нові вимоги та стандарти, стосовно ведення виробництва, продажу товарів, якості продукції, а й дає різні фінансові підтримки для новітніх стартапів та розвитку молоді в сфері АПК, що в свою чергу підвищує міжнародну конкурентоспроможність даної сфери та підприємств, які в ній працюють.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони / Верховна Рада України : офіційний портал. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
2. Безмитні тарифні квоти. Зона вільної торгівлі / Угоди про асоціацію між Україною та ЄС : офіційний вебсайт. URL : https://eu-ua.kmu.gov.ua/trade/free-area/quotas/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 01.04.2025).
3. Доповнення до Додатку І-А до Угоди про асоціацію з ЄС / Міністерство економіки України : офіційний вебсайт. URL : <https://me.gov.ua/view/da401cff-2ead-4c19-b1bb-23c2bc300207> (дата звернення: 01.04. 2025).

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Михайло Іщук,

старший викладач кафедри митної

справи та товарознавства;

Аріадна Попіль,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти,

Державний податковий університет

РОЛЬ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну в лютому 2022 року спричинило глибокі трансформації в українській економіці, зокрема в забезпеченні населення лікарськими засобами. Фармацевтичний ринок, як критично важлива галузь охорони здоров'я та елемент національної безпеки, опинився перед новими викликами, пов'язаними зі зміною логістичних маршрутів, втратою виробничих потужностей, зростанням попиту та потребою в оперативному імпорті медикаментів. У цих умовах особливої ваги набуває ефективне митне регулювання – як механізм, здатний забезпечити стабільність і швидкість постачання необхідних лікарських засобів, безпосередньо впливаючи на життя й здоров'я громадян країни.

Ми проаналізували вплив митної політики на функціонування фармацевтичного сектору України в умовах війни та визначили напрями вдосконалення митного адміністрування критично важливого імпорту для цієї галузі. За даними Державної митної служби, у 2022–2023 роках Україна істотно спростила митне оформлення товарів медичного призначення [1]. Зокрема, урядом України було запроваджено тимчасовий порядок ввезення лікарських засобів та медичних виробів без сплати мита і ПДВ [2; 3]. Це дозволило у перші місяці війни забезпечити імпорт життєво необхідних ліків і засобів індивідуального захисту.

Попри пільговий режим, на практиці спостерігалися затримки в оформленні через: технічну неузгодженість між митними органами та МОЗ; дублювання документів (зокрема, щодо реєстраційних посвідчень); неоднозначність класифікації окремих товарних позицій; нерівномірність практики між регіональними митницями. Ці фактори частково нівелювали ефект пільг та потребували подальшої координації між контролюючими відомствами.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Згідно з аналітичним звітом Proxima Research (2023), обсяг імпорту фармацевтичної продукції у 2023 році почав зростати після певного зниження у 2022 р., сягнувши 2,1 млрд дол. США [4]. Основним постачальником залишалася Німеччина, а загалом понад 70 % поставок здійснювалося з країн ЄС. Це підкреслює важливість гармонізації митних процедур із європейськими стандартами, зокрема стандартами GMP та регламентами взаємного визнання сертифікатів якості.

Таблиця 1 – Географічна структура експорту та імпорту фармацевтичної продукції у 2023 р., млн дол. США

Експорт		Імпорт	
Напрямок	Обсяг, млн дол. США	Напрямок	Обсяг, млн дол. США
Узбекистан	53,4	Німеччина	414,9
Литва	38	Індія	184,5
Казахстан	28	Франція	177,3
Грузія	24,9	Італія	147
Молдова	15,2	Іспанія	99,7
Ірак	14,9	США	96,7
Азербайджан	14,1	Словенія	94
Киргизстан	10,2	Ірландія	89
Швейцарія	8,5	Угорщина	68,3
Мексика	7	Швейцарія	67,7

Джерело: складено авторами на основі даних [1; 4].

Запровадження електронних процедур, зокрема механізму «єдиного вікна» та системи попереднього електронного декларування, сприяло скороченню термінів митного оформлення на ключових пунктах пропуску. Водночас повна автоматизація обміну інформацією між митними органами та іншими державними структурами, зокрема Державною службою з лікарських засобів та контролю за наркотиками (далі – Держлікслужба), залишається незавершеною.

Серед позитивних змін варто виокремити впровадження державою переліку «критично важливих товарів», що дозволяє забезпечити пріоритетне митне оформлення лікарських засобів. Водночас актуальною залишається потреба в оперативному оновленні зазначеного переліку відповідно до динаміки епідеміологічної ситуації та умов воєнного стану.

Митне регулювання стало ключовим інструментом забезпечення безперервного функціонування фармацевтичного ринку України під час війни. Однак для підвищення його ефективності доцільно:

1. Забезпечити міжвідомчу інтеграцію в межах «єдиного вікна» для автоматичного обміну даними щодо реєстрації та сертифікації ліків.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

2. Удосконалити класифікацію фармацевтичної продукції з урахуванням оновлених кодів УКТ ЗЕД та практики ЄС.
3. Запровадити постійно діючий механізм ризик-орієнтованого митного контролю для критично важливих товарів медичного призначення.
4. Посилити координацію між митною службою, МОЗ, Держлікслужбою та Мінекономіки для швидкого оновлення регламентів ввезення лікарських засобів.
5. Стимулювати діалог із фармацевтичними компаніями з метою виявлення бар'єрів у митному оформленні та оперативного їх усунення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна митна служба України : офіційний вебсайт. URL : <https://customs.gov.ua/>
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо дії норм на період воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 21. С. 112. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>
3. Про деякі питання ввезення товарів медичного призначення у період воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 224. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2022-п#Text>
4. Фармацевтичний ринок України: аналітичний огляд за 2023 рік / Proxima Research – Україна. URL : <https://proximaresearch.com/ua/ua/> (дата звернення: 30.04.2025).

Євген Ковальчук,
*здобувач третього освітньо-наукового
рівня вищої освіти;*

Інна Заблодська,
*д-р екон. наук, професор,
професор кафедри публічного управління,
менеджменту та маркетингу,
Східноукраїнський національний
університет ім. Володимира Даля*

ВПЛИВ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ВІДНОВЛЕННЯ ПОСТРАЖДАЛИХ ТЕРИТОРІЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Станом на 2025 рік Україна перебуває в активній фазі відновлення попри воєнний стан. Особливої уваги потребують постраждалі території, де інфраструктура частково або повністю зруйнована. Відновлення таких регіонів неможливе без ефективної митної політики, яка не лише контролює потоки товарів, але й створює умови для економічного зростання.

Митна політика – це сукупність заходів державного регулювання, спрямованих на організацію переміщення товарів через митний кордон. У воєнний час та повоєнний період вона набуває функції стимулятора: замість обмежень – інструмент сприяння відновленню. В науковій літературі митна політика розглядається як елемент фіскального та інвестиційного впливу. В умовах реконструкції вона здатна формувати логістичні ланцюги, зменшувати вартість імпорту будматеріалів, техніки, обладнання та створювати податкові переваги для інвесторів.

На практиці митне середовище в Україні досі залишається складним: значна частина процедур є бюрократизованою, а електронні сервіси не завжди працюють стабільно. Водночас існує потреба: у спрощенні митного оформлення для гуманітарної та будівельної допомоги; в розширенні списку пільгових категорій товарів; у створенні спеціальних митних режимів для підприємств, що працюють на відновлення інфраструктури; у запровадженні «зелених коридорів» для імпорту критичних ресурсів. Про ці та інші проблеми зауважують такі фахівці як Мережко Н., Караваєв Т., Калуга Н., Бороденко Т., Левченко К. та інші [1–6].

Після масштабних руйнувань першочерговими є будівельні матеріали, енергетичне обладнання, техніка, а також засоби виробництва. Митна політика може або полегшити їхнє надходження, або, навпаки, створити перешкоди. Спрощення процедур, звільнення від ПДВ та мит на імпорт товарів гуманітарного та реконструкційного призначення – критичне для своєчасного реагування.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Митні стимули (пільгові режими, тимчасове звільнення від мита, швидке оформлення обладнання для нових підприємств) створюють умови для притоку внутрішніх і зовнішніх інвесторів у відновлювані регіони. Наприклад, запровадження митних зон розвитку (аналог вільних економічних зон) стимулює локальну економіку.

Відновлення зруйнованої інфраструктури потребує злагодженої логістики. Митниця виконує роль інфраструктурного модератора, бо через неї проходять усі потоки товарів, що прямують до зон відновлення. Наявність «зелених коридорів» для допомоги і будівельних ресурсів зменшує час простою і витрати.

Реформована, цифровізована митниця з прозорими процедурами допомагає уникнути витоку ресурсів, контрабанди і саботажу, що критично в умовах обмеженого бюджету на відновлення. Митна політика має підтримувати чесний бізнес, який бере участь у реконструкції.

Гнучка митна політика дозволяє безперешкодно пропускати гуманітарну допомогу, ліки, генератори, речі першої потреби. Затримки на митниці в цьому контексті мають прямий вплив на життя і добробут населення.

Митна політика України може сигналізувати про готовність до співпраці та прозорість, що важливо для отримання допомоги від міжнародних донорів, партнерів і урядів. Партнери оцінюють ефективність митниці як індикатор готовності країни до реформ.

Отже, митна політика – не лише фіскальний інструмент, а й потужний важіль впливу на темпи відновлення. Її адаптація до потреб постраждалих територій є критично важливою. За умови належного реформування митниці та її інтеграції в державну політику реконструкції – можлива реальна економічна та соціальна трансформація регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мережко Н., Караваєв Т., Калуга Н. Митна політика України під час збройної агресії РФ / ResearchGate. 2022. URL : https://www.researchgate.net/publication/366578798_Mitna_politika_Ukraini_pid_cas_zbrojnoi_agresii_rf (дата звернення: 24.04.2025).

2. Бороденко Т., Левченко К. Митна політика України в умовах повномасштабної війни. *Grail of Science*. 2023. № 27. С. 97–101. URL : <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.12.05.2023.009>

4. Fedotov O., Nazarko A. Ukrainian Customs Is Under Fire. Functioning of the Territorial Bodies of the State Customs Service During the Russian Invasion. *World Customs Journal*. 2023. 17 (1). С. 85–96. URL : <https://doi.org/10.55596/001c.73208>

Анна Ковальчук,

здобувачка першого (бакалаврського)

ступеня вищої освіти;

Олена Корогодова,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки;

Наталя Черненко,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0: МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ

Глобалізаційні процеси та євроінтеграційний курс України формують нову зовнішньоекономічну реальність, що вимагає перегляду підходів до забезпечення конкурентоспроможності ключових секторів економіки, зокрема енергетичного.

У контексті поглиблення міжнародної торгівлі, зміни регуляторного середовища та торговельних обмежень критично важливою стає здатність національного енергетичного сектору адаптуватися до зовнішніх викликів, зберігати експортний потенціал та інтегруватися у європейські енергетичні ринки.

Цифрова трансформація, зумовлена Індустрією 4.0, посилює вплив інновацій на ефективність зовнішньоекономічної діяльності, стимулює модернізацію інфраструктури, автоматизацію контролю та прозорість митних процедур, що прямо впливає на рівень міжнародної конкурентоспроможності. У цих умовах митна політика та інституційні механізми економічної безпеки мають відігравати підтримувальну роль, створюючи сприятливе середовище для розвитку торгівлі та залучення інвестицій у стратегічні галузі.

Поняття конкуренції та конкурентоспроможності, що отримали розвиток ще з ідей меркантилістів, мають сучасне трактування завдяки дослідженням Майкла Портера, який підкреслив роль інновацій, інвестицій і якості управління в забезпеченні довгострокових конкурентних переваг. У контексті міжнародної торгівлі та глобального економічного суперництва ці чинники визначають здатність країн ефективно інтегруватися у світові ринки, реагувати на зовнішні виклики та забезпечувати економічну стійкість [2].

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

В умовах зростаючої складності та турбулентності світової економіки здатність компаній швидко адаптуватися, реагувати на регуляторні зміни й використовувати нові можливості ринку визначає не лише їхні позиції на міжнародній арені, а й загальний рівень економічної безпеки держави

Енергетичний сектор є ключовою складовою національної економіки, адже не лише забезпечує життєдіяльність суспільства, а й створює основу для сталого розвитку. Він суттєво впливає на всі сфери економічної діяльності, виступаючи потужним рушієм промислового виробництва, транспорту та сфери послуг. У зв'язку зі зростаючою увагою до екологічних питань енергетична політика набуває дедалі більшого значення, орієнтуючись на перехід до відновлюваних джерел енергії та скорочення викидів парникових газів [3].

Міжнародна конкурентоспроможність енергетичного сектору визначається як здатність країни або її підприємств ефективно конкурувати на світовому енергетичному ринку. Вона проявляється у впровадженні інноваційних технологій, розвитку відновлюваних джерел енергії, забезпеченні енергоефективності та адаптації до змін глобального попиту та екологічних викликів.

Згідно з концепцією Майкла Портера, можемо зазначити, що конкурентоспроможність енергетичного сектору формується під впливом чотирьох основних груп детермінантів, які безпосередньо впливають на здатність країни або її компаній успішно конкурувати на міжнародному ринку енергоресурсів:

1. Факторні детермінанти охоплюють рівень забезпеченості природними ресурсами, розвиненість енергетичної та логістичної інфраструктури, науково-технічний потенціал і якість людського капіталу.

2. Детермінанти попиту відображають специфіку внутрішнього та міжнародного попиту на енергоносії, зокрема на екологічно чисті та відновлювані джерела енергії, що дедалі більше визначають тенденції розвитку галузі.

3. Суміжні та постачальницькі галузі – це рівень технологічної співпраці з машинобудівним, хімічним і екологічним секторами, які забезпечують ресурсну та інноваційну підтримку модернізації енергетичних потужностей.

4. Стратегія, структура компаній і рівень конкуренції передбачають наявність ефективної ринкової моделі управління, конкуренцію між національними і транснаціональними компаніями, а також здатність швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

У сукупності ці елементи визначають міжнародну конкурентоспроможність енергетичного сектору, тобто його здатність не лише зберігати позиції на зовнішніх ринках, а й розширювати присутність завдяки інноваціям, сталості та ефективності виробництва.

Зважаючи на тезу Negrițoiu Mișu (1997) про те, що конкурентну перевагу потрібно створювати, а не успадковувати, можна стверджувати, що країни, які активно інвестують в освіту, науку, інфраструктуру та технології, мають значно більше шансів зміцнити свої позиції у глобальній конкуренції [2]. У цьому контексті важливу роль відіграє підтримка інноваційних стартапів, які здатні генерувати проривні рішення та прискорювати розвиток нових секторів економіки [4].

Одним із ключових чинників ефективної модернізації енергетичного сектору в контексті зовнішньоекономічної діяльності є впровадження концепції Індустрії 4.0, яка передбачає використання цифрових технологій – таких як IoT, штучний інтелект, цифрові двійники та хмарні рішення – для підвищення ефективності, безпеки та конкурентоспроможності енергетичних систем. Отже, умови євроінтеграції та посилення вимог до енергетичної безпеки стимулюють Україну адаптувати ці інновації, що не лише покращує експортний потенціал енергетичних компаній, а й посилює їхні позиції на глобальному ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна енциклопедія : у 3 т. / за заг. ред. С. В. Мочерного. Київ : Академія, 2000. Т. 1. С. 120.
2. Laurentiu, P. The Porter's theory of competitive advantage. *University of Craiova*. С. 3493–3494. URL : https://feaa.ucv.ro/annals/v7_2008/0036v7-030.pdf
3. Галинський, О. В. Енергетичний сектор економіки: особливості правового регулювання та роль у формуванні ринку праці. *Law and public administration*. 2022. № 2. С. 386–390. DOI : <https://doi.org/10.32782/pdu.2022.2.55>
4. Потенційні можливості України на шляху до формування та розвитку екосистеми стартапів / Моїсеєнко Т. Є., Глущенко Я. І., Корогодова О. О., Черненко Н. О. *Інтернаука. Серія: Економічні науки*. 2020. № 4. DOI : <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2020-4-5893>

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Юлія Коржовник,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти;

Тетяна Чорна,

канд. техн. наук, доцент,

доцент кафедри митної справи

та товарознавства,

Державний податковий університет

СУЧАСНІ ТРЕНДИ В ТОРГІВЛІ ПРОДОВОЛЬЧИМИ ТОВАРАМИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Сучасний ринок продовольчих товарів проходить період стрімких змін, обумовлених розвитком технологій, зміною споживчих звичок та глобальними викликами. В Україні, як і в усьому світі, спостерігаються нові тенденції, що трансформують традиційні підходи до торгівлі. Цей процес вимагає від учасників ринку бути гнучкими, запроваджувати інновації та мати здатність швидко адаптуватися до нових умов та змін на ринку.

Серед нових трендів у торгівлі продовольчими товарами виділяють такий, як привабливість покупок з географією в назві продукту. «Банальна база – попкорн або чипси – може стати пробивною новинкою, якщо додати до неї міжнародний відомий смак. Такі змішані продукти, як-от: шоколад із мексиканською ваніллю, корейські чипси з водоростей чи йогуртовий соус за вірменським рецептом – мають масову привабливість і спонукають споживачів куштувати щось нове» [1]. На полицях наших магазинів можна все частіше зустріти такі товари.

Ще одним важливим і корисним трендом на сучасному ринку є товари екологічно чистого виготовлення, а також товари з екологічною упаковкою. У даного тренду є низка переваг, інформація про які наведена у табл. 1.

«На українському ринку, на відміну від ринків Західної Європи та США, практично відсутні товари, які можна віднести до категорії «екологічно чисті». Вітчизняні споживачі мало знайомі з такою продукцією, а тому й сприймати її будуть як товари-новинки. Ставлення споживачів до товарів, що вперше з'являються на ринку, має свої особливості» [2].

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Таблиця 1 – Переваги екологічних продуктів

Переваги	Характеристика
Свідоме споживання	Екологічне маркування продуктів допомагає споживачам робити свідомий вибір, надаючи перевагу товарам, які мають менший негативний вплив на довкілля
Етичність	Певні екологічні маркування можуть також вказувати на етичні стандарти виробництва, включаючи забезпечення справедливих умов праці, недопущення використання дитячої праці та дотримання основних прав людини
Підтримка сталого розвитку	Обираючи товари з екологічними маркуваннями, споживачі надають перевагу компаніям, які активно впроваджують заходи для зменшення свого впливу на довкілля та сприяють сталому розвитку

Щодо пакування, то «виробники прагнуть демонструвати екологічність, роблячи частину або всі елементи своєї упаковки компостованими. Деякі можна компостувати навіть у домашніх умовах, не відправляючи на переробку. В Україні за цей тренд досі відповідає крафт» [1].

Новим, але доволі популярним трендом на ринку продовольчих товарів є хрумкі текстури. «Гранола, пророщені та ферментовані горіхи, смажений нут і грибні чипси – усе це способи мати в тарілці жаданий тренд. У звичні продукти – навіть у пакетовані приправи – додається хрумкий ефект, а ресторани доповнюють салати й закуски хрусткими елементами. В Україні найбільш відомий приклад імплементації цього тренду – McFlury з крихтами печива Oreo, а також присипані фісташкою салати й основні страви в ресторанах» [1].

Також стала популярною онлайн торгівля продовольчими товарами та їх доставка. Вона ефективна, як для масштабування та просування продукту, так і для його ефективного просування. «До цього ще й спонукає конкуренція з боку онлайн-сервісів, зокрема, доставки їжі, яка швидше за все випередить електронну торгівлю продуктами за розміром ринку в найближчі два-три роки. Враховуючи вищу маржу доставки їжі, потенційна прибутковість цього ринку також є привабливою» [3].

Отже можемо дійти висновку, що на сучасному ринку продовольчих товарів відбуваються стрімкі зміни. Це зумовлено низкою факторів та перетворень у світі. Серед них технологічний прогрес, глобалізація та зміна споживчих уподобань. Ці зміни спонукають учасників ринку постійно адаптуватися до нових змін, шукати дієві рішення та впроваджувати інноваційні стратегії для того, щоб задовольнити потреби сучасного споживача. Тренд зростання онлайн-торгівлі спостерігається як в Україні, так і в усьому світі. Також з'явилася низка нових трендів на ринку продовольчих товарів. Ця динаміка створює як виклики, так і можливості для розвитку бізнесу в галузі торгівлі продовольчими товарами.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 10 харчових трендів у роздрібній торгівлі на 2025 рік. URL : <https://surl.li/hdpscw> (дата звернення: 31.03.2025).
2. Екологічна продукція та екомаркування в харчовому сегменті. URL : <https://surl.li/tvecsd> (дата звернення: 02.04.2025).
3. Вісім трендів, які вплинули на роботу продуктового рітейлу в 2023 році – дослідження McKinsey. URL : <https://surl.li/wyfzhm> (дата звернення: 02.04.2025).

Катерина Кузьмінер,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Леонід Чупрій,
д-р політ. наук, професор,
професор кафедри психології, педагогіки
та суспільних дисциплін,
Державний податковий університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В МИТНИХ ОПЕРАЦІЯХ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У сучасних умовах глобалізації та зростаючої ролі міжнародної торгівлі митні операції відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності логістичних процесів. Водночас логістичний менеджмент як наука і практика потребує постійного вдосконалення, зокрема в контексті митного регулювання. Це зумовлено необхідністю зниження витрат, прискорення руху товарів, а також забезпечення прозорості та відповідності міжнародним стандартам.

Теоретичні засади логістичного менеджменту в митній сфері. Логістичний менеджмент у митних операціях передбачає планування, реалізацію та контроль за ефективним переміщенням товарів через митні кордони. Основними функціями є оптимізація витрат часу та ресурсів, забезпечення митної безпеки, дотримання правових норм і створення умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Ефективність логістики в митній справі прямо залежить від інформаційних технологій, автоматизації процесів, а також взаємодії між митними органами та підприємствами. Одним із основних напрямів вдосконалення є впровадження систем електронного декларування, попереднього інформування, митного аудиту.

Проблеми логістичного менеджменту в митних операціях. Серед основних проблем логістичного менеджменту в митній сфері можна виділити:

- бюрократизація процедур і надмірна кількість перевірок;
- недостатній рівень автоматизації та цифровізації митних процесів;
- відсутність ефективного інформаційного обміну між суб'єктами ЗЕД і митними органами;
- застаріла інфраструктура митних пунктів пропуску;
- низький рівень підготовки персоналу.

Ці фактори знижують конкурентоспроможність національної економіки, створюють бар'єри для зовнішньоекономічної діяльності та уповільнюють логістичні потоки.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Напрями вдосконалення. Основні напрями удосконалення логістичного менеджменту в митних операціях:

1. Автоматизація та цифровізація. Впровадження систем електронного декларування, автоматизованих ризик-орієнтованих профілів, API-сервісів для обміну інформацією.
2. Інтеграція з міжнародними інформаційними системами (наприклад, системи ЄС: NCTS, EU Customs).
3. Скорочення часу на митне оформлення через застосування попереднього декларування та «зелених коридорів».
4. Інституційна реформа митної служби, зменшення бюрократії та впровадження КРІ-підходів для оцінки ефективності роботи.
5. Розвиток кадрового потенціалу, підвищення кваліфікації фахівців у сфері митної логістики.
6. Гармонізація законодавства з нормами ЄС, що спростить торгівлю в межах Угоди про асоціацію.

Приклади міжнародного досвіду. Успішний досвід оптимізації митних логістичних процесів демонструють такі країни як:

- Сінгапур – повна цифровізація митного оформлення, автоматизована обробка документів за декілька хвилин.
- Нідерланди – інтеграція митних і логістичних платформ у портах (Port Community Systems).
- Польща – ефективне використання єдиної платформи обміну даними між митницею, бізнесом і перевізниками.

Удосконалення логістичного менеджменту в митних операціях є критично важливим для інтеграції України у світову економіку. Підвищення ефективності митних процесів сприятиме скороченню витрат, зменшенню часу обробки товарів, а також полегшенню умов для бізнесу. Успішна реалізація цих змін можлива лише за умови синергії державної політики, сучасних технологій та освіченого персоналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шинкаренко В. І. Логістика і митна справа. К. : Центр учбової літератури, 2020.
2. Іванова Н. В. Логістичний менеджмент: теорія та практика. Харків : ХНЕУ, 2021.
3. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2022. № 74.
4. Державна митна служба України. URL : <https://customs.gov.ua>
5. World Customs Organization. URL : <https://wcoomd.org>
6. Торгівля і митна політика: сучасні виклики. Аналітичний центр «CASE Україна», 2023.

Анна Кулакевич,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Віталій Кадала,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових
дисциплін та економічної безпеки;
Донецький державний університет
внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасність доводить, що митна політика України (далі – МПУ) тісно пов'язана з економічною безпекою (далі – ЕБ). В складних умовах розвитку МПУ набуває особливого значення, стаючи не лише інструментом наповнення бюджету та регулювання зовнішньої торгівлі, але й важливим елементом ЕБ. Розуміння особливостей МПУ в умовах війни повинно відбуватися з врахуванням взаємозв'язку с національною безпекою до складу якої включено ЕБ.

Однією з найбільш визначальних особливостей сучасної МПУ є її адаптація до умов воєнного стану та націлювання на посилення безпекової складової. Особлива увага приділення ЕБ так, як вона здатна забезпечити постійно надходження митних платежів до бюджету.

Важливо зазначити, що з перших днів повномасштабного вторгнення російської федерації було вжито низку екстрених заходів наступного змісту:

- по-перше, забезпечення безперебійного постачання критично важливих товарів, таких як військове обладнання, медикаменти та гуманітарна допомога;
- по-друге, впровадження реформ щодо спрощено митні процедури для критично важливих товарів;
- по-третє, передбачити можливість скасування частини митних платежів в контексті гуманітарних товарів та вантажів;
- по-четверте, адаптувати заходи щодо ведення спеціальних режимів контролю, націлених на запобігання явищ порушення митних правил та уникнення явищ контрабанди.

Значну увагу було приділено посиленню контролю за експортом товарів подвійного призначення, щоб запобігти їх потраплянню до агресора.

Очевидним є те, що зазначені заходи були не лише передбачені в програмі МПУ в умовах воєнного стану, а, й сприяли створенню умов більш якісного виконання

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

функціональних обов'язків уповноваженими особами митних органів. Такий підхід надав можливість оперативного реагування на загрози, що спровоковані воєнними викликами представниками митних органів України.

МПУ є важливим елементом державної економічної політики, а як наслідок відіграє ключову роль в дотриманні наміченого рівня ЕБ. На погляд О. П. Гребельника, П. В. Пашка, С. В. Шевчука, О. Є. Сушкової [1, с. 14] «...сутність МПУ полягає в системі принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки». Науковці вважають, що Митна безпека відображає усі риси ЕБ.

Взаємозв'язок МПУ та ЕБ чітко простежується в законодавчій лощині, а саме в Законі України «Про Національну безпеку України» [2], який визначає національну безпеку як «...захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз». Доречно наголосити на тому, що законодавець чітко не визначив складові національної безпеки держави, проте відобразив у інших законодавчих регуляторів взаємозв'язок з ЕБ країни.

Важливо зазначити МПУ в умовах повномасштабної війни має ряд специфічних особливостей, які потребують належної уваги так як впливають на дотримання відповідного рівня ЕБ. Це пов'язано з тим, що МПУ має більш глибокі наслідки на економіку та безпеку країни. Серед них варто відзначити:

- зміну торгових потоків (Україна, як країна, що перебуває в стані війни, змушена коригувати свою митну політику в залежності від ситуації на фронті та стану зовнішньої торгівлі);
- спрощення порядку оформлення товарів та транспортних засобів (такі дії спрямовані спрощення перетину товарів, оперативне, безперешкодне та повноцінне забезпечення населення України та Збройних Сил України всім необхідним у такий складний час);
- зміна логістичних маршрутів (внаслідок блокування морських портів, відбулася значна перебудова логістичних маршрутів із фокусом на залізничні та автомобільні перевезення);
- необхідність спрощення контрольних процедур (організовано спеціальні смуги руху, проведено перерозподіл кадрового складу зі збільшенням кількості митників на пунктах пропуску).

Враховуючи той факт, що МПУ відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стабільності та ЕБ країни, особливо в умовах війни, варто звернути увагу на те, що найбільш тісний зв'язок простежується між такими складовими ЕБ як фінансовою

та зовнішньоекономічною. Таке явище обґрунтовує у своїй праці О. В. Костяна [3, с. 79]. Науковець вважає, що «...при здійсненні процедур митного оформлення товарів в бюджет держави спрямовуються надходження від мита, ПДВ та акцизу, що, за своєю економічною сутністю, є податками».

З позиції взаємозв'язку МПУ та ЕБ варто зупинитися на такому її виді як зовнішньоекономічна безпека. З цього приводу слушною є думка О. В. Костяної [3, с. 80] котра вважає, що «...зовнішньоекономічна безпека пов'язана із забезпеченням мінімізації збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створенням сприятливих умов розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці, чому, своєю чергою, також сприяє можливість швидкого та безперешкодного митного оформлення при транспортуванні різних факторів виробництва через митний кордон держави».

Доведено, що МПУ є важливим засобом захисту національних інтересів та безпеки. Війна змінює геополітичну кон'юнктуру, торговельні зв'язки та підвищує ризики для національної безпеки, а у її складі ЕБ. У таких умовах МПУ може використовуватися для захисту економіки та внутрішнього ринку, а як наслідок сприяти зміцненню усіх видів ЕБ.

Таким чином, очевидно, що МПУ під час повномасштабної війни набуває особливого значення для національної безпеки України та її складових. Критично важливим є глибокий аналіз зовнішньоторговельних тенденцій та військової ситуації, а також пріоритетність стратегічних державних інтересів і зміцнення ЕБ. За таких обставин, МПУ здатна відігравати ключову роль у підтримці економіки та захисті держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Розвиток митної політики України в контексті реалізації економічної функції держави : монографія / Гребельник О. П., Пашко П. В., Шевчук С. В., Сушкова О. Є. та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. П. Гребельника. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 266 с.
2. Про Національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/print>
3. Костяна О. В. Митна безпека: її сутність і місце в системі національної безпеки держави. *Бізнес-Інформ*. 2020. № 11. С. 76–82.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Валерія Луганцева,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти;

Олексій Найденко,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри митної справи,

Харківський національний економічний

університет імені Семена Кузнеця

ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У сучасних реаліях митно-тарифне регулювання посідає ключове місце в економічній та політичній системі держави. Саме через механізми митної та податкової політики держава здійснює вплив на розвиток зовнішньоекономічних відносин. Ця політика охоплює комплекс принципів і заходів, спрямованих на захист національних митних інтересів, забезпечення митної безпеки, регулювання зовнішньої торгівлі, підтримку внутрішнього ринку, стимулювання економічного зростання та інтеграцію України до глобального економічного простору.

Одним із пріоритетних напрямів митно-тарифної політики традиційно є забезпечення захисту національної економіки від зовнішніх загроз і створення сприятливих умов для розвитку вітчизняного виробництва. Водночас у контексті активізації євроінтеграційних процесів спостерігається трансформація як цілей, так і підходів до реалізації митно-податкової політики держави.

З підписанням та імплементацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [3], зокрема Поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (далі – ПВЗВТ), Україна розпочала поступову гармонізацію свого митно-тарифного законодавства до європейських вимог. Це передбачає:

- поетапне скасування ввізних мит на товари, що походять з ЄС, відповідно до узгоджених графіків;
- запровадження прозорих процедур тарифного регулювання відповідно до принципів ЄС та СОТ;
- модернізацію митної інфраструктури й впровадження електронного декларування;
- узгодження технічних регламентів, стандартів і процедур оцінки відповідності;
- підвищення рівня митного контролю та безпеки у рамках єдиної європейської митної політики.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Варто підкреслити, що економічна суть євроінтеграції для України полягає в отриманні значних переваг, зокрема доступу до розвиненого ринку Європейського Союзу, відкриття якого стало результатом тривалого очікування та поступової підготовки з боку української держави [1]. Одним із ключових інструментів реалізації цього курсу виступає саме митно-тарифне регулювання, завдяки якому забезпечується поетапне усунення торговельних бар'єрів. У цьому контексті тарифна політика набуває стратегічного значення: через зниження імпорتنих мит, введення тарифних квот із преференціями та уніфікацію підходів до тарифної класифікації.

Зважаючи на це, доцільно проаналізувати основні переваги та виклики, що постають перед ключовими галузями української економіки у зв'язку з імплементацією положень Угоди про асоціацію та лібералізацією митно-тарифного регулювання (табл. 1).

Таблиця 1 – Тарифні переваги та виклики для основних секторів економіки України в умовах реалізації Угоди про асоціацію з ЄС [4; 3]

Сфера економіки	Переваги тарифного регулювання	Виклики / ризики
Агропромисловий комплекс	повне скасування ввізних мит з боку ЄС; розширення тарифних квот з нульовими ставками; скасування експортних мит	втрата митного захисту на внутрішньому ринку; обмеженість квот для окремих видів агропродукції
Легка промисловість	зниження ввізних мит до нуля на текстиль і взуття; поступовий доступ до європейського ринку	посилення конкуренції через відсутність захисних мит; низький рівень цінової конкурентоспроможності української продукції
Металургія	скасування ввізних мит на більшість металопродукції; можливість тимчасових мит у разі антидемпінгу з боку ЄС	втрата гнучкості у запровадженні захисних мит; залежність від коливань цін без тарифних стримувань
Хімічна промисловість	лібералізація тарифів на хімічну сировину та продукцію; нульові мита на частину товарних груп	поступова відмова від експортних мит; залежність від імпорту в умовах відкритих тарифів
Машинобудування	поступове скасування ввізних мит на техніку та обладнання; відкриття доступу до ринку ЄС	відсутність тарифного захисту на нову продукцію; ризик витіснення дешевшим імпортом із ЄС
Енергетика	скасування ввізних мит на енергообладнання; зменшення тарифних бар'єрів на імпортованих комплектуючих	втрата фіскальних надходжень від імпортного мита; обмеження на застосування мит в умовах ПВЗВТ
ІТ-сфера	відсутність ввізного мита на обладнання; безмитна торгівля цифровими носіями та програмними продуктами	обмеження щодо введення нових тарифів неможливість тарифного регулювання нових цифрових товарів

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Аналіз тарифних переваг та викликів, пов'язаних з імплементацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, свідчить про неоднорідний вплив лібералізації митного режиму на різні сектори національної економіки. В умовах ПВЗВТ більшість галузей отримали можливість виходу на європейський ринок без тарифних бар'єрів, що сприяє зростанню експорту, залученню інвестицій та модернізації виробництва.

Водночас відмова від захисних мит і скасування експортних обмежень загострили проблему конкуренції з європейськими виробниками, особливо в галузях з низькою продуктивністю або обмеженим доступом до фінансування. Зниження тарифного навантаження зменшило фіскальні надходження бюджету та позбавило державу одного з гнучких інструментів торговельної політики.

Взаємовідносини між Україною та Європейським Союзом завжди відігравали значну роль у формуванні та поступовому розвитку європейського вектору інтеграції нашої держави. Логічним етапом цього процесу стало підписання Угоди про асоціацію, що надало йому нового імпульсу та пришвидшило структурні зміни в економічній та правовій системі України [2].

Отже, митно-тарифне регулювання в умовах євроінтеграції має бути спрямоване не лише на лібералізацію, а й на збалансовану підтримку національного виробника, особливо в умовах воєнної та економічної нестабільності.

Таким чином, митно-тарифне регулювання в умовах євроінтеграції має реалізовуватись як інструмент стратегічного балансу між відкритістю торгівлі та захистом економічних інтересів держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик В., Осіпова Л. Методичні засади зовнішньоекономічних зв'язків України та ЄС: аспекти зовнішньої торгівлі. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 222–229.
2. Міндова О. І. Напрями торгівлі споживчими товарами в рамках ПВЗВТ між Україною та ЄС. *Інтелект XXI*. 2023. № 4. С. 14–19. DOI : <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-4.3>
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n217
4. Ivanov Yu., Tyshchenko V., Naidenko O. Customs and tax aspects of the economic integration of Ukraine into the EU. *Development Management*. 2023. Vol. 21, No. 2. P. 20–29. URL : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30187>

Каріна Петкова,
*здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;*
Олена Запорожець,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет*

РОЛЬ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ У ФОРМУВАННІ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Митні платежі традиційно є одним із ключових інструментів наповнення доходної частини державного бюджету України. Вони забезпечують значну частину доходів бюджету, що дозволяє фінансувати важливі державні програми та соціальні витрати. Бюджет країни, в свою чергу, є основним фінансовим інструментом для реалізації економічної політики держави, включаючи забезпечення стабільності економіки, розвиток інфраструктури, підтримку соціальних і гуманітарних програм, а також для забезпечення національної безпеки. Митні надходження впливають на забезпечення цієї фінансової стабільності, оскільки вони формують важливу частину фіскальних ресурсів, що необхідні для здійснення внутрішніх та зовнішніх зобов'язань держави [1, с. 2].

Зростання або зниження митних надходжень є індикатором не лише ефективності митного адміністрування, а й загального стану міжнародної торгівлі, змін у товарній структурі імпорту, зовнішньоекономічної активності країни, валютної політики та цінової кон'юнктури на світових ринках. Це також відображає рівень економічної відкритості країни, який залежить від політичних та економічних факторів, зокрема глобальних торгових умов, валютних коливань та змін у внутрішньому виробництві [2, с. 3].

За період 2018–2024 років спостерігається суттєве зростання як загальних доходів бюджету, так і податкових надходжень, що частково обумовлено інфляційними процесами та змінами в структурі оподаткування.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Таблиця 1 – Динаміка митних платежів та їх частки в доходах і податкових надходженнях державного бюджету України у 2018–2024 рр.

Показники / рік	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Доходи бюджету, млн грн	928 108.3	998 278.9	1076016.6	1296852.9	1787395.6	2671997.9	3122713.3
Податкові надходження, млн грн	753 815.6	799 776.0	851 115.6	1107090.8	949 764.3	1203544.0	1647189.6
Ввізне мито, млн грн	8 110.1	29 855.3	30 203.2	36 854.8	23 311.3	39 628.0	47 592.4
Вивізне мито, млн грн	40.9	230.6	257.2	1 322.2	2 335.7	559.1	308.1
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), млн грн	47 708.6	53 460.7	57 846.8	79 592.8	41 653.7	74 762.6	105 200.8
Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів, млн грн	295 377.3	289 760.4	274 113.5	380 714.3	253 052.9	366 158.0	466 127.5
Питома вага митних платежів у податкових надходженнях державного бюджету, %	46,6	46,7	42,6	45	33,7	40	37,6
Питома вага митних платежів у доходах державного бюджету, %	37,8	37,4	33,7	38,4	17,9	18	19,8

Джерело: складено автором за даними Державного вебпорталу бюджету для громадян України [3; 4].

Водночас частка митних платежів у цих показниках демонструє стабільну тенденцію до зниження. Якщо у 2018 році питома вага митних надходжень у податкових доходах становила майже 47 %, то у 2024 році – лише 37,6 %. Аналогічно у загальній структурі доходів бюджету цей показник зменшився з 37,8 % до 19,8 %.

Помітне зниження питомої ваги митних надходжень у загальних доходах може бути пов'язане з декількома факторами: зменшенням обсягів імпорту, спрощенням процедур на митниці для гуманітарних вантажів у воєнний час, зменшенням ввізного мита для деяких категорій товарів, а також ефектом зміщення фокусу фіскальної

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

політики держави в бік підтримки внутрішнього виробництва. Водночас у номінальному вираженні надходження від ПДВ з імпортованих товарів, акцизного податку та ввізного мита зросли, що свідчить про поступову адаптацію митної системи до сучасних умов та відновлення товаропотоків.

Отже, митні платежі залишаються вагомим джерелом формування дохідної частини державного бюджету України, однак їх відносна роль поступово зменшується. Така тенденція свідчить про структурні зміни у фіскальній системі країни, орієнтовані на підвищення ефективності внутрішнього оподаткування та диверсифікацію джерел надходжень. У перспективі важливо зберігати баланс між фіскальною функцією митниці та її регуляторною роллю, а також забезпечити прозорість митних процедур, що сприятиме підвищенню довіри до митних органів і зміцненню економічної стабільності країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пахолюк О. В., Дзюбинський А. В., Безп'ятко О. Г. Вплив митного регулювання на розвиток зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-174>
2. Легкоступ І. І., Саінчук Н. В., Соколюк М. В. Митні платежі як складова формування дохідної частини державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-43>
3. Державний вебпортал бюджету для громадян. URL : <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 09.04.2025).
4. ВІ – Показники зовнішньої торгівлі України / Державна митна служба України. URL : <https://bi.customs.gov.ua/> (дата звернення: 09.04.2025).

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Анастасія Солоп,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Тетяна Чорна,
канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

У сучасній системі міжнародної торгівлі географічні зазначення (далі – ГЗ) відіграють ключову роль як засіб правового захисту походження товарів, просування національного бренду та розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Вони засвідчують унікальні властивості продукції, обумовлені природними умовами, традиційними технологіями та регіональною ідентичністю.

Для країн, що інтегруються у світову економіку, таких як Україна, географічні зазначення стають не лише інструментом збереження культурної спадщини, а й засобом підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Їх використання сприяє зміцненню позицій в аграрному експорті, залученню інвестицій у регіони та забезпеченню довіри споживачів до національної продукції. Особливої актуальності це набуває в умовах глобалізації, коли споживачі дедалі частіше обирають продукцію з автентичною історією та підтвердженим місцем походження.

Географічне зазначення – це спеціальне маркування, що підтверджує тісний зв'язок товару з певною територією. Якість, властивості або репутація такої продукції формуються під впливом локальних природних і людських ресурсів. Це свідчить про унікальність товару, яку неможливо відтворити поза межами регіону походження [4].

Географічні зазначення сприяють збереженню автентичності продукції та традиційних методів її виготовлення. Вироби, створені в інших місцях, навіть за схожою технологією, не можуть легітимно використовувати захищену назву. Це зумовлено тим, що ГЗ закріплене за певною територією, а не виробником, що принципово відрізняє його від торговельної марки [3].

Найменування місця походження є особливо точним видом географічного зазначення. Прикладом є сир рокфор, смакові властивості якого нерозривно пов'язані з дозріванням у природних печерах однойменного регіону. Спроба відтворити той самий процес в іншому середовищі не забезпечить аналогічного результату [1].

В Україні система географічних зазначень активно розвивається. Першими прикладами стали виноробні назви – «Шаблаг», «Аша-Абаг», «Ялпуг», «Закарпатське вино», «Придунайська Бесарабія», а також традиційні продукти – «Гуцульська овеча бриндзя», «Херсонський кавун», «Мелітопольська черешня» та ін. Станом на 2025 рік, відповідно до стандартів ЄС, офіційно зареєстровані «Гуцульська овеча бриндзя», «Гуцульська коров'яча бриндзя» і «Мелітопольська черешня» [2].

Географічні зазначення виступають потужним маркетинговим інструментом, оскільки споживачі часто пов'язують певні регіони з високою якістю продукції (наприклад, французьке вино, італійський сир, швейцарський шоколад). Захист географічних назв підтримує унікальність, забезпечує правову безпеку для виробників та сприяє сталому розвитку регіонів.

Водночас географічне зазначення не завжди гарантує найвищу якість: іноді відомі назви використовуються радше як елемент престижу. Саме тому важливою є поінформованість споживачів, їхня увага до сертифікації, складу товару та репутації виробника.

У світовій практиці географічні зазначення довели свою ефективність у захисті традиційних продуктів, збереженні культурної спадщини та стимулюванні регіональної економіки. Для України, що активно адаптує своє законодавство до європейських стандартів, подальший розвиток у цій сфері може стати стратегічним напрямом зміцнення міжнародних позицій на агропродовольчому ринку.

Розвиток системи географічних зазначень може не лише підвищити впізнаваність українських товарів, а й стати інструментом формування позитивного іміджу країни як надійного виробника якісної продукції. Крім того, ефективна реалізація цього механізму сприятиме поглибленню інтеграції України до світової торговельної спільноти, зокрема в межах Угоди про асоціацію з ЄС та інших міжнародних договорів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Географічні зазначення. URL : <https://surl.li/hhpaaf> (дата звернення: 12.04.2025).
2. Для чого Україні географічні зазначення для місцевих товарів. URL : <https://surl.li/hetpqd> (дата звернення: 12.04.2025).
3. Їстівна географія: які назви українських харчів захищає закон та навіщо це фермерам. URL : <https://surl.li/qcdwuf> (дата звернення: 10.04.2025).
4. Основне про географічні зазначення. URL : <https://gi-ua.com/pro-gz/osnovne-pro-gz/> (дата звернення: 10.04.2025).

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Юлія Теребейчик,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти;

Вадим Борса,

доктор філософії (PhD) з економіки,

доцент кафедри митної справи

та товарознавства,

Державний податковий університет

ДІЯЛЬНІСТЬ АВТОРИЗОВАНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАТОРІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

У контексті посилення міжнародної торгівлі, трансформації митних процедур та викликів, пов'язаних із воєнними діями, діяльність авторизованих економічних операторів (АЕО) набуває особливого значення. АЕО – це суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, яким митні органи надають особливий статус у зв'язку з їхньою високою надійністю, дотриманням митного законодавства, фінансовою стабільністю та ефективною системою внутрішнього контролю. В умовах нестабільності та необхідності адаптації до нових стандартів ЄС і міжнародних вимог, підприємства, що мають статус АЕО, демонструють здатність ефективно функціонувати завдяки спрощеним митним процедурам.

Зокрема, такі компанії користуються перевагами у вигляді прискореного митного оформлення, меншої кількості перевірок, пріоритетного обслуговування та взаємного визнання статусу в інших країнах. Крім того, цифровізація митних процедур, розвиток електронного документообігу та запуск цифрових сервісів (зокрема, e-customs, e-borders) сприяють більшій прозорості діяльності АЕО та зменшенню адміністративного навантаження. У нових умовах важливим аспектом діяльності таких операторів є дотримання принципів безпеки та забезпечення сталого ланцюга постачання.

З початком повномасштабної війни в Україні, глобальними порушеннями логістичних ланцюгів і змінами митного регулювання, діяльність АЕО зазнала нових викликів, таких як, зміна логістики, цифровізація процедур та підвищена відповідальність.

Станом на 2025 рік, кількість компаній в Україні, що мають статус АЕО, зростає, що свідчить про зростаючу зацікавленість бізнесу у прозорій та передбачуваній співпраці з митними органами. На кінець березня в Україні зареєстровано 87 суб'єктів, які мають статус АЕО. З них жодна компанія не має виключно акредитації АЕО-Б,

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

тоді як 84 організації отримали статус АЕО-С. Лише три підприємства володіють подвійною акредитацією (АЕО-Б та АЕО-С). Це свідчить про те, що статус АЕО-Б є значно менш поширеним серед суб'єктів господарювання порівняно з АЕО-С.

Класифікація компаній за галузевим принципом дає змогу оцінити їхній вплив на економіку (рис. 1). Переважна частина суб'єктів (23) займається оптовою торгівлею. Наступною за значенням є харчова промисловість – 11 підприємств, яка забезпечує країну продуктами харчування та стимулює розвиток аграрного сектору. Виробництво упаковки розташоване на третьому місці (9 компаній). Важливу роль відіграє також металургійна галузь, зокрема випуск міді та сталі (7 суб'єктів). Така ж кількість підприємств працює у сфері логістики та вантажоперевезень. Машинобудування (виробництво техніки) та складські послуги, які є основою для інших виробничих напрямів, представлені шістьма компаніями кожен. Далі йде деревообробна промисловість (5 підприємств), а за нею – меблева (також 5). Найменш представленою у цій категорії є гірничодобувна галузь.

Така галузева диверсифікація засвідчує, що участь в програмі АЕО охоплює ключові ланки економіки, включаючи виробництво, торгівлю, транспортування та зберігання товарів. Разом із тим, низька представленість таких секторів, як гірничодобувна промисловість, вказує на потенціал для подальшого розширення програми АЕО.

Рисунок 1 – Кількість АЕО за сферами діяльності, шт.

Джерело: складено авторами.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Першим серед українських АЕО у березні 2021 року стало ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна», а найновішим учасником – ТОВ «Західний контейнерний термінал» (2025 рік). Отримання такого статусу забезпечило цим компаніям дві важливі переваги: зростання довіри з боку держави та спрощення міжнародної діяльності.

Інститут авторизованих економічних операторів в Україні демонструє поступовий розвиток та має вагомий потенціал для поглиблення інтеграції до європейського митного простору. В умовах війни та цифрової трансформації його роль стає ще актуальнішою. Діяльність АЕО в нових реаліях демонструє ефективність партнерської моделі «держава-бізнес». За умови продовження реформ, цифровізації та підтримки підприємств, АЕО можуть стати опорою для національної економіки на шляху до євроінтеграції та відновлення після війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-V (поточна редакція – редакція від 15.01.2025). URL : <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Єдиний державний інформаційний вебпортал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі». URL : <https://cabinet.customs.gov.ua/aeopubliclist>
3. Крамаренко Н. В. Діджиталізація митних процедур: переваги для АЕО. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 88–93.

Сергій Ткаченко,
*канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет;*
Наталія Кириченко,
*викладач спецдисциплін,
ДНЗ «Гадяцьке вище професійне
аграрне училище»*

ПЕРЕРОЗПОДІЛ ВЛАСНОСТІ ЯК СКЛADOVA СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Надзвичайні ситуації в економічній системі в значній мірі пов'язані із економічними факторами, що спричинили рішення органів державного управління, де порівняно незначні трансформації здатні ініціювати ланцюг глибоких перетворень.

В даний час, важливе місце займають перетворення відносин власності. Сьогодні пріоритетом є підхід де головним чинником виступають переваги переходу ресурсного потенціалу до приватної форми власності, а очікувані зміни не сприймаються як загроза економічній безпеці країни через аргументацію політичних протистоянь.

В свою чергу, процес трансформації власності може містити наступні напрями:

– Лібералізація цін на кінцевий продукт, яка компенсує витрати на перетворення прав власності на додатковий продукт, де через можливу монополізацію дозволяє чинити тиск на споживачів, що значною мірою породжує інфляцію та знижує аргументацію проти змушеної покупки.

– Приватизаційні досягнення трансферу державної власності мають формальну аргументацію, де успіхи в зазначеній сфері супроводжуються одночасним спадом фінансово-господарського потенціалу суб'єкта, а короткостроковий характер підприємницької ініціативи спрямовано на вигідну реалізацію прав власності, що не пов'язано із системними напрямками вдосконалення економічних процесів.

Загрози економічній безпеці зростають у разі прихованої чи відкритої взаємодії бізнесу, держави та управлінців, що вимагає аналізу ризиків, зокрема щодо ресурсів – виробничих фондів, землі, надр тощо. Це дозволить виявити потенційні загрози розвитку національної економіки та розробити превентивні заходи.

У перехідних кризових умовах забезпечення стабільності ускладнюється суперечностями, через протиріччя, щодо дотримання граничних критеріїв та масштабів процесів особливо щодо обсягів споживання та інвестиційно-інноваційної діяльності.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

На макrorівні основним завданням є визначення меж економічної безпеки, визначення факторів і критеріїв орієнтованих на стійкий розвиток суб'єктів підприємницької діяльності із загальним пріоритетом – покращення якості життя.

За умов протидії воєнній агресії й глибокої кризи важливим індикатором є показник сукупного збитку, що відображає рівень втрат для суспільства й економіки. Його аналіз дозволяє оцінити загрозу руйнування та деградації соціально-економічної системи.

Для цього слід ідентифікувати умови функціонування економіки, визначити дестабілізуючі фактори, оцінити ризики кризових ситуацій та шукати шляхи збереження стабільності.

Також до ключових понять відносяться «компенсаційні ресурси» – резерви, які покривають втрати (страховий резерв, обмежений очікуваними втратами та збитками), та «компенсаційний потенціал» – здатність системи реагувати, відновлюватися й розвиватися після криз (критеріальні показники безпеки на мікрорівні).

Економічна безпека в контексті перерозподілу власності актуальна для всіх рівнів: від громадян до держави. Довгострокові виклики, зокрема інвестиційна криза та технологічні загрози, стають постійною частиною сучасної реальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Економічна безпека країн в умовах сучасних глобальних трансформацій: виклики, загрози, ризики / Булатова О. В., Захарова О. В., Карпенко О. І., Федоров Е. В. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О.В. Булатової. К. : МДУ, 2024. 290 с.
2. Хачатрян В., Красняк О. Економічна безпека в умовах воєнного стану як чинник формування ринку праці молоді. *Міжнародний науковий журнал менеджменту, економіки та фінансів*. 2024. № 3 (1). С. 24–37. DOI : <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240301.03>
3. Замлинський В. А., Волошина О. В., Степаненко С. В. Облікова політика і економічна безпека в системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9, № 1. С. 56–61.
4. Сисоліна Н., Савеленко Г., Сисоліна І. Економічна безпека агропідприємств в умовах війни: можливості та загрози. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-19>

Богдана Третіхлєб,
*здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти;*
Тетяна Чорна,
*канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет*

ВІЙНА ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Збройні конфлікти, зокрема повномасштабна війна, є одними з найпотужніших деструктивних чинників, що кардинально змінюють структуру, динаміку та логіку функціонування національної економіки. Війна не лише призводить до фізичних руйнувань інфраструктури, втрати виробничих потужностей, людських ресурсів та капіталу, а й суттєво трансформує саму архітектуру економічного середовища. У таких умовах держава змушена оперативно змінювати пріоритети економічної політики, зокрема у сфері зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД).

Одним із ключових наслідків війни є переорієнтація ресурсів на забезпечення обороноздатності держави, що веде до зниження частки інвестицій у цивільні галузі економіки. У цьому контексті відбувається трансформація попиту: зростає потреба у стратегічних матеріалах, продукції подвійного призначення, паливі, медичних товарах тощо. Це, своєю чергою, формує нову структуру зовнішньоторговельних потоків – пріоритет надається імпорту критично важливих товарів, тоді як експорт може зазнавати обмежень або втрати ринків збуту через санкції, порушення логістичних маршрутів та загальну економічну нестабільність.

Український приклад яскраво демонструє ці зміни. Повномасштабне вторгнення російської федерації в лютому 2022 року призвело до стрімкого зниження обсягів експорту традиційної сільськогосподарської продукції, металургії, добрив. Втрачено доступ до морських портів на Чорному та Азовському морях, а отже – до основних каналів міжнародної торгівлі. Натомість пріоритетним стало постачання озброєння, військової техніки, пального, медичних засобів, будівельних матеріалів для відновлення зруйнованої інфраструктури.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Таблиця 1 – Структура ЗЕД України до та після початку повномасштабної війни

Показник / напрям	2022	2024
Основні статті експорту	Металопродукція, зерно, олія, руда	Аграрна продукція, послуги ІТ, залишки металургії, релокація виробництв
Основні статті імпорту	Техніка, транспорт, енергоносії, товари широкого вжитку	Паливо, зброя, медичні товари, будівельні матеріали
Географічна структура торгівлі	ЄС, Китай, Туреччина, рф	ЄС, США, Велика Британія, Польща
Логістика	Морські порти, автотранспорт, залізниця	Автотранспорт, паром, залізничний транзит через ЄС, тимчасові морські коридори
Митне регулювання	Стандартні процедури, контроль за тарифами	Спрощення митних процедур, звільнення від ПДВ, активне втручання держави
Фокус державної політики	Лібералізація торгівлі, інтеграція в ЄС	Забезпечення критичного імпорту, відновлення інфраструктури, оборонні замовлення

Зокрема, у 2024 році обсяг експорту пшениці з України становив 37,4 млн тон на суму 2,1 млрд доларів США, тоді як у 2022 році відповідний показник сягав 2,68 млрд доларів. Протягом 2022–2023 років Україна експортувала на 643 тис. тон зерна більше, що становить приріст у 1,5 % [1].

У сфері імпорту, у 2024 році Україна закупила 4,4 млн МВт·год електроенергії – це у 5,5 рази більше порівняно з 2023 роком. Таким чином, за підсумками 2024 року, Україна стала нетто-імпортером електроенергії [2].

Суттєво трансформується й інституційне середовище. Держава змушена активізувати використання механізмів нетарифного регулювання, вводити експортно-імпортні обмеження, змінювати валютне регулювання, здійснювати пряме втручання у торговельну політику. Військовий стан передбачає запровадження спрощених процедур на митниці, пріоритетного оформлення гуманітарних вантажів, а також дерегуляції окремих напрямів економічної діяльності задля забезпечення оперативного реагування на виклики.

Особливу роль відіграють міжнародні партнери, донори та фінансові інститути. Економічна взаємодія із зовнішнім світом в умовах війни набуває нового виміру: з одного боку, зростає залежність від імпорту та зовнішньої допомоги; з іншого – формується новий вектор інтеграції, де ключову роль відіграє стратегічне партнерство з країнами, що підтримують Україну.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Таким чином, війна є каталізатором глибокої трансформації економічного середовища, що охоплює як інституційні механізми, так і структуру ЗЕД. У таких умовах ефективне державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності стає критично важливим інструментом економічної стабільності, адаптації та забезпечення життєздатності національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скільки зерна експортувала Україна. URL : <https://surl.li/cmxfql> (дата звернення: 02.04.2025).
2. У 2024 році Україна збільшила імпорт електроенергії у понад 5 разів. URL : <https://surl.li/jeylws> (дата звернення: 02.04.2025).

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Володимир Устименко,
*член-кореспондент НАН України,
член-кореспондент НАПрН України,
д-р юрид. наук, професор, директор;*

Руслан Джабраїлов,
*д-р юрид. наук, професор,
заступник директора з наукової роботи,
Державна установа «Інститут
економіко-правових досліджень
імені В. К. Мамутова
Національної академії наук України»*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ЯК ЧЛЕНА СОТ: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ

Зазначена проблематика може бути висвітлена на прикладі проекту постанови Верховної Ради України «Про розроблення законодавчої бази для створення преференційних умов діяльності бізнесу країн-партнерів України в рамках Післявоєнного Альянсу» (реєстр. № 13067 від 10.03.2025) (далі – проект постанови № 13067).

Зокрема, проектом постанови № 13067 доручається Кабінету Міністрів України у тримісячний строк розробити та подати до Верховної Ради України законопроекти, спрямовані на створення спеціального правового режиму для залучення інвестицій від країн-партнерів, які надавали та продовжують надавати допомогу Україні у протистоянні збройній агресії Російської Федерації, з урахуванням особливої ролі США у підтримці України, шляхом внесення змін до чинного законодавства, зокрема до:

– Закону України «Про інвестиційну діяльність» – щодо запровадження спеціального режиму інвестиційної діяльності для іноземних суб'єктів господарської діяльності, що мають постійне місцезнаходження або постійне місце проживання на території країн-партнерів України, насамперед суб'єктів господарювання зі Сполучених Штатів Америки, включаючи податкові стимули, гарантії захисту капіталовкладень та пільгові регуляторні умови;

– Закону України «Про індустріальні парки» – з метою створення міжнародних індустріальних парків, у яких пріоритет у залученні резидентів матимуть іноземні суб'єкти господарської діяльності, що мають постійне місцезнаходження або постійне місце проживання на території країн-партнерів України, насамперед суб'єкти господарювання зі Сполучених Штатів Америки, а також запровадження додаткових економічних стимулів для таких підприємств;

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

– Закону України «Про режим іноземного інвестування» – щодо розширення державних гарантій для інвесторів іноземних суб'єктів господарської діяльності, що мають постійне місцезнаходження або постійне місце проживання на території країн-партнерів України, насамперед суб'єктів господарювання зі Сполучених Штатів Америки, які реалізують довгострокові проекти у стратегічних секторах економіки;

– Господарського кодексу України – з метою визначення особливого порядку ведення бізнесу іноземними суб'єктами господарської діяльності, що мають постійне місцезнаходження або постійне місце проживання на території країн-партнерів України, включаючи спрощені реєстраційні та дозвільні процедури, із забезпеченням особливих умов для суб'єктів господарської діяльності зі Сполучених Штатів Америки;

– Кодексу України про надра та Закону України «Про угоди про розподіл продукції» – щодо механізмів перегляду ліцензій на користування надрами, аналізу не ефективно використовуваних («сплячих») ліцензій та визначення порядку їхньої передачі іноземним суб'єктам господарської діяльності, що мають постійне місцезнаходження або постійне місце проживання на території країн-партнерів України, насамперед суб'єктів господарювання зі Сполучених Штатів Америки, із відповідними зобов'язаннями щодо освоєння родовищ;

– Закону України «Про концесію» – з метою запровадження спеціальних умов концесійного використання державного майна та залучення іноземних суб'єктів господарської діяльності, що мають постійне місцезнаходження або постійне місце проживання на території країн-партнерів України, насамперед суб'єктів господарювання зі Сполучених Штатів Америки, до управління стратегічними державними активами та модернізації об'єктів інфраструктури (пп. 1.1 п. 1) [1].

Наведені положення засвідчують, що проектом постанови № 13067 переслідуються мета створення преференцій для іноземних суб'єктів господарської діяльності, що мають постійне місцезнаходження або постійне місце проживання на території країн-партнерів України, із особливим акцентом на преференціях для суб'єктів господарювання зі Сполучених Штатів Америки.

При цьому пояснювальна записка до проекту постанови № 13067 не містить оцінки відповідності законодавчої ініціативи міжнародно-правовим зобов'язанням України, зокрема, що випливають з членства у Світовій організації торгівлі (далі – СОТ). Як відомо, в основу взаємовідносин держав-членів СОТ покладено принцип недискримінації, що знаходить вияв у синергетичному зв'язку двох складових – принцип «національного режиму» та принцип «найбільшого сприяння». У науковій літературі зазначені принципи піддавалися всебічному дослідженню, у тому числі, у працях науковців – представників науки господарського права, зокрема, можна виділити наукові розробки В.В. Поєдинок. Зокрема, дослідницею було приділено увагу ролі та

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

значущості принципів «національного режиму» та «найбільшого сприяння» у формуванні та змістовному наповненні системи правових режимів іноземного інвестування [2].

Саме рівні умови конкуренції визнаються запорукою розвитку економіки як на національному, так і міжнародному рівнях. Створенню надійного правового поля, здатного забезпечити вільні економічні відносини та захист інвестицій від дискримінаційних заходів, покликані відповідні угоди СОТ. Невипадково, інструмент «кращого регулювання» № 27 «Зовнішня торгівля та інвестиції» з набору інструментів, розроблених Європейською Комісією, застерігає від розробки правових актів, які на початковому етапі містять ознаки невідповідності зобов'язанням, що впливають із членства у СОТ. Для цього розроблено певний перелік контрольних питань, відповіді на які дозволяють провести свого роду тест на відповідність угодам СОТ. Серед тих питань можна виділити два, які мають прямий зв'язок з принципами «національного режиму» та «найбільшого сприяння», а саме:

Чи забезпечує цей варіант юридичну (*de jure*) та фактичну (*de facto*) недискримінацію між імпортованими товарами або іноземними послугами чи постачальниками послуг і товарами, виробленими в ЄС, або послугами та постачальниками послуг з ЄС (принцип «національного режиму»)?

Чи забезпечує цей варіант юридичну (*de jure*) та фактичну (*de facto*) недискримінацію між товарами, послугами або постачальниками послуг з різних країн – членів СОТ (принцип «найбільшого сприяння»)? [3, с. 221].

Залежно від відповідей на ці питання, визначається подальший алгоритм нормпроектної роботи із приведенням проєкту акта у відповідність до положень угод СОТ.

Скринінг положень пп. 1.1 п. 1 та інших пунктів проєкту постанови № 13067 крізь наведені вище питання засвідчує ігнорування вищенаведених принципів:

– Надаючи перевагу іноземним суб'єктам господарювання, нівелюється принцип «національного режиму».

Зокрема, як зазначено у абз. 2 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991, інвесторам, у тому числі іноземним, забезпечується рівноправний режим, що виключає застосування заходів дискримінаційного характеру, які могли б перешкодити управлінню інвестиціями, їх використанню та ліквідації, а також передбачаються умови і порядок вивозу вкладених цінностей і результатів інвестицій [4].

Чинне законодавство презюмує національний режим як застосовний на загальних засадах до інвестиційної та іншої господарської діяльності іноземних інвесторів, за винятками, передбаченими законодавством України та міжнародними договорами України (ч. 1 ст. 7 Закону України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996) [5].

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Додатково слід взяти до уваги норми Закону України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів господарювання, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» від 17.02.2000, якими встановлено, що на території України до суб'єктів господарювання або інших юридичних осіб, їх філій, відділень, відокремлених підрозділів, включаючи постійні представництва нерезидентів, створених за участю іноземних інвестицій, незалежно від форм та часу їх внесення, застосовується національний режим валютного регулювання та справляння податків, зборів (обов'язкових платежів), встановлений законами України для підприємств, створених без участі іноземних інвестицій (ст. 1). Основна мета цього Закону, як випливає з преамбули, полягає у спрямованості на захист конкуренції між суб'єктами господарювання, створеними без залучення коштів або майна (майнових чи немайнових прав) іноземного походження, та суб'єктами господарювання, створеними за участю іноземного капіталу, забезпечення державного захисту вітчизняного виробника та конституційних прав і свобод громадян України [6].

Розглядаючи справу про оподаткування підприємств з іноземними інвестиціями, Конституційний Суд України у рішенні від 29.01.2002 № 1-рп/2002 за підсумками аналізу положень міжнародних договорів про взаємний захист інвестицій, укладених Україною впродовж 1994–2001 років, зробив наголос на тому, що останні не передбачають створення для іноземних інвесторів пільгового режиму інвестиційної діяльності. Конституційний Суд України відзначив, що у відповідних статтях таких договорів, як правило, наголошується, що приймаючою стороною для іноземних інвесторів має бути створений режим, не менш сприятливий, ніж стосовно власних громадян або підприємств чи громадян або підприємств третіх країн. На думку Конституційного Суду України, в цьому разі поняття «національний режим» і «режим, не менш сприятливий, ніж стосовно власних громадян і підприємств» за суттю є тотожними. У підсумку Конституційний Суд України виснував, що застосування до підприємств з іноземними інвестиціями національного режиму валютного регулювання та справляння податків, зборів (обов'язкових платежів) відповідає взятим Україною за зазначеними договорами міжнародним зобов'язанням (абз. 5 п. 3 мотивувальної частини) [7].

До речі, вищенаведений висновок Конституційного Суду України узгоджується з п. 4 ст. III «Національний режим щодо внутрішнього оподаткування та регулювання» Генеральної угоди про тарифи й торгівлю 1994 року, а саме: «4. Товарам, що походять з території будь-якої сторони, імпортованим на територію будь-якої іншої сторони, повинен надаватися режим не менш сприятливий, ніж режим, який надається подібним товарам національного походження, щодо всіх законів, правил та вимог, які стосуються внутрішнього продажу, пропозиції до продажу, купівлі, транспортування, розподілу чи використання товарів. Положення цього пункту не повинні

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

перешкоджати застосуванню диференційованих внутрішніх зборів за транспортування, які залежать винятково від економічних умов експлуатації транспортних засобів, а не від національного походження товару» [8].

Додатково слід зауважити, що Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію між Україною та ЄС) також визнає пріоритетність національного режиму, оскільки ст. 34 «Національний режим» встановлює наступне: «Кожна Сторона надає національний режим товарам іншої Сторони відповідно до Статті III ГАТТ 1994, зокрема її приміток щодо тлумачення. Із цією метою Статтю III ГАТТ 1994 та її примітки щодо тлумачення включено до цієї Угоди, і вони є її невід'ємною частиною» [9].

Слідування Україною на постійній основі зобов'язанням як члена СОТ, зокрема, щодо дотримання національного режиму відповідно до п. 4 ст. III Генеральної угоди про тарифи й торгівлю та ст. 34 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС отримало закріплення у п. 191 Плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті 2024 [10].

Надаючи перевагу іноземним суб'єктам господарювання, що мають постійне місцезнаходження або постійне місце проживання на території країн-партнерів України, насамперед суб'єктів господарювання зі Сполучених Штатів Америки, призводить до порушення принципу «найбільшого сприяння», оскільки суб'єкти господарювання інших країн-членів СОТ, які не є країнами-партнерами України, не зможуть скористатися перевагами преференційного режиму. У тексті пояснювальної записки зустрічається згадування про країни-члени Європейського Союзу (Франція, Німеччина), Велику Британію, Канаду, Японію, Австралію, а також знеособлено згадуються і інші держави, які надали Україні значну підтримку.

Подібний підхід до визначення правового режиму здійснення інвестиційної діяльності іноземними суб'єктами господарювання суперечить п. 1 ст. 1 Генеральної угоди про тарифи й торгівлю 1994 року, який проголошує наступне:

«1. Щодо мит та митних зборів будь-якого роду, накладених на імпорт чи експорт, або у зв'язку з ними, або накладених на міжнародні платежі за імпорт чи експорт, а також стосовно методу стягнення таких мит і зборів та всіх правил і формальностей у зв'язку з імпортом та експортом, а також всіх питань, зазначених у пунктах 2 і 4 статті III(*), будь-яка перевага, сприяння, привілей чи імунітет, які надаються будь-якою стороною, що домовляється, стосовно будь-якого товару, що походить з будь-якої іншої країни чи призначений для будь-якої іншої країни, повинні негайно і безумовно надаватися подібному товару, що походить із території всіх інших сторін чи призначений для території всіх інших сторін» [8].

Отже, вищенаведений аналіз нашою метою є на думку про доцільність істотного доопрацювання проєкту постанови № 13067 із узгодженням його положень з міжнародно-правовими зобов'язаннями України, що корелює з ч. 2 ст. 17 Закону України «Про правотворчу діяльність», згідно з якою підзаконні нормативно-правові акти мають відповідати Конституції України, законам, чинним міжнародним договорам України, підзаконним нормативно-правовим актам вищої юридичної сили та узгоджуватися між собою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про розроблення законодавчої бази для створення преференційних умов діяльності бізнесу країн-партнерів України в рамках Післявоєнного Альянсу : проєкт постанови від 10.03.2025 № 13067 / Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/55939> (дата звернення: 24.04.2025).
2. Поєдинок В. Система правових режимів іноземного інвестування. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2011. № 88. С. 36–40.
3. Better regulation toolbox (July 2023 edition). *European Commission website*. URL : <https://surl.cc/xzlhqf> (last accessed: 11.04.2025).
4. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII / Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 11.04.2025).
5. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР / Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-vr#Text> (дата звернення: 11.04.2025).
6. Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів господарювання, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження : Закон України від 17.02.2000 № 1457-III / Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1457-14#Text> (дата звернення: 11.04.2025).
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Кабінету Міністрів України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 5 Закону України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» та частини першої статті 19 Закону України «Про інвестиційну діяльність» (справа про оподаткування підприємств з іноземними інвестиціями) від 29 січня 2002 року № 1-рп/2002 / Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-02#Text> (дата звернення: 11.04.2025).

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

8. Генеральна угода про тарифи й торгівлю 1994 року / Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_003#Text (дата звернення: 11.04.2025).

9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована із заявою Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII / Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 11.04.2025).

10. План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.03.2025 № 300-р / Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/300-2025-p#Text> (дата звернення: 11.04.2025).

Христина Ясенчук,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Олександр Гребельник,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Зовнішня торгівля завжди була важливою для економіки України, забезпечуючи приплив валюти, інтеграцію у світові ринки та стимулювання розвитку національного виробництва. Україна традиційно займала важливе місце в міжнародній торгівлі, активно експортувала промислову та сільськогосподарську продукцію, нарощувала обсяги товарообігу. У 2021 році зовнішньоекономічна діяльність України демонструвала стабільне зростання, експорт і імпорт збільшувалися, а торговельні операції охоплювали 235 країн світу.

Міжнародна торгівля України впевнено розвивалась і демонструвала позитивні тенденції, допоки 24 лютого 2022 року не змінилось все. З початком повномасштабного вторгнення економіка та зовнішня торгівля держави зазнала кардинальних змін. Незважаючи на те, що раніше росія була одним із найбільших торговельних партнерів, забезпечуючи майже третину міжнародно-економічних зв'язків, після початку наступу ці зв'язки були негайно і остаточно розірвані. Гостро постало питання співпраці України з країнами СНД та близькими партнерами країни агресора. З перших днів вторгнення було запроваджено часткове, а згодом і повне ембарго на імпорт російських товарів. Крім того, Україна повністю заборонила постачання продукції на ринок росії. Як результат, східний напрямок експорту для України виявився повністю заблокованим.

Це змусило підприємців шукати нових постачальників сировини для продукції національного виробництва, нові ринки збуту для товарів, що раніше експортувалися в країни-ворога. Одночасно перевагою закриття ринку однієї держави є нові перспективи та можливості для підприємців на ринках інших держав світу. З іншого боку, війна створила серйозні проблеми для українських експортерів у плані логістики, руйнації інфраструктурних об'єктів, зумовивши збитки, що оцінюються в сотні мільярдів доларів.

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

Питання експорту продукції агропромислового комплексу набуло особливої значущості, адже до початку повномасштабної війни Україна була одним із провідних експортерів сільськогосподарських товарів у світі. Більшість аграріїв зазнали значних втрат через цілеспрямовані атаки російської армії на українське сільське господарство, такі як обстріли сільськогосподарських об'єктів та інфраструктури по всій Україні, окупація території, мінування та спалювання сільськогосподарських угідь поблизу зон активних бойових дій, п'ятимісячна блокада чорноморських портів (і відновлення блокади станом на липень 2023 року) та підлив дамби Каховської ГЕС, надзвичайно ускладнили функціонування аграрного сектору і призвели до знищення до 80 % врожаю в Запорізькій, Донецькій і Луганській областях. Важких економічних збитків зазнала й Херсонщина, частину якої було звільнено наприкінці 2022 року, тоді як окремі райони досі перебувають під окупацією. Відчутних втрат зазнали також аграрії Харківської, Одеської, Миколаївської та Вінницької областей, де знищено до половини врожаю.

У 2022 році країна недоотримала понад 30 млн тонн зерна – галузь, яка раніше забезпечувала значну частку експорту, опинилася в кризі. Тим не менш, сімейні фермери та особисті селянські господарства змогли адаптуватися до екстремальних умов, продовжуючи забезпечувати продовольством українську армію та населення.

Також внаслідок війни українські аграрії зіткнулися з серйозними труднощами, а саме з обмеженням доступу до одного з найдешевших шляхів експорту – морського. Часткове блокування портів Чорного та Азовського морів позбавило можливості використовувати південний напрямок для зовнішньої торгівлі, що спричинило стрімке зростання світових цін на продовольство та поглиблення глобальної кризи. Альтернативні наземні та річкові маршрути виявилися значно дорожчими, що призвело до зниження прибутків фермерів. Через низькі ціни на агропродукцію та високу вартість транспортування багато господарств відмовилися від збирання врожаю, і значна частина кукурудзи в 2022 році залишилася на полях зимувати. Ситуацію ускладнили регулярні відключення електроенергії, які виводили з ладу обладнання. В таких умовах єдиним доступним торговельним напрямом для України залишився західний, що призвело до зростання частки ЄС у зовнішній торгівлі.

У 2014 році Україна та Європейський Союз підписали Угоду про Асоціацію, що стало важливим кроком до інтеграції України в європейський простір. В межах угоди було створено поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі, що дало новий імпульс для розширення торговельних зв'язків.

Аграрний сектор виступає не лише рушієм економічного зростання, а й одним із головних бенефіціарів євроінтеграції. Поглиблення співпраці з ЄС сприяє модернізації сільського господарства, гармонізації стандартів виробництва з європейськими

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

нормами, розширенню доступу до європейських ринків і залученню нових інвестицій. Крім того, відкриття ринку ЄС стимулює українських виробників орієнтуватися на екологічно чисту та органічну продукцію, що відповідає принципам «Зеленого курсу». Українські аграрії отримують підтримку з боку європейських програм – від технічної допомоги до грантів і навчальних ініціатив, що дає змогу підвищити конкурентоспроможність галузі навіть в умовах війни.

Проте, тарифні квоти на агропродукцію залишалися чинними до червня 2022 року, коли ЄС ухвалив безпрецедентне рішення – тимчасово зняв обмеження на українські товари, аби підтримати економіку України в умовах війни. Це сприяло зростанню експорту, насамперед аграрної продукції. Однак вже у 2023 році фермери східних прикордонних країн ЄС почали протести, що призвело до запровадження тимчасових обмежень на імпорту окремих українських зернових культур. Хоч і восени 2023 року ці обмеження було скасовано, польські фермери відновили протести, які тривали до квітня 2024 року.

У січні 2024 року Єврокомісія запропонувала продовжити торгові преференції для України до червня 2025 року, водночас запровадивши автоматичні захисні механізми – тарифні квоти – на низку товарів, зокрема кукурудзу, овес, мед, крупи, яйця, цукор і птицю. Вони охоплювали 16,6 % українського експорту до ЄС за 2023 рік. Водночас соняшникова олія та пшениця не потрапили під ці обмеження [2].

Однак, станом на травень 2025 року стало відомо, що з 5 червня Європейський Союз планує припинити дію тимчасових преференцій і повернутися до довоєнного режиму торгівлі [5]. Це означає відновлення мит та квот на українські товари, включаючи аграрну продукцію. Такий крок може стати серйозним викликом для українських аграріїв, які продовжують працювати в умовах війни і зазнали значних втрат через руйнування інфраструктури та обмеження логістики.

Окрім торговельних змін у відносинах з ЄС, окремий виклик для аграрного експорту створило припинення «зернової угоди», укладеної в липні 2022 року між Україною, росією, Туреччиною та ООН. Ця угода дозволяла Україні вивозити зерно Чорним морем попри військові дії, однак у липні 2023 року росія вийшла з домовленостей. У відповідь Україна створила власний морський коридор для експорту, що пролягає через її прибережні води та підконтрольні території. Незважаючи на воєнні ризики та загрозу атак з боку РФ, завдяки цьому коридору обсяги українського морського експорту значно зросли від початку повномасштабної війни [6].

Війна, яку розпочала росією проти України, має багато різних наслідків. З одного боку, російська збройна агресія фактично прискорила шлях України до європейської інтеграції, одночасно посиливши проєвропейські настрої серед громадян. Війна сприяла поширенню західних цінностей в Україні та закріпила віру в необхідність

Панель 2

Міжнародна торгівля та зовнішньоекономічні зв'язки України

європейського шляху країни. Одночасно посилилася співпраця між Києвом і Брюсселем у боротьбі з агресором. Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС стало свідченням єдності країн-членів Євросоюзу щодо українського напрямку і відповіді Європи на експансіоністську політику росії. Це рішення мало не лише політичний, а й безпековий характер, адже Україна захищає ЄС від кремлівської загрози. Тому українська євроінтеграція має ключове значення для ЄС. На жаль, необхідно визнати, що війна, розпочата росією, мала значний негативний вплив на євроінтеграцію України. Країна зазнала величезних людських та економічних втрат. Цей конфлікт, спровокований путінським режимом, є одним із найкривавіших в Європі з часів Другої світової війни [3].

Звісно, з початку російської агресії Європейський Союз значно збільшив обсяги економічної та фінансової допомоги Україні, а також посилив надання гуманітарної підтримки (допомога та притулок українським біженцям).

Проте, дослідження експертів Кільського інституту світової економіки показують, що за вісім місяців війни Брюссель значно відстає від Вашингтона в економічній підтримці України та швидкості виконання обіцянок. Німецькі аналітики зазначають: «США зараз надають майже вдвічі більше ніж країни та установи ЄС разом взяті. Для великих європейських країн це мізерні показники, особливо з огляду на те, що багато обіцяної допомоги прибуває до України після тривалих затримок» [4].

Критично важливим для нас є військова допомога від західних партнерів, оскільки вона не лише забезпечує ефективний опір російській агресії, а й стає фундаментом для успішного проведення наступальних операцій ЗСУ.

Допомогу ми отримуємо, за що дуже вдячні, але є свої нюанси, по-перше, постачання потрібної зброї Україні здійснюються в обмежених обсягах та почалися із запізненням. По-друге, попри неодноразові звернення офіційного Києва, Україна все ще не має надійного захисту від ракетних атак рф, що призводить до великої кількості жертв серед мирних жителів та руйнування важливих об'єктів інфраструктури.

Незважаючи на численні труднощі, Україна демонструє значний прогрес на шляху до ЄС. В умовах війни країна продовжує адаптуватися до європейських стандартів і активно співпрацює з Брюсселем, що, безсумнівно, прискорює процес інтеграції. Проте, зважаючи на воєнні втрати та необхідність мобілізації ресурсів для боротьби з агресором, Україні важко одночасно реалізовувати всі євроінтеграційні зобов'язання.

Отже, повномасштабне вторгнення спричинило обвал зовнішньої торгівлі, створивши серйозні логістичні та інфраструктурні проблеми. Ця ситуація також вплинуло на зміну партнерів в зовнішньоекономічних відносинах і помітно змінилася структура товарів, оскільки зросла потреба в гуманітарній допомозі, технічному

обладнанні та товарах, спрямованих на підтримку сільського господарства та функціонування держави. Попри війну, завдяки відновленню роботи морських портів і пошуку нових ринків, зокрема через ЄС, Україна змогла збільшити експорт. Також, Україна активно продовжує свій шлях до євроінтеграції, впроваджуючи необхідні реформи та поглиблюючи співпрацю з Європейським Союзом. Війна прискорила об'єднання нації та зміцнила солідарність із ЄС, водночас спричинивши економічні втрати, що уповільнили інтеграційні процеси. У майбутньому Україні необхідно зосередити зусилля на підтримці та розвитку міжнародних торговельних зв'язків, а також на модернізації інфраструктури для зменшення залежності від ситуації, спричиненої війною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС – UA Broker / UA Broker. URL : <https://ua-broker.com/shcho-potribno-znaty/ugoda-pro-asotsiatsiyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes/> (дата звернення: 22.03.2025).
2. Самойлюк М. Трекер економіки України під час війни – Центр Економічної Стратегії / Центр Економічної Стратегії. URL : <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/> (дата звернення: 22.03.2025).
3. Україна-ЄС: шлях до політичної асоціації / Центр Разумкова. 2021. С. 106. URL : https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_association.pdf
4. Цюпин Б. ЄС «майже вдвічі» відстає від США у допомозі Україні, вказують німецькі аналітики. URL : <https://www.holosameryky.com/a/6784769.html> (дата звернення: 12.04.2025).
5. ЄС скасує з 5 червня всі преференції для України, які діяли під час війни / Інформатор UA. URL : <https://informator.ua/uk/yes-skasuye-z-5-cherhvnya-vsi-preferenciji-dlya-ukrajini-yaki-diyali-pid-chas-viyni-dzherelo-up> (дата звернення: 23.04.2025).
6. Гребельник О. П., Цибульський О. І. Митно-безпековий аспект функціонування зовнішньоторговельних відносин під час війни. *Ефективна економіка*. 2025. № 1. DOI : <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.26>

ПАНЕЛЬ 3

ТОВАРОЗНАВЧІ АСПЕКТИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЕКСПЕРТИЗИ ТОВАРІВ

Марія Андросова,
здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти;

Оксана Артюх,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет

ЕКСПЕРТИЗА ТОВАРІВ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ

У сучасних умовах глобалізації та зростання обсягів міжнародної торгівлі експертиза товарів набуває особливої актуальності. Вона є важливим інструментом забезпечення якості продукції, дотримання міжнародних стандартів та захисту інтересів усіх учасників зовнішньоекономічної діяльності. Від правильності проведення експертної оцінки залежать не лише фінансові результати угод, але й репутація суб'єктів зовнішньоекономічних зв'язків. Особливості експертизи в міжнародній торгівлі визначаються широким спектром товарів, різноманітністю нормативно-правових баз різних країн, а також високими вимогами до об'єктивності, компетентності та неупередженості експертів. У цьому контексті експертиза виступає важливою передумовою підвищення якості державного контролю, адже надає компетентним органам обґрунтовану, достовірну інформацію про відповідність товарів установленим стандартам. Це, у свою чергу, сприяє ефективнішому нагляду за якістю продукції, що потрапляє на внутрішній ринок.

Ключовим елементом є міжнародне нормативно-правове регулювання, яке базується на таких документах, як стандарти ISO, Codex Alimentarius та угоди Світової організації торгівлі.

Стандарти ISO (International Organization for Standardization) є універсальними документами, що регламентують вимоги до систем управління якістю (наприклад, ISO 9001), екологічного управління (ISO 14001), безпечності харчових продуктів (ISO 22000), а також безлічі галузевих аспектів – від випробувань матеріалів до логістики. У сфері експертизи ці стандарти визначають не лише технічні параметри товарів, а й

вимоги до процедур контролю, методів випробувань, акредитації лабораторій та кваліфікації персоналу. Вони забезпечують уніфікацію підходів між країнами, що критично важливо для взаємного визнання результатів експертизи. Застосування міжнародних стандартів у процесі експертизи дозволяє державним органам покращити механізми контролю за якістю імпортованих та експортованих товарів, підвищити прозорість перевірок і зменшити ризик недобросовісного ввезення неякісної продукції [2].

Codex Alimentarius встановлює міжнародно визнані критерії безпечності харчових продуктів і є базовим орієнтиром для національного регулювання. Codex є основою для національного законодавства багатьох країн і служить базовим документом при вирішенні суперечок у рамках СОТ, що підкреслює його значення у практиці міжнародної експертизи продовольчих товарів. Завдяки такому нормативному базису, державні органи отримують чіткі орієнтири для контролю якості харчових продуктів, що сприяє формуванню єдиних підходів до їхньої безпечності на глобальному рівні [3].

Світова організація торгівлі (СОТ) встановлює правові рамки, в межах яких здійснюється торгівля між державами-членами. Для експертизи товарів ключове значення мають дві угоди [4]:

- Угода про технічні бар'єри в торгівлі (ТВТ Agreement) регламентує застосування технічних стандартів, регламентів і процедур оцінки відповідності з метою недопущення необґрунтованих торговельних бар'єрів. Вона передбачає, що технічні вимоги не повинні створювати дискримінації щодо імпортової продукції і мають базуватися на міжнародних стандартах.

- Угода про санітарні та фітосанітарні заходи (SPS Agreement) встановлює допустимі межі втручання держав у торгівлю з міркувань захисту життя та здоров'я людей, тварин і рослин. Вона передбачає, що санітарні заходи мають ґрунтуватися на наукових доказах, бути прозорими, обґрунтованими й не перевищувати необхідний рівень захисту.

Застосування положень цих угод у процесі експертизи дозволяє гармонізувати державний контроль із міжнародними вимогами, зменшити ймовірність конфліктів між країнами та забезпечити ефективний захист внутрішнього ринку.

Важливою складовою експертизи є сертифікація, яка виступає офіційним підтвердженням відповідності продукції встановленим вимогам. У міжнародній практиці використовуються різні типи сертифікатів – від сертифікатів відповідності та походження до фітосанітарних і ветеринарних документів. Наявність міжнародно визнаної сертифікації дозволяє державним органам швидше і точніше приймати рішення щодо пропуску товарів, мінімізуючи затримки та підвищуючи ефективність прикордонного контролю [5].

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

Суттєвим фактором, який ускладнює експертизу, є технологічний аспект. Сучасні методи дослідження вимагають застосування високоточних інструментальних засобів, аналітичного обладнання та цифрових платформ для обробки даних. Лабораторії використовують хроматографію, спектроскопію, мас-спектрометрію, мікроскопію та інші методи, що дозволяють детально охарактеризувати товар. Паралельно впроваджуються системи електронного документообігу, LIMS, блокчейн-рішення, що автоматизують процеси й підвищують прозорість експертної діяльності. Інтеграція новітніх технологій у систему експертизи сприяє посиленню прозорості та достовірності результатів, що в свою чергу дозволяє органам державного контролю приймати обґрунтовані рішення на основі сучасних наукових підходів.

Окрім технічних і правових параметрів, експертиза має враховувати культурно-економічні особливості цільових ринків. Це стосується не лише релігійних і етичних стандартів (халяль, кошерність, органічне виробництво), а й регіональних очікувань споживачів, національних підходів до екологічності, маркування, упаковки, а також економічної політики держав. У цьому контексті експертиза перетворюється на інструмент адаптації товарів до специфіки конкретного середовища.

Таким чином, експертиза товарів у міжнародній торгівлі є не лише технічним або процедурним елементом зовнішньоекономічної діяльності, а й критично важливою передумовою підвищення якості державного контролю. Вона забезпечує науково обґрунтовану, стандартизовану та міжнародно визнану оцінку якості продукції, що дозволяє органам державної влади ефективно реагувати на виклики глобалізованого ринку, захищати споживачів, підтримувати чесну конкуренцію та підвищувати загальний рівень безпеки товарів, що циркулюють у міжнародному обороті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Литвин В. М., Данильчук В. В. Міжнародна торгівля: теорія, політика, практика. К. : КНЕУ, 2020. 416 с.
2. ISO – International Organization for Standardization / ISO. URL : <https://www.iso.org/home.html> (дата звернення: 30.04.2025).
3. Home CODEXALIMENTARIUS FAO-WHO. Home Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL : <https://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius> (дата звернення: 30.04.2025).
4. Загальна інформація про Світову організацію торгівлі / Міністерство економіки України. URL : <https://surl.li/kxurms> (дата звернення: 30.04.2025).
5. Документи, які підтверджують країну походження товару – Інфобокс Prozorro. Інформаційний ресурс / Інфобокс Прозорро. URL : <https://infobox.prozorro.org/articles/dokumenty-yaki-pidtvverdzhuyut-krajynu-pohodzhennya-tovaru> (дата звернення: 30.04.2025).

Анастасія Кляшторна,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Ірина Сагайдак,
канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

МАРКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТВЕРДЖЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ПІД ЧАС МИТНОГО КОНТРОЛЮ

У контексті посилення євроінтеграційних процесів та реформування митної системи України питання підтвердження відповідності товарів технічним регламентам набуває особливої актуальності. Одним із ключових інструментів у цьому процесі виступає маркування – візуальне позначення на продукції, яке вказує на її відповідність встановленим вимогам безпеки, якості та регуляторним нормам.

У межах митного контролю маркування відіграє роль первинного ідентифікатора відповідності товару, що дозволяє швидко здійснити первинну оцінку ризиків, а також прийняти рішення щодо подальших процедур перевірки.

Маркування продукції регулюється законодавством України [1] та правом ЄС [2; 3]. В ЄС головним індикатором відповідності продукції вимогам є маркування «СЕ», яке засвідчує, що продукція пройшла процедури оцінки відповідності та може вільно обігуватися на єдиному європейському ринку [4].

Маркування може містити: знак відповідності (наприклад, знак «СЕ», знак відповідності Технічному регламенту); інформацію про виробника або уповноваженого представника; дані про сертифікаційний орган або декларацію відповідності; ідентифікаційні та попереджувальні елементи (партія, номер серії, позначення небезпеки) [4].

На етапі митного оформлення товари, що підпадають під дію технічних регламентів, проходять попередню перевірку відповідності. Маркування виступає важливим доказом того, що продукція: відповідає встановленим вимогам безпеки та якості; пройшла відповідну процедуру оцінки відповідності (сертифікацію, декларування тощо); належним чином оформлена відповідно до правил ринку призначення.

Маркування дозволяє митним органам оперативно виявити продукцію підвищеного ризику, а також вживати заходів у разі відсутності або неправомірного використання маркування (наприклад, підроблених знаків відповідності).

Попри важливість маркування, в Україні існують численні виклики, що ускладнюють його ефективне застосування як інструменту митного регулювання (табл. 1).

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

Таблиця 1 – Проблеми забезпечення автентичності маркування при митному оформленні

№ з/п	Проблема	Характеристика проблеми
1.	Поширення фальсифікованого маркування	Застосування підроблених або недостовірних позначень, особливо для продукції з країн третього світу
2.	Відсутність ефективної системи простежуваності	Обмежений доступ до баз даних, які дозволяють перевірити автентичність маркування
3.	Нерівномірність вимог до маркування	Складність уніфікації підходів до перевірки маркування для різних категорій продукції на митниці
4.	Брак кваліфікованих кадрів	Недостатній рівень обізнаності працівників митних органів щодо змін у вимогах до маркування

З метою підвищення ефективності використання маркування як інструменту підтвердження відповідності доцільно:

- впровадити автоматизовані системи перевірки маркування, що поєднуються з європейськими реєстрами сертифікації;
- забезпечити цифровізацію процесів оцінки відповідності на основі блокчейн-рішень та QR-кодування;
- впровадити використання штучного інтелекту для автоматичного розпізнавання знаків маркування під час сканування товарів;
- посилити контроль за недобросовісними імпортерами, які використовують фальшиве або неправомірне маркування;
- проводити навчання для працівників митниці щодо актуальних вимог технічних регламентів ЄС та особливостей маркування нових категорій продукції.

Маркування є ключовим інструментом у механізмі підтвердження відповідності товарів митним вимогам, особливо в умовах інтеграції до європейського ринку. Ефективне використання маркування дозволяє не лише спростити митні процедури, але й забезпечити високий рівень безпеки продукції для споживача. Удосконалення системи контролю за маркуванням має стати пріоритетом митної політики України у сфері технічного регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15.01.2015 № 124-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19>
2. Regulation (EC) № 765/2008 of the European Parliament and of the Council / Official website of the European Union. URL : <https://eur-lex.europa.eu>

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

3. Decision No 768/2008/EC on a common framework for the marketing of products / Official website of the European Union. URL : <https://eur-lex.europa.eu>

4. CE Marking / Official website of the European Commission. URL : https://ec.europa.eu/growth/single-market/ce-marking_en

Вікторія Коваленко,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Михайло Іщук,
старший викладач кафедри
митної справи та товарознавства
Державний податковий університет

ТОВАРНА НОМЕНКЛАТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У сучасних умовах глобалізації зовнішньоекономічна відіграє визначальну роль у забезпеченні економічного зростання держави. Ефективне митне регулювання є важливою передумовою інтеграції України у світову торговельну систему. Одним з ключових інструментів у цьому процесі виступає товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності (далі – ТН ЗЕД), яка забезпечує уніфіковану систему класифікації та кодування товарів, визначає митні тарифи, забезпечує реалізацію заходів тарифного і нетарифного регулювання, формування статистичних показників міжнародної торгівлі. Роль ТН ЗЕД значно зросла в умовах цифровізації митних формальностей і адаптації українського законодавства до європейських стандартів.

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі – УКТ ЗЕД) побудована на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів (ГС), яка є міжнародним стандартом. Основна частина. УКТ ЗЕД має ієрархічну структуру класифікації, що дозволяє ідентифікувати товари на п'яти рівнях деталізації: групи, товарні позиції, підпозиції, категорії та підкатегорії. Унікальний десятизначний код є основою для нарахування мита, ПДВ, акцизного податку, визначення ліцензійних обмежень і вимог до сертифікації [2].

До основних методів класифікації належать ієрархічний та фасетний. Ієрархічний метод передбачає поступову деталізацію товарів за ознаками підпорядкованості. Фасетний дозволяє паралельну класифікацію за кількома ознаками, незалежними одна від одної. Обидва методи активно застосовуються у системах національних і міжнародних класифікаторів, таких як ДКПП, Комбінована номенклатура ЄС, Гармонізована система. Правильне кодування має надзвичайне значення для розрахунку мит, ПДВ, акцизів, сертифікації, захисту внутрішнього ринку та виконання міжнародних зобов'язань [3].

У процесі оформлення товарів декларанти мають забезпечити точне визначення коду товару відповідно до УКТ ЗЕД. Це вимагає надання супровідної технічної документації, сертифікатів відповідності, описів, каталогів. Митні органи перевіряють відповідність заявленого коду фактичним характеристикам товару. У разі спірних ситуацій використовується інструмент попереднього класифікаційного рішення, яке діє протягом трьох років. Запроваджена в Україні система «єдиного вікна» значно покращила взаємодію між суб'єктами ЗЕД і державними органами, скоротила терміни оформлення вантажів, зменшила адміністративне навантаження [1].

Незважаючи на формальну завершеність класифікатора, у митній практиці виникають суттєві проблеми з точним визначенням коду товару. Це пов'язано з певними факторами: наявністю складної технічної специфікації продукції; відсутністю уніфікованих методичних рекомендацій щодо класифікації; недостатнім рівнем фахової підготовки декларантів і посадових осіб; умисним маніпулюванням кодами з метою ухилення від митного оподаткування [4]. Зазначені фактори призводять до затримок у митному оформленні, фінансових втрат для держави, конфіскацій, судових спорів, а також зниження довіри до митної системи загалом.

Серед дієвих інструментів запобігання помилкам у класифікації необхідно виділити використання попередніх класифікаційних рішень. В Україні відповідні механізми потребують оновлення: процедура їх отримання часто є тривалою, а правова визначеність таких рішень обмежена. Для порівняння, у ЄС діє система Binding Tariff Information (BTI), у Канаді – Advance Ruling, які забезпечують швидкість, стабільність і юридичну силу класифікаційного рішення протягом фіксованого строку. Їхній досвід варто врахувати для вдосконалення національної практики.

Цифровізація митних процедур в Україні позитивно впливає на прискорення процесів класифікації, проте не вирішує проблему на рівні методології. Необхідно розвивати спеціалізовані електронні бази рішень з класифікації, впроваджувати автоматизовані алгоритми аналізу опису товару, зокрема із застосуванням елементів штучного інтелекту. Важливим залишається й кадровий аспект: підвищення кваліфікації митних інспекторів, системне навчання суб'єктів ЗЕД, впровадження сертифікаційних програм. Впровадження наведених заходів дозволить суттєво підвищити ефективність митного контролю, зменшенню ризиків для суб'єктів господарювання та зміцненню позицій України у міжнародній торговельній системі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єдине вікно для міжнародної торгівлі / Міністерство фінансів України. URL : https://mof.gov.ua/uk/the_only_window_for_international_trade-472 (дата звернення: 23.04.2025).

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

2. Про Митний тариф України : Закон України від 19 жовтня 2022 р. № 2697-IX. *Офіційний вісник України*. 2022. № 88. С. 5612.

3. Золотарьова І. М. Проблеми класифікації товарів у ЗЕД: міжнародні підходи та український контекст. *Економіка і держава*. 2023. № 9. С. 506–509.

4. Чорна Т. М., Сагайдак І. С., Герцун О. С. Класифікація товарів за УКТ ЗЕД: причини, ризики та наслідки її недостовірності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69. С. 505–513. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-73> (дата звернення: 28.04.2025).

Юлія Полторацька,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Ірина Сагайдак,
канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

ОЦІНЮВАННЯ БЕЗПЕЧНОСТІ ТОВАРІВ У КОНТЕКСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах глобалізації, коли національні ринки дедалі більше інтегруються у світову торгівлю, проблема забезпечення безпеки товарів набуває особливої актуальності.

Митна система, як складова державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, виконує важливу роль у гарантуванні безпеки продукції, яка перетинає кордон. Оцінка безпеки товарів на етапі митного контролю є не лише питанням дотримання технічного регламентування, а й інструментом реалізації цілей сталого розвитку, зокрема – екологічної та соціальної складових.

Під безпекою товарів розуміють їх здатність не завдавати шкоди життю, здоров'ю людини, навколишньому середовищу чи майну за умов звичайного або передбачуваного використання. Цей показник охоплює кілька аспектів [1]:

- фізичну безпеку (міцність конструкції, відсутність гострих елементів тощо);
- хімічну безпеку (відсутність або допустимий вміст небезпечних речовин – свинцю, кадмію, формальдегіду тощо);
- біологічну безпеку (наявність патогенних мікроорганізмів, грибків);
- інформаційну безпеку (достовірне та повне маркування, інструкції, попередження).

На митному етапі особливу увагу слід приділяти імпортованій продукції, яка може не відповідати національним або міжнародним стандартам безпеки.

Митний контроль безпеки товарів передбачає [2]:

- перевірку супровідної документації – сертифікатів відповідності, декларацій про відповідність, висновків державної санітарно-епідеміологічної експертизи тощо;
- ідентифікацію товару – визначення його справжньої природи, коду згідно з УКТ ЗЕД, країни походження;

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

- відбір зразків – для лабораторного дослідження з метою виявлення небезпечних речовин або невідповідностей;
- інформаційний обмін з міжнародними базами даних – для перевірки репутації виробника або історії вилучення аналогічної продукції.

Серед методів аналізу, які використовуються залежно від виду продукції та очікуваних загроз: спектрофотометрія – визначення барвників, пестицидів, важких металів; газова та рідинна хроматографія – виявлення фталатів, ароматичних сполук; атомно-абсорбційна спектроскопія – аналіз на токсичні метали; мікробіологічний аналіз – виявлення біологічного забруднення; ІЧ-спектроскопія, магнітно-резонансна спектроскопія – для вивчення структури речовин [3]. Ці методи дають змогу своєчасно виявляти фальсифіковану або небезпечну продукцію ще на етапі імпорту.

Забезпечення безпечності товарів через митне регулювання пов'язане з реалізацією Цілей сталого розвитку (ЦСР) [4]: ЦСР 3 – здоров'я та добробут, ЦСР 12 – відповідальне споживання і виробництво, ЦСР 13 – боротьба зі зміною клімату.

У сучасних умовах митна політика відіграє важливу роль у формуванні екологічно відповідального середовища торгівлі. Одним із ключових напрямів є інтеграція «зелених» механізмів у практики контролю та регулювання. Серед таких інструментів варто виділити:

- екологічне мито – спеціальний податок на імпорт товарів із підвищеним вуглецевим слідом, покликаний стимулювати екологічну відповідальність виробників;
- преференційний режим для екологічно чистих товарів – надання митних пільг продукції, що відповідає критеріям сталого розвитку та має мінімальний вплив на довкілля;
- цифровізація процедур митного контролю – активне впровадження інтелектуальних систем, зокрема обмін базами даних ризиків та автоматизований моніторинг ланцюгів поставок.

Незважаючи на прогресивні зрушення, Україна стикається з низкою викликів на шляху до ефективної екологізації митної сфери:

- технічна обмеженість митних лабораторій, що ускладнює оперативний та якісний контроль за безпечністю імпортованих товарів;
- відсутність централізованої бази недобросовісних або небезпечних виробників, що знижує ефективність превентивного контролю;
- низький рівень адаптації до норм права ЄС, зокрема вимог Регламентів REACH, RoHS, CLP, що обмежує взаємне визнання процедур та ускладнює гармонізацію з європейським ринком;
- кадровий дефіцит аналітиків-експертів, особливо з фаховими знаннями у сфері хімічної безпеки, екотоксикології та цифрових технологій.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

У контексті євроінтеграційних процесів та реалізації Зеленого курсу ЄС, митна політика України має перспективи подальшої модернізації:

- гармонізація нормативно-правової бази з регламентами ЄС у сфері хімічної безпеки та екологічної відповідальності (REACH, RoHS, CLP);
- розширення повноважень та модернізація матеріально-технічної бази митних лабораторій, з метою підвищення якості аналітичних досліджень;
- інтеграція штучного інтелекту у процеси митного контролю, що дозволить ефективніше ідентифікувати ризики та автоматизувати прийняття рішень;
- партнерство з міжнародними екологічними ініціативами, спрямованими на підвищення прозорості, простежуваності та екологічності міжнародної торгівлі.

Оцінка безпечності товарів на митному етапі є ключовою умовою захисту внутрішнього ринку, споживачів і довкілля. Водночас вона виступає дієвим інструментом реалізації політики сталого розвитку.

Для підвищення ефективності такого контролю необхідна модернізація лабораторій, нормативна гармонізація та активна міжнародна співпраця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції : Закон України від 02.12.2010 № 2735-VI : станом на 11.04.2025. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2735-17> (дата звернення: 11.04.2025).
2. Степаненко С. І. Митна безпека : навч. посіб. К. : НАДПСУ, 2020.
3. Сагайдак І. С., Качур І. В. Інструментальні методи досліджень та сенсорний аналіз : навч. посібник. Ірпінь : ДПУ, 2023. 194 с. URL : <https://ir.dpu.edu.ua/items/a7e09c12-c0ba-4bca-814d-68fdfbe6db5d>
4. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна» / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. URL : <https://me.gov.ua/view/22e86f94-a9dd-421e-adcb-e38748a4b7cb>

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

Анастасія Сєдаліщева,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Ірина Сагайдак,
канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

СИСТЕМА ШВИДКОГО ОПОВІЩЕННЯ RAPEX У СФЕРІ СПОЖИВЧОЇ БЕЗПЕКИ ЄС ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Забезпечення безпеки продукції на ринку є пріоритетом як для національних регуляторів, так і для митних органів. У межах Європейського Союзу одним із ключових інструментів у цій сфері діє система швидкого оповіщення про небезпечну продукцію нехарчового призначення – RAPEX (Rapid Alert System for Dangerous Non-Food Products). Ця система дозволяє оперативно реагувати на виявлення небезпечної продукції та вживати превентивних заходів для її видалення з обігу. У контексті євроінтеграції України, забезпечення сумісності з механізмами RAPEX є важливою умовою для ефективного функціонування системи технічного регулювання.

Система RAPEX була офіційно запроваджена в Європейському Союзі у 2004 році на підставі Директиви 2001/95/ЄС «Про загальну безпеку продукції». Її мета – швидке інформування між країнами-членами ЄС про продукцію, яка становить серйозний ризик для здоров'я чи безпеки споживачів.

RAPEX дозволяє координувати дії національних органів ринкового нагляду, митниць та інших структур, які відповідають за контроль за якістю продукції. Інформація передається Європейській Комісії, яка узагальнює, публікує та поширює звіти про виявлені ризики (рис. 1).

Система охоплює лише продукцію, що не є харчовою, лікарською чи медичною. Найчастіше RAPEX використовується для товарів легкої промисловості (одяг з легкозаймистих матеріалів), дитячих товарів (дитячі іграшки з високим вмістом фталатів), електротехнічної продукції (електроприлади, що спричиняють коротке замикання), транспортних засобів тощо.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»

Рисунок 1 – Алгоритм функціонування системи RAPEX

Серед основних компонентів системи:

- Європейська Комісія (DG JUST) – координує функціонування RAPEX;
- національні контактні пункти – органи влади в кожній країні-члені, відповідальні за надсилання повідомлень;
- щотижневий бюлетень RAPEX – публікується у відкритому доступі і містить дані про всі зареєстровані випадки;
- інформаційна платформа Safety Gate – онлайн-інтерфейс для перегляду даних про небезпечні товари.

Україна не має прямого доступу до системи RAPEX, проте здійснює заходи з гармонізації власної системи оповіщення з RAPEX. У 2015 році Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку системи ринкового нагляду, яка передбачає гармонізацію з RAPEX. Національні органи ринкового нагляду та митні органи проводять обмін інформацією про небезпечну продукцію через внутрішню систему оповіщення, що частково відповідає вимогам RAPEX.

У рамках Угоди АСАА (Угода про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції), Україна бере на себе зобов'язання щодо впровадження механізмів, аналогічних RAPEX, для забезпечення сумісності систем контролю за безпечністю товарів (табл. 1).

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

Таблиця 1 – Порівняння RAPEX та внутрішньої системи оповіщення України

Критерій	RAPEX (ЄС)	Внутрішня система України
Правова база	Директива 2001/95/ЄС, Регламент (ЄС) 2019/1020	Постанова КМУ №1069 (2016), Закон «Про державний ринковий нагляд...»
Тип продукції	Нехарчова, нелікарська, немедична	Аналогічний фокус, але обмежена номенклатура
Охоплення	Усі країни-члени ЄС	Національна система без прямого підключення до RAPEX
Технічна інфраструктура	Онлайн-платформа Safety Gate, автоматизовані повідомлення	Частково автоматизована система, відсутність публічного інтерфейсу
Обмін інформацією	Щоденний/щотижневий міждержавний обмін через Єврокомісію	Переважно внутрішній обмін між органами ринкового нагляду
Доступ до даних громадськості	Повністю відкритий (бюлетені, база даних)	Обмежений, відсутня централізована база з відкритим доступом
Інституційна участь	Європейська Комісія, нац. контактні пункти, органи нагляду	Мінекономіки, національні органи ринкового нагляду, митна служба
Інтеграція з митними структурами	Тісна інтеграція, спільні інструкції, інтерфейси з митницями	Часткова інтеграція, потребує вдосконалення обміну з митними органами
Технічна та кадрова спроможність	Висока, системно підтримується на рівні ЄС	Обмежена: нестача фахівців, техніки, IT-інфраструктури
Цифровізація процесів	Висока (включно з ризик-менеджментом, автоматизованими звітами)	Низька, потребує модернізації
Рівень довіри міжнародних партнерів	Високий, офіційно визнана система	Обмежений, поступово зростає у процесі євроінтеграції

Наразі основними викликами для України залишаються: відсутність прямого доступу до RAPEX; нерозвинена внутрішня система швидкого обміну інформацією про ризики; недостатнє технічне та кадрове забезпечення національних органів нагляду; низька цифровізація процесів нагляду та контролю.

У 2023 році через систему RAPEX було поширено повідомлення про небезпечну партію дитячих іграшкових ляльок, вироблених у Китаї, які містили надмірну концентрацію фталатів (дібутилфталату – DBP). Рівень вмісту шкідливих речовин перевищував допустимі норми більш ніж у 200 разів. Продукція становила серйозну загрозу для здоров'я дітей, зокрема – для репродуктивної системи. Іграшки були оперативно вилучені з обігу в Іспанії, Німеччині та Польщі завдяки налагодженій комунікації через RAPEX та дії національних органів ринкового нагляду. Повідомлення про вилучення було оприлюднено у щотижневому бюлетені RAPEX та на платформі Safety Gate.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Для України подібна ситуація виявилася б значно складнішою, оскільки: не існує оперативного каналу обміну ризик-інформацією з ЄС; відсутня централізована публічна база ризикованих товарів; митні органи не мають автоматизованого доступу до повідомлень RAPEX.

Цей приклад демонструє необхідність гармонізації української системи оповіщення з RAPEX, що дозволить швидко реагувати на транскордонні ризики і попереджати потрапляння небезпечної продукції на внутрішній ринок.

RAPEX є важливим інструментом у захисті споживачів ЄС від небезпечної продукції. Для України інтеграція до RAPEX або створення сумісного механізму є необхідним кроком для гармонізації технічного регулювання та митної політики. В умовах поглиблення євроінтеграції важливо забезпечити інституційну, нормативну та технічну сумісність української системи ринкового нагляду з європейською моделлю RAPEX.

Таким чином, впровадження національного RAPEX-подібного механізму є не лише інструментом безпеки, а й одним із маркерів готовності України до функціонування у спільному економічному просторі ЄС з уніфікованими правилами контролю, нагляду і відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Safety Gate: the EU rapid alert system for dangerous non-food products / European Commission. URL : <https://ec.europa.eu/safety-gate>
2. Інформація про небезпечну (нехарчову) продукцію / Міністерство економіки України. URL : <https://uvaga.gov.ua/uk/Main/Category/Category>

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

Анастасія Татаренко,

здобувачка першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти;

Ірина Сагайдак,

канд. техн. наук, доцент,

доцент кафедри митної справи

та товарознавства,

Державний податковий університет

УГОДА АСАА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВЗАЄМНОГО ВИЗНАННЯ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ У СФЕРІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Угода Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products (далі – Угода АСАА) є важливою частиною процесу економічної інтеграції України з Європейським Союзом. Її мета – встановити режим «промислового безвізу», який передбачає взаємне визнання сертифікатів відповідності продукції, що охоплюється узгодженими секторами. Це дозволяє українським виробникам експортувати товари до ЄС без додаткових процедур підтвердження відповідності, що, своєю чергою, зменшує вартість і час митного оформлення.

Суть взаємного визнання полягає у тому, що сторони – Україна та ЄС – погоджуються визнавати результати процедур оцінки відповідності, здійснених уповноваженими органами одна одної, за умови, що ці органи діють відповідно до узгоджених технічних регламентів і стандартів.

Механізм базується на таких положеннях:

- гармонізація національного законодавства з правом ЄС (насамперед у частині Нового підходу до технічного регулювання);
- акредитація органів оцінки відповідності за міжнародними вимогами ISO/IEC 17065, 17025 тощо;
- оцінка еквівалентності систем технічного регулювання;
- рівень довіри між регуляторними та митними органами обох сторін.

У практичній площині це означає, що декларація відповідності, видана в Україні, має бути прийнята в ЄС на тих самих умовах, що і в середині Союзу – і навпаки.

Підготовка до підписання та реалізації Угоди АСАА здійснюється Україною в рамках виконання Угоди про асоціацію. Станом на 2024 рік пріоритетними для включення до АСАА визначено три сектори: низьковольтне електричне обладнання; електромагнітна сумісність; машини і механізми.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

Українська сторона здійснила гармонізацію технічних регламентів із відповідними директивами ЄС, створила інституційну базу для акредитації та нагляду, а також підготувала перелік національних органів оцінки відповідності, які відповідають вимогам ЄС (табл. 1).

Таблиця 1 – Стан та перспективи імплементації Угоди АСАА між Україною та ЄС

№ з/п	Напрямок	Зміст / Досягнення
1.	Гармонізація законодавства	Україна гармонізувала значну частину національного законодавства з правом ЄС у сфері технічного регулювання, зокрема: – ухвалено базові закони: «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», «Про стандартизацію», «Про метрологію та метрологічну діяльність»; – запроваджено понад 25 технічних регламентів, що адаптовані до відповідних директив ЄС (Low Voltage Directive, EMC Directive, Machinery Directive тощо); – створено прозорі механізми державного ринкового нагляду
2.	Пілотні сектори АСАА	Україна спільно з ЄС визначила три пріоритетні сектори (низьковольтне електричне обладнання (LVD); електромагнітна сумісність (EMC); машини і механізми (Machinery)), у межах яких готується перший секторальний додаток до Угоди АСАА. У цих секторах було проведено адаптацію законодавства, гармонізацію стандартів, розробку технічних регламентів та підготовку інфраструктури оцінки відповідності
3.	Акредитація	Ключову роль у забезпеченні довіри до національної системи оцінки відповідності відіграє Національне агентство з акредитації України (НААУ), яке: – є членом EA (European cooperation for Accreditation); – проводить акредитацію органів із сертифікації, випробувальних лабораторій, інспекційних органів відповідно до міжнародних стандартів (ISO/IEC 17065, 17025, 17020 тощо); – взаємодіє з європейськими структурами для підтвердження еквівалентності української системи технічного регулювання
4.	Оцінка готовності України	ЄС здійснює поетапну технічну оцінку готовності України до укладення Угоди АСАА, яка включає: – перевірку нормативної бази; – аудит роботи органів ринкового нагляду; – оцінку спроможності органів оцінки відповідності; – перевірку діяльності органів стандартизації та метрології. Звіти про результати таких місій ЄС передаються в Європейську комісію для ухвалення рішення щодо підписання секторальних додатків до Угоди
5.	Станом на 2024 рік	– Україна завершила технічну підготовку у трьох пілотних секторах; – проведено зовнішні технічні місії ЄС щодо оцінки відповідності та нагляду; – очікується підписання перших секторальних додатків до Угоди АСАА найближчим часом; – у перспективі передбачається розширення Угоди на інші сектори промислової продукції, зокрема будівельні вироби, засоби індивідуального захисту, медичні вироби

Джерело: складено авторами.

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

Мінекономіки та Національний орган з акредитації України (НААУ) відіграють ключову роль у цьому процесі. Технічна оцінка підготовленості України здійснюється експертами ЄС у формі «оціночної місії».

Процес реалізації Угоди АСАА в Україні розпочався у межах виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію з Європейським Союзом. Його метою є поступове наближення системи технічного регулювання України до європейської моделі, що передбачає запровадження механізму АСАА, який змінює підходи до експертизи товарів, що імпортуються або експортуються:

- Митна служба отримує можливість використовувати дані сертифікації з ЄС без потреби у додатковій перевірці, якщо продукція походить з країн-членів або охоплена дією Угоди.

- Органи ринкового нагляду зосереджуються на постмаркетинговому контролі, а не на попередньому.

- Зростає роль національних органів оцінки відповідності, які мають забезпечити об'єктивність і прозорість процедур.

- Зменшується навантаження на підприємства та спрощується логістика, що особливо важливо для малого та середнього бізнесу.

- Для фахівців товарознавства це означає зростання значення правильного вибору методів і засобів контролю, розуміння вимог директив ЄС, а також уміння інтерпретувати сертифікати та протоколи відповідності відповідно до гармонізованих стандартів.

Угода АСАА є потужним інструментом для глибшої інтеграції України в європейський ринок, а також підвищення рівня безпечності, якості та прозорості торгівлі. Для товарознавців та митників це означає нові виклики та перспективи: необхідність високого рівня кваліфікації у сфері технічного регулювання; орієнтація на міжнародні стандарти якості; активна співпраця з органами оцінки відповідності.

Формування довіри до української системи технічного регулювання в очах європейських партнерів є запорукою успішної реалізації принципу взаємного визнання, що, врешті-решт, сприятиме розбудові відкритої, прозорої й безпечної торговельної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. 2014. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

2. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 10.07.2018 № 2496-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

3. Міністерство економіки України. Офіційні повідомлення про АСAA. URL : <https://surl.li/qodqyx>

4. Regulation (EU) № 765/2008. URL : <https://www.legislation.gov.uk/eur/2008/765#:~:text=This%20Regulation%20provides%20a%20framework,consumers%2C%20protection%20of%20the%20environment>

5. АСAA – технічні оцінки прогресу. EU-UA Association Implementation Report, 2023.

6. Семчук І. О., Барабаш О. В. Технічне регулювання в Україні: стан і перспективи. *Економіка та держава*. 2023. Sustainable Development Goals Knowledge Platform. UN, 2023.

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

Аліна Ткаченко,

д-р техн. наук, доцент,

директор ННІ денної освіти,

Полтавський університет економіки та торгівлі;

Наталія Авраменко,

канд. техн. наук, доцент,

доцент кафедри митної справи

та товарознавства,

Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТИЗИ ХІМІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

Згідно з даними Державної служби статистики України, у 2024 році зовнішньоторговельний оборот України становив 112,3 млрд доларів США, що на 13 % більше порівняно з попереднім роком [1]. Це свідчить про активну участь України в міжнародній торгівлі, де експертизи відіграють важливу роль у забезпеченні якості та безпеки товарів.

У Європейському Союзі проводиться велика кількість експертиз та перевірок, які проводяться в сфері міжнародної торгівлі. Так, наприклад, митними органами ЄС у 2023 році було затримано 152 млн одиниць контрафактної продукції. Це на 77 % більше, ніж у попередньому році, з загальною вартістю близько 3,4 млрд євро [2]. Крім того, Європейська Комісія повідомила про понад 4 000 попереджень щодо небезпечної продукції, що є найвищим показником з моменту запуску системи оповіщення у 2003 році. Близько 40 % цих товарів були імпортовані з Китаю [3].

Хімічна продукція (ХП) є однією з найбільш чутливих сфер міжнародної торгівлі. Актуальність експертизи ХП визначається необхідністю гарантувати безпечність, якість та відповідність нормативним вимогам. Тому визначення особливостей експертизи ХП у сфері міжнародної торгівлі є важливою і актуальною умовою сьогодення.

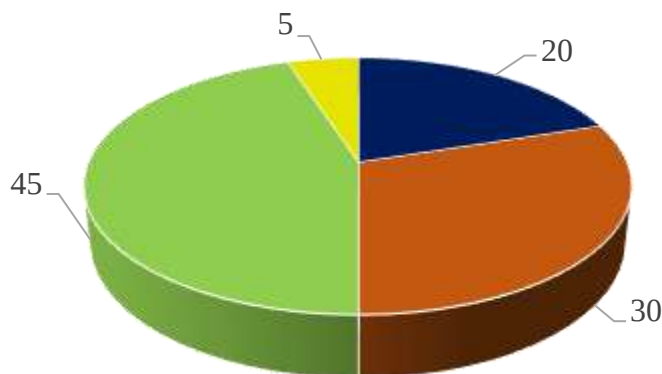
У сфері експертизи ХП в міжнародній торгівлі діє низка ключових нормативно-правових актів. Наприклад, Угода СОТ про технічні бар'єри в торгівлі (TBT Agreement) зобов'язує країни уникати їх необґрунтоване створення [4]. Роттердамська конвенція (1998) регулює торгівлю небезпечними хімікатами на основі попередньої згоди [5]. Глобальна гармонізована система класифікації та маркування хімікатів (GHS) є універсальним стандартом для класифікації та маркування речовин [6]. Крім того, принципи належної лабораторної практики (GLP) та система взаємного визнання даних (MAD) від ОЕСР забезпечують якість досліджень [7].

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

У Європейському Союзі діють регламенти REACH [8] та CLP [9], що регулюють реєстрацію, класифікацію й маркування хімічних речовин. Директива 2004/9/ЕС стосується нагляду за дотриманням принципів GLP у лабораторіях [10].

Основними типовими проблемами (рис. 1) у міжнародній торгівлі є невідповідність складу та забруднення, а також недотримання правил пакування та маркування.

■ Забруднення ■ Проблеми маркування ■ Невідповідність складу ■ Інше

Рисунок 1 – Частота типових проблем у міжнародній торгівлі ХП, %
Джерело: складено авторами на основі даних [6; 11].

Таким чином, експертиза ХП у міжнародній торгівлі є ключовим елементом забезпечення безпеки споживачів, охорони довкілля та дотримання вимог законодавства країн-імпортерів і міжнародних нормативів. Її проведення вимагає врахування широкого кола факторів, зокрема токсикологічних характеристик, класифікації небезпеки, вимог до маркування, а також відповідності правилам, встановленим такими актами, як REACH, CLP, GHS та Роттердамська конвенція. Уніфікація процедур, дотримання принципів належної лабораторної практики (GLP) та застосування міжнародних стандартів дозволяють забезпечити прозорість, правову визначеність та взаємне визнання результатів експертизи. У сучасних умовах глобалізації ці аспекти набувають особливої актуальності, оскільки сприяють не лише захисту суспільства, а й розвитку чесної та безпечної міжнародної торгівлі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зовнішня торгівля України товарами: підсумки 2024 року. URL : <https://surl.li/qsemzh>
2. EU Customs Report 2023: €3.4 Billion Worth of Counterfeit Goods Seized to Protect Single Market. URL : <https://surl.li/nfjxhz>

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

3. European Commission. EU warns over unsafe cosmetics imported from China. *Financial Times*. 2025. URL : <https://surli.cc/bhmkch>

4. World Trade Organization. Agreement on Technical Barriers to Trade (TBT). 1994. URL : <https://surl.li/xyjchq>

5. Rotterdam Convention. Text of the Convention on the Prior Informed Consent Procedure for Certain Hazardous Chemicals and Pesticides in International Trade. 2023. URL : <https://surl.li/ldlpzt>

6. United Nations Economic Commission for Europe. Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals (GHS), Rev. 10. 2023. URL : <https://surl.li/tcytok>

7. Organisation for Economic Co-operation and Development. OECD Principles on Good Laboratory Practice (GLP). 1998. URL : <https://surl.li/jhccys>

8. European Parliament and Council of the European Union. Regulation (EC) No 1907/2006 concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH). 2006. URL : <https://surli.cc/ytyncf>

9. European Parliament and Council of the European Union. Regulation (EC) No 1272/2008 on classification, labelling and packaging of substances and mixtures (CLP). 2008. URL : <https://surl.gd/kodayh>

10. European Parliament and Council of the European Union. Directive 2004/9/EC on the inspection and verification of good laboratory practice (GLP). 2004. URL : <https://surl.li/eqgbjm>

11. Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council (REACH). URL : <https://surl.li/ogfadd>

Ярина Черкас,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти,
Державний податковий університет;
Владислав Коваленко,
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти,
Вища школа суспільно-економічна
в Пшеворську, Республіка Польща;
Галина Дем'янчук,
канд. екон. наук,
директор,
ТОВ «Гранд Вікторі Трейд»;
Наталія Авраменко,
канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДУ ПОЛІУРЕТАНОВИХ КЛЕЇВ ПІД ЧАС ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Час від часу між митними органами України та ТОВ «Гранд Вікторі Трейд» виникають суперечки щодо визначення коду товару – клеїв, виготовлених компанією Leeson Polyurethanes Ltd (Велика Британія). Такі випадки ілюструють наявність митних бар'єрів, які ускладнюють розвиток малого й середнього бізнесу – ключового елементу економічного зростання у багатьох зарубіжних країнах.

Проблема полягає в тому, що митники часто відносять поліуретановий клей, готовий до використання, до Групи 39 «Пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них» (табл. 1). Така класифікація суперечить не лише назві продукції, що імпортується в Україну, але й її фактичним властивостям та хімічному складу.

У процесі митного контролю ТОВ «Гранд Вікторі Трейд» неодноразово стикалося з сумнівами з боку митних органів щодо достовірності поданих даних про товар – поліуретанові клеї виробництва Leeson Polyurethanes Ltd (Велика Британія). Це призводило до звернень до СЛЕД ДМСУ з метою проведення експертизи для визначення хімічного складу продукції та її правильної класифікації за УКТ ЗЕД.

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

Таблиця 1 – Група 39 Пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них [1]

Код	Назва	Ставки мита, %	
		пільгова	повна
3909	Аміноальдегідні смоли, фенолоальдегідні смоли та поліуретани у первинних формах:		
3909 50	- поліуретани:		
3909 50 10 00	- поліуретан 2,2'-(третбутиліміно)діетанолу та 4,4'-метилендициклогексилдіізоціанату у вигляді розчину в N,N-диметилацетаміді з вмістом 50 мас.% або більше полімеру	5	5
3909 50 90	- інші:		
3909 50 90 10	- що використовуються для промислового складання моторних транспортних засобів	0	0
3909 50 90 90	- інші	5	5

Зміна товарного коду (з 2 % на 5 % мита) суттєво впливає на економічну доцільність імпорту продукції, оскільки збільшує собівартість і знижує конкурентоспроможність на ринку. У зв'язку з цим виникла необхідність наукового обґрунтування адгезивної природи продукції, яка має бути класифікована саме як клей, а не як первинний полімер.

Дослідження зразків (D 2655, D 3007/60, PU 4682, PU 40300/90, PU 4650/20) методом ІЧ-спектроскопії з Фур'є-перетворенням на приладі Tensor 37 (Bruker) в Інституті хімії високомолекулярних сполук НАН України (рис. 1) підтвердило наявність уретанових зв'язків, ізоціанатних груп, а також характерної смуги поглинання (1689 см^{-1}), що вказує на присутність N-метилпіролідону – каталізатора та модифікатора клеїв.

Це дає підстави для однозначної ідентифікації товару як адгезиву.

Проведення досліджень адгезійної здатності поліуретанових клеїв було зумовлено потребою верифікації задекларованих фізико-механічних показників продукції, призначеної для практичного застосування.

Для випробувань адгезиву наносили на різні типи підкладок: сталеві грибки – для визначення міцності на відрив ($\sigma_{\text{розр}}$), пофарбовані металеві пластини та блоки з пінополістиролу – для визначення зсувної адгезії. Після нанесення зразки витримували при температурі $30\text{ }^{\circ}\text{C}$ протягом 3–4 годин до повного отвердження. Вимірювання адгезійної міцності здійснювали через 24 години на розривній машині РМ-30 з безінерційним силовимірювачем. Швидкість переміщення рухомого захвату становила $(18 \pm 1)\text{ мм/хв}$ для навантаження під прямим кутом і $(100 \pm 10)\text{ мм/хв}$ – при тангенційному впливі. Узагальнені результати експериментів подано в табл. 2.

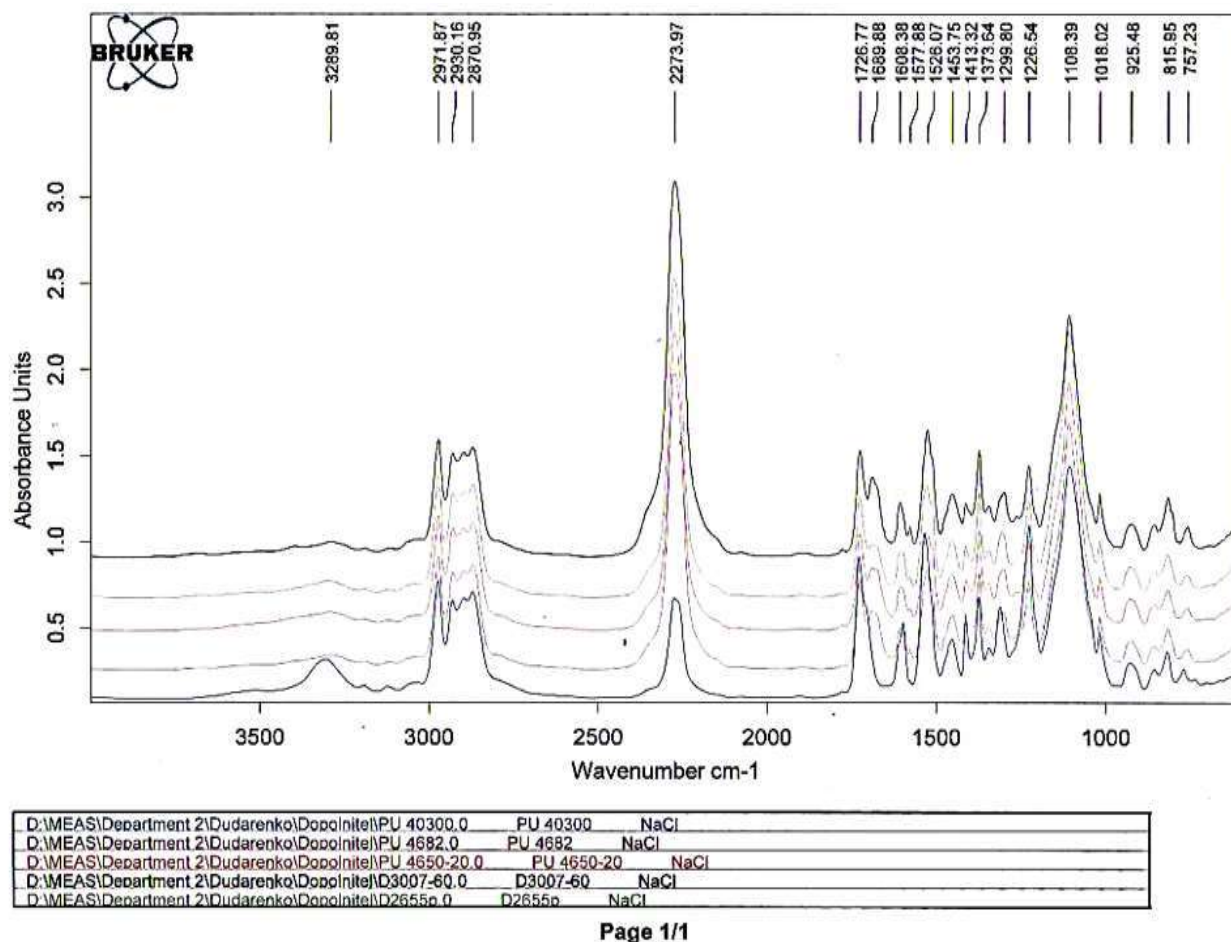

Рисунок 1 – Спектральний аналіз поліуретанових клеїв виробництва
Leeson Polyurethanes Ltd
Джерело: дані дослідження, проведені ІХВМС НАН України [5].

Таблиця 2 – Дослідження адгезійної міцності поліуретанових клеїв

№ з/п	Зразок поліуретанового клею	$\sigma_{\text{розр, кг/см}^2}$	$\sigma_{\text{зсув, кг/см}^2}$
1.	D 2655	46	43
2.	D 3007/60	70	43
3.	PU 4682	52	42
4.	PU 4650/20	26	46
5.	PU 40300/90	28	50

Джерело: дані дослідження, проведені ІХВМС НАН України [5].

У разі склеювання пінополістирольних матеріалів усі досліджені зразки (1–4) продемонстрували когезійний характер руйнування, що свідчить про високу ефективність адгезії. Зразок PU 40300/90 не був включений до випробувань через наявність у складі дихлорометану.

Панель 3

Товарознавчі аспекти митного регулювання та експертизи товарів

Результати експериментальних досліджень підтвердили, що поліуретанові клеї марок D 2655, D 3007/60, PU 4682 та PU 4650/20 є повністю готовими до застосування композиціями з чітко вираженими адгезивними властивостями.

З урахуванням встановлених хімічних та функціональних характеристик, поліуретанові адгезиви виробництва Leeson Polyurethanes Ltd доцільно відносити до товарної позиції 3506 УКТ ЗЕД, яка включає клеї, готові до використання.

Таким чином, усі досліджені зразки продукції компанії Leeson Polyurethanes Ltd, імпортовані в Україну ТОВ «Гранд Вікторі Трейд», є поліуретановими клеями, повністю придатними до безпосереднього використання, а не поліуретаном у первинному вигляді. Цей факт підтверджено як наявною супровідною документацією, так і результатами інструментальних досліджень, що базуються на сучасних аналітичних методах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Митний тариф України : Закон України від 19 жовтня 2022 р. № 2697-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20> (дата звернення: 18.04.2025).
2. FTIR spectrum of polyurethane samples. URL : https://www.researchgate.net/figure/FTIR-spectrum-of-polyurethane-samples_fig1_51786337 (дата звернення: 21.04.2025).
3. Infrared Spectroscopy of a Polyurethane Elastomer Under Thermal Stress. URL : <https://www.osti.gov/servlets/purl/661682> (дата звернення: 22.04.2025).
4. A spectroscopic study of the degradation of polyurethane coil coatings. URL : <https://core.ac.uk/reader/30696280> (дата звернення: 24.04.2025).
5. Авраменко Н. Л. Товарознавча оцінка поліуретанових клеїв виробництва Leeson Polyurethanes Ltd. Випускна кваліфікаційна робота. Полтава : ПУЕТ, 2025. 95 с.

ПАНЕЛЬ 4

ГАРМОНІЗАЦІЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМ

Артем Берестень,
*старший викладач
кафедри адміністративного права,
процесу та митної безпеки,
Державний податковий університет*

РЕФОРМА МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ТА ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА

Реформа митного законодавства є ключовим напрямом модернізації державного управління в Україні, зумовленим необхідністю інтеграції у правовий простір Європейського Союзу. Євроінтеграційний курс, закріплений на конституційному рівні, передбачає адаптацію національного законодавства до *acquis communautaire* – нормативно-правової бази ЄС. У цьому контексті митна політика відіграє важливу роль як механізм економічної безпеки, стимулювання зовнішньоекономічної діяльності та розвитку добросовісної конкуренції.

Як соціально-юридичний феномен, правова система України, трансформується під дією політичних, економічних, соціально-культурних, гуманітарних, екологічних чинників. Під їх впливом усі статичні і динамічні елементи правової системи зазнають змін [2].

Для того щоб стати повноправним членом Європейського Союзу, Україні необхідно реалізувати низку важливих реформ, серед яких однією з ключових є модернізація митного законодавства згідно з вимогами права ЄС. Питання трансформації митної системи України були предметом наукового аналізу таких дослідників, як І. Г. Бережнюк, О. А. Гончарук, М. М. Дорош, Н. А. Липовська, А. В. Мазур, В. П. Мартинюк, В. Б. Марченко, В. М. Мельник та інші. Водночас у науковій літературі бракує комплексного дослідження, присвяченого саме сучасному етапу змін у митному праві України. Метою даної роботи є висвітлення актуальних аспектів реформування митного законодавства в контексті євроінтеграційних процесів.

Митне право є однією з найстаріших правових сфер у системі Європейського Союзу, оскільки саме з формування митного союзу – спочатку для окремих товарних

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

категорій, а згодом і як універсального механізму – розпочалась побудова економічної інтеграції європейських держав [3, с. 426].

Справедливо погодитися з позицією О. П. Федотова, який наголошує, що відсутність системного підходу до реформування державної митної справи – зокрема через постійне впровадження новачій, змін і стандартів – суперечить загальним засадам ефективного управління в цій сфері. На його думку, типові заходи з інтеграції чи реструктуризації, які реалізуються без належної координації, не лише не приносять очікуваних результатів, але й гальмують процеси ухвалення та впровадження державних рішень у сфері митного регулювання [4].

Л. М. Дорофєєва звертає увагу на те, що в сучасних умовах спостерігається відсутність чіткості у визначенні підходів до подальшої трансформації митної системи: чи має це відбуватися в межах Державної фіскальної служби України, чи шляхом створення окремої незалежної інституції. Невизначеність у стратегічному баченні реформ спричиняє надмірне розмаїття, а подекуди – і суперечливість пропонованих ідей [5].

З огляду на динамічні зміни в економічному, правовому та політичному середовищі України, а також глобальні виклики, зокрема повномасштабну війну та необхідність післявоєнної реконструкції, вдосконалення митного законодавства є стратегічним завданням. Воно має забезпечити прозорість, ефективність і відповідність європейським вимогам.

Одним із ключових етапів у процесі реформування митної системи України стало ухвалення Митного кодексу України у 2012 році, який заклав нормативно-правову основу для модернізації митного регулювання у відповідності до стандартів Європейського Союзу. Подальші зміни до Кодексу мали на меті гармонізацію національного митного законодавства з положеннями Митного кодексу ЄС, що є важливою умовою для розвитку зовнішньоекономічної діяльності та інтеграції України до єдиного європейського митного простору.

Серед системних нововведень варто відзначити впровадження електронного декларування товарів, що сприяє зменшенню корупційних ризиків, прискоренню обробки митних документів та забезпеченню прозорості митних процедур. Автоматизовані системи митного контролю, зокрема СМКОР (система управління ризиками), дозволили перейти до принципу вибіркового контролю на основі ризик-орієнтованого підходу, що відповідає міжнародним практикам.

Великого значення набуло також розширення функціональних можливостей механізму «єдиного вікна», який забезпечує ефективну взаємодію між митними та іншими контрольними органами, скорочує час та витрати суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на проходження процедур контролю. У цьому контексті особливу увагу слід приділити інституту авторизованих економічних операторів (далі – АЕО),

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

запровадження якого є одним із ключових кроків до побудови партнерських відносин між бізнесом і державою. Отримання статусу АЕО передбачає низку спрощень митного оформлення для надійних підприємств, що сприяє розвитку чесної конкуренції та зменшенню адміністративного тиску на бізнес [6].

Запровадження АЕО є одним із найважливіших кроків у напрямі реформування митної системи України відповідно до стандартів ЄС. АЕО – це підприємства, які відповідають високим критеріям надійності та дотримання митного законодавства, що дозволяє їм користуватись рядом переваг, серед яких – скорочення кількості митних перевірок, пріоритетне митне оформлення, спрощення процедур контролю та інші довгострокові стимули для ведення міжнародного бізнесу. У світовій практиці цей інститут довів свою ефективність як інструмент зниження адміністративного навантаження на сумлінних учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Проте в українському контексті масштабне впровадження АЕО відбувається повільно. Основною перешкодою для широкого залучення підприємств до цієї програми є ускладнені адміністративні та процедурні вимоги, що часто є надмірно формалізованими. Крім того, відсутність достатньої підтримки та роз'яснювальної роботи з боку державних органів також стримує популяризацію цього інституту.

Незважаючи на прогрес у сфері адаптації митного законодавства до європейських норм, імплементація положень Митного кодексу ЄС в Україні залишається викликом, що зумовлено рядом об'єктивних та суб'єктивних факторів:

1. Недосконалість інфраструктури митниць: багато пунктів пропуску не відповідають сучасним вимогам, мають застаріле обладнання, недостатню пропускну здатність та слабку технічну базу, що ускладнює ефективне здійснення митного контролю.

2. Низький рівень цифровізації на окремих ділянках: попри зусилля з упровадження електронного документообігу та автоматизованих систем управління ризиками, в багатьох регіонах і досі зберігається залежність від паперових процедур, що гальмує оперативність та прозорість процесів.

3. Нестача кваліфікованих кадрів у митній службі: кадрова політика потребує суттєвого оновлення та професіоналізації, зокрема шляхом підвищення рівня оплати праці, розвитку системи навчання, міжнародного обміну досвідом.

4. Високий рівень корупційних ризиків: митна система традиційно вважається однією з найкорумпованіших сфер, що підриває довіру з боку бізнесу та міжнародних партнерів. Навіть за умов нормативної модернізації, ефективність залежить від практичного застосування норм та прозорості процедур.

5. Неузгодженість між різними державними органами (ДМС, ДПС, СБУ тощо): відсутність координації, дублювання повноважень і конфлікти юрисдикцій створюють додаткові перешкоди для цілісного функціонування митної політики та унеможливають реалізацію єдиного стратегічного підходу.

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

Узагальнюючи, слід зазначити, що успішна імплементація європейських стандартів митного регулювання в Україні потребує не лише змін у законодавстві, але й глибокої інституційної трансформації, модернізації інфраструктури, розвитку людського капіталу та системної боротьби з корупцією. Без цього гармонізація із митною політикою ЄС залишатиметься декларативною, а потенціал інтеграції в єдиний економічний простір Європи – недостатньо реалізованим.

Також важливо враховувати, що Митний кодекс ЄС є надзвичайно об'ємним та детальним документом, тому його адаптація вимагає не лише законодавчих змін, але й організаційно-технічної модернізації.

Для підвищення ефективності митного регулювання доцільно:

- забезпечити комплексну цифровізацію митних процесів;
- створити єдину інтегровану платформу митного та податкового адміністрування;
- підвищити прозорість процедур та посилити громадський контроль;
- розширити співпрацю з митними органами країн-членів ЄС;
- запровадити цільові програми навчання та сертифікації митників.

Ці заходи дозволять зменшити зловживання, підвищити довіру бізнесу та громадськості до митної системи і забезпечити відповідність європейським критеріям.

Реформа митного законодавства є не просто технічним процесом адаптації законодавчих актів, а складовою трансформації всього державного механізму. Вона має велике значення для зовнішньоекономічної стабільності, інвестиційної привабливості та європейської інтеграції України. Ефективна імплементація митного законодавства ЄС сприятиме не лише гармонізації процедур, але й посиленню безпеки, зміцненню інституційної спроможності та утвердженню принципів правової держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода Про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 24.04.2025).

2. Берестень А. В. Універсальні цінності Європейського Союзу як правові стандарти правотворчої діяльності в Україні (теоретико-правовий аспект). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2024. № (37). С. 28–34. DOI : <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-37-02>

3. Додін Є. В., Серафимов В. В. Міжнародне співробітництво з питань митної справи : навч. посіб. Одеса : Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», 2012. 175 с.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

4. Федотов О. П. Концепція реалізації державної митної справи в концептуальних документах. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2014. Т. 14. С. 323–331. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponyua_2014_14_35
5. Дорофєєва Л. М. Проблеми реформування структури митних органів України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. Вип. 40, т. 2. С. 9–12. URL : http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.40/part_2/4.pdf
6. Митний кодекс України : Закон України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552.
7. Митний кодекс Європейського Союзу: Регламент (ЄС) № 952/2013 Європейського Парламенту і Ради від 9 жовтня 2013 р., що встановлює Митний кодекс Союзу. *Офіційний вісник ЄС*. 2013. L 269. С. 1–101. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R0952> (дата звернення: 24.04.2025).

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

Олександра Герцун,
здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти;
Ірина Сагайдак,
канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет

ЕКОЛОГІЧНЕ МИТО ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ЗЕЛЕНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Глобальні виклики зміни клімату, вичерпання природних ресурсів і деградації навколишнього середовища змушують країни шукати нові інструменти екологічної політики. Одним із таких інструментів є екологічне мито – фіскальний важіль, що виконує не лише економічну, а й екологічну функцію. Його завдання – скорочення викидів забруднюючих речовин, стимулювання підприємств до модернізації та переходу на «зелені» технології.

Для України, яка адаптує своє законодавство до вимог Європейського Союзу, зокрема у контексті впровадження механізму прикордонного вуглецевого коригування (СВАМ), запровадження національного екологічного мита є стратегічно важливим. Воно дозволить не лише відповідати європейським стандартам, а й підтримати екологізацію промислового виробництва в країні

Екологічне мито – це форма державного збору, що накладається на продукцію або діяльність, яка має негативний вплив на довкілля. Основна мета цього податку – змінити поведінку виробників і споживачів шляхом підвищення вартості забруднюючих технологій та стимулювання переходу до екологічно чистих альтернатив.

На міжнародному рівні екологічне мито найчастіше реалізується через вуглецеві податки або системи торгівлі квотами на викиди. Зокрема, в країнах Європейського Союзу запроваджено механізм прикордонного вуглецевого коригування (СВАМ), що передбачає оподаткування імпорту продукції з високим вуглецевим слідом [3]. За оцінками Андрєєвої Г. В., СВАМ потенційно може охопити понад 60 % експорту України до ЄС, включно з металургійною, цементною та хімічною продукцією [1].

Екологічне мито створює економічну мотивацію для підприємств інвестувати у модернізацію та впровадження екологічно безпечних технологій. Як зазначає Артеменко А. М., «запровадження екологічного мита – це дієвий інструмент, що змушує

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

виробників шукати інноваційні шляхи зниження витрат і викидів, зменшуючи залежність від «брудних» технологій» [2].

За даними OECD, у Швеції після впровадження вуглецевого податку у 1991 році, викиди CO₂ зменшилися на 20 %, тоді як економіка зросла на 50 % [5]. У Канаді подібний податок сприяв зниженню викидів у транспортному секторі на 7 % протягом перших двох років [9].

В Україні екологічне мито може стати основою для створення фондів фінансування зелених інновацій. За оцінками Міністерства захисту довкілля, щорічні надходження від національного вуглецевого мита можуть досягати 3 млрд грн [4].

Як наголошує Лазоренко О. В., «ефективність екологічного мита залежить від комплексного підходу: воно повинно доповнюватися системою субсидій на модернізацію та пільговим кредитуванням екологічних проєктів» [6].

В умовах активної підготовки до повномасштабного застосування СВМ з 2026 року, Україна має вжити проактивних заходів. Згідно з дослідженням Центру економічного відновлення, через механізм СВМ українські експортери можуть втратити до 1,2 млрд євро щороку, якщо не буде впроваджено власної системи регулювання викидів [7; 8].

Запровадження національного екологічного мита дозволить зменшити зовнішній тиск та повернути частину коштів у вигляді державних інвестицій у декарбонізацію. Водночас, як підкреслює Павлюк К. М., «екологічне мито має не лише компенсувати витрати, а й відкривати нові ринки та стимулювати технологічне оновлення підприємств» [9].

Різні країни застосовують власні механізми вуглецевого регулювання, що дає змогу оцінити їхню результативність і можливість адаптації до українських реалій (табл. 1). Згідно з даними табл. 1, запровадження вуглецевих податків і систем торгівлі квотами супроводжується як позитивними екологічними, так і економічними результатами.

Таблиця 1 – Механізми вуглецевого регулювання в різних країнах та їх результати

Країна	Механізм	Рік запровадження	Результати
Швеція	Вуглецевий податок	1991	зниження викидів CO ₂ на 20 %, зростання ВВП на 50 %
Канада	Федеральний вуглецевий податок	2019	скорочення викидів у транспорті на 7 %
Німеччина	ETS + податок на транспорт	2005	€60 млрд інвестицій у ВДЕ до 2020 року
Китай	Торгівля квотами	2021	покриває понад 4 млрд т CO ₂ щорічно
Україна (очікується)	Пропозиція національного вуглецевого мита	2025–2026	ризики для промисловості

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

Проте успішність цієї політики залежить від її інтеграції з іншими елементами екологічного регулювання – субсидіями, податковими пільгами, фондами зеленого переходу. Україна має шанс використати екологічне мито як важіль структурної трансформації економіки, наближаючи себе до стандартів сталого розвитку.

Таким чином, екологічне мито – це не лише фіскальний механізм, а й стратегічний інструмент екологічної трансформації. Його впровадження в Україні дозволить: стимулювати модернізацію підприємств; зменшити обсяги викидів забруднюючих речовин; адаптуватися до європейських екологічних норм (СВАМ); створити внутрішній ринок екологічних інвестицій; зміцнити енергетичну та економічну незалежність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрєєва Г. В. Карбонова політика ЄС та її вплив на українську промисловість. *Економіка та держава*. 2023. № 5. С. 35–41.
2. Артеменко А. М. Екологічне мито як інструмент державного регулювання: досвід та перспективи. *Наукові записки*. 2022. № 4. С. 112–117.
3. Fuel Charge Overview. 2022 / Canada Revenue Agency. URL : <https://www.canada.ca>
4. China Carbon Market Report 2022. International Carbon Action Partnership. URL : <https://icapcarbonaction.com>
5. German Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action. Energy Transition Report. 2020. URL : <https://bmwk.de>
6. Лазоренко О. В. Сучасні інструменти екологічної політики: виклики для України. *Екологічна економіка*. 2022. № 2 (30). С. 44–51.
7. Аналітична довідка щодо СВАМ / Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. 2023. URL : <https://mepr.gov.ua>
8. Green Growth Indicators 2021 / OECD. URL : <https://www.oecd.org/environment/green-growth-indicators.htm>
9. Павлюк К. М. Перспективи вуглецевого оподаткування в Україні: виклики для промисловості. *Фінанси України*. 2023. № 9. С. 19–27.
10. СВАМ: виклики та рішення для України / Центр економічного відновлення. 2023. URL : <https://recovery.org.ua>

Світлана Горбань,
*канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та митної справи,
Національний університет «Запорізька політехніка»*

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Сьогодення висуває перед митними адміністраціями нові виклики і стимулює уряди країн світу до пошуку нових, більш ефективних інструментів забезпечення митних інтересів та економічної безпеки держави.

Україна засвідчила про свій твердий намір входження до Європейського союзу та взяла на себе зобов'язання поступово збалансувати національне законодавство із законодавством ЄС. Це дуже складний процес, який потребує розробки та впровадження нових нормативних положень. Однією з ключових сфер, яка має забезпечити повноцінне входження нашої держави до ЄС є саме сфера митного законодавства.

Політика України в сфері митної справи є державною економічною політикою, завданнями якої є забезпечення захисту національних інтересів і безпеки країни в політичній, економічній, соціальній, екологічній та інших сферах.

«Стратегію розвитку митної справи можна визначити як вдосконалення системи митної інфраструктури, що здійснює ефективне митне адміністрування й забезпечує цивілізовані умови розвитку міжнародної торгівлі в поєднанні з ефективним захистом національної безпеки і економічних інтересів країни» [1, с. 163–168].

Державне регулювання в галузі митної справи – це окремий особливий вид державного управління, призначений для виконання й суворого дотримання митного законодавства у вигляді здійснення розпорядчої діяльності, організаційної роботи з метою впливу керуючих на керованих. Головним завданням при формуванні стратегії розвитку митної справи, є визначення цілей, етапів, форм та критеріїв досягнення ефекту як на рівні міжнародної співпраці, так і у форматі узгодженої співпраці органів доходів і зборів з іншими інституціями.

«Стратегія розвитку державної митної справи має бути чітко визначена та гармонійно поєднуватись з існуючою системою національних стратегій в різних галузях соціально-економічного розвитку України. Мета стратегії має бути чітко визначена на основі аналізу сучасного стану потенційних зовнішніх та внутрішніх загроз, поточної ситуації, визначених пріоритетів розвитку та встановлених критеріїв досягнення бажаних результатів у вигляді показників та індикаторів у митній сфері. Важливо чітко окреслити перелік завдань, що вимагають вирішення для досягнення поставленої мети з використанням методів прогнозування [2, с. 68–72].

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

Стратегічний розвиток митної справи охоплює такі ключові етапи [3, с. 259–266]:

– *Виявлення та обґрунтування проблем розвитку, спричинених внутрішніми й зовнішніми чинниками.* На цьому етапі необхідно ідентифікувати системні проблеми, встановити як об'єктивні, так і суб'єктивні причини їх виникнення, проаналізувати вплив цих проблем на економічну безпеку держави, безпеку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в митній сфері, а також на виконання митних рекомендацій щодо сприяння торгівлі. Важливо також оцінити ймовірні наслідки бездіяльності. Ключовим елементом цього етапу є формулювання цілей і розробка концепції розвитку – визначення стратегічного вектора, бачення та основного змісту майбутньої митної системи, її системних характеристик і умов оновлення. Це може бути оформлено у вигляді концепції, моделі або докладного опису очікуваних результатів стратегії (вимог до системи або її кількісних параметрів).

– *Оцінка можливих варіантів вирішення виявлених проблем, вибір оптимального рішення та аналіз ризиків.* Цей етап передбачає аналіз усіх альтернативних підходів до вирішення проблем, з урахуванням наявних обмежень, супутніх сприятливих чинників і зовнішніх ефектів. Після цього обирається найбільш доцільний варіант вирішення з одночасною оцінкою потенційних ризиків.

– *Проектування стратегії розвитку.* На цьому етапі визначається послідовність реалізації завдань, яка дозволить досягти поставлених цілей. Кожне завдання має бути чітко сформульоване як конкретна мета з терміном виконання. Також обґрунтовується логіка й черговість виконання завдань у рамках загального строку реалізації стратегії.

– *Встановлення етапів і термінів впровадження стратегії.* На основі визначеної послідовності завдань формуються етапи реалізації стратегії. Для кожного етапу встановлюються проміжні цілі, кількісні показники, перелік завершених і поточних завдань. Розробляється механізм управління реалізацією стратегії.

– *Розробка цільових програм для реалізації стратегічних завдань та комплексу додаткових заходів.* Завдання стратегії можуть виконуватись у межах як програмних, так і позапрограмних заходів. Важливо забезпечити узгодженість цілей програм зі стратегічними завданнями. Передбачається створення методичного інструментарію для оцінювання стратегії (або програм) на всіх етапах її життєвого циклу – від розробки до впровадження. Це включає критерії, індикатори, методи оцінки й аналітичні підходи.

– *Оцінка потреби в ресурсах і планування джерел фінансування.* Під час розробки стратегії слід розрахувати загальну потребу в ресурсах для реалізації всіх заходів з урахуванням економічної ситуації, та сформулювати зведений фінансовий план (бюджет стратегії).

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

– *Визначення порядку моніторингу та контролю реалізації стратегії.* Має бути визначено, як здійснюватиметься моніторинг і контроль реалізації заходів стратегії: встановлюються показники, періодичність перевірок, методики збору та аналізу інформації.

Удосконалення державного управління розвитком митної справи в Україні спрямоване на вирішення таких завдань [4, с. 19–25]:

- створення ефективної системи методів та інструментів реалізації державної функції митного регулювання;
- організація митного адміністрування в умовах постійної зміни зовнішніх умов;
- здійснення інституційних трансформацій у митній системі, включаючи реформування митних органів та інфраструктури.

Ключові засади стратегічної моделі розвитку митної справи в Україні формуються на основі таких принципів [5, с. 207–211]:

- забезпечення системної та інтегрованої взаємодії між процесами соціально-економічного розвитку держави, її регіонів, а також удосконаленням митної служби та інфраструктури;
- скорочення адміністративних бар'єрів у сфері зовнішньоекономічної діяльності, зокрема шляхом мінімізації трансакційних витрат;
- зниження рівня корупційних проявів на всіх щаблях функціонування митної служби;
- активне залучення механізмів державно-приватного партнерства з метою зменшення підприємницьких та інвестиційних ризиків, пов'язаних із розвитком транспортно-логістичної та митної інфраструктури;
- забезпечення високої якості та доступності митних послуг, створення рівних умов для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- впровадження гнучких, структурованих і технологічно ефективних процедур митного адміністрування;
- комплексний підхід і узгодженість у розвитку елементів митної інфраструктури;
- модульна архітектура, здатність до адаптації, навчання та вдосконалення системи електронного адміністрування.

Отже, державне регулювання митної сфери передбачає розробку універсальних інструментів управління та перегляд системи оцінювання ефективності діяльності Державної митної служби з урахуванням динаміки зовнішнього середовища та внутрішньої політики країни. Основним пріоритетом стратегічного розвитку митної справи в Україні виступає трансформація Державної митної служби у сучасний європейський орган митного контролю, що функціонує на засадах інноваційності, гнучкості та здатності до адаптації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тимошенко А. В. Забезпечення системи економічної безпеки України в процесі реалізації державних програм розвитку митної справи. *Публічне право*. 2014. № 2. С. 163–168.
2. Дорофєєва Л. М. Європейський вектор розвитку української митниці : монографія. Дніпро : УМСФ, 2019. 448 с.
3. Сторожук Ю. О. Державна стратегія розвитку митної політики в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України* (економіка, право). 2014. № 1. С. 259–266.
4. Бобрижна Г. В. Формування інституційних умов удосконалення державної політики у сфері митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2013. Вип. 2. С. 19–25.
5. Мосякіна О. А. Митна політика та принципи її реалізації в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2015. № 2. С. 207–211.

Олена Гузенко,
*канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових
дисциплін та економічної безпеки,
Донецький державний університет
внутрішніх справ*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РОЗВИТКУ МИТНОЇ СИСТЕМИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Сучасність доводить доцільність та необхідність вдосконалення митної системи України (далі – МСУ), котра потерпає от негативних викликів, які пов'язані з активними воєнними діями в країні. З огляду на надзвичайні умови розвитку України законодавець ввів ряд правових ініціатив, з метою вдосконалення правової системи та адаптації її до умов війни. До складу таких законодавчих ініціатив було включено ряд нормативно-правових актів у контексті удосконалення та гармонізації із законодавством Європейського Союзу і виконання умов Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в галузі митної справи. Такі законодавчі ініціативи було адаптовано з огляду на введення воєнного стану в Україні, намірів вступу до ЄС та необхідності вдосконаленні МСУ. Постало питання посиленні митного співробітництва з країнами ЄС, а також введення змін до системи адміністративного, кадрового та інформаційно-технічного потенціалу Державної митної служби України, з метою вирішення проблем подолання і спрощення митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України під час воєнного стану.

Важливо зазначити, що поставлена проблема щодо впровадження ключових правових норм ЄС країн до адаптації в національний сектор функціонування митниці доволі активно висвітлюється в дослідженнях наукової спільноти. Вітчизняні вчені доволі часто надають свої пропозиції щодо вирішення проблемних питань даного процесу. До складу вітчизняних вчених, які присвятили наукові розробки МСУ варто віднести таких як С. О. Зозуля [1], С. В. Коробенко [2], Д. О. Олійник [3], Л. І. Прокіпчук [4] та інші. Віддаючи належне наявним науковим розробкам вітчизняних вчених вважаємо за доцільне більш поглиблено висвітлити взаємозв'язок напрямків вдосконалення функціонування МСУ на базі адаптації правових стандартів ЄС.

Нагадаємо, Україна як держава, що уклала з ЄС Угоду про асоціацію, а також отримала статус кандидата на членство в ЄС, виконує вимоги щодо зближення митного законодавства України до законодавства ЄС, постатейної імплементації Митного

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

кодексу та інших регламентів ЄС. З цього приводу доречно звернутися до загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС, затвердженою Законом України від 18 березня 2004 року № 1629-IV [5], а також Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII [6]. Зокрема, в останньому правовому акті законодавець звернув увагу на те, що ключовим завданням залишається гармонізація вітчизняного митного законодавства із нормами ЄС.

Проведені дослідження К. Р. Корощенко, А. В. Стеблянка, В. В. Дудченко [7, с. 446] з питань гармонізації митного законодавства України в процесі виконання міжнародних зобов'язань засвідчили, що зазначений процес «... набуває все більшої актуальності, адже виконання міжнародних зобов'язань, узятих на себе нашою державою, передусім залежить від стану процесів гармонізації». В свою чергу, експерти Національний інститут стратегічних досліджень підкреслили, що Європейська комісія у 2024 році відзначила значний прогрес України за переговорними розділами «Митний союз» та «Оподаткування» [8].

Ми вважаємо, що підтвердженням взаємозв'язку розвитку МСУ та процесу євроінтеграції виступають наступні нормативно правові акти. Так, у 2024 році було прийнято Бюджетну декларацію на 2025–2027 роки [9], якою законодавець закріпив основне завдання митної політики на середньостроковий період «...побудова передбачуваної та прогнозованої митної системи на основі практики ЄС, яка стимулює підвищення якості провадження зовнішньоекономічної діяльності в Україні, забезпечує баланс безпекової функції митниці та партнерських відносин з бізнесом, інтеграцію українських підприємств у міжнародні ланцюги постачання товарів». Окрім цього, законодавець в Національній стратегії доходів до 2030 року [10] констатував необхідність розробки нового Митного кодексу України, що «...забезпечить повну імплементацію положень *acquis* ЄС в митній сфері, уніфікацію проходження митних процедур з ЄС». Водночас, законодавець звернув увагу на необхідність розробки проекту Закону України про здійснення митної справи в Україні. На думку законодавця зазначений документ надасть можливість:

- по-перше, врегулювати питання правового статусу митних органів України, з метою надання їм відповідності до правового базису провідних країн ЄС;
- по-друге, проходження служби в митних органах України відповідно до існуючих правових нормативів і стандартів законодавства ЄС;
- по-третє, забезпечити проходження оцінки відповідності митного законодавства України законодавству ЄС (отримання висновку Європейської комісії про відповідність законодавства України митному законодавству ЄС) [10].

У своїй праці Пипяк М. І., Кокарча Ю. А. [11, с. 108] дійшли висновку, що «...наша держава вже пройшла чималий шлях у напрямі реформування митного законодавства в умовах євроінтеграції». Проте науковці вважають, що необхідно впровадження «...ключових реформ, після проведення яких Україна зможе повністю інтегруватись у спільну з Євросоюзом митну зону, європейський економічний простір та претендувати на набуття повноправного членства у складі Євросоюзу» [11, с. 108].

На нашу думку, прямий взаємозв'язок розвитку МСУ та процесу євроінтеграції доведено прийнятим у 2024 році Законом України «Про внесення змін до МК України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» № 3926-IX [12]. Законодавець зауважив, що «...ключовою метою впровадження правового акту є впровадження європейських практик у здійснення митної справи в Україні, наближення національного законодавства до законодавства ЄС» [12].

Таким чином, існує тісний взаємозв'язок між розвитком МСУ та процесом євроінтеграції на законодавчому рівні. В надзвичайних умовах розвитку України продовжується активна робота в питаннях вдосконалення роботи МСУ з урахуванням правових норм і стандартів ЄС, що надає можливість реалізувати євроінтеграційні наміри України. Беззаперечним є той факт, що в умовах запровадженого воєнного стану в Україні актуальною залишається потреба подальшого удосконалення діяльності МСУ, реформування митної політики та митного адміністрування в Україні, впровадження електронних систем для спрощення митних процедур як захисту від існуючих воєнних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зозуля С. О. Реалізація сервісної функції органів держави, які здійснюють державну митну політику: теоретико-правові та праксеологічні аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філософ. : за спец. 12.00.07 / Університет митної справи та фінансів. 2024. 20 с.
2. Коробенко С. В. Адміністративно-юрисдикційні провадження в діяльності митних органів : дис. ... канд. юрид. наук : за спец. 12.00.07 / Національний авіаційний університет. Київ, 2021. 224 с.
3. Олійник Д. О. Запобігання корупційним злочинам, що вчиняються при здійсненні митних процедур : монографія. Харків : Право, 2018. 200 с.
4. Прокіпчук Л. І. Адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави : дис. 08.00.08 / ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права», Західноукраїнський національний університет. Львів, 2020. 196 с.
5. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року, ратифікована Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

7. Корощенко К. Р., Стеблянюк А. В., Дудченко В. В. Особливості гармонізації митного законодавства України в процесі виконання міжнародних зобов'язань. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 443–446.

8. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості у період воєнного стану в Україні (жовтень-листопад 2024 р.). URL : <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyadinstrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-u-period-voyennoho-11>

9. Про схвалення Бюджетної декларації на 2025–2027 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 28 червня 2024 р. № 751. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/751-2024-%D0%BF#Text>

10. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf

11. Пипяк М. І., Кокарча Ю. А. Реформування митного законодавства України в умовах євроінтеграції. *Нове українське право*. 2022. Вип. 6, т. 2. С. 104–109.

12. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу : Закон України від 22 серпня 2024 року № 3926-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-IX#Text>

Марина Деліні,
*д-р екон. наук, професор,
професор кафедри виробничого
та інвестиційного менеджменту;*

Іван Салій,
*здобувач третього освітньо-наукового
рівня вищої освіти,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ В УКРАЇНІ: МИТНІ ТА ПОДАТКОВІ ВАЖЕЛІ

В сучасних умовах в Україні стає важливим її перехід на відповідальне споживання, на впровадження та використання нових, інноваційних технологій, які відповідають основним трендам розвинених країн. Особливої актуальності це набуває за умов євроінтеграційних амбіцій України та важливості орієнтації на Європейський зелений курс, який має за мету зробити Європу кліматично нейтральним континентом.

Також, немаловажним фактором, який впливає на економічний стан українців, є повномасштабна війна. В її умовах в людей виникає не тільки питання фізичної безпеки, але й значно порушується стан економічної безпеки, якість життя населення, знижуються статки. В таких умовах необхідним стає перехід на використання більш економних та екологічних технологій, що дозволить вирішити два вищеописаних питання: зменшення викидів шкідливих речовин у повітря та зниження фінансових витрат. Також це сприятиме підтримці альтернативних видів енергетики (наприклад, «зеленої») [1].

З урахуванням цього, важливим є стимулювання населення в переході на нові види транспорту. Так, з боку України проводяться певні ініціативи та правила, які сприяють поширенню практики використання електромобілів серед населення. 2016 р. ознаменувався скасуванням мита на імпорт електромобілів. З 2019 р. було скасовано й ПДВ для цього виду транспорту. Також, при ввезенні в Україну електромобіля не потрібно сплачувати збір до Пенсійного фонду. А до сплати підлягає лише акцизний збір, який є невеликим й дорівнює 1 євро за 1 кВт ємності акумулятора. Дані пільги діють до 1 січня 2026 р. [2–4]. Як бачимо, це є достатньо вагомим стимулом, який сприяє переходу на даний вид транспорту. Так, інформаційні джерела наводять інформацію, що за перші 2 місяці 2025 р. до України було ввезено на 27 % більше нових та вживаних автомобілів, ніж за такий самий період 2024 р., а саме 13 200 електромобілів. В 2024 р. найбільш популярними моделями електромобілів були Volkswagen ID.4,

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

Honda M-NV, а також BYD Song Plus. Варто відмітити, що й у 2025 р. лідируючі позиції займає BYD Song Plus [4]. Як було зазначено авторами в своїх попередніх роботах, тенденції розвитку ринку електромобілів позитивні, чому сприяє й стимулювання з боку держави.

Але варто додати, що подібні пільги стосуються саме легкових електромобілів. Якщо мова йде про гібридне авто, яке обладнане додатково ще й дизельною чи бензиною установкою, то дані пільги не застосовуються, а податки сплачуються як по відношенню до звичайного автомобіля [2].

Таким чином, ми бачимо, що з боку держави проводяться певні заходи для стимулювання використання електромобілів населенням, що матиме декілька позитивних ефектів: покращення стану навколишнього середовища, зниження витрат на паливо. Проте, в Україні можна стикнутись із проблемою наявності необхідної кількості зарядних станцій, а також з періодами вимкнення електроенергії внаслідок обстрілів критичної інфраструктури. Але, інфраструктура саме ринку електромобілів на сьогоднішній день розвивається, що дозволяє підвищувати пропозицію наявних станцій зарядки. Питання обстрілів об'єктів енергетичної інфраструктури вирішується різними методами, в тому числі й переходом на альтернативні види енергетики. Тому подальше збільшення попиту на електромобілі відбуватиметься в умовах державної підтримки та викликів сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сахно Т. А., Стукаленко Д. О. Особливості митно-тарифного регулювання імпорту автотранспортних засобів в умовах воєнного стану в Україні. *Цифрове суспільство: міжнародні економічні відносини, управління, фінанси та соціум* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2024. С. 328–330.

2. Розмитнення електромобіля. Що потрібно знати в 2024 році? / Brokstar So custom clearance. URL : https://brokstar.com.ua/ua/statti/mitne-oformlennja-elektromobilja?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 25.04.2025).

3. Рада до 2030 року звільнила від ввізного мита та ПДВ комплектувальні для випуску електротранспорту і транспорту на газі / Interfax-Україна. URL : https://interfax.com.ua/news/greendeal/755886.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 25.04.2025).

4. Імпорт електромобілів до України підскочив на 27 % / Today.ua. URL : https://today.ua/478659-imimport-elektromobilej-v-ukrainu-podskochil-na-27-port-elektromobilej-v-ukrainu-podskochil-na-27/?utm_source=chatgpt.com/ (дата звернення: 01.05.2025).

Едуард Іванченко,
канд. юрид. наук, докторант,
Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук України

ПРАВОВІ ВИМОГИ ДО ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ МИТНОГО БРОКЕРА

З прийняттям змін до Митного кодексу України (далі – Кодекс) [1] відповідно до Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» від 22 серпня 2024 року № 3926-IX (далі – Закон № 3926-IX) [2] Державною митною службою України на виконання положень ч. 4 ст. 11–1, ч. 1 ст. 265 Кодексу з 19 квітня 2025 року запроваджено обов’язкову перевірку заповнення у графі 44 митних декларацій всіх типів інформації за кодом «1001» – статус особи [3]. Цей захід пов’язаний із запровадженням Законом № 3926-IX *концепції митного представництва*, заявлення про тип якого (пряме чи непряме) митним брокером здійснюється шляхом зазначення в графі 44 митної декларації за кодом «1001» ознаки представництва – «2» – прямий представник або «3» – непрямий представник. При цьому допускається визначення прямого представництва договорами митних брокерів і осіб, інтереси яких вони представляють, укладеними до набрання чинності Законом № 3926-IX, які передбачають, що митний брокер діє в інтересах і від імені особи, яку він представляє, а також такі договори можуть не містити інформацію, що митний брокер виступає як прямий представник та про його повноваження, як прямих представників у частині виконання формальностей, пов’язаних із представленням інтересів декларантів.

Отже, Державною митною службою України встановлюються обов’язкові вимоги щодо відображення у договорі про надання послуг митного брокера типу представництва (пряме чи непряме), залежно від якого посадовою особою митного органу буде прийнято рішення щодо подальшого митного контролю та оформлення товару. І хоча зазначені вимоги не закріплені нормативно-правовим актом, що мало б бути здійснено завчасно (до 19 квітня 2025 року) державними органами влади відповідальними за реалізацію державної митної політики, та мають, за нашим припущенням, тимчасовий характер, до приведення митного законодавства до вимог Закону № 3926-IX, вони є обов’язковими до виконання як посадовими особами митних органів, так і митними брокерами та суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД).

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

З внесенням змін до Кодексу процедура визначення митного представництва має принципове значення при митному оформленні товару, оскільки згідно п. 2 ч. 8 ст. 11–1 Кодексу в редакції Закону № 3926-IX *непрямому митному представнику* заборонено здійснювати декларування у митні режими:

- імпорту товарів, на які у випадках, встановлених цим Кодексом та іншими законами з питань оподаткування, надаються звільнення від оподаткування митними платежами (податкові пільги) під час їх випуску для вільного обігу;
- імпорту (у частині процедури кінцевого використання);
- тимчасового ввезення;
- безмитної торгівлі;
- переробки на митній території;
- переробки за межами митної території;
- знищення або руйнування;
- відмови на користь держави.

З врахуванням того, що ст. 11–1 Кодексу визначено, що будь-яка особа може призначити митного представника який діє в інтересах і від імені особи, яку він представляє (прямий митний представник) чи який діє в інтересах особи, яку він представляє, але від власного імені (непрямий митний представник), можна зробити висновок, що між особою – суб'єктом ЗЕД та митним представником – митним брокером має бути *договір про надання послуг митного брокера*, про що під час виконання своїх повноважень він заявляє з наданням цього договору митним органам для підтвердження своїх повноважень і виду представництва (пряме чи непряме).

Зауважимо, що саме поняття «договір про надання послуг митного брокера» в митному законодавстві України відсутнє. Нормативно-правові вимоги мають лише загальний характер, які передбачені ч. 3 ст. 416 Кодексу, відповідно до якої, взаємовідносини митного брокера з особою (суб'єктом ЗЕД), яку він представляє, визначаються відповідним договором та ст. 6 Цивільного кодексу України [4], відповідно до якої сторони мають право укласти договір, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає загальним засадам цивільного законодавства та відповідно до якого сторони мають право врегулювати у договорі, який передбачений актами цивільного законодавства, свої відносини, які не врегульовані цими актами. Чинне законодавство України не передбачає спеціального правового регулювання договору, що укладається митним брокером із суб'єктами ЗЕД для надання митних посередницьких послуг. З чого вбачається, при проведенні цивільно-правового аналізу зазначеної норми, що такі договори слід віднести до групи непоіменованих договорів, можливість укладення яких, хоча прямо і не передбачена в актах цивільного законодавства (договір особливого виду, унікальна правова конструкція, *sui generis*), але і не заборонена.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

В нормативно-правовій базі з митного регулювання посилення на договір про надання послуг митного брокера опосередковано наводиться у наказі Міністерства фінансів України від 20 вересня 2012 року № 1011 «Про затвердження відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій» [5], який затвердив Класифікатор документів, сертифікатів, дозволів та додаткової інформації, в якому Розділ 4 «Договори та інші документи, що підтверджують право володіння, користування та/або розпорядження товарами» містить вказівку на документ під кодом 4207 з назвою «Договір про надання послуг митного брокера». Проте нормативно-правового закріплення, крім назви документа, зазначена правова конструкція не зазнала. Крім того, наказом Міністерства фінансів України від 29 травня 2012 року № 623, яким затверджено «Порядок ведення відомчих класифікаторів інформації з питань митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій» (далі – Порядок) [6], встановлено, що відомчі класифікатори не містять правових норм та впроваджуються з метою виконання Митного кодексу України та інших законодавчих актів для кодування інформації, яка використовується в процесі здійснення митних процедур, ведення митної статистики, електронного декларування та системи управління ризиками (п. 2). Тобто Порядок визначає тільки загальні вимоги до впровадження, внесення змін до відомчих класифікаторів інформації з питань митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій.

Слід зазначити, що при перевірці вимог до договорів про надання послуг митного брокера з метою визначення митного представництва (пряме чи непряме), в разі відмови за заявленим митним брокером типу представництва, посадові особи митних органів мають дотримуватись ч. 2 ст. 256 Кодексу щодо зазначення причини відмови та наведені вичерпних роз'яснень вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення. Без нормативно-правового закріплення та визначення вимог до договору про надання послуг митного брокера відмова у митному оформленні з боку митних органів за вище вказаних обставин буде мати спірне, недостатньо обґрунтоване рішення, яке може бути оскаржено митним брокером та/або суб'єктом ЗЕД до митного органу вищого рівня або до суду (ч. 1 ст. 24 Кодексу) із наведенням аргументованого правового аналізу щодо недостатніх підстав та повноважень митних органів при визначенні митного представництва за договором про надання послуг митного брокера.

Отже, підбиваючи підсумки, можемо констатувати, що державними органами влади, а саме: Міністерством фінансів України та Державною митною службою України, які відповідальні за реалізацію державної митної політики, має бути здійснено ряд нормативно-правових заходів пов'язаних з врегулюванням договірних відносин,

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

що виникають між митним брокером і суб'єктами ЗЕД, що насамперед пов'язано з приведенням національного митного законодавства до вимог законодавства ЄС, результатом якого має стати прозорість митних правил і створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів ЗЕД та митних брокерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 року № 4495. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу : Закон України від 22 серпня 2024 року № 3926-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3926-20>
3. Державна митна служба України. До уваги митних брокерів! URL : <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/do-uvagi-mitnikh-brokeriv-2118>
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>
5. Про затвердження відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій : наказ Міністерства фінансів України від 20 вересня 2012 року № 1011. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1011201-12#Text>
6. Про затвердження Переліку відомчих класифікаторів інформації з питань митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій, і Порядку їх ведення : наказ Міністерства фінансів України від 29 травня 2012 року № 623. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0989-12#n13>

Віталій Кадала,
*канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри господарсько-правових
дисциплін та економічної безпеки,
Донецький державний університет
внутрішніх справ*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ СЕГМЕНТИ ЯК ВЕКТОР УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

На даний час Україна розвивається в умовах турбулентності, викликані наявними воєнними діями. Проте, Україна не дивлячись на надзвичайні умови розвитку продовжує адаптацію правових норм і стандартів Європейського законодавства (далі – ЄЗ) в різних сферах функціонування. Одним з напрямків виступає митний сегмент, який пов'язаний із зовнішньоекономічною діяльністю суб'єктів господарювання та зовнішньою політикою України взагалі. Очевидним є те, що період адаптації правових норм і стандартів ЄС потребує зміни стандартів ведення економічної, соціальної та політичної діяльності, і саме митна система (далі – МС) є одним з важливих інструментів забезпечення ефективного функціонування усіх сфер життєдіяльності в Україні, котра потерпає від воєнної агресії російської федерації. Постає питання забезпечення процесу швидкого та безперешкодного входження України до Європейського співтовариства на основі гармонізації норм та стандартів МС України в умовах, що склалися. У зв'язку з цим, взаємозв'язок МС України з врахуванням європейських векторів потребує значної уваги, оскільки це дозволяє гарантувати реалізацію національних інтересів країни в цілому. Все зазначене вказало на вибір теми дослідження та свідчить про її актуальність.

Доцільно наголосити на тому, що тема вдосконалення МС України не є новою, проте не залишається поза увагою наукової спільноти, яка проводить різнопланові дослідження проблематичних аспектів розвитку МС з урахуванням ЄЗ та існуючих надзвичайних умов функціонування. Результати наукових розробок вітчизняні вчені викладають у формі монографічних та дисертаційних досліджень. Зазначена проблема останнім часом досить активно обговорюється на різних наукових дискусійних платформах. Серед науковців, котрі займалися дослідженням різних аспектів МС України варто відзначити таких як О. Рябченко, А. Артеменко, Т. Руда, С. Попель [1], А. Б. Маслова [2], А. І. Крисоватий, Є. П. Бондаренко, О. Я. Герчаківська, С. Д. Герчаківський, І. А. Гуцул [3], Р. А. Черкаський [4] та інші. Проте питання вдосконалення

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

МС в Україні є надто глибоким та потребує постійного більш поглибленого дослідження з урахуванням гармонізації стандартів і норм ЄЗ.

Відзначимо, при функціонуванні МС України представники митних органів виконують низку завдань, котрі пов'язані зі створенням сприятливих умов для полегшення зовнішньоекономічної торгівлі, сприяння транзиту різного виду вантажів, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний державний кордон України. Окрім цього, ключовим завданням фахівців МС є здійснення заходів щодо удосконалення таких митних процедур (далі – МП) як:

- по-перше, МП пропуску продукції, товарів, транспортних засобів та вантажів через митний кордон України;

- по-друге, МП митного контролю з проведенням відповідних експертиз та встановленням відповідності продукції, товарів, вантажів на відповідність технічним нормам і стандартів;

- по-третє, МП митного оформлення товарів, вантажів, транспортних засобів в контексті, забезпечення справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення;

- по-четверте, МП контролю щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та обмеження, або товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки;

- по-п'яте, МП запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, встановленням осіб, які задіяні в зазначених порушеннях.

Враховуючи зазначене, окремої уваги потребують інструменти впровадження намічених заходів. У нашому випадку акцентовано увагу на правових нормах і стандартах ЄЗ. З цього приводу цікавою є думка Л. М. Дорофєєва та Т. В. Корнева [5, с. 235], котрі вважають, що «...в умовах євроінтеграційного вибору України подальше реформування МС має базуватись на рекомендаціях Всесвітньої митної організації щодо спрощення і гармонізації митних процедур та кращих практиках європейських митних адміністрацій, сформованих упродовж останніх десятиліть». Водночас науковці звертають увагу на той факт, що «...кожна країна член ЄС, не зважаючи на спільні кордони та функціонування в рамках єдиного Митного союзу, має власну національну модель митної адміністрації, що сформувалася в конкретних історичних та політичних умовах і відповідає національним інтересам» [5, с. 235].

Враховуючи той факт, що здійснення МС України відбувається з урахуванням основних положень митної політики доречно визначити їх зміст. Доволі змістовно зміст митної політики України в контексті європейського вектору розвитку висвітлено

К. М. Бліщук [6]. Науковець дотримується позиції, що складовими європейських векторів вдосконалення митної політики України мають бути [6], а саме:

- підвищення ефективності реалізації спільної діяльності України та європейських країн в процесі виконання міжнародних угод у митній сфері та уніфікація митного законодавства та гармонізація його із ЄЗ;

- неухильне виконання персоналом органів МС законодавства України відповідно до забезпечення правоохоронної діяльності та національної безпеки держави, а також забезпечення на спільних із європейським державами кордонах порядок щодо нормативного забезпечення та його реалізації у напрямі налагодження та забезпечення ефективної міждержавної взаємодії сторін;

- виконання завдань державного значення у сфері митної політики відповідно до реалізації євроінтеграції української держави за компетенцією Державної МС України та діджиталізація процесів у МС України [6].

Цілком погоджуємося з позицією Л. М. Дорофєєва та Т. В. Корнева [7, с. 461] стосовно того, що «...в умовах євроінтеграції та з урахуванням кращих практик країн-членів ЄС, більшої ефективності у зростанні репутаційного менеджменту державних інституцій та подоланні сучасних викликів у сфері МС можна досягти завдяки активному вдосконаленню комунікацій митних органів з іншими державними органами, громадськими організаціями та бізнес-асоціаціями».

Усе викладене надає можливість зробити ряд висновків:

- По-перше, обравши шлях гармонізації правових норм і стандартів ЄЗ у сфері МС України необхідно провести мобілізацію зусиль для втілення цього принципу верховенства права одночасно у правотворчу та правозахисну діяльність.

- По-друге, адаптацію правових норм і стандартів ЄЗ у сфері МС України проводити з урахуванням рекомендацій Всесвітньої митної організації щодо спрощення і гармонізації МП та кращих практиках європейських митних адміністрацій.

- По-третє, доцільно активізувати діяльність представників митної служби до розробки плану заходів у контексті адаптації правових норм і стандартів ЄЗ, що надасть можливість використання їхнього досвіду отриманого у сфері МС України, а як наслідок підвищить рівень ефективності данної процедури в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми здійснення митної справи в Україні : монографія / Рябченко О., Артеменко А., Руда Т., Попель С. та ін. Одеса : ДПУ, 2023. 292 с.

2. Маслова А. Б. Органи, що реалізують державну митну політику, як складова системи публічного адміністрування: організаційно-правові аспекти реформування : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 388 с.

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

3. Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні : монографія / Крисоватий А. І., Бондаренко Є. П., Герчаківська О. Я., Герчаківський С. Д., Гуцул І. А. та ін. ; за ред. А. І. Крисоватого. Тернопіль : Університетська думка, 2020. 414 с.

4. Черкаський Р. А. Адміністративно-правові засади діяльності Державної митної служби як суб'єкта запобігання та протидії злочинності в Україні : монографія. Вінниця : ВД «Твори», 2023. 324 с.

5. Дорофєєва Л. М., Корнева Т. В. Нові виклики для реформування митної служби України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО*. 2021. Вип. 65. С. 233–237.

6. Бліщук К. М Європейські вектори вдосконалення митної політики України. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 48. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2221/2144>

7. Дорофєєва Л. М., Корнева Т. В. Виклики та співпраця на шляху Європейської інтеграції в сфері митної справи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО*. 2023. Вип. 80, ч. 1. С. 455–461.

Kateryna Kovalivska, Kristina Skhab,
Bachelor's degree candidate;
Svitlana Semeniuk,
*Lecturer at the Department
of Modern European Languages;
State University of Trade and Economics*

CHALLENGES OF UKRAINIAN COMPANIES WHEN EXPORTING PRODUCTS IN THE CONTEXT OF CUSTOMS HARMONIZATION OF UKRAINIAN LEGISLATION

Although after the start of Russia's full-scale invasion of Ukraine, EU member states temporarily abolished import duties and quotas on Ukrainian products, there are new non-tariff trade barriers that affect the export of Ukrainian goods to the EU customs zone. Ukrainian companies are adapting to new operating conditions, but customs harmonization with the EU creates several challenges that are primarily reflected in the volume of exports and the actual costs of companies to conduct them. Therefore, Table 1 proposes systematizing the main challenges of Ukrainian commodity exporters.

Table 1 – Characteristics of key challenges in exporting Ukrainian products to the EU

Challenge	Characteristic
Corporate Sustainability Due Diligence Directive	The impact on business is the need to implement internal policies and audits to comply with EU standards. In particular, this applies to industries related to minerals, timber, batteries and waste batteries. Since most Ukrainian exporters are medium and small companies, implementing such standards and audits is difficult and costly for them, which actually creates significant challenges
Trade measures against forced labor	A ban on importing products manufactured using forced labor, which requires Ukrainian exporters to ensure proper verification of labor conditions and cooperate with supervisory authorities to comply with the requirements, jeopardizes access to the EU market for violators
Carbon import adjustment mechanism	Ukrainian exporters of carbon-containing products must meet CO ₂ emission reduction requirements, pay carbon taxes, and ensure compliance with new regulations, which creates technical and economic difficulties, including additional financial burdens
Regulation of foreign subsidies	The EU is introducing controls on foreign subsidies that distort the internal market. Ukrainian companies receiving state aid must undergo additional investigations to ensure compliance with EU competition rules
A tool to combat economic coercion	Using a mechanism to protect against economic coercion from third countries. This may affect Ukrainian companies if their country of origin is subject to economic pressure from third countries and lead to restrictions on access to the European market

Source: [1–3; 5].

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

Exporting Ukrainian products to the European Union faces numerous challenges that make it difficult for many Ukrainian companies to access this market. One of the main challenges is the need to comply with the Corporate Sustainability Due Diligence Directive, which requires businesses to implement internal policies and audits to comply with EU standards. This is difficult and costly for small and medium-sized enterprises, which make up the majority of Ukrainian export, a significant challenge is the requirements for verification of labor conditions due to the ban on the import of products produced using forced labor, which requires, a considerable challenge is the requirements for verification of labor conditions due to the ban on the import of products produced using forced labor, which requires additional efforts to ensure compliance with EU legislation. Carbon adjustment of imports, which requires compliance with CO₂ emission reduction requirements, also places Ukrainian exporters in difficult technical and economic conditions, as it requires additional financial costs and special measures to achieve compliance. In addition, new regulations on foreign subsidies and the tool to combat economic coercion may lead to restrictions for Ukrainian enterprises receiving state aid or under economic pressure from third countries.

Thus, despite the temporary simplification of trade conditions, Ukrainian exporters are facing new barriers that require adaptation to latest European standards and rules, which has affected temporary simplification of trade conditions, Ukrainian exporters are facing new obstacles that require adaptation to new European standards and regulations, which has actually affected export volumes.

In the period 2021–2024, the dynamics of exports of Ukrainian products by country experienced significant fluctuations, which can be explained by both the general economic situation and several challenges faced by Ukrainian exporters in international markets, challenges faced by Ukrainian exporters in global markets, in particularly the EU market. Poland remained one of Ukraine's largest trading partners. Still, after exports increased to \$5.983 billion in 2022, volumes decreased to \$4.418 billion in 2023 and even further to \$4.088 billion in 2024, which is due to both increased requirements for corporate responsibility and EU environmental policy, and the blocking of Ukrainian agricultural products by Polish farmers [4].

On the contrary, Spa showed an increase in exports from \$1.659 billion in 2021 to \$2.856 billion in 2024, which which indicates the successful overcoming of some regulatory barriers or the growth of demand for certain types of Ukrainian products [4]. China showed a significant drop in exports, from \$7.886 billion in 2021 to approximately \$2.394 billion in 2024, which is mainly due to the blockade of Ukrainian ports and the actual beginning of the war in 2022. Exports to Germany remained relatively stable, with minor fluctuations from \$2.278 billion in 2021 to \$2.272 billion in 2024, indicating the stability of trade relations, although sustainability challenges are affecting supply volumes. Export volumes

to the Netherlands decreased in 2022 [4]. Still, they increased to \$1.966 billion in 2024, possibly due to the adaptation of individual Ukrainian enterprises to new EU requirements and the gradual adoption of European standards [4]. Egypt, as a trading partner, showed unstable dynamics. Still, overall exports increased to \$1.636 billion in 2024 due to the signing of a grain agreement and ensuring the safe passage of Ukrainian ships to the Black Sea [4].

Therefore, it should be noted that the dynamics of exports of Ukrainian products in the period 2021–2024 demonstrates a complex and uneven nature of changes, which is largely due to the beginning of the war in Ukraine and new requirements for exporters introduced in the European Union. However, despite military actions and EU requirements, Ukrainian companies continue to increase their exports and ensure the inflow of funds into the country's budget.

In a situation where Ukrainian companies are trying to adapt to new export conditions in the European Union, it is important to understand that this process is complex and multifaceted. While the temporary easing of trade conditions after the start of the war in Ukraine helped reduce some trade barriers, new regulations and requirements from the EU create serious challenges for Ukrainian exporters. In particular, small and medium-sized enterprises, which make up the majority of exporters, face significant difficulties in implementing corporate responsibility standards and verifying labor conditions, which increases costs and complicates access to EU markets. Additionally, environmental and carbon-related requirements, as well as changes in foreign subsidy regulations, require substantial investments in production modernization and adaptation to new standards, which can be extremely difficult for small businesses.

Thus, despite the temporary simplification of export conditions for Ukrainian goods to the EU, new regulations and technical requirements create additional barriers for Ukrainian companies. Small and medium-sized enterprises will be the most affected, as they lack sufficient resources to meet these demands. To overcome these challenges, it is crucial to implement measures that support Ukrainian exporters, including facilitating access to financing for adaptation to new European standards and the implementation of modern technologies. However, successful adaptation to these challenges could be the key to sustainable development of Ukrainian exports and ensuring a stable flow of revenues into the national budget.

REFERENCES

1. European Commission. (2025, March 28). Carbon Border Adjustment Mechanism / European Union. URL : https://europa.eu/newsroom/taxation-and-customs-union/cbam_en (date of access: 28.04.2025).

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

2. European Parliament and Council. (2022). Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. *Official Journal of the European Union*, L 322/1. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj/eng> (date of access: 28.04.2025).

3. Melnyk O. V. Problems of customs control in the context of European integration of Ukraine. *Economic discourse*. 2022. No. 1. P. 112–119.

4. External Sector Statistics / National Bank of Ukraine. 2025. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> (date of access: 27.04.2025).

5. Shevchenko L. V. Customs regimes of the European Union: essence, typology and features. *Socio-economic problems of modern management*. 2022. No. 4 (2). P. 98–104.

Марина Слатвінська,
*д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри фінансів,
Одеський національний
економічний університет;*

Вадим Борса,
*д-р філос. (PhD) з економіки,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет*

АВТОРИЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ НА БІЗНЕС

З метою впровадження європейських практик у здійснення митної справи в Україні, наближення національного законодавства до законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС), на виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода), 22.08.2024 прийнято Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» за № 3926-ІХ (далі – ЗУ № 3926). В повному обсязі даний Закон України набирає чинності з 19.04.2025 [3].

Проект ЗУ № 3926 розроблено Міністерством фінансів України та Державною митною службою України (далі – Держмитслужба) у співпраці з Recovery and Reform Support Team at the Ministry of Finance of Ukraine та проектом EU Public Finance Management Support Programme for Ukraine, а також з профільним комітетом Верховної Ради України (далі – ВРУ), бізнесом та громадськістю.

Розроблення даного законопроекту обумовлено необхідністю:

- 1) виконання зобов'язань України в рамках Угоди в частині наближення митного законодавства України до митного законодавства ЄС згідно з Додатком XV до Угоди;
- 2) доповнення та оновлення положень Митного кодексу України (далі – МКУ) з урахуванням найкращих європейських практик.

Також, даний законопроект розроблено на виконання планів законопроектної роботи ВРУ та пріоритетних дій Уряду, заходів з виконання Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, а також плану заходів виконання Угоди.

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

ЗУ № 3926 втілює в життя найкращі практичні європейські норми, зокрема:

- запроваджено нові терміни та приведено існуючу термінологію МКУ у відповідність до термінології європейського законодавства;
- запроваджено концепцію митного представництва, аналогічну тій, що функціонує в країнах ЄС, визначивши загальні засади представництва, розділення видів представництва на пряме та непряме, розмежування відповідальності суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності та митного представника;
- удосконалено критерії надання авторизацій, як наслідок існуючої необхідності в усуненні неточностей формулювань після початку розгляду заяв про надання авторизації на застосування спрощень;
- запроваджено європейський підхід щодо узагальнення положень стосовно митних режимів, зокрема доповнено МКУ новими статтями, які передбачають зміни щодо: авторизацій для поміщення товарів у митні режими імпорту (в частині процедури кінцевого використання), тимчасового ввезення, переробки на митній території, переробки за межами митної території;
- запроваджено умови зберігання документів та ведення записів, як умови отримання авторизації;
- визначено механізм передачі прав та обов'язків утримувача авторизації (утримувача процедури);
- надання можливості переміщення товарів, які перебувають під митним контролем, у рамках відповідного митного режиму, без поміщення товарів у митний режим транзиту;
- розширення переліку звичайних операцій з товарами та чіткого регламентування вимог до їх здійснення;
- запроваджено вимоги до еквівалентних товарів та умов їх використання;
- удосконалено процедуру завершення та припинення митних режимів, звітування про завершення митного режиму;
- запроваджено особливості моніторингу відповідності умовам, визначеним в авторизації для поміщення товарів у митний режим;
- приведено положення МКУ щодо доставки, пред'явлення товарів, а також їх тимчасового зберігання під митним контролем у відповідність до Регламентів ЄС;
- удосконалено розділ VII МКУ щодо зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення на складах митних органів та розпорядження ними;
- удосконалено розділ XIV МКУ щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України на виконання заходів, передбачених Державною антикорупційною програмою на 2023–2025 роки;

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

– змінені положення щодо деяких видів діяльності, контроль за провадженням яких здійснюють митні органи: митна брокерська діяльність; експлуатація митного складу; експлуатація складу тимчасового зберігання [4].

З 2019 року в Україні запроваджено саме авторизований економічний оператор (далі – АЕО). АЕО, це – підприємство-резидент, що виконує будь-яку роль в міжнародному ланцюзі постачання товарів, та отримало авторизацію відповідно до вимог МКУ. АЕО має право в порядку та на умовах, визначених МКУ, застосовувати такі спрощення: використання загальної гарантії; використання загальної гарантії із зменшенням розміру забезпечення референтної суми до 50 %; використання загальної гарантії із зменшенням розміру забезпечення референтної суми до 30 %; використання звільнення від гарантії; використання пломб спеціального типу; процедура спрощеного декларування; процедура випуску за місцезнаходженням [1].

Таким чином, після набрання чинності ЗУ № 3926 з 19.04.2025, за заявою підприємства митні органи (Держмитслужба та митниці, у зоні діяльності якої розташовані об'єкти підприємств та діють авторизації) надають:

- 1) авторизації АЕО;
- 2) авторизації на застосування спрощення «процедура випуску за місцезнаходженням» або «процедура спрощеного декларування», у тому числі транзитного спрощення «статус авторизованого вантажовідправника», «статус авторизованого вантажоодержувача», передбачених Конвенцією про процедуру спільного транзиту.
- 3) авторизації на провадження окремих видів діяльності: митна брокерська діяльність; експлуатація митного складу; експлуатація складу тимчасового зберігання.
- 4) авторизації для поміщення товарів у деякі митні режими: імпорту (у частині процедури кінцевого використання); тимчасового ввезення; переробки на митній території; переробки за межами митної території.

Наразі, станом на 1 квітня 2025 року простежується наступний прогрес у запровадженні митних спрощень, в тому числі і розвиток інституту АЕО, як особливого статусу підприємства про високу довіру з наданням суттєвих спрощень при здійсненні митних формальностей:

З 01.10.2022 отримано 87 авторизацій, із них 84 авторизацій – АЕО-С та 3 – АЕО-Б (+ 7 підприємств отримало авторизацію АЕО у I кварталі 2025 року);

Отримано більше 1 000 авторизацій на застосування спрощень (у т.ч. транзитних);

Запроваджено в дослідну експлуатацію електронну Систему по роботі з рішеннями митних органів, аналог системи ЄС Customs Decision System, CDS. CDS.UA – це автоматизована система, яка оброблятиме рішення митних органів. Вона входить до числа ІТ-систем, передбачених Довгостроковим національним стратегічним планом цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Держмитслужби і є частиною підготовки України до вступу в ЄС [2].

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

Прийняті зміни є суттєвими за обсягом – проєкт Закону України від 16.01.2024 № 10411 налічує близько 150 аркушів [3]. Зміни наближають Україну до повного застосування митного законодавства ЄС та фактично завершує впровадження основної частини митного права ЄС (EU *acquis*) у законодавство України. Це вкрай важливо для нашої країни на етапі переговорів про вступ України до ЄС.

Наступними великими змінами до митного законодавства України очікується прийняття вже нового МКУ, який повністю ґрунтуватиметься на Митному кодексі ЄС.

Таким чином, прийняття ЗУ № 3926 надасть можливість вітчизняному бізнесу адаптуватися до оновлених правил у сфері зовнішньоекономічної діяльності та здійснити «м'який» перехід від чинного до нового МКУ.

СПИСОК ВИКОРИСТОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL : <https://surl.li/bpjkqn>
2. Державна митна служба України : офіційний вебсайт. URL : <https://surl.li/jlddne>
3. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу : Закон України від 22.08.2024 № 3926-IX. URL : <https://surli.cc/wioraz>
4. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу : проєкт Закону України від 16.01.2024 № 10411. URL : <https://surl.li/xswscv>
5. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 9 жовтня 2013 року № 952/2013 про встановлення Митного кодексу Союзу. URL : <https://surl.li/sskgih>

Сергій Ткаченко,

*канд. екон. наук, доцент,
завідувач кафедри митної справи
та товарознавства;*

Ілона Чорна,

*здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти,
Державний податковий університет*

КОНТРАБАНДА ЯК ЕЛЕМЕНТ ВЗАЄМОДІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

Контрабанда є складним і небезпечним явищем, що через нерівну конкуренцію, зменшує надходження до бюджету та шкодить репутації суб'єктів господарювання, і як наслідок впливає не лише на економіку держави, а й на стабільність та розвиток легального бізнесу, сприяє поширенню тіньової економіки та загрожує національній безпеці.

В умовах глобалізаційних перетворень незаконне переміщення товарів через митний кордон з метою уникнення податків, зборів або обмежень є одним із найбільших викликів.

Для сфери адміністрування, особливо в сферах логістики, зовнішньоекономічної діяльності, торгівлі та виробництва, вкрай важливо розуміти природу контрабанди, її вплив на бізнес-середовище та розробляти ефективні механізми управління ризиками. Адже, навіть несвідоме залучення до контрабандних схем може мати катастрофічні наслідки. Саме тому аналіз контрабанди крізь призму адміністрування є не лише актуальним, але й необхідним для забезпечення сталого розвитку підприємств у конкурентному середовищі.

До основних причин можна віднести:

- через встановлення урядом високих митних тарифів та збільшення податкового навантаження, для спеціалізованих суб'єктів господарювання єдиним способом залишитися конкурентоспроможним стає незаконне переміщення товарів, що особливо актуально для високовартісної техніки, алкоголю, тютюнових виробів та брендової продукції;
- штучне формування економічного стимулу для нелегального переміщення товарів, а відповідно і отримання прибутку за рахунок різниці в ціні через суттєві відмінності в системі ціноутворення між країнами;

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

– використання нелегальних каналів доставки певних товарів що знаходяться під заборонаю або обмеженим обігом, через високий попит або бажанням уникнути бюрократичних процедур (медикаменти, рідкісні культурні цінності, зброя або хімічні речовини);

– недосконала робота митних та правоохоронних органів, недостатнє фінансування, а також корупція створюють умови, в яких легше організувати та реалізувати контрабандні схеми.

Контрабанда є результатом взаємодії економічних інтересів, державної політики та соціальних умов, що потребує вміння розпізнавати зазначені чинники, оцінювати можливі ризики та формувати відповідну стратегію адміністрування.

Нерівна конкуренція є каталізатором демпінгових обмежень, а нелегальна продукція, що має сумнівну якість, може призводити до зниження довіри до всієї галузі, включаючи добросовісних виробників, ускладнення стратегічного планування та зниження інвестиційної привабливості.

Для сучасного бізнесу важливо не лише усвідомлювати загрозу контрабанди, але й активно впроваджувати заходи, що зменшують пов'язані з нею ризики. Ефективне управління включає кілька ключових напрямів:

– контроль ланцюгів постачання, в тому числі аналіз легальності походження та відповідності стандартам якості;

– проведення регулярних тренінгів, що дозволить сформувати корпоративну культуру відповідальності та дотримання законодавства;

– запровадження системи внутрішнього аудиту і моніторингу, що дозволить виявляти підозрілі дії, недоліки в документації чи нестандартні логістичні маршрути, а відповідно і зменшить ризик потрапляння нелегальної продукції до підприємства або її розповсюдження.

Адміністрування ризиків контрабанди – це комплексна стратегія, яка потребує системного підходу та постійної уваги з боку керівництва.

У сучасному діловому середовищі прозорість, відповідальність та дотримання закону стають ключовими чинниками успішного управління. Саме тому боротьба з контрабандою повинна бути частиною стратегічного мислення.

В свою чергу, впровадження систем контролю, навчання персоналу, співпраця з прозорими постачальниками та постійний моніторинг процесів допомагає не лише зберегти фінансову стабільність компанії, а й підвищити її довіру серед клієнтів та партнерів.

Вікторія Цапенко,
*здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти;*
Михайло Іщук,
*старший викладач кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет*

ДОКУМЕНТАЦІЙНІ БАР'ЄРИ В МИТНОМУ ОФОРМЛЕННІ ТЕКСТИЛЬНИХ ВИРОБІВ: ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Документаційні бар'єри при митному оформленні готових текстильних виробів залишаються однією з ключових проблем, що ускладнює зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів господарювання в Україні. Незважаючи на поступові реформи митної системи, підприємства все ще зіштовхуються з надмірним обсягом документації, дублюванням інформації в різних державних системах, затягуванням строків обробки митних декларацій, а також із неврегульованістю процедур класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД. Зазначені проблеми не лише збільшують витрати бізнесу, а й знижують конкурентоспроможність українських товарів на міжнародному ринку, погіршують інвестиційний клімат та стримують розвиток експортно-орієнтованих галузей, зокрема легкої промисловості.

У наукових дослідженнях останніх років простежується загальна тенденція до визнання документаційних процедур як одного з головних стримуючих чинників розвитку ефективної митної системи в Україні. Дослідники наголошують, що чинне митне законодавство є фрагментарним і не повністю адаптованим до вимог ЄС і СОТ [1]. Однією з ключових причин затримок і помилок при оформленні готових текстильних виробів залишається недостатній рівень інтеграції між митними органами та супутніми контролюючими службами (сертифікаційними, ветеринарно-санітарними, фіто-санітарними тощо) у межах вже функціонуючої цифрової платформи. На думку більшості дослідників, подолання цієї проблеми потребує не стільки створення нових ІТ-рішень, скільки їх ефективного впровадження, взаємосумісності міжвідомчих інформаційних систем і автоматизації координаційних процедур [3].

Ми розділяємо окремі погляди сучасних дослідників, зокрема щодо необхідності гармонізації національного митного законодавства із міжнародними нормами та доцільності цифровізації процедур митного контролю. Водночас вважаємо, що вирішення проблеми документаційних бар'єрів не обмежується суто технічним вдосконаленням. Так, автоматизація без належної кадрової підготовки та змін в управлінській

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

культури митних органів не призведе до очікуваних результатів. Практика показує, що навіть за наявності електронних сервісів бізнес часто зіштовхується з необхідністю неодноразового подання однієї і тієї ж інформації у різні бази даних, що свідчить про низький рівень взаємодії між відомствами [4]. Крім того, мають місце випадки невірної класифікації товарів митними органами, що може бути спричинено як браком кваліфікації, так і перевантаженістю працівників [2].

На наш погляд, вирішення зазначених проблем вимагає впровадження комплексу заходів. По-перше, попри формальне впровадження механізму «єдиного вікна» в Україні, практика митного оформлення свідчить про наявність фрагментарної інтеграції та збереження елементів «ручного контролю» з боку окремих контролюючих органів. Тому на сучасному етапі першочерговим завданням є не створення нової системи, а забезпечення її реальної міжвідомчої синхронізації, повної автоматизації обміну документами та уніфікації регламентів, що дозволить уникнути дублювання та зменшити адміністративне навантаження на бізнес. По-друге, слід оновити нормативно-правову базу, адаптувавши її до Гармонізованої системи опису та кодування товарів, а також узгодити із положеннями Угоди про асоціацію з ЄС. По-третє, необхідна реформа системи підготовки кадрів митних органів із введенням постійного професійного навчання, сертифікації та атестації. При цьому, слід створити ефективний механізм міжвідомчої координації та посилити відповідальність за недотримання строків обробки документації або за неправомірні дії з боку посадових осіб.

Отже, проблема документальних бар'єрів при митному оформленні готових текстильних виробів має багатокомпонентний характер і не може бути вирішена шляхом лише технічної модернізації. Необхідний інтегрований підхід, що поєднує цифровізацію, нормативне оновлення, кадрову реформу та управлінську модернізацію. Лише за умови системної взаємодії державних органів і бізнесу, за підтримки міжнародних стандартів та кращих практик, можна досягти ефективного функціонування митного середовища, що сприятиме розвитку зовнішньоекономічної діяльності та посиленню позицій української легкої промисловості на світових ринках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Є., Угрин В. Новітні пріоритети розвитку митного контролю та митного оформлення в Україні. *Світ фінансів*. 2024. № 4 (81). С. 89–101.
2. Мигалатій А., Рябовол Л. Застосування української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності: деякі проблеми та шляхи їх вирішення. *Сучасний стан та перспективи розвитку правової науки України в умовах сьогодення*. 2021. С. 332–339.
3. Сидор Г. В., Коркушко О. Н., Тимків А. О. Оцінювання ефективності здійснення митних процедур на митниці. *Інклюзивна економіка*. 2024. № 4 (06). С. 36–40.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Розвиток митної справи України: захист національних інтересів та сприяння реформам»**

4. Юринець О. В. Пріоритетні проблеми роботи митних органів України в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. № 3 (1). С. 96–103.

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

Hanna Shelekhan,

*PhD (Technical Sciences), Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Railway Stations and Junctions;*

Hanna Shapoval,

*PhD (Technical Sciences), Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Railway Stations and Junctions;*

Serhii Dudka,

*Postgraduate Student (Third Level
of Higher Education),
Ukrainian State University of Railway Transport*

KEY ASPECTS OF CUSTOMS POLICY IN INTERNATIONAL RAILWAY FREIGHT TRANSPORT

The movement of goods and vehicles across the customs border is associated with the performance of various customs operations, namely, the placement of goods under the customs procedure, customs clearance of goods and vehicles, and payment of customs duties. Among them, a special role is given to customs control, carried out in various forms and aimed at identifying, suppressing and preventing violations of customs legislation.

The main interfering factors of railway transportation are a large number of rules and restrictions on railway transportation of various types of cargo, as well as the difficulties associated with them, significant complexity of registration of international cargo transportation and the impossibility of delivery of cargo on the principle of «door to door». Therefore, this type of cargo transportation often becomes a link in the routes of multimodal transportation: cargo is delivered to the train by car, and the train is also unloaded on the road. The main problem of the study is due to the presence of a contradiction between the need to improve the efficiency of customs and customs posts in organizing customs control and clearance of vehicles moved across the customs border by rail and insufficient theoretical development of the technology and regulations of the activities of customs and customs posts.

The basis of the customs authorities' activity is the organization of customs control over the movement of goods and vehicles across the customs border of the European Union Customs Union (Customs Union). This means that the movement must take place in accordance with the current customs legislation. Compliance with the legislation is one of

the necessary conditions for the process of movement of goods and vehicles across the customs border of the Customs Union. The relevance of the topic of the work is thus due to significant changes that have occurred in the legal regulation of railway transport, in particular, in the regulation of relations in the field of railway freight transportation.

The carriage of goods by rail in international traffic has a number of features. Thus, goods are accepted for transportation according to the internal rules of the country of departure, and the contract of carriage is drawn up with a corresponding consignment note, which is filled out in Ukrainian and the language of the partner country. In order to improve the efficiency of customs control, customs authorities interact with other regulatory state bodies, as well as with participants in foreign economic activity, persons carrying out activities in the field of customs, and other persons whose activities are related to the implementation of foreign trade and with their professional associations.

The main areas of improvement of the activities of customs and customs posts in organizing customs control and clearance of goods moved across the customs border by rail may be:

- 1) implementation of the principle of primacy of electronic documents and information in electronic form in the construction of customs technologies and preparation of regulatory legal acts (priority of «electronics» over paper). Technologies for performing customs operations should be focused on the use of legally significant electronic documents;
- 2) documents and/or information required for passage across the border are submitted only to the customs authority (with the exception of border control);
- 3) use of integrated information, software and hardware that automate the functions of state control at checkpoints across the customs border, which allows the customs authority to make a decision regarding the goods being moved;
- 4) reduction of the time for processing vehicles at the checkpoint, if no additional inspection is required;
- 5) creation of mechanisms for the expanded use of preliminary information for processing trucks and trains at checkpoints;
- 6) increasing interaction and information exchange between customs authorities of as a member states of the Customs Union on criminal and administrative cases in the field of customs, etc.

It should be noted that the special role of Ukrainian railways is determined by fairly large transportation distances. In this case, the main type of transport for cargo transportation is rail.

Therefore, today the customs service needs new approaches to improving the system of customs clearance and control in international cargo transportation, which would give a positive effect. The basis of the new system should be a regulatory framework that

Панель 4

Гармонізація митного законодавства та перспективи реформ

determines the procedure and conditions for customs clearance and control, which should be as transparent and understandable as possible for participants in international trade relations including railways. This system should be supported by the function of the customs authority management system and the organization of control over customs clearance along the verticals of the functional units.

Наукове електронне мережеве видання

**РОЗВИТОК МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ:
ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ТА СПРИЯННЯ РЕФОРМАМ**

*Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*

16 травня 2025 року

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Укладач	<i>І. С. Сагайдак</i>
Відповідальний за випуск	<i>Н. Б. Добрянська</i>
Форматування та комп'ютерна верстка	<i>Д. П. Завальницька</i>

Ум. друк. арк. 17,8
Замовлення № 1146

*Підготовлено науково-організаційним відділом
Державного податкового університету
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна*

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 7669 від 20.09.2022*